៙នមោ តស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស៙

វិនយបិដកេ

បាចិត្តិយ-អដ្ឋកថា

៥. បាចិត្តិយកណ្ឌំ

១. មុសាវាទវគ្គោ

១. មុសាវាទសិក្ខាបទវណ្ណនា

យេសំ នវហិ វគ្គេហិ, សង្គហោ សុប្បតិដ្ឋិតោ;
ខុទ្ទកានំ អយំ ទានិ, តេសំ ភវតិ វណ្ណនា។

១. តត្ថ មុសាវាទវគ្គស្ស តាវ បឋមសិក្ខាបទេ **ហត្ថកោ**តិ តស្ស ថេរស្ស នាមំ។ សក្យានំ បុត្តោតិ **សក្យបុត្តោ**។ ពុទ្ធកាលេ កិរ សក្យកុលតោ អសីតិ បុរិសសហស្សានិ បព្ពជឹសុ, តេសំ សោ អញ្ញតរោតិ។ **វាទក្ខិត្តោ**តិ “វាទំ ករិស្សាមី”តិ ឯវំ បរិវិតក្កិតេន វាទេន បរវាទិសន្តិកំ ខិត្តោ បក្ខិត្តោ បហិតោ បេសិតោតិ អត្ថោ។ វាទម្ហិ វា សកេន ចិត្តេន ខិត្តោ។ យត្រ យត្រ វាទោ តត្រ តត្រេវ សន្ទិស្សតីតិបិ វាទក្ខិត្តោ។ **អវជានិត្វា អវជានាតី**តិ អត្តនោ វាទេ កញ្ចិ ទោសំ សល្លក្ខេន្តោ “នាយំ មម វាទោ”តិ អវជានិត្វា បុន កថេន្តោ កថេន្តោ និទ្ទោសតំ សល្លក្ខេត្វា “មមេវ អយំ វាទោ”តិ បដិជានាតិ។ **បដិជានិត្វា អវជានាតី**តិ កិស្មិញ្ចិទេវ វចនេ អានិសំសំ សល្លក្ខេន្តោ “អយំ មម វាទោ”តិ បដិជានិត្វា បុន កថេន្តោ កថេន្តោ តត្ថ ទោសំ សល្លក្ខេត្វា “នាយំ មម វាទោ”តិ អវជានាតិ។ **អញ្ញេនញ្ញំ បដិចរតី**តិ អញ្ញេន ការណេន អញ្ញំ ការណំ បដិចរតិ បដិច្ឆាទេតិ អជ្ឈោត្ថរតិ, “រូបំ អនិច្ចំ ជានិតព្ពតោ”តិ វត្វា បុន “ជាតិធម្មតោ”តិអាទីនិ វទតិ។ កុរុន្ទិយំ បន “ឯតស្ស បដិច្ឆាទនហេតុំ អញ្ញំ ពហុំ កថេតី”តិ វុត្តំ។ តត្រាយំ អធិប្បាយោ – យំ តំ បដិជាននញ្ច អវជាននញ្ច, តស្ស បដិច្ឆាទនត្ថំ “កោ អាហ , កឹ អាហ, កិស្មឹ អាហា”តិ ឯវមាទិ ពហុំ ភាសតីតិ។ បុន មហាអដ្ឋកថាយំ “អវជានិត្វា បដិជានន្តោ បដិជានិត្វា អវជានន្តោ ឯវ ច អញ្ញេនញ្ញំ បដិចរតី”តិ វុត្តំ។ **សម្បជានមុសា ភាសតី**តិ ជានន្តោ មុសា ភាសតិ។ **សង្កេតំ កត្វា វិសំវាទេតី**តិ បុរេភត្តាទីសុ “អសុកស្មឹ នាម កាលេ អសុកស្មឹ នាម បទេសេ វាទោ ហោតូ”តិ សង្កេតំ កត្វា សង្កេតតោ បុរេ វា បច្ឆា វា គន្ត្វា “បស្សថ ភោ, តិត្ថិយា ន អាគតា បរាជិតា”តិ បក្កមតិ។

២. **សម្បជានមុសាវាទេ**តិ ជានិត្វា ជានន្តស្ស ច មុសា ភណនេ។

៣. **វិសំវាទនបុរេក្ខារស្សា**តិ វិសំវាទនចិត្តំ បុរតោ កត្វា វទន្តស្ស។ **វាចា**តិ មិច្ឆាវាចាបរិយាបន្នវចនសមុដ្ឋាបិកា ចេតនា។ **គិរា**តិ តាយ ចេតនាយ សមុដ្ឋាបិតសទ្ទំ ទស្សេតិ។ **ព្យប្បថោ**តិ វចនបថោ; វាចាយេវ ហិ អញ្ញេសម្បិ ទិដ្ឋានុគតិមាបជ្ជន្តានំ បថភូតតោ ព្យប្បថោតិ វុច្ចតិ។ **វចីភេទោ**តិ វចីសញ្ញិតាយ វាចាយ ភេទោ; បភេទគតា វាចា ឯវ ឯវំ វុច្ចតិ។ វាចសិកា វិញ្ញត្តីតិ **វចីវិញ្ញត្តិ**។ ឯវំ បឋមបទេន សុទ្ធចេតនា, មជ្ឈេ តីហិ តំសមុដ្ឋាបិតសទ្ទសហិតា ចេតនា, អន្តេ ឯកេន វិញ្ញត្តិសហិតា ចេតនា “កថិតា”តិ វេទិតព្ពា។ **អនរិយវោហារា**តិ អនរិយានំ ពាលបុថុជ្ជនានំ វោហារា។

ឯវំ សម្បជានមុសាវាទំ ទស្សេត្វា ឥទានិ អន្តេ វុត្តានំ សម្បជានមុសាវាទសង្ខាតានំ អនរិយវោហារានំ លក្ខណំ ទស្សេន្តោ **“អទិដ្ឋំ ទិដ្ឋំ មេ”**តិអាទិមាហ។ តត្ថ អទិដ្ឋំ ទិដ្ឋំ មេតិ ឯវំ វទតោ វចនំ តំសមុដ្ឋាបិកា វា ចេតនា ឯកោ អនរិយវោហារោតិ ឥមិនា នយេន អត្ថោ វេទិតព្ពោ។ អបិចេត្ថ ចក្ខុវសេន អគ្គហិតារម្មណំ អទិដ្ឋំ, សោតវសេន អគ្គហិតំ អសុតំ, ឃានាទិវសេន មុនិត្វា តីហិ ឥន្ទ្រិយេហិ ឯកាពទ្ធំ វិយ កត្វា បត្វា អគ្គហិតំ អមុតំ, អញ្ញត្រ បញ្ចហិ ឥន្ទ្រិយេហិ សុទ្ធេន វិញ្ញាណេនេវ អគ្គហិតំ អវិញ្ញាតន្តិ វេទិតព្ពំ។ បាឡិយំ បន **“អទិដ្ឋំ នាម ន ចក្ខុនា ទិដ្ឋ”**ន្តិ ឯវំ ឱឡារិកេនេវ នយេន ទេសនា កតាតិ។ ទិដ្ឋាទីសុ ច អត្តនាបិ បរេនបិ ទិដ្ឋំ ទិដ្ឋមេវ។ ឯវំ សុតមុតវិញ្ញាតានីតិ អយមេកោ បរិយាយោ។ អបរោ នយោ យំ អត្តនា ទិដ្ឋំ ទិដ្ឋមេវ តំ។ ឯស នយោ សុតាទីសុ។ យំ បន បរេន ទិដ្ឋំ, តំ អត្តនា សុតដ្ឋានេ តិដ្ឋតិ។ ឯវំ មុតាទីនិបិ។

៩. ឥទានិ តេសំ អនរិយវោហារានំ វសេន អាបត្តឹ អារោបេត្វា ទស្សេន្តោ “**តីហាការេហី**”តិអាទិមាហ។ តស្សត្ថោ “តីហិ អាការេហិ បឋមំ ឈានំ សមាបជ្ជិន្តិ សម្បជានមុសា ភណន្តស្ស អាបត្តិ បារាជិកស្សា”តិ ឯវមាទិចតុត្ថបារាជិកបាឡិវណ្ណនាយំ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពោ។ កេវលញ្ហិ តត្ថ “បឋមំ ឈានំ សមាបជ្ជិ”ន្តិ ឥធ “អទិដ្ឋំ ទិដ្ឋំ មេ”តិ, តត្ថ ច “អាបត្តិ បារាជិកស្សា”តិ “ឥធ អាបត្តិ បាចិត្តិយស្សា”តិ ឯវំ វត្ថុមត្តេ អាបត្តិមត្តេ ច វិសេសោ, សេសំ ឯកលក្ខណមេវាតិ។

៩. **តីហាការេហិ ទិដ្ឋេ វេមតិកោ**តិអាទីនម្បិ អត្ថោ “ទិដ្ឋស្ស ហោតិ បារាជិកំ ធម្មំ អជ្ឈាបជ្ជន្តោ ទិដ្ឋេ វេមតិកោ”តិ ឯវមាទិទុដ្ឋទោសបាឡិវណ្ណនាយំ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពោ។ បាឡិមត្តមេវ ហិ ឯត្ថ វិសេសោ, អត្ថេ បន សចេវវាទេ កិញ្ចិ នានាករណំ នត្ថិ។

១១. **សហសា ភណតី**តិ អវីមំសិត្វា អនុបធារេត្វា វា វេគេន ទិដ្ឋម្បិ “អទិដ្ឋំ មេ”តិ ភណតិ។ **អញ្ញំ ភណិស្សាមីតិ អញ្ញំ ភណតី**តិ មន្ទត្តា ជឡត្តា បក្ខលន្តោ “ចីវរ”ន្តិ វត្តព្ពេ “ចីវរ”ន្តិ អាទី ភណតិ។ យោ បន សាមណេរេន “អបិ ភន្តេ មយ្ហំ ឧបជ្ឈាយំ បស្សិត្ថា”តិ វុត្តោ កេឡឹ កុរុមានោ “តវ ឧបជ្ឈាយោ ទារុសកដំ យោជេត្វា គតោ ភវិស្សតី”តិ វា សិង្គាលសទ្ទំ សុត្វា “កស្សាយំ ភន្តេ សទ្ទោ”តិ វុត្តោ “មាតុយា តេ យានេន គច្ឆន្តិយា កទ្ទមេ លគ្គចក្កំ ឧទ្ធរន្តានំ អយំ សទ្ទោ”តិ វា ឯវំ នេវ ទវា ន រវា អញ្ញំ ភណតិ, សោ អាបត្តឹ អាបជ្ជតិយេវ។ អញ្ញា បូរណកថា នាម ហោតិ, ឯកោ គាមេ ថោកំ តេលំ លភិត្វា វិហារំ អាគតោ សាមណេរំ ភណតិ – “ត្វំ អជ្ជ កុហឹ គតោ, គាមោ ឯកតេលោ អហោសី”តិ វា បច្ឆិកាយ ឋបិតំ បូវខណ្ឌំ លភិត្វា “អជ្ជ គាមេ បច្ឆិកាហិ បូវេ ចារេសុ”ន្តិ វា, អយំ មុសាវាទោវ ហោតិ។ សេសំ ឧត្តានមេវាតិ។

តិសមុដ្ឋានំ – កាយចិត្តតោ វាចាចិត្តតោ កាយវាចាចិត្តតោ ច សមុដ្ឋាតិ, កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

មុសាវាទសិក្ខាបទំ បឋមំ។

២. ឱមសវាទសិក្ខាបទវណ្ណនា

១២. ទុតិយសិក្ខាបទេ **ឱមសន្តី**តិ ឱវិជ្ឈន្តិ។ **ខុំសេន្តី**តិ អក្កោសន្តិ។ **វម្ភេន្តី**តិ បជំសេន្តិ។

១៣. **ភូតបុព្ព**ន្តិ ឥទំ វត្ថុំ ភគវា ឱមសវាទគរហណត្ថំ អាហរិ។ **នន្ទិវិសាលោ នាមា**តិ នន្ទីតិ តស្ស ពលីពទ្ទស្ស នាមំ, វិសាណានិ បនស្ស វិសាលានិ, តស្មា “**នន្ទិវិសាលោ**”តិ វុច្ចតិ។ ពោធិសត្តោ តេន សមយេន នន្ទិវិសាលោ នាម ហោតិ។ ព្រាហ្មណោ តំ យាគុភត្តាទីហិ អតិវិយ បោសេសិ។ អថ សោ ព្រាហ្មណំ អនុកម្បមានោ “**គច្ឆ ត្វ**”ន្តិអាទិមាហ។ **តត្ថេវ អដ្ឋាសី**តិ អហេតុកបដិសន្ធិកាលេបិ បរខុំសនំ អមនាបតោយេវ បច្ចេសិ, តស្មា ព្រាហ្មណស្ស ទោសំ ទស្សេតុកាមោ អដ្ឋាសិ។ **សកដសតំ អតិពទ្ធំ បវដ្ដេសី**តិ បដិបាដិយា ឋបេត្វា ហេដ្ឋារុក្ខេ ទត្វា ឯកាពទ្ធំ កត្វា មុគ្គមាសវាលុកាទីហិ បុណ្ណំ សកដសតំ បវដ្ដេន្តោ, កិញ្ចាបិ បុព្ពេ បតិដ្ឋិតារប្ប ទេសំ បុន អបរេ បត្តេ បវដ្ដិតំ ហោតិ, ពោធិសត្តោ បន បុរិមសកដេន បតិដ្ឋិតដ្ឋានេ បច្ឆិមសកដំ បតិដ្ឋាបេតុំ សកដសតប្បមាណំ បទេសំ បវដ្ដេសិ។ ពោធិសត្តានញ្ហិ សិថិលករណំ នាម នត្ថិ។ **តេន ចត្តមនោ អហូ**តិ តេន ព្រាហ្មណស្ស ធនលាភេន អត្តនោ កម្មេន ច សោ នន្ទិវិសាលោ អត្តមនោ អហោសិ។

១៥. **អក្កោសេនបី**តិ ឯត្ថ បន យស្មា បរតោ “ទ្វេ អក្កោសា – ហីនោ ច អក្កោសោ ឧក្កដ្ឋោ ច អក្កោសោ”តិ វិភជិតុកាមោ, តស្មា យថា បុព្ពេ “ហីនេនបិ អក្កោសេន ខុំសេន្តី”តិ វុត្តំ; ឯវំ អវត្វា “អក្កោសេន” ឥច្ចេវមាហ។ **វេនជាតី**តិ តច្ឆកជាតិ; វេណុការជាតីតិបិ វទន្តិ។ **នេសាទជាតី**តិ មិគលុទ្ទកាទិជាតិ។

រថការជាតីតិ ចម្មការជាតិ។ **បុក្កុសជាតី**តិ បុប្ផឆឌ្ឌកជាតិ។ **អវកណ្ណកាទិ** ទាសានំ នាមំ ហោតិ; តស្មា ហីនំ។ **ឱញ្ញាត**ន្តិ អវញ្ញាតំ; “ឧញ្ញាត”ន្តិបិ បឋន្តិ។ **អវញ្ញាត**ន្តិ វម្ភេត្វា ញាតំ។ **ហីឡិត**ន្តិ ជិគុច្ឆិតំ ។ **បរិភូត**ន្តិ កិមេតេនាតិតិ បរិភវកតំ។ **អចិត្តីកត**ន្តិ ន គរុកតំ។

កោដ្ឋកកម្មន្តិ តច្ឆកកម្មំ។ **មុទ្ទា**តិ ហត្ថមុទ្ទាគណនា។ **គណនា**តិ អច្ឆិទ្ទកាទិអវសេសគណនា។ **លេខា**តិ អក្ខរលេខា។ មធុមេហាពាធោ វេទនាយ អភាវតោ “ឧក្កដ្ឋោ”តិ វុត្តោ។ **បាដិកង្ខា**តិ ឥច្ឆិតព្ពា។ **យការេន វា ភការេន វា**តិ យការភការេ យោជេត្វា យោ អក្កោសោ។ **កាដកោដចិកាយ វា**តិ “**កាដ**”ន្តិ បុរិសនិមិត្តំ, “**កោដចិកា**”តិ ឥត្ថិនិមិត្តំ; ឯតេហិ វា យោ អក្កោសោ, ឯសោ ហីនោ នាម អក្កោសោតិ។

១៦. ឥទានិ គេសំ ជាតិអាទីនំ បភេទវសេន អាបត្តឹ អារោបេត្វា ទស្សេន្តោ “**ឧបសម្បន្នោ ឧបសម្បន្ន**”ន្តិអាទិមាហ។ តត្ថ **ខុំសេតុកាមោ វម្ភេតុកាមោ មង្កុកត្តុកាមោ**តិ អក្កោសិតុកាមោ ប ធំសិតុកាមោ គរហិតុកាមោ និត្តេជំ កត្តុកាមោតិ អត្ថោ។ **ហីនេន ហីន**ន្តិ ហីនេន ជាតិវចនេន ហីនជាតិកំ។ ឯតេន ឧបាយេន សព្ពបទេសុ អត្ថោ វេទិតព្ពោ។

ឯត្ថ ច ហីនេន ហីនំ វទន្តោ កិញ្ចាបិ សច្ចំ វទតិ, ឱមសិតុកាមតាយ បនស្ស វាចាយ វាចាយ បាចិត្តិយំ។ ឧក្កដ្ឋេន ហីនំ វទន្តោ ច កិញ្ចាបិ អលិកំ ភណតិ, ឱមសិតុកាមតាយ បន ឥមិនាវ សិក្ខាបទេន បាចិត្តិយំ អាបជ្ជតិ, ន បុរិមេន។ យោបិ “អតិចណ្ឌាលោសិ, អតិព្រាហ្មណោសិ, ទុដ្ឋចណ្ឌាលោសិ, ទុដ្ឋព្រាហ្មណោសី”តិអាទីនិ វទតិ, សោបិ អាបត្តិយា ការេតព្ពោ។

២៦. **សន្តិ ឥធេកច្ចេ**តិ វារេ បន បរិហរិត្វា វុត្តភាវេន ទុក្កដំ។ ឯសេវ នយោ **យេ នូន...បេ.... ន មយ**ន្តិ វារេសុបិ។ អនុបសម្បន្នេ បន ចតូសុបិ វារេសុ ទុក្កដមេវ។ ចោរោសិ គណ្ឋិភេទកោសីតិអាទិវចនេហិ បន ឧបសម្បន្នេបិ អនុបម្បន្នេបិ សព្ពវារេសុ ទុក្កដមេវ។ ទវកម្យតាយ បន ឧបសម្បន្នេបិ អនុបសម្បន្នេបិ សព្ពវារេសុ ទុព្ភាសិតំ។ ទវកម្យតា នាម កេឡិហសាធិប្បាយតា។ ឥមស្មិញ្ច សិក្ខាបទេ ឋបេត្វា ភិក្ខុំ ភិក្ខុនីអាទយោ សព្ពសត្តា អនុបសម្បន្នដ្ឋានេ ឋិតាតិ វេទិតព្ពា។

៣៥. **អត្ថបុរេក្ខារស្សា**តិអាទីសុ បាឡិយា អត្ថំ វណ្ណយន្តោ **អត្ថបុរេក្ខារោ;** បាឡឹ វាចេន្តោ **ធម្មបុរេក្ខារោ;** អនុសិដ្ឋិយំ ឋត្វា “ឥទានិបិ ចណ្ឌាលោសិ, បាបំ មា អកាសិ, មា តមោ តមបរាយណោ អហោសី”តិអាទិនា នយេន កថេន្តោ **អនុសាសនីបុរេក្ខារោ** នាមាតិ វេទិតព្ពោ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។

តិសមុដ្ឋានំ – កាយចិត្តតោ វាចាចិត្តតោ កាយវាចាចិត្តតោ ច សមុដ្ឋាតិ។ កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, ទុក្ខវេទនន្តិ។ **ទុព្ភាសិតាបត្តិ** បនេត្ថ វាចាចិត្តតោ សមុដ្ឋាតិ, កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, អកុសលចិត្តំ, ទ្វិវេទនំ សុខា ច មជ្ឈត្តា ចាតិ។

ឱមសវាទសិក្ខាបទំ ទុតិយំ។

៣. បេសុញ្ញសិក្ខាបទវណ្ណនា

៣៦. តតិយសិក្ខាបទេ – **ភណ្ឌនជាតាន**ន្តិ សញ្ជាតភណ្ឌនានំ។ **ភណ្ឌន**ន្តិ កលហស្ស បុព្ពភាគោ, “ឥមិនា ច ឥមិនា ច ឥទំ កតំ; ឯវំ វុត្តេ ឯវំ វក្ខាមា”តិអាទិកំ សកសកបក្ខេ សម្មន្តនំ។ **កលហោ**តិ អាបត្តិគាមិកោ កាយវាចាវីតិក្កមោ។ **វិវាទោ**តិ វិគ្គាហិកកថា។ តំ វិវាទំ អាបន្នានំ **វិវាទាបន្នានំ**។ **បេសុញ្ញ**ន្តិ បិសុណវាចំ, បិយភាវស្ស សុញ្ញករណវាចន្តិ វុត្តំ ហោតិ។

៣៧. **ភិក្ខុបេសុញ្ញេ**តិ ភិក្ខូនំ បេសុញ្ញេ; ភិក្ខុតោ សុត្វា ភិក្ខុនា ភិក្ខុស្ស ឧបសំហដបេសុញ្ញេតិ អត្ថោ។

៣៨. **ទ្វីហាការេហី**តិ ទ្វីហិ ការណេហិ។ **បិយកម្យស្ស វា**តិ “ឯវំ អហំ ឯតស្ស បិយោ ភវិស្សាមី”តិ អត្តនោ បិយភាវំ បត្ថយមានស្ស វា។ **ភេទាធិប្បាយស្ស វា**តិ “ឯវមយំ ឯតេន សទ្ធឹ ភិជ្ជិស្សតី”តិ បរស្ស បរេន ភេទំ ឥច្ឆន្តស្ស វា។ **ជាតិតោបី**តិអាទិ សព្ពំ បុរិមសិក្ខាបទេ វុត្តនយមេវ។ ឥធាបិ ភិក្ខុនី អាទី កត្វា សព្ពេ អនុបសម្បន្នា នាម។

ន បិយកម្យស្ស ន ភេទាធិប្បាយស្សាតិ ឯកំ អក្កោសន្តំ ឯកញ្ច ខមន្តំ ទិស្វា “អហោ និល្លជ្ជោ, ឦទិសម្បិ នាម ភវន្តំ បុន វត្តព្ពំ មញ្ញិស្សតី”តិ ឯវំ កេវលំ បាបគរហិតាយ ភណន្តស្ស អនាបត្តិ។ សេសំ ឧត្តានត្ថមេវ។ តិសមុដ្ឋានំ – កាយចិត្តតោ វាចាចិត្តតោ កាយវាចាចិត្តតោ ច សមុដ្ឋាតិ , កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

បេសុញ្ញសិក្ខាបទំ តតិយំ។

៤. បទសោធម្មសិក្ខាបទវណ្ណនា

៤៤. ចតុត្ថសិក្ខាបទេ – **អប្បតិស្សា**តិ អប្បតិស្សវា។ ឧបាសកាតិ វុត្តេ វចនម្បិ ន សោតុកាមា; អនាទរាតិ អត្ថោ។ អប្បតិស្សយា វា អនីចវុត្តិនោតិ អត្ថោ។ **អសភាគវុត្តិកា**តិ វិសភាគជីវិកា, យថា ភិក្ខូសុ វត្តិតព្ពំ; ឯវំ

អប្បវត្តុវុត្តិនោតិ អត្ថោ។

៤៥. បទសោ ធម្មំ វាចេយ្យាតិ ឯកតោ បទំ បទំ ធម្មំ វាចេយ្យ; កោដ្ឋាសំ កោដ្ឋាសំ វាចេយ្យាតិ អត្ថោ។ យស្មា បន តំ កោដ្ឋាសនាមកំ បទំ ចតុព្ពិធំ ហោតិ, តស្មា តំ ទស្សេតុំ “បទំ អនុបទំ អន្វក្ខរំ អនុព្យញ្ជន”ន្តិ បទភាជនំ វុត្តំ។ តត្ថ **បទ**ន្តិ ឯកោ គាថាបាទោ អធិប្បេតោ។ **អនុបទ**ន្តិ ទុតិយបាទោ។ **អន្វក្ខរ**ន្តិ ឯកេកមក្ខរំ។ **អនុព្យញ្ជន**ន្តិ បុរិមព្យញ្ជនេន សទិសំ បច្ឆាព្យញ្ជនំ។ យំ កិញ្ចិ វា ឯកមក្ខរំ អន្វក្ខរំ, អក្ខរសមូហោ អនុព្យញ្ជនំ, អក្ខរានុព្យញ្ជនសមូហោ បទំ។ បឋមបទំ បទមេវ, ទុតិយំ អនុបទន្តិ ឯវមេត្ថ នានាករណំ វេទិតព្ពំ។

ឥទានិ **បទំ នាម ឯកតោ បដ្ឋបេត្វា ឯកតោ ឱសាបេន្តី**តិ គាថាពន្ធំ ធម្មំ វាចេន្តោ “មនោបុព្ពង្គមា ធម្មា”តិ ឯកមេកំ បទំ សាមណេរេន សទ្ធិំ ឯកតោ អារភិត្វា ឯកតោយេវ និដ្ឋាបេតិ។ ឯវំ វាចេន្តស្ស បទគណនាយ បាចិត្តិយា វេទិតព្ពា។ **អនុបទំ នាម បាដេក្កំ បដ្ឋបេត្វា ឯកតោ ឱសាបេន្តី**តិ ថេរេន “មនោបុព្ពង្គមា ធម្មា”តិ វុត្តេ សាមណេរោ តំ បទំ អបាបុណិត្វា “មនោសេដ្ឋា មនោមយា”តិ ទុតិយបទំ ឯកតោ ភណតិ, ឥមេ បាដេក្កំ បដ្ឋបេត្វា ឯកតោ ឱសាបេន្តិ នាម។ ឯវំ វាចេន្តស្សាបិ អនុបទគណនាយ បាចិត្តិយា។ **អន្វក្ខរំ នាម រូបំ អនិច្ចន្តិ វុច្ចមានោ “រូ”តិ ឱបាតេតី**តិ “រូបំ អនិច្ចន្តិ ភណ សាមណេរា”តិ វុច្ចមានោ រូការមត្តមេវ ឯកតោ វត្វា តិដ្ឋតិ។ ឯវំ វាចេន្តស្សាបិ អន្វក្ខរគណនាយ បាចិត្តិយា។ គាថាពន្ធេបិ ច ឯស នយោ លព្ភតិយេវ។ **អនុព្យញ្ជនំ នាម រូបំ អនិច្ចន្តិ វុច្ចមានោ វេទនា អនិច្ចាតិ សទ្ទំ និច្ឆារេតី**តិ “រូបំ, ភិក្ខវេ, អនិច្ចំ, វេទនា អនិច្ចា”តិ ឥមំ សុត្តំ វាចយមានោ ថេរេន “រូបំ អនិច្ច”ន្តិ វុច្ចមានោ សាមណេរោ សីឃបញ្ញតាយ “វេទនា អនិច្ចា”តិ ឥមំ អនិច្ចបទំ ថេរស្ស “រូបំ អនិច្ច”ន្តិ ឯតេន អនិច្ចបទេន សទ្ធិំ ឯកតោ ភណន្តោ វាចំ និច្ឆារេតិ។ ឯវំ វាចេន្តស្សាបិ អនុព្យញ្ជនគណនាយ បាចិត្តិយា។ អយំ បនេត្ថ សង្ខេបោ – ឥមេសុ បទាទីសុ យំ យំ ឯកតោ ភណតិ តេន តេន អាបត្តិំ អាបជ្ជតីតិ។

ពុទ្ធភាសិតោតិ សកលំ វិនយបិដកំ អភិធម្មបិដកំ ធម្មបទំ ចរិយាបិដកំ ឧទានំ ឥតិវុត្តកំ ជាតកំ សុត្តនិបាតោ វិមានវត្ថុ បេតវត្ថុ ព្រហ្មជាលាទីនិ ច សុត្តានិ។ **សាវកភាសិតោ**តិ ចតុបរិសបរិយាបន្នេហិ សាវកេហិ ភាសិតោ អនង្គណសម្មាទិដ្ឋិអនុមានសុត្តចូឡវេទល្លមហាវេទល្លាទិកោ។ **ឥសិភាសិតោ**តិ ពាហិរបរិព្ពាជកេហិ ភាសិតោ សកលោ បរិព្ពាជកវគ្គោ, ពាវរិយស្ស អន្តេវាសិកានំ សោឡសន្នំ ព្រាហ្មណានំ បុច្ឆាតិ ឯវមាទិ។ **ទេវតាភាសិតោ**តិ ទេវតាហិ ភាសិតោ; សោ ទេវតាសំយុត្តទេវបុត្តសំយុត្តមារសំយុត្តព្រហ្មសំយុត្តសក្កសំយុត្តាទិវសេន វេទិតព្ពោ។

អត្ថូបសញ្ហិតោតិ អដ្ឋកថានិស្សិតោ។ **ធម្មូបសញ្ហិតោ**តិ បាឡិនិស្សិតោ; ឧភយេនាបិ វិវដ្ដូបនិស្សិតមេវ វទតិ។ កិញ្ចាបិ វិវដ្ដូបនិស្សិតំ វទតិ, តិស្សោ សង្គីតិយោ អារុឡ្ហធម្មំយេវ បន បទសោ វាចេន្តស្ស អាបត្តិ ។ វិវដ្ដូបនិស្សិតេបិ នានាភាសាវសេន គាថាសិលោកពន្ធាទីហិ អភិសង្ខតេ អនាបត្តិ។ តិស្សោ សង្គីតិយោ អនារុឡ្ហេបិ កុលុម្ពសុត្តំ រាជោវាទសុត្តំ តិក្ខិន្ទ្រិយំ ចតុបរិវដ្ដំ នន្ទោបនន្ទន្តិ ឦទិសេ អាបត្តិយេវ។ អបលាលទមនម្បិ វុត្តំ, មហាបច្ចរិយម្បន បដិសិទ្ធំ។ មេណ្ឌកមិលិន្ទបញ្ហេសុ ថេរស្ស សកបដិភានេ អនាបត្តិ, យំ រញ្ញោ សញ្ញាបនត្ថំ អាហរិត្វា វុត្តំ, តត្ថ អាបត្តិ។ វណ្ណបិដកអង្គុលិមាលបិដករដ្ឋបាលគជ្ជិតអាឡវកគជ្ជិតគុឡ្ហមគ្គគុឡ្ហវេស្សន្តរគុឡ្ហវិនយវេទល្លបិដកានិ បន អពុទ្ធវចនានិយេវាតិ វុត្តំ។ សីលូបទេសោ នាម ធម្មសេនាបតិនា វុត្តោតិ វទន្តិ, តស្មិំ អាបត្តិយេវ។ អញ្ញានិបិ មគ្គកថាអារម្មណកថាពុទ្ធិកទណ្ឌក ញាណវត្ថុអសុភកថាទីនិ អត្ថិ, តេសុ សត្តតឹស ពោធិបក្ខិយធម្មា វិភត្តា, ធុតង្គបញ្ហេ បដិបទា វិភត្តា; តស្មា តេសុ អាបត្តីតិ វុត្តំ។ មហាបច្ចរិយាទីសុ បន សង្គីតិំ អនារុឡ្ហេសុ រាជោវាទតិក្ខិន្ទ្រិយចតុបរិវដ្ដនន្ទោបនន្ទកុលុម្ពសុត្តេសុយេវ អាបត្តីតិ វត្វា អវសេសេសុ យំ ពុទ្ធវចនតោ អាហរិត្វា វុត្តំ, តទេវ អាបត្តិវត្ថុ ហោតិ, ន ឥតរន្តិ អយមត្ថោ បរិគ្គហិតោ។

៤៨. ឯកតោ ឧទ្ទិសាបេន្តោតិ អនុបសម្បន្នេន សទ្ធិំ ឯកតោ ឧទ្ទេសំ គណ្ហន្តោបិ ឯកតោ វទតិ អនាបត្តីតិ អត្ថោ។

តត្រាយំ វិនិច្ឆយោ – ឧបសម្បន្នោ ច អនុបសម្បន្នោ ច និសីទិត្វា ឧទ្ទិសាបេន្តិ។ អាចរិយោ និសិន្នានំ ភណាមីតិ តេហិ សទ្ធិំ ឯកតោ វទតិ, អាចរិយស្ស អាបត្តិ។ អនុបសម្បន្នេន សទ្ធិំ គណ្ហន្តស្ស អនាបត្តិ។ ទ្វេបិ ឋិតា គណ្ហន្តិ, ឯសេវ នយោ។ ទហរភិក្ខុ និសិន្នោ, សាមណេរោ ឋិតោ, និសិន្នស្ស ភណាមីតិ ភណតោ អនាបត្តិ។ សចេ ទហរោ តិដ្ឋតិ, ឥតរោ និសីទតិ, ឋិតស្ស ភណាមីតិ ភណតោបិ អនាបត្តិ។ សចេ ពហូនំ ភិក្ខូនំ អន្តរេ ឯកោ សាមណេរោ និសិន្នោ ហោតិ, តស្មិំ និសិន្នេ បទសោ ធម្មំ វាចេន្តស្ស អាចរិយស្ស អចិត្តកាបត្តិ។ សចេ សាមណេរោ ឧបចារំ មុញ្ចិត្វា ឋិតោ វា និសិន្នោ វា ហោតិ, យេសំ វាចេតិ, តេសុ អបរិយាបន្នត្តា ឯកេន

ទិសាភាគេន បលាយនកគន្ធំ នាម គណ្ឋាតីតិ សង្ខ្យំ គច្ឆតិ, តស្មា អនាបត្តិ។ ឯកតោ សជ្ឈាយំ ករោន្តោបិ អនុបសម្បន្នេន សទ្ធិំ ឧបសម្បន្នោ ឯកតោ សជ្ឈាយំ ករោន្តោ តេន សទ្ធិំយេវ ភណតិ, អនាបត្តិ។ អនុបសម្បន្នស្ស សន្តិកេ ឧទ្ទេសំ គណ្ហន្តស្សបិ តេន សទ្ធិំ ឯកតោ ភណន្តស្ស អនាបត្តិ។ អយម្បិ ហិ ឯកតោ សជ្ឈាយំ ករោតិច្ចេវ សង្ខ្យំ គច្ឆតិ។

យេភុយ្យេន បគុណំ គន្ថំ ភណន្តំ ឱបាតេតីតិ សចេ ឯកគាថាយ ឯកោ បាទោ ន អាគច្ឆតិ, សេសំ អាគច្ឆតិ, អយំ យេភុយ្យេន បគុណគន្ថោ នាម។ ឯតេន នយេន សុត្តេបិ វេទិតព្វោ។ តំ ឱបាតេន្តស្ស ឯវំ ភណាហីតិ ឯកតោបិ ភណន្តស្ស អនាបត្តិ។ **ឱសារេន្តំ ឱបាតេតីតិ** សុត្តំ ឧច្ចារេន្តំ បរិសមជ្ឈេ បរិសង្កមានំ ឯវំ វទេហីតិ តេន សទ្ធិំ ឯកតោបិ វទន្តស្ស អនាបត្តិ។ យំ បន មហាបច្ចរិយាទីសុ “មយា សទ្ធិំ មា វទា”តិ វុត្តោ យទិ វទតិ, “អនាបត្តី”តិ វុត្តំ, តំ មហាអដ្ឋកថាយំ នត្ថិ, នត្ថិភាវោយេវ ចស្ស យុត្តោ។ កស្មា? កិរិយសមុដ្ឋានត្តា។ ឥតរថា ហិ កិរិយាកិរិយំ ភវេយ្យ។ សេសំ ឧត្តានត្ថមេវ។

បទសោធម្មសមុដ្ឋានំ – វាចតោ ច វាចាចិត្តតោ ច សមុដ្ឋាតិ, កិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, វចីកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

បទសោធម្មសិក្ខាបទំ ចតុត្ថំ។

៥. សហសេយ្យសិក្ខាបទវណ្ណនា

៤៨. បញ្ចមសិក្ខាបទេ – **មុដ្ឋស្សតី អសម្បជានាតិ** បុព្ពភាគេ សតិសម្បជញ្ញស្ស អករណវសេនេតំ វុត្តំ, ភវង្គោតិណ្ណកាលេ បន កុតោ សតិសម្បជញ្ញន្តិ! **វិក្កូជមានាតិ** វិប្បលបមានា ។ **កាកច្ឆមានាតិ** នាសាយ កាកសទ្ទំ វិយ និរត្ថកសទ្ទំ មុញ្ចមានា។ **ឧបាសកាតិ** បឋមតរំ ឧដ្ឋិតឧបាសកា។

៥០. ឯតទវោចុន្តិ “ភគវតា អាវុសោ រាហុល សិក្ខាបទំ បញ្ញត្ត”ន្តិ ភិក្ខូ សិក្ខាបទគារវេនេវ ឯតំ អវោចុំ។ បកតិយា បន តេ ភគវតិ ច គារវេន អាយស្មតោ ច រាហុលស្ស សិក្ខាកាមតាយ តស្ស អាយស្មតោ វសនដ្ឋានំ អាគតស្ស ចូឡមញ្ចកំ វា អបស្សេនំ វា យំ អត្ថិ តំ បញ្ញបេត្វា ចីវរំ វា ឧត្តរាសង្គំ វា ឧស្សីសករណត្ថាយ ទេន្តិ ។ តត្រិទំ តស្សាយស្មតោ សិក្ខាកាមតាយ – ភិក្ខូ កិរ តំ ទូរតោវ អាគច្ឆន្តំ ទិស្វា មុដ្ឋិសម្មុញ្ចនិញ្ច កចវរឆឌ្ឌនកញ្ច ពហិ ខិបន្តិ។ អថញ្ញេហិ “អាវុសោ កេនិទំ បាតិត”ន្តិ វុត្តេ អញ្ញេ ឯវំ វទន្តិ – “ភន្តេ, រាហុលោ ឥមស្មិំ បទេសេ សញ្ចរិ, តេន នុ ខោ បាតិត”ន្តិ។ សោ បនាយស្មា “ន មយ្ហំ ភន្តេ ឥទំ កម្ម”ន្តិ ឯកទិវសម្បិ អវត្វា តំ បដិសាមេត្វា ភិក្ខូ ខមាបេត្វា គច្ឆតិ។ **វច្ចកុដិយា សេយ្យំ កប្បេសីតិ** តំយេវ សិក្ខាកាមតំ អនុព្រូហន្តោ ធម្មសេនាបតិមហាមោគ្គល្លានអានន្ទត្ថេរាទីនំ សន្តិកំ អគន្ត្វា ភគវតោ វឡញ្ជនកវច្ចកុដិយំ សេយ្យំ កប្បេសិ។ សា កិរ កុដិ ករាដពទ្ធា គន្ធបរិភណ្ឌកតា សមោសរិតបុប្ផទាមា ចេតិយដ្ឋានមិវ តិដ្ឋតិ, អបរិភោគា អញ្ញេសំ។

៥១. ឧត្តរិទិរត្តតិរត្តន្តិ ភគវា សាមណេរានំ សង្គហករណត្ថាយ តិរត្តំ បរិហារំ អទាសិ។ ន ហិ យុត្តំ កុលទារកេ បព្ពាជេត្វា នានុគ្គហេតុន្តិ។ **សហសេយ្យន្តិ** ឯកតោ សេយ្យំ។ **សេយ្យាតិ** កាយប្បសារណសង្ខាតំ សយនម្បិ វុច្ចតិ, យស្មិំ សេនាសនេ សយន្តិ, តម្បិ។ តត្ថ សេនាសនំ តាវ ទស្សេតុំ **“សេយ្យា នាម សព្ពច្ឆន្នា”**តិអាទិ វុត្តំ។ កាយប្បសារណំ ទស្សេតុំ **អនុបសម្បន្នេ និបន្នេ ភិក្ខុ និបជ្ជតី**”តិអាទិ វុត្តំ។ តស្មា អយមេត្ថ អត្ថោ – “សេនាសនសង្ខាតំ សេយ្យំ បវិសិត្វា កាយប្បសារណសង្ខាតំ សេយ្យំ កប្បេយ្យ វិទហេយ្យ សម្បាទេយ្យា”តិ។ **សព្ពច្ឆន្នាតិ**អាទិនា បន តស្សា សេនាសនសង្ខាតាយ សេយ្យាយ លក្ខណំ វុត្តំ។ តស្មា យំ សេនាសនំ ឧបរិ បញ្ចហិ ឆទនេហិ អញ្ញេន វា កេនចិ សព្ពមេវ បដិច្ឆន្នំ, អយំ សព្ពច្ឆន្នា នាម សេយ្យា។ អដ្ឋកថាសុ បន បាកដវោហារំ គហេត្វា វាចុគ្គតវសេន “សព្ពច្ឆន្នា នាម បញ្ចហិ ឆទនេហិ ឆន្នា”តិ វុត្តំ។ កិញ្ចាបិ វុត្តំ? អថ ខោ ទុស្សកុដិយំ វសន្តស្សាបិ ន សក្កា អនាបត្តិ កាតុំ, តស្មា យំ កិញ្ចិ បដិច្ឆាទនសមត្ថំ ឥធ ឆទនញ្ច បរិច្ឆន្នញ្ច វេទិតព្វំ។ បញ្ចវិធច្ឆទនេយេវ ហិ គយ្ហមានេ បទរច្ឆន្នេបិ សហសេយ្យា ន ភវេយ្យ។ យំ បន សេនាសនំ ភូមិតោ បដ្ឋាយ យាវ ឆទនំ អាហច្ច បាការេន វា អញ្ញេន វា កេនចិ អន្តមសោ វត្ថេនាបិ បរិក្ខិត្តំ, អយំ សព្ពបរិច្ឆន្នា នាម សេយ្យា។ ឆទនំ អនាហច្ច សព្ពន្តិមេន បរិយាយេន ទិយឌ្ឍហត្ថុព្ពេធេន បាការាទិនា បរិក្ខិត្តាបិ សព្ពបរិច្ឆន្នាយេវាតិ កុរុន្ទដ្ឋកថាយំ វុត្តំ។ យស្សា បន ឧបរិ ពហុតរំ ឋានំ ឆន្នំ, អប្បំ អច្ឆន្នំ, សមន្តតោ វា ពហុតរំ បរិក្ខិត្តំ, អប្បំ អបរិក្ខិត្តំ, អយំ **យេភុយ្យេន ឆន្នា យេភុយ្យេន បរិច្ឆន្នា** នាម។ ឥមិនា ហិ លក្ខណេន សមន្នាគតោ សចេបិ សត្តភូមកោ បាសាទោ ឯកូបចារោ ហោតិ, សតគព្ភំ វា ចតុស្សាលំ វា, ឯកសេយ្យាត្វេវ សង្ខ្យំ គច្ឆតិ។ តំ សន្ធាយ វុត្តំ **“ចតុត្ថេ ទិវសេ អត្ថង្គតេ សូរិយេ អនុបសម្បន្នេ និបន្នេ ភិក្ខុ និបជ្ជតិ, អាបត្តិ បាចិត្តិយស្សា**”តិអាទិ។

តត្ថ ច និបជ្ជនមត្តេនេវ បាចិត្តិយំ។ សចេ បន សម្ពហុលា សាមណេរា, ឯកោ ភិក្ខុ, សាមណេរគណនាយ បាចិត្តិយា។ តេ ចេ ឧដ្ឋាយុដ្ឋាយ និបជ្ជន្តិ, តេសំ បយោគេ បយោគេ ភិក្ខុស្ស អាបត្តិ។ ភិក្ខុស្ស ឧដ្ឋាយុដ្ឋាយ និបជ្ជនេ បន ភិក្ខុស្សេវ បយោគេន ភិក្ខុស្ស អាបត្តិ។ សចេ បន សម្ពហុលា ភិក្ខូ ឯកោ សាមណេរោ សព្ពេសំ អាបត្តឹ ករោតិ, តស្ស ឧដ្ឋាយុដ្ឋាយ និបជ្ជនេនបិ ភិក្ខូនំ អាបត្តិយេវ។ ឧភយេសំ សម្ពហុលភាវេបិ ឯសេវ នយោ។

អបិចេត្ថ ឯកាវាសាទិកម្បិ ចតុក្កំ វេទិតព្ពំ។ យោ ហិ ឯកស្មឹ អាវាសេ ឯកេនេវ អនុបសម្បន្នេន សទ្ធឹ តិរត្តំ សហសេយ្យំ កប្បេតិ, តស្ស ចតុត្ថទិវសតោ បដ្ឋាយ ទេវសិកា អាបត្តិ។ យោបិ ឯកស្មិំយេវ អាវាសេ នានា អនុបសម្បន្នេហិ សទ្ធឹ តិរត្តំ សហសេយ្យំ កប្បេតិ, តស្សបិ។ យោបិ នានាអាវាសេសុ ឯកេនេវ អនុបសម្បន្នេន សទ្ធឹ តិរត្តំ សហសេយ្យំ កប្បេតិ, តស្សបិ។ យោបិ នានាអាវាសេសុ នានាអនុបសម្បន្នេហិ សទ្ធឹ យោជនសតម្បិ គន្ត្វា សហសេយ្យំ កប្បេតិ, តស្សបិ ចតុត្ថទិវសតោ បដ្ឋាយ ទេវសិកា អាបត្តិ។

អយញ្ហ សហសេយ្យាបត្តិ នាម “ភិក្ខុំ ឋបេត្វា អវសេសោ អនុបសម្បន្នោ នាមា”តិ វចនតោ តិរច្ឆានគតេនបិ សទ្ធឹ ហោតិ, តត្រ តិរច្ឆានគតស្ស បរិច្ឆេទោ មេថុនធម្មាបត្តិយា វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពោ។ តស្មា សចេបិ គោធាពិឡាលមង្គុសាទីសុ កោចិ បវិសិត្វា ភិក្ខុនោ វសនសេនាសនេ ឯកូបចារដ្ឋានេ សយតិ, សហសេយ្យាវ ហោតិ។

យទិ បន ថម្ភានំ ឧបរិ កតបាសាទស្ស ឧបរិមតលេន សទ្ធឹ អសម្ពទ្ធភិត្តិកស្ស ភិត្តិយា ឧបរិ ឋិតសុសិរតុលាសីសស្ស សុសិរេន បវិសិត្វា តុលាយ អព្ភន្តរេ សយិត្វា តេនេវ សុសិរេន និក្ខមិត្វា គច្ឆតិ , ហេដ្ឋាបាសាទេ សយិតភិក្ខុស្ស អនាបត្តិ។ សចេ ឆទនេ ឆិទ្ទំ ហោតិ, តេន បវិសិត្វា អន្តោឆទនេ វសិត្វា តេនេវ បក្កមតិ, នានូបចារេ ឧបរិមតលេ ឆទនព្ភន្តរេ សយិតស្ស អាបត្តិ, ហេដ្ឋិមតលេ សយិតស្ស អនាបត្តិ។ សចេ អន្តោបាសាទេនេវ អារោហិត្វា សព្ពតលានិ បរិភុញ្ជន្តិ, ឯកូបចារានិ ហោន្តិ, តេសុ យត្ថ កត្ថចិ សយិតស្ស អាបត្តិ។

សភាសង្ខេបេន កតេ អឌ្ឍកុដ្ដកសេនាសនេ សយិតស្ស វាឡសង្ឃាដាទីសុ កបោតាទយោ បវិសិត្វា សយន្តិ, អាបត្តិយេវ។ បរិក្ខេបស្ស ពហិគតេ និព្ពកោសព្ភន្តរេ សយន្តិ, អនាបត្តិ។ បរិមណ្ឌលំ វា ចតុរស្សំ វា ឯកច្ឆទនាយ គព្ភមាលាយ សតគព្ភំ ចេបិ សេនាសនំ ហោតិ, តត្រ ចេ ឯកេន សាធារណទ្វារេន បវិសិត្វា វិសុំ បាការេន អបរិច្ឆិន្នគព្ភូបចារេ សព្ពគព្ភេ បវិសន្តិ, ឯកកគព្ភេបិ អនុបសម្បន្នេ និបន្នេ សព្ពគព្ភេសុ និបន្នានំ អាបត្តិ។ សចេ សបមុខា គព្ភា ហោន្តិ, បមុខស្ស ឧបរិ អច្ឆន្នំ ឧច្ចវត្ថុកំ ចេបិ ហោតិ, បមុខេ សយិតោ គព្ភេ សយិតានំ អាបត្តឹ ន ករោតិ។ សចេ បន គព្ភច្ឆទនេនេវ សទ្ធឹ សម្ពទ្ធច្ឆទនំ ហោតិ, តត្រ សយិតោ សព្ពេសំ អាបត្តឹ ករោតិ។ កស្មា? សព្ពច្ឆន្នត្តា សព្ពបរិច្ឆន្នត្តា ច, គព្ភបរិក្ខេបោយេវ ហិស្ស បរិក្ខេបោតិ។ ឯតេនេវ ហិ នយេន អដ្ឋកថាសុ លោហបាសាទបរិក្ខេបស្ស ចតូសុ ទ្វារកោដ្ឋកេសុ អាបត្តិ វុត្តា។

យំ បន អន្ធកដ្ឋកថាយំ “អបរិក្ខិត្តេ បមុខេ អនាបត្តីតិ ភូមិយំ វិនា ជគតិយា បមុខំ សន្ធាយ កថិតន”ន្តិ វុត្តំ, តំ អន្ធករដ្ឋេ បាដេក្កសន្និវេសា ឯកច្ឆទនា គព្ភបាឡិយោ សន្ធាយ វុត្តំ។ យញ្ហ តត្ថ “ភូមិយំ វិនា ជគតិយា”តិ វុត្តំ, តំ នេវ អដ្ឋកថាសុ អត្ថិ; ន បាឡិយា សមេតិ។ ទសហត្ថុព្ពេធាបិ ហិ ជគតិ បរិក្ខេបសង្ខ្យំ ន គច្ឆតិ។ តស្មា យម្បិ តត្ថ ទុតិយសិក្ខាបទេ ជគតិយា បមាណំ វត្វា “ឯតំ ឯកូបចារំ បរិច្ឆន្នំ នាម ហោតី”តិ វុត្តំ, តំ ន គហេតព្ពំ។ យេបិ ឯកសាលទ្វិសាលតិសាលចតុស្សាលសន្និវេសា មហាបាសាទា ឯកស្មិំ ឱកាសេ បាទេ ធោវិត្វា បវិដ្ឋេន សក្កា ហោន្តិ សព្ពត្ថ អនុបរិគន្តុំ , តេសុបិ សហសេយ្យាបត្តិយា ន មុច្ចតិ។ សចេ តស្មិំ តស្មិំ ឋានេ ឧបចារំ បរិច្ឆិន្ទិត្វា កតា ហោន្តិ, ឯកូបចារដ្ឋានេយេវ អាបត្តិ។

ទ្វីហិ ទ្វារេហិ យុត្តស្ស សុធាឆទនមណ្ឌបស្ស មជ្ឈេ បាការំ ករោន្តិ, ឯកេន ទ្វារេន បវិសិត្វា ឯកស្មិំ បរិច្ឆេទេ អនុបសម្បន្នោ សយតិ, ឯកស្មិំ ភិក្ខុ, អនាបត្តិ។ បាការេ គោធាទីនំ បវិសនមត្តម្បិ ឆិទ្ទំ ហោតិ, ឯកស្មិញ្ច បរិច្ឆេទេ គោធា សយន្តិ, អនាបត្តិយេវ។ ន ហិ ឆិទ្ទេន គេហំ ឯកូបចារំ នាម ហោតិ។ សចេ បាការមជ្ឈេ ឆិន្ទិត្វា ទ្វារំ យោជេន្តិ, ឯកូបចារតាយ អាបត្តិ។ តំ ទ្វារំ កវាដេន បិទហិត្វា សយន្តិ, អាបត្តិយេវ។ ន ហិ ទ្វារបិទហនេន គេហំ នានូបចារំ នាម ហោតិ, ទ្វារំ វា អទ្វារំ។ កវាដញ្ហិ សំវរណវិវរណេហិ យថាសុខំ វឡញ្ជនត្ថាយ កតំ, ន វឡញ្ជនូបច្ឆេទនត្ថាយ។ សចេ បន តំ ទ្វារំ បុន ឥដ្ឋកាហិ បិទហន្តិ, អទ្វារំ ហោតិ, បុរិមេ នានូបចារភាវេយេវ តិដ្ឋតិ។ ទីឃបមុខំ ចេតិយឃរំ ហោតិ។ ឯកំ កវាដំ អន្តោ, ឯកំ ពហិ, ទ្វិន្នំ កវាដានំ អន្តរេ អនុបសម្បន្នោ អន្តោចេតិយឃរេ សយន្តស្ស អាបត្តឹ ករោតិ, ឯកូបចារត្តា។

តត្រ យស្ស “សិយា អយំ ឯកូបចារនានូបចារតា នាម ឧទោសិតសិក្ខាបទេ វុត្តា, ឥធ បន ‘សេយ្យា នាម សព្ពច្ឆន្នា សព្ពបរិច្ឆន្នា យេភុយ្យេន ឆន្នា យេភុយ្យេន បរិច្ឆន្នា’តិ ឯត្តកមេវ វុត្តំ, បិហិតទ្វារោ ច គព្ភោ សព្ពបរិច្ឆន្នោវ ហោតិ។ តស្មា តត្ថ អន្តោ សយិតេនេវ សទ្ធិំ អាបត្តិ, ពហិ សយិតេន អនាបត្តី”តិ។ សោ ឯវំ វត្តព្ពោ – “អបិហិតទ្វារេ បន កស្មា ពហិ សយិតេន អាបត្តី”តិ? បមុខស្ស គព្ភេន សទ្ធិំ សព្ពច្ឆន្នត្តា។ “កឹ បន គព្ភេ បិហិតេ ឆទនំ វិទ្ធស្តំ ហោតី”តិ? ន វិទ្ធស្តំ, គព្ភេន សទ្ធិំ បមុខស្ស សព្ពបរិច្ឆន្នតា ន ហោតិ។ “កឹ បរិក្ខេបោ វិទ្ធស្តោ”តិ? អទ្ធា វក្ខតិ “ន វិទ្ធស្តោ, កវាដេន ឧបចារោ បរិច្ឆន្នោ”តិ។ ឯវំ ទូរម្បិ គន្ត្វា បុន ឯកូបចារនានូបចារតំយេវ បច្ចាគមិស្សតិ។

អបិច យទិ ព្យញ្ជនមត្តេយេវ អត្ថោ សុវិញ្ញេយ្យោ សិយា, សព្ពច្ឆន្នាតិ វចនតោ បញ្ចន្នំ អញ្ញតរេន ឆទនេន ឆន្នា ឯវ សេយ្យា សិយា, ន អញ្ញេន។ ឯវញ្ច សតិ បទរច្ឆន្នាទីសុ អនាបត្តិ សិយា។ តតោ យទត្ថំ សិក្ខាបទំ បញ្ញត្តំ, ស្វេវ អត្ថោ បរិហាយេយ្យ ។ បរិហាយតុ វា មា វា, កថំ អវុត្តំ គហេតព្ពន្តិ; កោ វា វទតិ “អវុត្តំ គហេតព្ព”ន្តិ? វុត្តញ្ហេតំ អនិយតេសុ – “បដិច្ឆន្នំ នាម អាសនំ កុដ្ដេន វា កវាដេន វា កិលញ្ជេន វា សាណិបាការេន វា រុក្ខេន វា ថម្ភេន វា កោដ្ឋលិកាយ វា យេន កេនចិ បដិច្ឆន្នំ ហោតី”តិ។ តស្មា យថា តត្ថ យេន កេនចិ បដិច្ឆន្នំ បដិច្ឆន្នមេវ, ឯវមិធាបិ គហេតព្ពំ។ តស្មា សេនាសនំ ខុទ្ទកំ វា ហោតុ មហន្តំ វា អញ្ញេន សទ្ធិំ សម្ពទ្ធំ វា អសម្ពទ្ធំ វា ទីឃំ វា វដ្ដំ វា ចតុរស្សំ វា ឯកភូមកំ វា, អនេកភូមកំ វា, យំ យំ ឯកូបចារំ សព្ពត្ថ យេន កេនចិ បដិច្ឆាទនេន សព្ពច្ឆន្នេ សព្ពបរិច្ឆន្នេ យេភុយ្យេន វា ឆន្នេ យេភុយ្យេន វា បរិច្ឆន្នេ សហសេយ្យាបត្តិ ហោតីតិ។

៥៣. ឧបឌ្ឍច្ឆន្នេ ឧបឌ្ឍបរិច្ឆន្នេ អាបត្តិ ទុក្កដស្សាតិ ឯត្ថ សព្ពច្ឆន្នេ ឧបឌ្ឍបរិច្ឆន្នេតិ ឯវមាទីសុបិ មហាបច្ចរិយំ ទុក្កដមេវាតិ វុត្តំ។ មហាអដ្ឋកថាយំ បន “សព្ពច្ឆន្នេ យេភុយ្យេនបរិច្ឆន្នេ បាចិត្តិយំ, សព្ពច្ឆន្នេ ឧបឌ្ឍបរិច្ឆន្នេ បាចិត្តិយំ, យេភុយ្យេនឆន្នេ ឧបឌ្ឍបរិច្ឆន្នេ បាចិត្តិយំ, សព្ពបរិច្ឆន្នេ យេភុយ្យេនឆន្នេ បាចិត្តិយំ, សព្ពបរិឆន្នេ ឧបឌ្ឍច្ឆន្នេ បាចិត្តិយំ, យេភុយ្យេនបរិច្ឆន្នេ ឧបឌ្ឍច្ឆន្នេ បាចិត្តិយំ, បាឡិយំ វុត្តបាចិត្តិយេន សទ្ធិំ សត្ត បាចិត្តិយានី”តិ វុត្តំ។ “សព្ពច្ឆន្នេ ចូឡកបរិច្ឆន្នេ ទុក្កដំ, យេភុយ្យេនឆន្នេ ចូឡកបរិច្ឆន្នេ ទុក្កដំ, សព្ពបរិច្ឆន្នេ ចូឡកច្ឆន្នេ ទុក្កដំ, យេភុយ្យេនបរិច្ឆន្នេ ចូឡកច្ឆន្នេ ទុក្កដំ, បាឡិយំ ទុក្កដេន សហ បញ្ច ទុក្កដានី”តិ វុត្តំ។

“ឧបឌ្ឍច្ឆន្នេ ចូឡកបរិច្ឆន្នេ អនាបត្តិ, ឧបឌ្ឍបរិច្ឆន្នេ ចូឡកច្ឆន្នេ អនាបត្តិ, ចូឡកច្ឆន្នេ ចូឡកបរិច្ឆន្នេ អនាបត្តិ, សព្ពច្ឆន្នេ សព្ពអបរិច្ឆន្នេតិ ច ឯត្ថ សេនម្ពមណ្ឌបវណ្ណំ ហោតី”តិ វុត្តំ។ ឥមិនាបេតំ វេទិតព្ពំ – “យថា ជគតិ បរិក្ខេបសង្ខ្យំ ន គច្ឆតី”តិ។ សេសំ ឧត្តានត្ថមេវ។

ឯឡកលោមសមុដ្ឋានំ – កាយតោ ច កាយចិត្តតោ ច សមុដ្ឋាតិ, កិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

សហសេយ្យសិក្ខាបទំ បញ្ចមំ។

៦. ទុតិយសហសេយ្យសិក្ខាបទវណ្ណនា

៥៥. ទុតិយសហសេយ្យសិក្ខាបទេ – **អាវសថាគារ**ន្តិ អាគន្តុកានំ វសនាគារំ។ **បញ្ញត្តំ ហោតី**តិ បុញ្ញកាមតាយ កត្វា ឋបិតំ ហោតិ។ **យេន សា ឥត្ថី តេនុបសង្កមី**តិ អសុកស្មឹ នាម ឋានេ អាវសថាគារំ បញ្ញត្តំ អត្ថីតិ មនុស្សានំ សុត្វា ឧបសង្កមិ។ **គន្ធគន្ធិនី**តិ អគរុកុង្កុមាទីនំ គន្ធានំ គន្ធោ គន្ធគន្ធោ, សោ អស្សា អត្ថីតិ គន្ធគន្ធិនី។ **សាដកំ និក្ខិបិត្វា**តិ អប្បេវ នាមស្ស ឥមម្បិ វិប្បការំ បស្សន្តស្ស រាគោ ឧប្បជ្ជេយ្យាតិ ចិន្តេត្វា ឯវមកាសិ។ **ឱក្ខិបិត្វា**តិ អធោ ខិបិត្វា។ **អច្ចយោ**តិ អបរាធោ។ **មំ អច្ចគមា**តិ មំ អតិក្កម្ម អភិភវិត្វា បវត្តោ។ សេសំ បឋមសិក្ខាបទេ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពំ។ អយមេវ ហិ វិសេសោ – បឋមសិក្ខាបទេ ចតុត្ថទិវសេ អាបត្តិ ឥធ បឋមទិវសេបិ។ យក្ខីបេតីហិ ទិស្សមានករូបាហិ តិរច្ឆានគតិត្ថិយា ច មេថុនធម្មវត្ថុភូតាយ ឯវ ទុក្កដំ។ សេសាហិ អនាបត្តិ។ សមុដ្ឋានាទីនិ បឋមសទិសានេវាតិ។

ទុតិយសហសេយ្យសិក្ខាបទំ ឆដ្ឋំ។

៧. ធម្មទេសនាសិក្ខាបទវណ្ណនា

៦០. សត្តមសិក្ខាបទេ – **ឃរណី**តិ ឃរសាមិនី។ **និវេសនទ្វារេ**តិ និវេសនស្ស មហាទ្វារេ។ **ឃរសុណ្ហា**តិ តស្មឹ ឃរេ សុណ្ហា។ **អាវសថទ្វារេ**តិ ឱវរកទ្វារេ។ **វិស្សជ្ជេន្នា**តិ សុនិគ្គតេន សទ្ទេន។ **វិវដេន្នា**តិ សុដ្ឋុ បកាសេន អសំវុតេន។ **ធម្មោ ទេសេតព្ពោ**តិ អយំ សរណសីលាទិភេទោ ធម្មោ កថេតព្ពោ។ **អញ្ញាតុន្តិ** អាជានិតុំ។ **វិញ្ញុនា បុរិសវិគ្គហេនា**តិ វិញ្ញុនា បុរិសេន, បុរិសវិគ្គហំ គហេត្វាបិ ឋិតេន ន យក្ខេន ន បេតេន ន តិរច្ឆានគតេន។

៦៦. **អនាបត្តិ វិញ្ញុនា បុរិសវិគ្គហេនា**តិ វិញ្ញុនា បុរិសវិគ្គហេន សទ្ធឹ ឋិតាយ ពហុម្បិ ធម្មំ ទេសេន្តស្ស អនាបត្តិ។ **ឆប្បញ្ចវាចាហី**តិ ឆហិ បញ្ចហិ វាចាហិ យោ ទេសេតិ, តស្សបិ អនាបត្តិ។ តត្ថ ឯកោ គាថាបាទោ ឯកវាចាតិ ឯវំ សព្ពត្ថ វាចាបមាណំ វេទិតព្ពំ។ សចេ អដ្ឋកថំ ធម្មបទំ ជាតកាទិវត្ថុំ វា កថេតុកាមោ ហោតិ, ឆប្បញ្ចបទមត្តមេវ កថេតុំ វដ្ដតិ។ បាឡិយា សទ្ធឹ កថេន្តេន ឯកបទំ បាឡិតោ បញ្ច អដ្ឋកថាតោតិ ឯវំ ឆ បទានិ អនតិក្កាមេត្វាវ កថេតព្ពោ។ បទសោធម្មេ វុត្តប្បភេទោ ហិ ឥធាបិ សព្ពោ ធម្មោយេវ។ **តស្មឹ ទេសេតី**តិ តស្មឹ ខណេ ទេសេតិ។ សម្បទានត្ថេ វា ឯតំ ភុម្មវចនំ។ តស្សា ទេសេតីតិ អត្ថោ។ **អញ្ញិស្សា មាតុគាមស្សា**តិ ឯកិស្សា ទេសេត្វា បុន អាគតាគតាយ អញ្ញិស្សាបិ ទេសេតីតិ ឯវំ ឯកាសនេ និសិន្នោ មាតុគាមសត សហស្សន្នម្បិ ទេសេតីតិ អត្ថោ។ មហាបច្ចរិយដ្ឋកថាយំ វុត្តំ សមំ និសិន្នានំ មាតុគាមានំ “តុម្ហាកំ ឯកេកិស្សា ឯកេកំ គាថំ ទេសេស្សាមិ, តំ សុណាថាតិ ទេសេតិ, អនាបត្តិ។ បឋមំ ឯកេកិស្សា ឯកេកំ គាថំ កថេស្សាមីតិ អាភោគំ កត្វា ជានាបេត្វា កថេតុំ វដ្ដតិ, ន បច្ឆាតិ។ **បញ្ហំ បុច្ឆតិ បញ្ហំ បុដ្ឋោ កថេតី**តិ មាតុគាមោ “ទីឃនិកាយោ នាម ភន្តេ កិមត្ថំ ទីបេតី”តិ បុច្ឆតិ។ ឯវំ បញ្ហំ បុដ្ឋោ ភិក្ខុ សព្ពំ ចេបិ ទីឃនិកាយំ កថេតិ, អនាបត្តិ។ សេសមេត្ថ ឧត្តានត្ថមេវ។

បទសោធម្មសមុដ្ឋានំ – វាចតោ ច វាចាចិត្តតោ ច សមុដ្ឋាតិ, កិរិយាកិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, វចីកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

ធម្មទេសនាសិក្ខាបទំ សត្តមំ។

៨. ភូតារោចនសិក្ខាបទវណ្ណនា

៦៧. អដ្ឋមសិក្ខាបទេ – វត្ថុកថាយ តាវ យំ វត្តព្ពំ សិយា, តំ សព្ពំ ចតុត្ថបារាជិកវណ្ណនាយំ វុត្តនយមេវ។ អយមេវ ហិ វិសេសោ – តត្ថ អភូតំ អារោចេសុំ, ឥធ ភូតំ។ ភូតម្បិ បុថុជ្ជនា អារោចេសុំ, ន អរិយា។ អរិយានញ្ហិ បយុត្តវាចា នាម នត្ថិ, អត្តនោ គុណេ អារោចយមានេ បន អញ្ញេ ន បដិសេធេសុំ, តថាឧប្បន្នេ ច បច្ចយេ សាទិយឹសុ, តថាឧប្បន្នភាវំ អជានន្តា។

“**អថ ខោ តេ ភិក្ខូ ភគវតោ ឯតមត្ថំ អារោចេសុ**”ន្តិអាទិម្ហិ បន យេ ឧត្តរិមនុស្សធម្មស្ស វណ្ណំ ភាសឹសុ, តេ អារោចេសុន្តិ វេទិតព្ពំ។ “**កច្ចិ បន វោ ភិក្ខវេ ភូត**”ន្តិ បុច្ឆិតេ បន សព្ពេបិ “**ភូតំ ភគវា**”តិ បដិជានឹសុ។ អរិយានម្បិ ហិ អព្ភន្តរេ ភូតោ ឧត្តរិមនុស្សធម្មោតិ។ អថ ភគវា អរិយមិស្សកត្តា “មោឃបុរិសា”តិ អវត្វា “**កថញ្ហិ នាម តុម្ហេ ភិក្ខវេ**”តិ វត្វា “**ឧទរស្ស ការណា**”តិអាទិមាហ។ តត្ថ យស្មា អរិយា អញ្ញេសំ សុត្វា “អយ្យោ កិរ, ភន្តេ, សោតាបន្នោ”តិអាទិនា នយេន បសន្នេហិ មនុស្សេហិ បុច្ឆិយមានា អបញ្ញត្តេ សិក្ខាបទេ អនាទីនវទស្សិនោ សុទ្ធចិត្តតាយ អត្តនោ ច បរេសញ្ច វិសេសាធិគមំ បដិជានឹសុ។ ឯវំ បដិជានន្តេហិ ច តេហិ យំ អញ្ញេ ឧទរស្ស ការណា ឧត្តរិមនុស្សធម្មស្ស វណ្ណំ ភាសិត្វា បិណ្ឌបាតំ ឧប្បាទេសុំ, តំ សុទ្ធចិត្តតាយ សាទិយន្តេហិបិ ឧទរស្ស ការណា ឧត្តរិមនុស្សធម្មស្ស វណ្ណោ ភាសិតោ វិយ ហោតិ។ តស្មា សព្ពសង្គាហិកេនេវ នយេន “កថញ្ហិ នាម តុម្ហេ, ភិក្ខវេ, ឧទរស្ស ការណា គិហីនំ អញ្ញមញ្ញំ ឧត្តរិមនុស្សធម្មស្ស វណ្ណំ ភាសិស្សថា”តិ អាហ។ សេសំ ចតុត្ថបារាជិកវត្ថុសទិសមេវ។ សិក្ខាបទវិភង្គេបិ កេវលំ តត្ថ បារាជិកញ្ចេវ ថុល្លច្ចយញ្ច ឥធ ភូតត្តា បាចិត្តិយញ្ចេវ ទុក្កដញ្ច អយំ វិសេសោ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

៧៧. “**ឧបសម្បន្នស្ស ភូតំ អារោចេតី**”តិ ឧត្តរិមនុស្សធម្មមេវ សន្ធាយ វុត្តំ។ បរិនិព្ពានកាលេ ហិ អន្តរា វា អតិកឌ្ឍិយមានេន ឧបសម្បន្នស្ស ភូតំ អារោចេតុំ វដ្ដតិ។ សុតបរិយត្តិសីលគុណំ បន អនុបសម្បន្នស្សាបិ អារោចេតុំ វដ្ដតិ។ អាទិកម្មិកស្ស អនាបត្តិ។ “ឧម្មត្តកស្សា”តិ ឥទំ បន ឥធ ន វុត្តំ។ កស្មា? ទិដ្ឋិសម្បន្នានំ ឧម្មាទស្ស វា ចិត្តក្ខេបស្ស វា អភាវាតិ។ មហាបច្ចរិយម្បិ ហិ វិចារិតំ “ឈានលាភី បន បរិហីនេ ឈានេ ឧម្មត្តកោ ភវេយ្យ, តស្សបិ ភូតារោចនបច្ចយា អនាបត្តិ ន វត្តព្ពា, ភូតស្សេវ អភាវតោ”តិ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។

ភូតារោចនំ នាមេតំ បុព្ពេ អវុត្តេហិ តីហិ សមុដ្ឋានេហិ សមុដ្ឋាតិ – កាយតោ វាចតោ កាយវាចតោ ចាតិ។ កិរិយំ , នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, កុសលាព្យាកតចិត្តេហិ ទ្វិចិត្តំ, សុខមជ្ឈត្ត

វេទនាហិ ទ្វិវេទនន្តិ។

ភូតារោចនសិក្ខាបទំ អដ្ឋមំ។

៩. ទុដ្ឋុល្លារោចនសិក្ខាបទវណ្ណនា

៧៨. នវមសិក្ខាបទេ – **ទុដ្ឋុល្លា នាម អាបត្តិ ចត្តារិ ច បារាជិកានិ តេរស ច សង្ឃាទិសេសា**តិ ឥមិស្សា បាឡិយា “បារាជិកានិ ទុដ្ឋុល្លសទ្ទត្ថទស្សនត្ថំ វុត្តានិ, សង្ឃាទិសេសំ បន ឥធ អធិប្បេត”ន្តិ អដ្ឋកថាសុ វុត្តំ។ តត្រាយំ វិចារណា – សចេ បារាជិកំ អារោចេន្តស្ស បាចិត្តិយំ ន ភវេយ្យ, យថា សមានេបិ ភិក្ខុ-ភិក្ខុនីនំ ឧបសម្បន្នសទ្ទេ យត្ថ ភិក្ខុនី អនធិប្បេតា ហោតិ, តត្ថ ភិក្ខុំ ឋបេត្វា អវសេសោ អនុបសម្បន្នោតិ វុច្ចតិ; ឯវមិធ សមានេបិ បារាជិកសង្ឃាទិសេសានំ ទុដ្ឋុល្លសទ្ទេ យទិ បារាជិកំ អនធិប្បេតំ, “ទុដ្ឋុល្លា នាម អាបត្តិ តេរស សង្ឃាទិសេសា”តិ ឯតទេវ វត្តព្ពំ សិយា។ តត្ថ ភវេយ្យ “យោ បារាជិកំ អាបន្នោ, សោ ភិក្ខុភាវតោ ចុតោ, តស្មា តស្ស អាបត្តី អារោចេន្តោ ទុក្កដំ អាបជ្ជតី”តិ។ ឯវំ សតិ អក្កោសន្តោបិ ទុក្កដំ អាបជ្ជេយ្យ, បាចិត្តិយមេវ ច អាបជ្ជតិ។ វុត្តញ្ហេតំ – “អសុទ្ធោ ហោតិ បុគ្គលោ អញ្ញតរំ បារាជិកំ ធម្មំ អជ្ឈាបន្នោ, តញ្ចេ អសុទ្ធទិដ្ឋិ សមានោ ឱកាសំ ការាបេត្វា អក្កោសាធិប្បាយោ វទតិ, អាបត្តិ ឱមសវាទស្សា”តិ (បារា. ៣៨៩)។ ឯវំ បាឡិយា វិចារិយមានាយ បារាជិកំ អារោចេន្តស្សាបិ បាចិត្តិយមេវ ទិស្សតិ។ កិញ្ចាបិ ទិស្សតិ, អថ ខោ សព្ពអដ្ឋកថាសុ វុត្តត្តា **អដ្ឋកថាចរិយាវ** ឯត្ថ បមាណំ, ន អញ្ញា វិចារណា។ បុព្ពេបិ ច អវោចុម្ហ – “ពុទ្ធេន ធម្មោ វិនយោ ច វុត្តោ, យោ តស្ស បុត្តេហិ តថេវ ញាតោ”តិអាទិ (បារា. អដ្ឋ. ១.គន្ថារម្ភកថា)។ អដ្ឋកថាចរិយា ហិ ពុទ្ធស្ស អធិប្បាយំ ជានន្តិ។

ឥមិនាបិ ចេតំ បរិយាយេន វេទិតព្ពំ។ អញ្ញត្រ ភិក្ខុសម្មុតិយាតិ ហិ វុត្តំ។ ភិក្ខុសម្មុតិយា ច អារោចនំ អាយតឹ សំវរត្ថាយ បុន តថារូបំ អាបត្តឹ អនាបជ្ជនត្ថាយ ភគវតា អនុញ្ញាតំ, ន តស្ស ភិក្ខុនោ អវណ្ណមត្តប្បកាសនត្ថាយ, សាសនេ ចស្ស បតិដ្ឋានិសេធនត្ថាយ , ន ច បារាជិកំ អាបន្នស្ស បុន តថារូបាយ អាបត្តិយា អនាបជ្ជនេន ភិក្ខុភាវោ នាម អត្ថិ។ តស្មា “បារាជិកានិ ទុដ្ឋុល្លសទ្ទត្ថទស្សនត្ថំ វុត្តានិ, សង្ឃាទិសេសំ បន ឥធាធិប្បេត”ន្តិ យំ អដ្ឋកថាសុ វុត្តំ, តំ សុវុត្តមេវ។

៨០. **អត្ថិ ភិក្ខុសម្មុតិ អាបត្តិបរិយន្តា**តិអាទីសុ បន យា អយំ ភិក្ខុសម្មុតិ វុត្តា, សា ន កត្ថចិ អាគតា, ឥធ វុត្តត្តាយេវ បន អភិណ្ហាបត្តិកំ ភិក្ខុំ ទិស្វា ឯវមេស បរេសុ ហិរោត្តប្បេនាបិ អាយតឹ សំវរំ អាបជ្ជិស្សតីតិ តស្ស ភិក្ខុនោ ហិតេសិតាយ តិក្ខត្តុំ អបលោកេត្វា សង្ឃេន កាតព្ពាតិ វេទិតព្ពាតិ។

៨២. **អទុដ្ឋុល្លំ អាបត្តឹ អារោចេតិ អាបត្តិ ទុក្កដស្សា**តិ បញ្ចបិ អាបត្តិក្ខន្ធេ អារោចេន្តស្ស ទុក្កដំ។ មហាបច្ចរិយំ បន បារាជិកំ អារោចេន្តស្សាបិ ទុក្កដមេវ វុត្តំ។ **អនុបសម្បន្នស្ស ទុដ្ឋុល្លំ វា អទុដ្ឋុល្លំ វា អជ្ឈាចារ**ន្តិ ឯត្ថ អាទិតោ បញ្ច សិក្ខាបទានិ ទុដ្ឋុល្លោ នាម អជ្ឈាចារោ, សេសានិ អទុដ្ឋុល្លោ។ សុក្កវិស្សដ្ឋិកាយសំសគ្គទុដ្ឋុល្លអត្តកាមា បនស្ស អជ្ឈាចារោ នាមាតិ វុត្តំ។

៨៣. **វត្ថុំ អារោចេតី**តិ “អយំ សុក្កវិស្សដ្ឋឹ អាបន្នោ, ទុដ្ឋុល្លំ អាបន្នោ, អត្តកាមំ អាបន្នោ” កាយសំសគ្គំ អាបន្នោតិ ឯវំ វទន្តស្ស អនាបត្តិ។ **អាបត្តឹ អារោចេតី**តិ ឯត្ថ “អយំ បារាជិកំ អាបន្នោ, សង្ឃាទិសេសំ ថុល្លច្ចយំ បាចិត្តិយំ បាដិទេសនីយំ ទុក្កដំ ទុព្ភាសិតំ អាបន្នោ”តិ វទតិ អនាបត្តិ។ “អយំ អសុចឹ មោចេត្វា សង្ឃាទិសេសំ អាបន្នោ”តិអាទិនា បន នយេន វត្ថុនា សទ្ធឹ អាបត្តឹ ឃដេត្វា អារោចេន្តស្សេវ អាបត្តិ។ សេសមេត្ថ ឧត្តានមេវ។

តិសមុដ្ឋានំ – កាយចិត្តតោ វាចាចិត្តតោ កាយវាចាចិត្តតោ ច សមុដ្ឋាតិ, កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, ទុក្ខវេទនន្តិ។

ទុដ្ឋុល្លារោចនសិក្ខាបទំ នវមំ។

១០. បថវីខណនសិក្ខាបទវណ្ណនា

៨៦. ទសមសិក្ខាបទេ – **ជាតា ច បថវី អជាតា ច បថវី**តិ ឥមេហិ បទេហិ ជាតបថវិញ្ច អជាតបថវិញ្ច ទស្សេតិ។ **អប្បបាសាណា**ទីសុ អប្បា បាសាណា ឯត្ថាតិ អប្បបាសាណាតិ ឯវមត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ។ តត្ថ

មុដ្ឋិប្បមាណតោ ឧបរិ បាសាណាតិ វេទិតព្ពា, មុដ្ឋិប្បមាណា សក្ខរា។ កថលាតិ កបាលខណ្ឌានិ។ មរុម្ពាតិ កដសក្ខរា។ វាលិកាតិ វាលុកាយេវ។ **យេភុយ្យេន បំសុកា**តិ តីសុ កោដ្ឋាសេសុ ទ្វេ កោដ្ឋាសា បំសុ, ឯកោ បាសាណាទីសុ អញ្ញតរោ។ **អទឌ្ឍាបី**តិ ឧទ្ធនបត្តបចនកុម្ភការាវាបាទិវសេន តថា តថា អទឌ្ឍា។ សា បន វិសុំ នត្ថិ, សុទ្ធបំសុអាទីសុ អញ្ញតរាវ វេទិតព្ពា។ **យេភុយ្យេនសក្ខរា**តិ ពហុតរា សក្ខរា។ ហត្ថិកុច្ឆិយំ កិរ ឯកបច្ឆិប្បូរំ អាហរាបេត្វា ទោណិយំ ធោវិត្វា បថវិយា យេភុយ្យេន សក្ខរភាវំ ញត្វា សយំ ភិក្ខូ បោក្ខរណី ខណឹសុ។ យានិ បន មជ្ឈេ "**អប្បបំសុ អប្បមត្តិកា**"តិ ទ្វេ បទានិ, តានិ យេភុយ្យេនបាសាណាទិបញ្ចកមេវ បរិសន្តិ តេសំយេវ ហិ ទ្វិន្នំ បភេទទស្សនមេតំ។ **សយំ ខណតិ អាបត្តិ បាចិត្តិយស្សា**តិ ឯត្ថ បហារេ បហារេ បាចិត្តិយំ វេទិតព្ពំ។ **សកឹ អាណត្តោ ពហុកម្បិ ខណតី**តិ សចេបិ សកលទិវសំ ខណតិ, អាណាបកស្ស ឯកំយេវ បាចិត្តិយំ។ សចេ បន កុសិតោ ហោតិ, បុនប្បុនំ អាណាបេតព្ពោ។ តំ អាណាបេត្វា ខណាបេន្តស្ស វាចាយ វាចាយ បាចិត្តិយំ។ អយំ តាវ បាឡិវណ្ណនា។

អយំ បន បាឡិមុត្តកវិនិច្ឆយោ – "បោក្ខរណឹ ខណា"តិ វទតិ, វដ្ដតិ។ ខតាយេវ ហិ បោក្ខរណី នាម ហោតិ, តស្មា អយំ កប្បិយវោហារោ។ ឯស នយោ "វាបឹ តឡាកំ អាវាដំ ខណា"តិអាទីសុបិ។ "ឥមំ ឱកាសំ ខណ, ឥមស្មឹ ឱកាសេ បោក្ខរណឹ ខណា"តិ វត្តុំ បន ន វដ្ដតិ។ "កន្ទំ ខណ, មូលំ ខណា"តិ អនិយាមេត្វា វត្តុំ វដ្ដតិ។ "ឥមំ វល្លឹ ខណ, ឥមស្មឹ ឱកាសេ កន្ទំ វា មូលំ វា ខណា"តិ វត្តុំ ន វដ្ដតិ។ បោក្ខរណឹ សោធេន្តេហិ យោ កុដេហិ ឧស្សិញ្ចិតុំ សក្កា ហោតិ តនុកកទ្ទមោ, តំ អបនេតុំ វដ្ដតិ, ពហលំ ន វដ្ដតិ។ អាតបេន សុក្ខកទ្ទមោ ផលតិ, តត្រ យោ ហេដ្ឋា បថវិយា អសម្ពន្ធោ, តមេវ អបនេតុំ វដ្ដតិ។ ឧទកេន គតដ្ឋានេ ឧទកបប្បដកោ នាម ហោតិ, វាតប្បហារេន ចលតិ, តំ អបនេតុំ វដ្ដតិ។

បោក្ខរណីអាទីនំ តដំ ភិជ្ជិត្វា ឧទកសាមន្តា បតតិ, សចេ ឱមកចាតុមាសំ ឱវដ្ឋំ, ឆិន្ទិតុំ វា ភិន្ទិតុំ វា វដ្ដតិ, ចាតុមាសតោ ឧទ្ធំ ន វដ្ដតិ។ សចេ បន ឧទកេយេវ បតតិ, ទេវេ អតិរេកចាតុមាសំ ឱវដ្ឋេបិ ឧទកេយេវ ឧទកស្ស បតិតត្តា វដ្ដតិ។ បាសាណបិដ្ឋិយំ សោណ្ឌឹ ខណន្តិ, សចេ តត្ថ បឋមមេវ សុខុមរជំ បតតិ, តញ្ច ទេវេន ឱវដ្ឋំ ហោតិ, ចាតុមាសច្ចយេន អកប្បិយបថវិសង្ខ្យំ គច្ឆតិ។ ឧទកេ បរិយាទិណ្ណេ សោណ្ឌឹ សោធេន្តេហិ តំ វិកោបេតុំ ន វដ្ដតិ។ សចេ បឋមមេវ ឧទកេន បូរតិ, បច្ឆា រជំ បតតិ, តំ វិកោបេតុំ វដ្ដតិ។ តត្ថ ហិ ទេវេ វស្សន្តេបិ ឧទកេយេវ ឧទកំ បតតីតិ។ បិដ្ឋិបាសាណេ សុខុមរជំ ហោតិ, ទេវេ ផុសាយន្តេ អល្លីយតិ, តម្បិ ចាតុមាសច្ចយេន វិកោបេតុំ ន វដ្ដតិ។ សចេ បន អកតបព្ភារេ វម្មិកោ ឧដ្ឋិតោ ហោតិ, យថាសុខំ វិកោបេតុំ វដ្ដតិ។ សចេ អព្ភោកាសេ ឧដ្ឋហតិ, ឱមកចាតុមាសំ ឱវដ្ឋោយេវ វដ្ដតិ។ រុក្ខាទីសុ អារុឡ្ហឧបចិកាមត្តិកាយបិ ឯសេវ នយោ។ គណ្ឌុប្បាទគូថមូសិកុក្ការគោកណ្ដកាទីសុបិ ឯសេវ នយោ។

គោកណ្ដកោ នាម គាវីនំ ខុរច្ឆិន្នកទ្ទមោ វុច្ចតិ។ សចេ បន ហេដ្ឋិមតលេន ភូមិសម្ពន្ធោ ហោតិ, ឯកទិវសម្បិ ន វដ្ដតិ។ កសិតដ្ឋានេបិ នង្គលច្ឆិន្នមត្តិកាបិណ្ឌំ គណ្ហន្តស្ស ឯសេវ នយោ។ បុរាណសេនាសនំ ហោតិ អច្ឆទនំ វា វិនដ្ឋច្ឆទនំ វា, អតិរេកចាតុមាសំ ឱវដ្ឋំ ជាតបថវិសង្ខ្យមេវ គច្ឆតិ។ តតោ អវសេសំ ឆទនិដ្ឋកំ វា គោបានសិអាទិកំ ឧបករណំ វា "ឥដ្ឋកំ គណ្ហាមិ គោបានសឹ ភិត្តិបាទំ បទរត្ថរណំ បាសាណត្ថម្ភំ គណ្ហាមី"តិ សញ្ញាយ គណ្ហិតុំ វដ្ដតិ។ តេន សទ្ធឹ មត្តិកា បតតិ, អនាបត្តិ។ ភិត្តិមត្តិកំ គណ្ហន្តស្ស បន អាបត្តិ។ សចេ យា យា អតិន្តា តំ តំ គណ្ហាតិ, អនាបត្តិ។

អន្តោគេហេ មត្តិកាបុញ្ជោ ហោតិ, តស្មឹ ឯកទិវសំ ឱវដ្ឋេ គេហំ ឆាទេន្តិ, សចេ សព្ពោ តិន្តោ ចាតុមាសច្ចយេន ជាតបថវីយេវ។ អថស្ស ឧបរិភាគោយេវ តិន្តោ, អន្តោ អតិន្តោ, យត្តកំ តិន្តំ តំ កប្បិយការកេហិ កប្បិយវោហារេន អបនាមេត្វា សេសំ យថាសុខំ វឡញ្ជេតុំ វដ្ដតិ។ ឧទកេន តេមេត្វា ឯកាពទ្ធាយេវ ហិ ជាតបថវី ហោតិ, ន ឥតរាតិ។

អព្ភោកាសេ មត្តិកាបាការោ ហោតិ, អតិរេកចាតុមាសំ ចេ ឱវដ្ឋោ ជាតបថវិសង្ខ្យំ គច្ឆតិ។ តត្ថ លគ្គបំសុំ បន អល្លហត្ថេន ឆុបិត្វា គហេតុំ វដ្ដតិ។ សចេ ឥដ្ឋកបាការោ ហោតិ, យេភុយ្យេនកថលដ្ឋានេ តិដ្ឋតិ, យថាសុខំ វិកោបេតុំ វដ្ដតិ។ អព្ភោកាសេ បិតមណ្ឌបត្ថម្ភំ ឥតោ ចិតោ ច សញ្ចាលេត្វា បថវឹ វិកោបេន្តេន គហេតុំ ន វដ្ដតិ, ឧជុកមេវ ឧទ្ធរិតុំ វដ្ដតិ។ អញ្ញម្បិ សុក្ខរុក្ខំ វា សុក្ខខាណុកំ វា គណ្ហន្តស្ស ឯសេវ នយោ។ នវកម្មត្ថំ បាសាណំ វា រុក្ខំ វា ទណ្ឌកេហិ ឧច្ចាលេត្វា បវដ្ដេន្តា គច្ឆន្តិ, តត្ថ បថវី ភិជ្ជតិ, សចេ សុទ្ធចិត្តា បវដ្ដេន្តិ, អនាបត្តិ។ អថ បន តេន អបទេសេន បថវឹ ភិន្ទិតុកាមាយេវ ហោន្តិ, អាបត្តិ។ សាខាទីនិ កឌ្ឍន្តានម្បិ បថវិយំ ទារូនិ ផាលេន្តានម្បិ ឯសេវ នយោ។

បថវិយំ អង្គិស្វចិកណ្ដកាទីសុបិ យំកិញ្ចិ អាកោដេតុំ វា បវេសេតុំ វា ន វដ្ដតិ។ បស្សាវធារាយ វេគេន បថវី ភិន្ទិស្សាមីតិ ឯវំ បស្សាវម្បិ កាតុំ ន វដ្ដតិ, ករោន្តស្ស ភិជ្ជតិ, អាបត្តិ។ វិសមភូមឹ សមំ ករិស្សាមីតិ សម្មុញ្ជនិយា ឃំសិតុម្បិ ន វដ្ដតិ, វត្តសីសេនេវ ហិ សម្មជ្ជិតព្ពំ។ កេចិ កត្តរយដ្ឋិយា ភូមឹ កោដ្ដេន្តិ, បាទង្គុដ្ឋកេន វិលិខន្តិ, “ចង្កមិតដ្ឋានំ ទស្សេស្សាមា”តិ បុនប្បុនំ ភូមឹ ភិន្ទន្តា ចង្កមន្តិ, សព្ពំ ន វដ្ដតិ។ វីរិយសម្បគ្គហត្ថំ បន សមណធម្មំ ករោន្តេន សុទ្ធចិត្តេន ចង្កមិតុំ វដ្ដតិ, “ហត្ថំ ធោវិស្សាមា”តិ បថវិយំ ឃំសន្តិ, ន វដ្ដតិ។ អឃំសន្តេន បន អល្លហត្ថំ បថវិយំ ឋបេត្វា រជំ គហេតុំ វដ្ដតិ។ កេចិ កណ្ឌុកច្ឆុអាទីហិ អាពាធិកា ឆិន្នតដាទីសុ អង្គបច្ចង្គានិ ឃំសន្តិ ន វដ្ដតិ។

៨៧. ខណតិ វា ខណាបេតិ វាតិ អន្តមសោ បាទង្គុដ្ឋកេនបិ សម្មជ្ជនីសលាកាយបិ សយំ វា ខណតិ, អញ្ញេន វា ខណាបេតិ។ **ភិន្ទតិ វា ភេទាបេតិ វា**តិ អន្តមសោ ឧទកម្បិ ឆឌ្ឌេន្តោ សយំ វា ភិន្ទតិ, អញ្ញេន វា ភិន្ទាបេតិ។ **ទហតិ វា ទហាបេតិ វា**តិ អន្តមសោ បត្តម្បិ បចន្តោ សយំ វា ទហតិ, អញ្ញេន វា ទហាបេតិ។ យត្តកេសុ ឋានេសុ អគ្គិ ទេតិ វា ទាបេតិ វា តត្តកានិ បាចិត្តិយានិ។ បត្តំ បចន្តេនបិ ហិ បុព្ពេ បក្កដ្ឋានេយេវ ហិ បចិតព្ពោ។ អទឌ្ឍាយ បថវិយា អគ្គិ ឋបេតុំ ន វដ្ដតិ។ បត្តបចនកបាលស្ស បន ឧបរិ អគ្គិ ឋបេតុំ វដ្ដតិ។ ទារូនំ ឧបរិ ឋបេតិ , សោ អគ្គិ តានិ ទហន្តោ គន្ត្វា បថវឹ ទហតិ, ន វដ្ដតិ។ ឥដ្ឋកកបាលាទីសុបិ ឯសេវ នយោ។

តត្រាបិ ហិ ឥដ្ឋកាទីនំយេវ ឧបរិ ឋបេតុំ វដ្ដតិ។ កស្មា? តេសំ អនុបាទានត្តា។ ន ហិ តានិ អគ្គិស្ស ឧបាទានសង្ខ្យំ គច្ឆន្តិ។ សុក្ខខាណុសុក្ខរុក្ខាទីសុបិ អគ្គឹ ទាតុំ ន វដ្ដតិ។ សចេ បន បថវឹ អប្បត្តមេវ និព្ពាបេត្វា គមិស្សាមីតិ ទេតិ, វដ្ដតិ។ បច្ឆា និព្ពាបេតុំ ន សក្កោតិ, អវិសយត្តា អនាបត្តិ។ តិណុក្កំ គហេត្វា គច្ឆន្តោ ហត្ថេ ឌយ្ហមានេ ភូមិយំ បាតេតិ, អនាបត្តិ។ បតិតដ្ឋានេយេវ ឧបាទានំ ទត្វា អគ្គិ កាតុំ វដ្ដតីតិ មហាបច្ចរិយំ វុត្តំ។ ទឌ្ឍបថវិយា ច យត្តកំ ឋានំ ឧសុមាយ អនុគតំ, សព្ពំ វិកោបេតុំ វដ្ដតីតិ តត្ថេវ វុត្តំ។ យោ បន អជាននកោ ភិក្ខុ អរណីសហិតេន អគ្គឹ និព្ពត្តេត្វា ហត្ថេន ឧក្ខិបិត្វា “កឹ ករោមី”តិ វទតិ, “ជាលេហី”តិ វត្តព្ពោ, “ហត្ថោ ឌយ្ហតី”តិ វទតិ, “យថា ន ឌយ្ហតិ តថា ករោហី”តិ វត្តព្ពោ។ “ភូមិយំ បាតេហី”តិ បន ន វត្តព្ពោ។ សចេ ហត្ថេ ឌយ្ហមានេ បាតេតិ “បថវឹ ទហិស្សាមី”តិ អបាតិតត្តា អនាបត្តិ។ បតិតដ្ឋានេ បន អគ្គិ កាតុំ វដ្ដតីតិ កុរុន្ទិយំ វុត្តំ។

៨៨. អនាបត្តិ ឥមំ ជានាតិអាទីសុ “ឥមស្ស ថម្ភស្ស អាវាដំ ជាន, មហាមត្តិកំ ជាន, ថុសមត្តិកំ ជាន, មហាមត្តិកំ ទេហិ, ថុសមត្តិកំ ទេហិ, មត្តិកំ អាហរ, បំសុំ អាហរ, មត្តិកាយ អត្ថោ, បំសុនា អត្ថោ, ឥមស្ស ថម្ភស្ស អាវាដំ កប្បិយំ ករោហិ, ឥមំ មត្តិកំ កប្បិយំ ករោហិ, ឥមំ បំសុំ កប្បិយំ ករោហី”តិ ឯវមត្ថោ វេទិតព្ពោ។

អសញ្ចិច្ចាតិ បាសាណរុក្ខាទីនិ វា បវដ្ដេន្តស្ស កត្តរទណ្ឌេន វា អាហច្ច អាហច្ច គច្ឆន្តស្ស បថវី ភិជ្ជតិ, សា “តេន ភិន្ទិស្សាមី”តិ ឯវំ សញ្ចិច្ច អភិន្នត្តា អសញ្ចិច្ច ភិន្នា នាម ហោតិ។ ឥតិ អសញ្ចិច្ច ភិន្ទន្តស្ស អនាបត្តិ។ **អសតិយា**តិ អញ្ញវិហិតោ កេនចិ សទ្ធឹ កិញ្ចិ កថេន្តោ បាទង្គុដ្ឋកេន វា កត្តរយដ្ឋិយា វា បថវឹ វិលិខន្តោ តិដ្ឋតិ, ឯវំ អសតិយា វិលិខន្តស្ស វា ភិន្ទន្តស្ស វា អនាបត្តិ។ **អជានន្តស្សា**តិ អន្តោគេហេ ឱវដ្ឋំ ឆន្នំ បថវឹ “អកប្បិយបថវី”តិ ន ជានាតិ, “កប្បិយបថវី”តិ សញ្ញាយ វិកោបេតិ, “ខណាមិ ភិន្ទាមិ ទហាមី”តិ វា ន ជានាតិ , កេវលំ សង្គោបនត្ថាយ ខណិត្តាទីនិ វា ឋបេតិ, ឌយ្ហមានហត្ថោ វា អគ្គឹ បាតេតិ, ឯវំ អជានន្តស្ស អនាបត្តិ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។

តិសមុដ្ឋានំ – កាយចិត្តតោ វាចាចិត្តតោ កាយវាចាចិត្តតោ ច សមុដ្ឋាតិ។ កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

បថវីខណនសិក្ខាបទំ ទសមំ។

សមត្តោ វណ្ណនាក្កមេន មុសាវាទវគ្គោ បឋមោ។

២. ភូតគាមវគ្គោ

១. ភូតគាមសិក្ខាបទវណ្ណនា

៨៩. សេនាសនវគ្គស្ស បឋមសិក្ខាបទេ – **អនាទិយន្តោ**តិ តស្សា វចនំ អគណ្ហន្តោ។ **ទារកស្ស ពាហុំ អាកោដេសី**តិ ឧក្ខិត្តំ ផរសុំ និគ្គហេតុំ អសក្កោន្តោ មនុស្សានំ ចក្ខុវិសយាតីតេ មហារាជសន្តិកា លទ្ធេ

រុក្ខដ្ឋកទិព្ពវិមានេ និបន្នស្ស ទារកស្ស ពាហុំ ឆេនមូលេយេវ ឆិន្ទិ។ **ន ខោ មេតំ បតិរូប**ន្តិអាទិម្ហិ អយំ សង្ខេប វណ្ណនា – ហិមវន្តេ កិរ បក្ខទិវសេសុ ទេវតាសន្និបាតោ ហោតិ, តត្ថ រុក្ខធម្មំ បុច្ឆន្តិ – “ត្វំ រុក្ខធម្មេ ឋិតា ន ឋិតា”តិ? រុក្ខធម្មោ នាម រុក្ខេ ឆិជ្ជមានេ រុក្ខទេវតាយ មនោបទោសស្ស អករណំ។ តត្ថ យា ទេវតា រុក្ខធម្មេ អដ្ឋិតា ហោតិ, សា ទេវតាសន្និបាតំ បវិសិតុំ ន លភតិ។ ឥតិ សា ទេវតា ឥមញ្ច រុក្ខធម្មេ អដ្ឋានបច្ចយំ អាទីនវំ អទ្ទស, ភគវតោ ច សម្មុខា សុតបុព្ពធម្មទេសនានុសារេន តថាគតស្ស ឆទ្ទន្តាទិកាលេ បុព្ពចរិតំ អនុស្សរិ។ តេនស្សា ឯតទហោសិ – “ន ខោ មេតំ បតិរូបំ…បេ…. វោរោបេយ្យ”ន្តិ។ **យំនូនាហំ ភគវតោ ឯតមត្ថំ អារោចេយ្យ**ន្តិ ឥទំ បនស្សា “អយំ ភិក្ខុ សបិតិកោ បុត្តោ, អទ្ធា ភគវា ឥមំ ឥមស្ស អជ្ឈាចារំ សុត្វា មរិយាទំ ពន្ធិស្សតិ, សិក្ខាបទំ បញ្ញបេស្សតី”តិ បដិសញ្ចិក្ខន្តិយា អហោសិ។ **សចេជ្ជ ត្វំ ទេវតេ**តិ សចេ អជ្ជ ត្វំ ទេវតេ។ **បសវេយ្យាសី**តិ ជនេយ្យាសិ ឧប្បាទេយ្យាសិ។ ឯវញ្ច បន វត្វា ភគវា តំ ទេវតំ សញ្ញាបេន្តោ –

> “យោ វេ ឧប្បតិតំ កោធំ, រថំ ភន្តំវ វារយេ;
> តមហំ សារថឹ ព្រូមិ, រស្មិគ្គាហោ ឥតរោ ជនោ”តិ។ (ធ. ប. ២២២);

ឥមំ គាថមភាសិ។ គាថាបរិយោសានេ សា ទេវតា សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋាសិ។ បុន ភគវា សម្បត្ត បរិសាយ ធម្មំ ទេសេន្តោ –

> “យោ ឧប្បតិតំ វិនេតិ កោធំ, វិសដំ សប្បវិសំវ ឱសធេហិ;
> សោ ភិក្ខុ ជហាតិ ឱរបារំ, ឧរគោ ជិណ្ណមិវត្តចំ បុរាណ”ន្តិ។ (សុ. និ. ១);

ឥមំ គាថមភាសិ។ តត្រ បឋមគាថា ធម្មបទេ សង្គហំ អារូឡ្ហា, ទុតិយា សុត្តនិបាតេ, វត្ថុ បន វិនយេតិ។ អថ ភគវា ធម្មំ ទេសេន្តោយេវ តស្សា ទេវតាយ វសនដ្ឋានំ អាវជ្ជេន្តោ បតិរូបំ ឋានំ ទិស្វា “គច្ឆ, ទេវតេ, អសុកស្មឹ ឱកាសេ រុក្ខោ វិវិត្តោ, តស្មឹ ឧបគច្ឆា”តិ អាហ។ សោ កិរ រុក្ខោ ន អាឡវិរដ្ឋេ, ជេតវនស្ស អន្តោ បរិក្ខេបេ, យស្ស ទេវបុត្តស្ស បរិគ្គហោ អហោសិ, សោ ចុតោ; តស្មា “វិវិត្តោ”តិ វុត្តោ។ តតោ បដ្ឋាយ ច បន សា ទេវតា សម្មាសម្ពុទ្ធតោ លទ្ធបរិហារា ពុទ្ធុបដ្ឋាយិកា អហោសិ។ យទា ទេវតាសមាគមោ ហោតិ, តទា មហេសក្ខ ទេវតាសុ អាគច្ឆន្តីសុ អញ្ញា អប្បេសក្ខា ទេវតា យាវ មហាសមុទ្ទចក្កវាឡបព្ពតា តាវ បដិក្កមន្តិ។ អយំ បន អត្តនោ វសនដ្ឋានេ និសីទិត្វាវ ធម្មំ សុណាតិ។ យម្បិ បឋមយាមេ ភិក្ខូ បញ្ហំ បុច្ឆន្តិ, មជ្ឈិមយាមេ ទេវតា, តំ សព្ពំ តត្ថេវ និសីទិត្វា សុណាតិ។ ចត្តារោ ច មហារាជានោបិ ភគវតោ ឧបដ្ឋានំ អាគន្ត្វា គច្ឆន្តា តំ ទេវតំ ទិស្វាវ គច្ឆន្តិ។

៨០. ***ភូតគាមបាតព្យតាយា***តិ ឯត្ថ ភវន្តិ អហុវុញ្ចាតិ ***ភូតា;*** ជាយន្តិ វឌ្ឍន្តិ ជាតា វឌ្ឍិតា ចាតិ អត្ថោ។ **គាមោ**តិ រាសិ; ភូតានំ គាមោតិ ***ភូតគាមោ;*** ភូតា ឯវ វា គាមោ ***ភូតគាមោ;*** បតិដ្ឋិតហរិតតិណរុក្ខាទីនមេតំ អធិវចនំ។ បាតព្យស្ស ភាវោ **បាតព្យតា;** ឆេទនភេទនាទីហិ យថារុចិ បរិភុញ្ជិតព្ពតាតិ អត្ថោ។ តស្សា ***ភូតគាមបាតព្យតាយ;*** និមិត្តត្ថេ ភុម្មវចនំ, ភូតគាមបាតព្យតាហេតុ, ភូតគាមស្ស ឆេទនាទិបច្ចយា បាចិត្តិយន្តិ អត្ថោ។

៨១. ឥទានិ តំ ភូតគាមំ វិភជិត្វា ទស្សេន្តោ ***ភូតគាមោ នាម បញ្ច ពីជជាតានី***តិអាទិមាហ។ តត្ថ ***ភូតគាមោ នាមា***តិ ភូតគាមំ ឧទ្ធរិត្វា យស្មឹ សតិ ភូតគាមោ ហោតិ, តំ ទស្សេតុំ “បញ្ច ពីជជាតានី”តិ អាហាតិ អដ្ឋកថាសុ វុត្តំ។ ឯវំ សន្តេបិ “យានិ វា បនញ្ញានិបិ អត្ថិ មូលេ ជាយន្តី”តិអាទីនិ ន សមេន្តិ។ ន ហិ មូលពីជាទីនិ មូលាទីសុ ជាយន្តិ, មូលាទីសុ ជាយមានានិ បន តានិ ពីជាកតានិ, តស្មា ឯវមេត្ថ វណ្ណនា វេទិតព្ពា – ***ភូតគាមោ នាមា***តិ វិភជិតព្ពបទំ។ **បញ្ចា**តិ តស្ស វិភាគបរិច្ឆេទោ។ ***ពីជជាតានី***តិ បរិច្ឆិន្នធម្មនិទស្សនំ។ តស្សត្ថោ – ពីជេហិ ជាតានិ ពីជជាតានិ; រុក្ខាទីនមេតំ អធិវចនំ។ អបរោ នយោ – ពីជានិ ច តានិ វិជាតានិ ច បសូតានិ និព្ពត្តបណ្ណមូលានីតិ ពីជជាតានិ។ ឯតេន អលូវាលិកាទីសុ ឋបិតានំ និព្ពត្តបណ្ណមូលានំ សិង្គិវេរាទីនំ សង្គហោ កតោ ហោតិ។

ឥទានិ យេហិ ពីជេហិ ជាតត្តា រុក្ខាទីនិ ពីជជាតានីតិ វុត្តានិ, តានិ ទស្សេន្តោ “**មូលពីជ**”ន្តិអាទិមាហ។ តេសំ ឧទ្ទេសោ បាកដោ ឯវ។ និទ្ទេសេ ***យានិ វា បនញ្ញានិបិ អត្ថិ មូលេ ជាយន្តិ មូលេ សញ្ជាយន្តី***តិ ឯត្ថ ពីជតោ និព្ពត្តេន ពីជំ ទស្សិតំ , តស្មា ឯវមេត្ថ អត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ, យានិ វា បនញ្ញានិបិ អត្ថិ អាលុវកសេរុកមលុប្បលបុណ្ឌរីកកុវលយកន្ទបាដលិមូលាទិភេទេ មូលេ គច្ឆវល្លិរុក្ខាទីនិ ជាយន្តិ សញ្ជាយន្តិ, តានិ យម្ហិ មូលេ ជាយន្តិ ចេវ សញ្ជាយន្តិ ច តញ្ច, បាឡិយំ វុត្តំ ហលិទ្ទាទិ ច សព្ពម្បិ ឯតំ មូលពីជំ នាម។ ឯសេវ នយោ ខន្ធពីជាទីសុ។ យេវាបនកខន្ធពីជេសុ បនេត្ថ អម្ពាដកឥន្ទសាលនុហីបាឡិភទ្ទកណិការាទីនិ ខន្ធពី

ជានិ, អមូលវល្លិ ចតុរស្សវល្លិកណវីរាទីនិ ផឡុពីជានិ មកចិសុមនជយសុមនាទីនិ អគ្គពីជានិ, អម្ពជម្ពុបនសដ្ឋិអាទីនិ ពីជពីជានីតិ ទដ្ឋព្វានិ។

៩២. ឥទានិ យំ វុត្តំ “ភូតគាមបាតព្យតាយ បាចិត្តិយ”ន្តិ តត្ថ សញ្ញាវសេន អាបត្តានាបត្តិភេទំ បាតព្យតាភេទញ្ច ទស្សេន្តោ **ពីជេ ពីជសញ្ញី**តិអាទិមាហ។ តត្ថ យថា “សាលីនំ ចេបិ ឱទនំ ភុញ្ជតី”តិអាទីសុ (ម. និ. ១.៧៦) សាលិតណ្ឌុលានំ ឱទនោ “សាលីនំ ឱទនោ”តិ វុច្ចតិ, ឯវំ ពីជតោ សម្ភូតោ ភូតគាមោ “ពីជ”ន្តិ វុត្តោតិ វេទិតព្ពោ។ យំ បន “ពីជគាមភូតគាមសមារម្ភា បដិវិរតោ”តិអាទីសុ (ទី. និ. ១.១០) វុត្តំ ភូតគាមបរិមោចនំ កត្វា ឋបិតំ ពីជំ, តំ ទុក្កដវត្ថុ។ អថ វា យទេតំ “ភូតគាមោ នាមា”តិ សិក្ខាបទវិភង្គស្ស អាទិបទំ, តេន សទ្ធិំ យោជេត្វា យំ ពីជំ ភូតគាមោ នាម ហោតិ, តស្មិំ ពីជេ ពីជសញ្ញី សត្ថកាទីនិ គហេត្វា សយំ វា ឆិន្ទតិ អញ្ញេន វា ឆេទាបេតិ, បាសាណាទីនិ គហេត្វា សយំ វា ភិន្ទតិ អញ្ញេន វា ភេទាបេតិ, អគ្គិំ ឧបសំហរិត្វា សយំ វា បចតិ អញ្ញេន វា បចាបេតិ, អាបត្តិ បាចិត្តិយស្សាតិ ឯវមេត្ថ អត្ថោ វេទិតព្ពោ។ យថារុតំ បន គហេត្វា ភូតគាមវិនិមុត្តស្ស ពីជស្ស ឆិន្ទនាទិភេទាយ បាតព្យតាយ បាចិត្តិយំ ន វត្តព្ពំ។

អយញ្ចេត្ថ វិនិច្ឆយកថា – ភូតគាមំ វិកោបេន្តស្ស បាចិត្តិយំ ភូតគាមបរិមោចិតំ បញ្ចវិធម្បិ ពីជគាមំ វិកោបេន្តស្ស ទុក្កដំ។ ពីជគាមភូតគាមោ នាមេស អត្ថិ ឧទកដ្ឋោ, អត្ថិ ថលដ្ឋោ ។ តត្ថ ឧទកដ្ឋោ សាសបមត្តិកា តិលពីជកាទិភេទា សបណ្ណិកា អបណ្ណិកា ច សព្ពា សេវាលជាតិ អន្តមសោ ឧទកបប្បដកំ ឧបាទាយ “ភូតគាមោ”តិ វេទិតព្ពោ។ ឧទកបប្បដកោ នាម ឧបរិ ថទ្ធោ ផរុសវណ្ណោ, ហេដ្ឋា មុទុ នីលវណ្ណោ ហោតិ។ តត្ថ យស្ស សេវាលស្ស មូលំ ឱរូហិត្វា បថវិយំ បតិដ្ឋិតំ, តស្ស បថវី ឋានំ។ យោ ឧទកេ សញ្ចរតិ, តស្ស ឧទកំ។ បថវិយំ បតិដ្ឋិតំ យត្ថ កត្ថចិ វិកោបេន្តស្ស ឧទ្ធរិត្វា វា ឋានន្តរំ សង្កាមេន្តស្ស បាចិត្តិយំ។ ឧទកេ សញ្ចរន្តំ វិកោបេន្តស្សេវ បាចិត្តិយំ។ ហត្ថេហិ បន ឥតោ ចិតោ ច វិយូហិត្វា ន្ហាយិតុំ វដ្ដតិ, សកលញ្ហិ ឧទកំ តស្ស ឋានំ។ តស្មា ន សោ ឯត្តាវតា ឋានន្តរំ សង្កាមិតោ ហោតិ។ ឧទកតោ បន ឧទកេន វិនា សញ្ចិច្ច ឧក្ខិបិតុំ ន វដ្ដតិ, ឧទកេន សទ្ធិំ ឧក្ខិបិត្វា បុន ឧទកេ បក្ខិបិតុំ វដ្ដតិ។ បរិស្សាវនន្តរេន និក្ខមតិ, កប្បិយំ ការាបេត្វាវ ឧទកំ បរិភុញ្ជិតព្ពំ។ ឧប្បលិនីបទុមិនីអាទីនិ ជលជវល្លិតិណានិ ឧទកតោ ឧទ្ធរន្តស្ស វា តត្ថេវ វិកោបេន្តស្ស វា បាចិត្តិយំ។ បរេហិ ឧប្បាដិតានិ វិកោបេន្តស្ស ទុក្កដំ។ តានិ ហិ ពីជគាមេ សង្គហំ គច្ឆន្តិ។ តិលពីជកសាសបមត្តក សេវាលោបិ ឧទកតោ ឧទ្ធតោ អមិលាតោ អគ្គពីជសង្គហំ គច្ឆតិ។ មហាបច្ចរិយាទីសុ “អនន្តកតិលពីជកឧទកបប្បដកាទីនិ ទុក្កដវត្ថុកានី”តិ វុត្តំ, តត្ថ ការណំ ន ទិស្សតិ។ អន្ធកដ្ឋកថាយំ “សម្បុណ្ណភូតគាមោ ន ហោតិ, តស្មា ទុក្កដ”ន្តិ វុត្តំ, តម្បិ ន សមេតិ, ភូតគាមេ ហិ បាចិត្តិយំ, ពីជគាមេ ទុក្កដំ វុត្តំ។ អសម្បុណ្ណភូតគាមោ នាម តតិយោ កោដ្ឋាសោ នេវ បាឡិយំ ន អដ្ឋកថាសុ អាគតោ។ អថ ឯតំ ពីជគាមសង្គហំ គច្ឆិស្សតីតិ , តម្បិ ន យុត្តំ, អភូតគាមមូលត្តា តាទិសស្ស ពីជគាមស្សាតិ។ អបិច “គរុកលហុកេសុ គរុកេ ឋាតព្ព”ន្តិ ឯតំ វិនយលក្ខណំ។

ថលដ្ឋេ – ឆិន្នរុក្ខានំ អវសិដ្ឋោ ហរិតខាណុ នាម ហោតិ។ តត្ថ កកុធករញ្ជបិយង្គុបនសាទីនំ ខាណុ ឧទ្ធំ វឌ្ឍតិ, សោ ភូតគាមេន សង្គហិតោ។ តាលនាឡិកេរាទីនំ ខាណុ ឧទ្ធំ ន វឌ្ឍតិ, សោ ពីជគាមេន សង្គហិតោ។ កទលិយា បន អផលិតាយ ខាណុ ភូតគាមេន សង្គហិតោ, ផលិតាយ ពីជគាមេន។ កទលី បន ផលិតា យាវ នីលបណ្ណា, តាវ ភូតគាមេនេវ សង្គហិតា, តថា ផលិតោ វេឡុ។ យទា បន អគ្គតោ បដ្ឋាយ សុស្សតិ, តទា ពីជគាមេន សង្គហំ គច្ឆតិ។ កតរពីជគាមេន? ផឡុពីជគាមេន។ កឹ តតោ និព្ពត្តតិ? ន កិញ្ចិ។ យទិ ហិ និព្ពត្តេយ្យ, ភូតគាមេនេវ សង្គហំ គច្ឆេយ្យ។ ឥន្ទសាលាទិរុក្ខេ ឆិន្ទិត្វា រាសឹ ករោន្តិ, កិញ្ចាបិ រាសិកតទណ្ឌកេហិ រតនប្បមាណាបិ សាខា និក្ខមន្តិ, ពីជគាមេនេវ សង្គហំ គច្ឆន្តិ។ តត្ថ មណ្ឌបត្ថាយ វា វតិអត្ថាយ វា វល្លិអារោបនត្ថាយ វា ភូមិយំ និខណន្តិ, មូលេសុ ចេវ បណ្ណេសុ ច និគ្គតេសុ បុន ភូតគាមសង្ខ្យំ គច្ឆន្តិ។ មូលមត្តេសុ បន បណ្ណមត្តេសុ វា និគ្គតេសុ ពីជគាមេន សង្គហិតា ឯវ។

យានិ កានិចិ ពីជានិ បថវិយំ វា ឧទកេន សិញ្ចិត្វា ឋបិតានិ, កបាលាទីសុ វា អល្លបំសុំ បក្ខិបិត្វា និក្ខិត្តានិ ហោន្តិ, សព្ពានិ មូលមត្តេ បណ្ណមត្តេ វា និគ្គតេបិ ពីជានិយេវ។ សចេបិ មូលានិ ច ឧបរិ អង្កុរោ ច និគ្គច្ឆតិ, យាវ អង្កុរោ ហរិតោ ន ហោតិ, តាវ ពីជានិយេវ។ មុគ្គាទីនំ បន បណ្ណេសុ ឧដ្ឋិតេសុ វីហិអាទីនំ វា អង្កុរេ ហរិតេ នីលបណ្ណវណ្ណេ ជាតេ ភូតគាមសង្គហំ គច្ឆន្តិ។ តាលដ្ឋីនំ បឋមំ សូករទាឋា វិយ មូលំ និគ្គច្ឆតិ។ និគ្គតេបិ យាវ ឧបរិ បត្តវដ្ដិ ន និគ្គច្ឆតិ, តាវ ពីជគាមោយេវ។ នាឡិកេរស្ស តចំ ភិន្ទិត្វា ទន្តសូចិ វិយ អង្កុរោ និគ្គច្ឆតិ , យាវ មិគសិង្គសទិសា នីលបត្តវដ្ដិ ន ហោតិ, តាវ ពីជគាមោយេវ។ មូលេ អនិគ្គតេបិ តាទិសាយ បត្តវដ្ដិយា ជាតាយ អមូលកភូតគាមេ សង្គហំ គច្ឆតិ។

អម្ពដ្ឋិអាទីនិ វីហិអាទីហិ វិនិច្ឆិនិតព្ពានិ។ វន្ទាកា វា អញ្ញា វា យា កាចិ រុក្ខេ ជាយិត្វា រុក្ខំ ឱត្ថរតិ, រុក្ខោវ តស្សា ឋានំ, តំ វិកោបេន្តស្ស វា តតោ ឧទ្ធរន្តស្ស វា បាចិត្តិយំ។ ឯកា អមូលិកា លតា ហោតិ, អង្គុលិវេឋកោ វិយ វនប្បគុម្ពទណ្ឌកេ វេឋេតិ, តស្សាបិ អយមេវ វិនិច្ឆយោ។ គេហមុខបាការវេទិកាចេតិយាទីសុ នីលវណ្ណោ សេវាលោ ហោតិ, យាវ ទ្វេ តីណិ បត្តានិ ន សញ្ជាយន្តិ តាវ អគ្គពីជសង្គហំ គច្ឆតិ ។ បត្តេសុ ជាតេសុ បាចិត្តិយវត្ថុ។ តស្មា តាទិសេសុ ឋានេសុ សុធាលេបម្បិ ទាតុំ ន វដ្ដតិ។ អនុបសម្បន្នេន លិត្តស្ស ឧបរិស្នេហលេបោ ទាតុំ វដ្ដតិ។ សចេ និទាឃសមយេ សុក្ខសេវាលោ តិដ្ឋតិ, តំ សម្មុញ្ជនីអាទីហិ ឃំសិត្វា អបនេតុំ វដ្ដតិ។ បានីយឃដាទីនំ ពហិ សេវាលោ ទុក្កដវត្ថុ, អន្តោ អព្ពោហារិកោ។ ទន្តកដ្ឋបូវាទីសុ កណ្ណកម្បិ អព្ពោហារិកមេវ។ វុត្តញ្ហេតំ – “សចេ គេរុកបរិកម្មកតា ភិត្តិ កណ្ណកិតា ហោតិ, ចោឡកំ តេមេត្វា បីឡេត្វា បមជ្ជិតព្ពា”តិ (មហាវ. ៦៦)។

បាសាណជាតិបាសាណទទ្ទុសេវាលសេលេយ្យកាទីនិ អហរិតវណ្ណានិ អបត្តកានិ ច ទុក្កដវត្ថុកានិ។ អហិច្ឆត្តកំ យាវ មកុឡំ ហោតិ, តាវ ទុក្កដវត្ថុ។ បុប្ផិតកាលតោ បដ្ឋាយ អព្ពោហារិកំ។ អល្លរុក្ខតោ បន អហិច្ឆត្តកំ គណ្ហន្តោ រុក្ខត្តចំ វិកោបេតិ, តស្មា តត្ថ បាចិត្តិយំ។ រុក្ខបបដិកាយបិ ឯសេវ នយោ។ យា បន ឥន្ទសាលកកុធាទីនំ បបដិកា រុក្ខតោ មុច្ចិត្វា តិដ្ឋតិ, តំ គណ្ហន្តស្ស អនាបត្តិ។ និយ្យាសម្បិ រុក្ខតោ មុច្ចិត្វា ឋិតំ សុក្ខរុក្ខេ វា លគ្គំ គណ្ហិតុំ វដ្ដតិ។ អល្លរុក្ខតោ ន វដ្ដតិ។ លាខាយបិ ឯសេវ នយោ។ រុក្ខំ ចាលេត្វា បណ្ឌុបលាសំ វា បរិណតកណិការាទិបុប្ផំ វា បាតេន្តស្ស បាចិត្តិយមេវ។ ហត្ថកុក្កុច្ចេន មុទុកេសុ ឥន្ទសាលនុហីខន្ធាទីសុ វា តត្ថ ជាតកតាលបណ្ណាទីសុ វា អក្ខរំ ឆិន្ទន្តស្សាបិ ឯសេវ នយោ។

សាមណេរានំ បុប្ផំ ឱចិនន្តានំ សាខំ ឱនាមេត្វា ទាតុំ វដ្ដតិ។ តេហិ បន បុប្ផេហិ បានីយំ ន វាសេតព្ពំ។ បានីយវាសត្ថិកេន សាមណេរំ ឧក្ខិបិត្វា ឱចិនាបេតព្ពានិ។ ផលសាខាបិ អត្តនា ខាទិតុកាមេន ន ឱនាមេតព្ពា។ សាមណេរំ ឧក្ខិបិត្វា ផលំ គាហាបេតព្ពំ។ យំកិញ្ចិ គច្ឆំ វា លតំ វា ឧប្បាដេន្តេហិ សាមណេរេហិ សទ្ធឹ គហេត្វា អាកឌ្ឍិតុំ ន វដ្ដតិ។ តេសំ បន ឧស្សាហជននត្ថំ អនាកឌ្ឍន្តេន កឌ្ឍនាការំ ទស្សេន្តេន វិយ អគ្គេ គហេតុំ វដ្ដតិ។ យេសំ រុក្ខានំ សាខា រុហតិ, តេសំ សាខំ មក្ខិកាពីជនាទីនំ អត្ថាយ កប្បិយំ អការាបេត្វា គហិតំ តចេ វា បត្តេ វា អន្តមសោ នខេនបិ វិលិខន្តស្ស ទុក្កដំ។ អល្លសិង្គិវេរាទីសុបិ ឯសេវ នយោ។ សចេ បន កប្បិយំ ការាបេត្វា សីតលេ បទេសេ ឋបិតស្ស មូលំ សញ្ជាយតិ, ឧបរិភាគេ ឆិន្ទិតុំ វដ្ដតិ។ សចេ អង្កុរោ ជាយតិ, ហេដ្ឋាភាគេ ឆិន្ទិតុំ វដ្ដតិ។ មូលេ ច នីលង្កុរេ ច ជាតេ ន វដ្ដតិ។

ឆិន្ទតិ វា ឆេទាបេតិ វាតិ អន្តមសោ សម្មុញ្ជនោសលាកាយបិ តិណានិ ឆិន្ទិស្សាមីតិ ភូមី សម្មជ្ជន្តោ សយំ វា ឆិន្ទតិ, អញ្ញេន វា ឆេទាបេតិ។ **ភិន្ទតិ វា ភេទាបេតិ វា**តិ អន្តមសោ ចង្កមន្តោបិ ឆិជ្ជនកំ ឆិជ្ជតុ, ភិជ្ជនកំ ភិជ្ជតុ, ចង្កមិតដ្ឋានំ ទស្សេស្សាមីតិ សញ្ចិច្ច បាទេហិ អក្កមន្តោ តិណវល្លិអាទីនិ សយំ វា ភិន្ទតិ អញ្ញេន វា ភេទាបេតិ។ សចេបិ ហិ តិណំ វា លតំ វា គណ្ឋឹ ករោន្តស្ស ភិជ្ជតិ, គណ្ឋិបិ ន កាតព្ពោ។ តាលរុក្ខាទីសុ បន ចោរានំ អនារុហនត្ថាយ ទារុមក្កដកំ អាកោដេន្តិ, កណ្ដកេ ពន្ធន្តិ, ភិក្ខុស្ស ឯវំ កាតុំ ន វដ្ដតិ។ សចេ ទារុមក្កដកោ រុក្ខេ អល្លីនមត្តោវ ហោតិ, រុក្ខំ ន បីឡេតិ, វដ្ដតិ។ “រុក្ខំ ឆិន្ទ, លតំ ឆិន្ទ, កន្ទំ វា មូលំ វា ឧប្បាដេហី”តិ វត្តុម្បិ វដ្ដតិ, អនិយាមិតត្តា។ និយាមេត្វា បន “ឥមំ រុក្ខំ ឆិន្ទា”តិអាទិ វត្តុំ ន វដ្ដតិ។ នាមំ គហេត្វាបិ “អម្ពរុក្ខំ ចតុរស្សវល្លឹ អាលុវកន្ទំ មុញ្ជតិណំ អសុករុក្ខច្ឆល្លឹ ឆិន្ទ ភិន្ទ ឧប្បាដេហី”តិអាទិវចនម្បិ អនិយាមិតមេវ ហោតិ។ “ឥមំ អម្ពរុក្ខ”ន្តិអាទិវចនមេវ ហិ និយាមិតំ នាម, តំ ន វដ្ដតិ។

បចតិ វា បចាបេតិ វាតិ អន្តមសោ បត្តម្បិ បចិតុកាមោ តិណាទីនំ ឧបរិ សញ្ចិច្ច អគ្គឹ ករោន្តោ សយំ វា បចតិ, អញ្ញេន វា បចាបេតីតិ សព្ពំ បឋវីខណនសិក្ខាបទេ វុត្តនយេន វេទិតព្ពំ។ អនិយាមេត្វា បន “មុគ្គេ បច, មាសេ បចា”តិអាទិ វត្តុំ វដ្ដតិ។ “ឥមេ មុគ្គេ បច, ឥមេ មាសេ បចា”តិ ឯវំ វត្តុំ ន វដ្ដតិ។

អនាបត្តិ ឥមំ ជានាតិអាទីសុ “ឥមំ មូលភេសជ្ជំ ជាន, ឥមំ មូលំ វា បណ្ណំ វា ទេហិ, ឥមំ រុក្ខំ វា លតំ វា អាហរ, ឥមិនា បុប្ផេន វា ផលេន វា បណ្ណេន វា អត្ថោ, ឥមំ រុក្ខំ វា លតំ វា ផលំ វា កប្បិយំ ករោហី”តិ ឯវមត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ។ ឯត្តាវតា ភូតគាមបរិមោចនំ កតំ ហោតិ។ បរិភុញ្ជន្តេន បន ពីជគាមបរិមោចនត្ថំ បុន កប្បិយំ ការេតព្ពំ។

កប្បិយករណញ្ចេត្ថ ឥមិនា សុត្តានុសារេន វេទិតព្ពំ – “អនុជានាមិ, ភិក្ខវេ, បញ្ចហិ សមណកប្បេហិ ផលំ បរិភុញ្ជិតុំ អគ្គិបរិជិតំ សត្ថបរិជិតំ នខបរិជិតំ អពីជំ និព្ពដ្ដពីជមេវ បញ្ចម”ន្តិ។ តត្ថ “អគ្គិបរិជិត”ន្តិ អគ្គិនា បរិជិតំ អភិភូតំ ទឌ្ឍំ ផុដ្ឋន្តិ អត្ថោ។ “សត្ថបរិជិត”ន្តិ សត្ថេន បរិជិតំ អភិភូតំ ឆិន្នំ វិទ្ធំ វាតិ អត្ថោ។ ឯស នយោ នខបរិជិតេ។ អពីជនិព្ពដ្ដពីជានិ សយមេវ កប្បិយានិ។ អគ្គិនា កប្បិយំ ករោន្តេន

កដ្ឋត្ថិគោមយត្ថិអាទីសុ យេន កេនចិ អន្តមសោ លោហខណ្ឌេនបិ អាទិត្តេន កប្បិយំ កាតព្ពំ។ តញ្ច ខោ ឯកទេសេ ផុសន្តេន “កប្បិយ”ន្តិ វត្វាវ កាតព្ពំ។ សត្ថេន ករោន្តេន យស្ស កស្សចិ លោហមយសត្ថស្ស អន្តមសោ សូចិនខច្ឆេទនានម្បិ តុណ្ឌេន វា ធារាយ វា ឆេទំ វា វេធំ វា ទស្សេន្តេន “កប្បិយ”ន្តិ វត្វាវ កាតព្ពំ។ នខេន កប្បិយំ ករោន្តេន បូតិនខេន ន កាតព្ពំ។ មនុស្សានំ បន សីហព្យគ្ឃទីបិមក្កដាទីនំ សកុន្តានញ្ច នខា តិខិណា ហោន្តិ, តេហិ កាតព្ពំ។ អស្សមហឹសសូករមិគគោរូបាទីនំ ខុរា អតិខិណា, តេហិ ន កាតព្ពំ, កតម្បិ អកតំ ហោតិ។ ហត្ថិនខា បន ខុរា ន ហោន្តិ, តេហិ វដ្ដតិ។ យេហិ បន កាតុំ វដ្ដតិ, តេហិ តត្ថជាតកេហិបិ ឧទ្ធរិត្វា គហិតកេហិបិ ឆេទំ វា វេធំ វា ទស្សេន្តេន “កប្បិយ”ន្តិ វត្វាវ កាតព្ពំ។

តត្ថ សចេបិ ពីជានំ បព្ពតមត្តោ រាសិ រុក្ខសហស្សំ វា ឆិន្ទិត្វា ឯកាពទ្ធំ កត្វា ឧច្ឆូនំ វា មហាភារោ ពន្ធិត្វា ឋបិតោ ហោតិ, ឯកស្មឹ ពីជេ វា រុក្ខសាខាយ វា ឧច្ឆុម្ហិ វា កប្បិយេ កតេ សព្ពំ កតំ ហោតិ។ ឧច្ឆូ ច ទារូនិ ច ឯកតោ ពទ្ធានិ ហោន្តិ, ឧច្ឆុំ កប្បិយំ ករិស្សាមីតិ ទារុំ វិជ្ឈតិ, វដ្ដតិយេវ។ សចេ បន យាយ រជ្ជុយា វា វល្លិយា វា ពទ្ធានិ, តំ វិជ្ឈតិ, ន វដ្ដតិ។ ឧច្ឆុខណ្ឌានំ បច្ឆឹ បូរេត្វា អាហរន្តិ, ឯកស្មឹ ខណ្ឌេ កប្បិយេ កតេ សព្ពំ កតមេវ ហោតិ។ មរិចបក្កាទីហិ មិស្សេត្វា ភត្តំ អាហរន្តិ, “កប្បិយំ ករោហី”តិ វុត្តេ សចេបិ ភត្តសិត្ថេ វិជ្ឈតិ, វដ្ដតិយេវ។ តិលតណ្ឌុលាទីសុបិ ឯសេវ នយោ។ យាគុយា បក្ខិត្តានិ បន ឯកាពទ្ធានិ ហុត្វា ន សន្តិដ្ឋន្តិ, តត្ថ ឯកមេកំ វិជ្ឈិត្វា កប្បិយំ កាតព្ពមេវ។ កបិត្ថផលាទីនំ អន្តោ មិញ្ជំ កដាហំ មុញ្ចិត្វា សញ្ចរតិ, ភិន្ទាបេត្វា កប្បិយំ ការាបេតព្ពំ។ ឯកាពទ្ធំ ហោតិ, កដាហេបិ កាតុំ វដ្ដតិ។

អសញ្ចិច្ចាតិ បាសាណរុក្ខាទីនិ វា បវដ្ដេន្តស្ស សាខំ វា កឌ្ឍន្តស្ស កត្តរទណ្ឌេន វា ភូមឹ បហរិត្វា គច្ឆន្តស្ស តិណានិ ឆិជ្ជន្តិ, តានិ តេន ឆិន្ទិស្សាមីតិ ឯវំ សញ្ចិច្ច អច្ឆិន្នត្តា អសញ្ចិច្ច ឆិន្នានិ នាម ហោន្តិ។ ឥតិ អសញ្ចិច្ច ឆិន្ទន្តស្ស អនាបត្តិ។

អសតិយាតិ អញ្ញវិហិតោ កេនចិ សទ្ធឹ កិញ្ចិ កថេន្តោ បាទង្គុដ្ឋកេន វា ហត្ថេន វា តិណំ វា លតំ វា ឆិន្ទន្តោ តិដ្ឋតិ, ឯវំ អសតិយា ឆិន្ទន្តស្ស អនាបត្តិ។

អជានន្តស្សាតិ ឯត្ថព្ភន្តរេ ពីជគាមោតិ វា ភូតគាមោតិ វា ន ជានាតិ, ឆិន្ទាមីតិបិ ន ជានាតិ, កេវលំ វតិយា វា បលាលបុញ្ជេ វា និខាទនំ វា ខណិត្តឹ វា កុទាលំ វា សង្គោបនត្ថាយ ឋបេតិ, ឧយ្ហមានហត្ថោ វា អគ្គឹ បាតេតិ, តត្រ ចេ តិណានិ ឆិជ្ជន្តិ វា ឧយ្ហន្តិ វា អនាបត្តិ។ មនុស្សវិគ្គហបារាជិកវណ្ណនាយំ បន សព្ពអដ្ឋកថាសុ “សចេ ភិក្ខុ រុក្ខេន វា អជ្ឈោត្ថដោ ហោតិ, ឱបាតេ វា បតិតោ សក្កា ច ហោតិ រុក្ខំ ឆិន្ទិត្វា ភូមឹ វា ខណិត្វា និក្ខមិតុំ, ជីវិតហេតុបិ អត្តនា ន កាតព្ពំ។ អញ្ញេន បន ភិក្ខុនា ភូមឹ វា ខណិត្វា រុក្ខំ វា ឆិន្ទិត្វា អល្លរុក្ខតោ វា ទណ្ឌកំ ឆិន្ទិត្វា តំ រុក្ខំ បវដ្ដេត្វា និក្ខាមេតុំ វដ្ដតិ, អនាបត្តី”តិ វុត្តំ។ តត្ថ ការណំ ន ទិស្សតិ – “អនុជានាមិ, ភិក្ខវេ, ទវឌាហេ ឧយ្ហមានេ បដគ្គឹ ទាតុំ, បរិត្តំ កាតុ”ន្តិ (ចូឡវ. ២៨៣) ឥទំ បន ឯកមេវ សុត្តំ ទិស្សតិ។ សចេ ឯតស្ស អនុលោមំ “អត្តនោ ន វដ្ដតិ, អញ្ញស្ស វដ្ដតី”តិ ឥទំ នានាករណំ ន សក្កា លទ្ធុំ។ អត្តនោ អត្ថាយ ករោន្តោ អត្តសិនេហេន អកុសលចិត្តេនេវ ករោតិ, បរោ បន ការុញ្ញេន, តស្មា អនាបត្តីតិ ចេ។ ឯតម្បិ អការណំ។ កុសលចិត្តេនាបិ ហិ ឥមំ អាបត្តឹ អាបជ្ជតិ។ សព្ពអដ្ឋកថាសុ បន វុត្តត្តា ន សក្កា បដិសេធេតុំ។ គវេសិតព្ពា ឯត្ថ យុត្តិ។ អដ្ឋកថាចរិយានំ វា សទ្ធាយ គន្តព្ពន្តិ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។

តិសមុដ្ឋានំ – កាយចិត្តតោ វាចាចិត្តតោ កាយវាចាចិត្តតោ ច សមុដ្ឋាតិ។ កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

ភូតគាមសិក្ខាបទំ បឋមំ។

២. អញ្ញវាទកសិក្ខាបទវណ្ណនា

៩៤. ទុតិយសិក្ខាបទេ – **អនាចារំ អាចរិត្វា**តិ អកាតព្ពំ កត្វា; កាយវចីទ្វារេសុ អាបត្តឹ អាបជ្ជិត្វាតិ វុត្តំ ហោតិ។ **អញ្ញេនញ្ញំ បដិចរតី**តិ អញ្ញេន វចនេន អញ្ញំ វចនំ បដិចរតិ បដិច្ឆាទេតិ អជ្ឈោត្ថរតិ; ឥទានិ តំ បដិចរណវិធឹ ទស្សេន្តោ **“កោ អាបន្នោ**”តិអាទិមាហ។ តត្រាយំ វចនសម្ពន្ធោ – សោ កិរ កិញ្ចិ វីតិក្កមំ ទិស្វា “អាវុសោ, អាបត្តឹ អាបន្នោសី”តិ សង្ឃមជ្ឈេ អាបត្តិយា អនុយុញ្ជិយមានោ “កោ អាបន្នោ”តិ វទតិ។ “តតោ ត្វ”ន្តិ វុត្តេ “អហំ កឹ អាបន្នោ”តិ វទតិ។ អថ “បាចិត្តិយំ វា ទុក្កដំ វា”តិ វុត្តេ វត្ថុំ បុច្ឆន្តោ “អហំ កិស្មឹ អាបន្នោ”តិ វទតិ។ តតោ “អសុកស្មឹ នាម វត្ថុស្មិ”ន្តិ វុត្តេ “អហំ កថំ អាបន្នោ, កឹ ករោន្តោ អាបន្នោម្ហី”តិ

បុច្ឆតិ។ អថ “តទំ នាម ករោន្តោ អាបន្នោ”តិ វុត្តេ “កំ ភណថា”តិ វទតិ។ តតោ “តំ ភណាមា”តិ វុត្តេ “កឹ ភណថា”តិ វទតិ។

អបិចេត្ថ អយំ បាឡិមុត្តកោបិ អញ្ញេនញ្ញំ បដិចរណវិធិ – ភិក្ខូហិ “តវ សិបាដិកាយ កហាបណោ ទិដ្ឋោ, កិស្សេវមសារុប្បំ ករោសី”តិ វុត្តោ “សុទិដ្ឋំ, ភន្តេ, ន បនេសោ កហាបណោ; តិបុមណ្ឌលំ ឯត”ន្តិ ភណន្តោ វា “ត្វំ សុរំ បិវន្តោ ទិដ្ឋោ, កិស្សេវំ ករោសី”តិ វុត្តោ “សុទិដ្ឋោ , ភន្តេ, ន បនេសា សុរា, ភេសជ្ជត្ថាយ សម្បាទិតំ អរិដ្ឋ”ន្តិ ភណន្តោ វា “ត្វំ បដិច្ឆន្នេ អាសនេ មាតុគាមេន សទ្ធិំ និសិន្នោ ទិដ្ឋោ, កិស្សេវមសារុប្បំ ករោសី”តិ វុត្តោ “យេន ទិដ្ឋំ សុទិដ្ឋំ, វិញ្ញូ បនេត្ថ ទុតិយោ អត្ថិ, សោ កិស្ស ន ទិដ្ឋោ”តិ ភណន្តោ វា, “ឦទិសំ តយា កិញ្ចិ ទិដ្ឋ”ន្តិ បុដ្ឋោ “ន សុណាមី”តិ សោតមុបនេន្តោ វា, សោតទ្វារេ បុច្ឆន្តានំ ចក្ខុំ ឧបនេន្តោ វា, អញ្ញេនញ្ញំ បដិចរតីតិ វេទិតព្ពោ។ **អញ្ញវាទកំ រោបេតូ**តិ អញ្ញវាទកំ អារោបេតុ; បតិដ្ឋាបេតូតិ អត្ថោ។ **វិហេសកំ រោបេតូ**តិ ឯតស្មិម្បិ ឯសេវ នយោ។

៩៨. អញ្ញវាទកេ វិហេសកេ បាចិត្តិយន្តិ ឯត្ថ អញ្ញំ វទតីតិ អញ្ញវាទកំ; អញ្ញេនញ្ញំ បដិចរណស្សេតំ នាមំ។ វិហេសេតីតិ វិហេសកំ; តុណ្ហីភូតស្សេតំ នាមំ, តស្មិំ **អញ្ញវាទកេ វិហេសកេ**។ **បាចិត្តិយ**ន្តិ វត្ថុទ្វយេ បាចិត្តិយទ្វយំ វុត្តំ។

១០០. អរោបិតេ អញ្ញវាទកេតិ កម្មវាចាយ អនារោបិតេ អញ្ញវាទកេ។ **អរោបិតេ វិហេសកេ**តិ ឯតស្មិម្បិ ឯសេវ នយោ។

១០១. ធម្មកម្មេ ធម្មកម្មសញ្ញីតិអាទីសុ យំ តំ អញ្ញវាទកវិហេសករោបនកម្មំ កតំ, តញ្ចេ ធម្មកម្មំ ហោតិ, សោ ច ភិក្ខុ តស្មិំ ធម្មកម្មសញ្ញី អញ្ញវាទកញ្ច វិហេសកញ្ច ករោតិ, អថស្ស តស្មិំ អញ្ញវាទកេ ច វិហេសកេ ច អាបត្តិ បាចិត្តិយស្សាតិ ឥមិនា នយេន អត្ថោ វេទិតព្ពោ។

១០២. អជានន្តោ បុច្ឆតីតិ អាបត្តិំ វា អាបន្នភាវំ អជានន្តោយេវ “កឹ តុម្ហេ ភណថ, អហំ ន ជានាមី”តិ បុច្ឆតិ។ **គិលានោ វា ន កថេតី**តិ មុខេ តាទិសោ ព្យាធិ ហោតិ, យេន កថេតុំ ន សក្កោតិ។ **សង្ឃស្ស ភណ្ឌនំ វា**តិអាទីសុ សង្ឃមជ្ឈេ កថិតេ តប្បច្ចយា សង្ឃស្ស ភណ្ឌនំ វា កលហោ វា វិវាទោ វា ភវិស្សតិ, សោ មា អហោសីតិ មញ្ញមានោ ន កថេតីតិ ឥមិនា នយេន អត្ថោ វេទិតព្ពោ។ សេសំ ឧត្តានមេវាតិ។

តិសមុដ្ឋានំ – កាយចិត្តតោ វាចាចិត្តតោ កាយវាចាចិត្តតោ ច សមុដ្ឋាតិ, សិយា កិរិយំ , សិយា អកិរិយំ, អញ្ញេនញ្ញំ បដិចរន្តស្ស ហិ កិរិយំ ហោតិ, តុណ្ហីភាវេន វិហេសន្តស្ស អកិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, ទុក្ខវេទនន្តិ។

អញ្ញវាទកសិក្ខាបទំ ទុតិយំ។

៣. ឧជ្ឈាបនកសិក្ខាបទវណ្ណនា

១០៣. តតិយសិក្ខាបទេ – **ទព្ពំ មល្លបុត្តំ ភិក្ខូ ឧជ្ឈាបេន្តី**តិ “ឆន្ទាយ ទព្ពោ មល្លបុត្តោ”តិអាទីនិ វទន្តា តំ អាយស្មន្តំ តេហិ ភិក្ខូហិ អវជានាបេន្តិ, អវញ្ញាយ ឱលោកាបេន្តិ, លាមកតោ វា ចិន្តាបេន្តី”តិ អត្ថោ។ លក្ខណំ បនេត្ថ សទ្ទសត្ថានុសារេន វេទិតព្ពំ។ ឱជ្ឈាបេន្តីតិបិ បាឋោ។ អយមេវត្ថោ ។ **ឆន្ទាយា**តិ ឆន្ទេន បក្ខបាតេន; អត្តនោ អត្តនោ សន្ទិដ្ឋសម្ភត្តានំ បណីតានិ បញ្ញបេតីតិ អធិប្បាយោ។ **ខិយ្យន្តី**តិ “ឆន្ទាយ ទព្ពោ មល្លបុត្តោ”តិអាទីនិ វទន្តា បកាសេន្តិ។

១០៥. ឧជ្ឈាបនកេ ខិយ្យនកេ បាចិត្តិយន្តិ ឯត្ថ យេន វចនេន ឧជ្ឈាបេន្តិ, តំ ឧជ្ឈាបនកំ។ យេន ច ខិយ្យន្តិ តំ ខិយ្យនកំ។ តស្មិំ ឧជ្ឈាបនកេ ខិយ្យនកេ។ **បាចិត្តិយ**ន្តិ វត្ថុទ្វយេ បាចិត្តិយទ្វយំ វុត្តំ។

១០៦. ឧជ្ឈាបនកំ នាម ឧបសម្បន្នំ សង្ឃេន សម្មតំ សេនាសនបញ្ញាបកំ វា…បេ…. អប្ប មត្តកវិស្សជ្ជកំ វាតិ ឯតេសំ បទានំ **“មង្កុកត្តុកាមោ”**តិ ឥមិនា សម្ពន្ធោ។ **អវណ្ណំ កត្តុកាមោ អយសំ កត្តុកាមោ**តិ ឥមេសំ បន វសេន **ឧបសម្បន្ន**ន្តិអាទីសុ “ឧបសម្បន្នស្សា”តិ ឯវំ វិភត្តិវិបរិណាមោ កាតព្ពោ។ **ឧជ្ឈាបេតិ វា ខិយ្យតិ វា អាបត្តិ បាចិត្តិយស្សា**តិ ឯត្ថ បន យស្មា “ខិយ្យនកំ នាមា”តិ ឯវំ មាតិកាបទំ ឧទ្ធរិត្វាបិ “ឧជ្ឈាបនកំ នាមា”តិ ឥមស្ស បទស្ស វុត្តវិភង្គោយេវ វត្តព្ពោ ហោតិ, អញ្ញវាទកសិក្ខាបទេ វិយ អញ្ញោ

វិសេសោ នត្ថិ, តស្មា តំ វិសុំ អនុទ្ធរិត្វា អវិភជិត្វា និគមនមេវ ឯកតោ កតន្តិ វេទិតព្ពំ។ **ធម្មកម្មេ ធម្មកម្មសញ្ញី**តិអាទីសុ យំ តស្ស ឧបសម្បន្នស្ស សម្មុតិកម្មំ កតំ តញ្ចេ ធម្មកម្មំ ហោតិ, សោ ច ភិក្ខុ តស្មិំ ធម្មកម្មសញ្ញី ឧជ្ឈាបនកញ្ច ខិយ្យនកញ្ច ករោតិ, អថស្ស តស្មិំ ឧជ្ឈាបនកេ ច ខិយ្យនកេ ច អាបត្តិ បាចិត្តិយស្សាតិ ឥមិនា នយេន អត្ថោ វេទិតព្ពោ។

អនុបសម្បន្នំ ឧជ្ឈាបេតិ វា ខិយ្យតិ វាតិ ឯត្ថ ឧបសម្បន្នំ សង្ឃេន សម្មតំ អញ្ញំ អនុបសម្បន្នំ ឧជ្ឈាបេតិ អវជានាបេតិ, តស្ស វា តំ សន្តិកេ ខិយ្យតីតិ អត្ថោ។ **ឧបសម្បន្នំ សង្ឃេន អសម្មត**ន្តិ កម្មវាចាយ អសម្មតំ កេវលំ “តវេសោ ភារោ”តិ សង្ឃេន អារោបិតភារំ ភិក្ខូនំ វា ផាសុវិហារត្ថាយ សយមេវ តំ ភារំ វហន្តំ, យត្រ វា ទ្វេ តយោ ភិក្ខូ វិហរន្តិ, តត្រ វា តាទិសំ កម្មំ ករោន្តន្តិ អធិប្បាយោ។ **អនុបសម្បន្នំ សង្ឃេន សម្មតំ វា អសម្មតំ វា**តិ ឯត្ថ បន កិញ្ចាបិ អនុបសម្បន្នស្ស តេរស សម្មុតិយោ ទាតុំ ន វដ្ដន្តិ។ អថ ខោ ឧបសម្បន្នកាលេ លទ្ធសម្មុតិកោ បច្ឆា អនុបសម្បន្នភាវេ ឋិតោ, តំ សន្ធាយ “សង្ឃេន សម្មតំ វា”តិ វុត្តំ។ យស្ស បន ព្យត្តស្ស សាមណេរស្ស កេវលំ សង្ឃេន វា សម្មតេន វា ភិក្ខុនា “ត្វំ ឥទំ កម្មំ ករោហី”តិ ភារោ កតោ, តាទិសំ សន្ធាយ “អសម្មតំ វា”តិ វុត្តំ។ សេសមេត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

តិសមុដ្ឋានំ – កាយចិត្តតោ វាចាចិត្តតោ កាយវាចាចិត្តតោ ច សមុដ្ឋាតិ, កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, ទុក្ខវេទនន្តិ។

ឧជ្ឈាបនកសិក្ខាបទំ តតិយំ។

៤. បឋមសេនាសនសិក្ខាបទវណ្ណនា

១០៨. ចតុត្ថសិក្ខាបទេ – **ហេមន្តិកេ កាលេ**តិ ហេមន្តកាលេ ហិមបាតសមយេ។ **កាយំ ឱតាបេន្តា**តិ មញ្ចបីឋាទីសុ និសិន្នា ពាលាតបេន កាយំ ឱតាបេន្តា។ **កាលេ អារោចិតេ**តិ យាគុភត្តាទីសុ យស្ស កស្សចិ កាលេ អារោចិតេ។ **ឱវដ្ឋំ ហោតី**តិ ហិមវស្សេន ឱវដ្ឋំ តិន្តំ ហោតិ។

១១០. **អវស្សិកសង្កេតេ**តិ វស្សិកវស្សានមាសាតិ ឯវំ អបញ្ញត្តេ ចត្តារោ ហេមន្តិកេ ចត្តារោ ច គិម្ហិកេ អដ្ឋ មាសេតិ អត្ថោ។ **មណ្ឌបេ វា**តិ សាខាមណ្ឌបេ វា បទរមណ្ឌបេ វា។ **រុក្ខមូលេ វា**តិ យស្ស កស្សចិ រុក្ខស្ស ហេដ្ឋា។ **យត្ថ កាកា វា កុលលា វា ន ឩហទន្តី**តិ យត្ថ ធុវនិវាសេន កុលាវកេ កត្វា វសមានា ឯតេ កាកកុលលា វា អញ្ញេ វា សកុន្តា តំ សេនាសនំ ន ឩហទន្តិ, តាទិសេ រុក្ខមូលេ និក្ខិបិតុំ អនុជានាមីតិ។ តស្មា យត្ថ គោចរប្បសុតា សកុន្តា វិស្សមិត្វា គច្ឆន្តិ, តស្ស រុក្ខស្ស មូលេ និក្ខិបិតុំ វដ្ដតិ។ យស្មិំ បន ធុវនិវាសេន កុលាវកេ កត្វា វសន្តិ, តស្ស រុក្ខស្ស មូលេ ន និក្ខិបិតព្ពំ។ “អដ្ឋ មាសេ”តិ វចនតោ យេសុ ជនបទេសុ វស្សកាលេ ន វស្សតិ, តេសុបិ ចត្តារោ មាសេ និក្ខិបិតុំ ន វដ្ដតិយេវ។ “អវស្សិកសង្កេតេ”តិ វចនតោ យត្ថ ហេមន្តេ ទេវោ វស្សតិ, តត្ថ ហេមន្តេបិ អជ្ឈោកាសេ និក្ខិបិតុំ ន វដ្ដតិ។ គិម្ហេ បន សព្ពត្ថ វិគតវលាហកំ វិសុទ្ធំ នភំ ហោតិ, ឯវរូបេ កាលេ កេនចិទេវ ករណីយេន អជ្ឈោកាសេ មញ្ចបីឋំ និក្ខិបិតុំ វដ្ដតិ។

អព្ភោកាសិកេនាបិ វត្តំ ជានិតព្ពំ, តស្ស ហិ សចេ បុគ្គលិកមញ្ចកោ អត្ថិ, តត្ថេវ សយិតព្ពំ។ សង្ឃិកំ គណ្ហន្តេន វេត្តេន វា វាកេន វា វីតមញ្ចកោ គហេតព្ពោ។ តស្មិំ អសតិ បុរាណមញ្ចកោ គហេតព្ពោ។ តស្មិម្បិ អសតិ នវវាយិមោ វា ឱនទ្ធកោ វា គហេតព្ពោ។ គហេត្វា ច បន “អហំ ឧក្កដ្ឋរុក្ខមូលិកោ ឧក្កដ្ឋអព្ភោកាសិកោ”តិ ចីវរកុដិម្បិ អកត្វា អសមយេ អជ្ឈោកាសេ រុក្ខមូលេ វា បញ្ញបេត្វា និបជ្ជិតុំ ន វដ្ដតិ។ សចេ បន ចតុក្កោណេនបិ ចីវរេន កតកុដិ អតេមេន្តំ រក្ខិតុំ ន សក្កោតិ, សត្តាហវទ្ទលិកាទីនិ ភវន្តិ, ភិក្ខុនោ កាយានុគតិកត្តា វដ្ដតិ។

អរញ្ញេ បណ្ណកុដីសុ វសន្តានំ សីលសម្បទាយ បសន្នចិត្តា មនុស្សា នវំ មញ្ចបីឋំ ទេន្តិ “សង្ឃិកបរិភោគេន បរិភុញ្ជថា”តិ វសិត្វា គច្ឆន្តេហិ សាមន្តវិហារេ សភាគភិក្ខូនំ បេសេត្វា គន្តព្ពំ, សភាគានំ អភាវេ អនោវស្សកេ និក្ខិបិត្វា គន្តព្ពំ, អនោវស្សកេ អសតិ រុក្ខេ លគ្គេត្វា គន្តព្ពំ។ ចេតិយង្គណេ សម្មជ្ជនី គហេត្វា ភោជនសាលង្គណំ វា ឧបោសថាគារង្គណំ វា បរិវេណទិវាដ្ឋានអគ្គិសាលាទីសុ វា អញ្ញតរំ សម្មជ្ជិត្វា ធោវិត្វា បុន សម្មជ្ជនីមាឡកេយេវ ឋបេតព្ពា។ ឧបោសថាគារាទីសុ អញ្ញតរស្មិំ គហេត្វា អវសេសានិ សម្មជ្ជន្តស្សាបិ ឯសេវ នយោ។

យោ បន ភិក្ខាចារមគ្គំ សម្មជ្ជន្តោវ គន្តុកាមោ ហោតិ, តេន សម្មជ្ជិត្វា សចេ អន្តរាមគ្គេ សាលា អត្ថិ, តត្ថ ឋបេតព្ពា។ សចេ នត្ថិ, វលាហកានំ អនុដ្ឋិតភាវំ សល្លក្ខេត្វា “យាវាហំ គាមតោ និក្ខមាមិ, តាវ ន វស្សិស្សតី”តិ ជានន្តេន យត្ថ កត្ថចិ និក្ខិបិត្វា បុន បច្ចាគច្ឆន្តេន បាកតិកដ្ឋានេ ឋបេតព្ពា។ សចេ វស្សិស្សតីតិ ជានន្តោ អជ្ឈោកាសេ ឋបេតិ, ទុក្កដន្តិ មហាបច្ចរិយំ វុត្តំ។ សចេ បន តត្រ តត្រេវ សម្មជ្ជនត្ថាយ សម្មជ្ជនី និក្ខិត្តា ហោតិ, តំ តំ ឋានំ សម្មជ្ជិត្វា តត្រ តត្រេវ និក្ខិបិតុំ វដ្ដតិ។ អាសនសាលំ សម្មជ្ជន្តេន វត្តំ ជានិតព្ពំ។ តត្រិទំ វត្តំ – មជ្ឈតោ បដ្ឋាយ បាទដ្ឋានាភិមុខា វាលិកា ហរិតព្ពា។ កចវរំ ហត្ថេហិ គហេត្វា ពហិ ឆឌ្ឌេតព្ពំ។

១១១. មសារកោតិ មញ្ចបាទេ វិជ្ឈិត្វា តត្ថ អដនិយោ បវេសេត្វា កតោ។ **ពុន្ទិកាពទ្ធោ**តិ អដនីហិ មញ្ចបាទេ ឌំសាបេត្វា បល្លង្កសង្ខេបេន កតោ។ **កុឡីរបាទកោ**តិ អស្សមេណ្ឌកាទីនំ បាទសទិសេហិ បាទេហិ កតោ។ យោ វា បន កោចិ វង្កបាទកោ, អយំ វុច្ចតិ កុឡីរបាទកោ។ **អាហច្ចបាទកោ**តិ អយំ បន “អាហច្ចបាទកោ នាម មញ្ចោ អង្គេ វិជ្ឈិត្វា កតោ ហោតី”តិ ឯវំ បរតោ បាឡិយំយេវ វុត្តោ, តស្មា អដនិយោ វិជ្ឈិត្វា តត្ថ បាទសិខំ បវេសេត្វា ឧបរិ អាណិំ ទត្វា កតមញ្ចោ “អាហច្ចបាទកោ”តិ វេទិតព្ពោ។ បីឋេបិ ឯសេវ នយោ។ **អន្តោ សំវេឋេត្វា ពទ្ធំ ហោតី**តិ ហេដ្ឋា ច ឧបរិ ច វិត្ថតំ មជ្ឈេ សង្ខិត្តំ បណវសណ្ឋានំ កត្វា ពទ្ធំ ហោតិ, តំ កិរ មជ្ឈេ សីហព្យគ្ឃចម្មបរិក្ខិត្តម្បិ ករោន្តិ។ អកប្បិយចម្មំ នាមេត្ថ នត្ថិ។ សេនាសនញ្ហិ សោវណ្ណមយម្បិ វដ្ដតិ, តស្មា តំ មហគ្ឃំ ហោតិ។ **អនុបសម្បន្នំ សន្ថរាបេតិ តស្ស បលិពោធោ**តិ យេន សន្ថរាបិតំ, តស្ស បលិពោធោ។ **លេឌ្ឌុបាតំ អតិក្កមន្តស្ស អាបត្តិ បាចិត្តិយស្សា**តិ ថាមមជ្ឈិមស្ស បុរិសស្ស លេឌ្ឌុបាតំ អតិក្កមន្តស្ស បាចិត្តិយំ។

អយំ បនេត្ថ វិនិច្ឆយោ – ថេរោ ភោជនសាលាយំ ភត្តកិច្ចំ កត្វា ទហរំ អាណាបេតិ “គច្ឆ ទិវាដ្ឋានេ មញ្ចបីឋំ បញ្ញបេហី”តិ។ សោ តថា កត្វា និសិន្នោ។ ថេរោ យថារុចិ វិចរិត្វា តត្ថ គន្ត្វា ថវិកំ វា ឧត្តរាសង្គំ វា ឋបេតិ, តតោ បដ្ឋាយ ថេរស្ស បលិពោធោ។ និសីទិត្វា សយំ គច្ឆន្តោ នេវ ឧទ្ធរតិ, ន ឧទ្ធរាបេតិ, លេឌ្ឌុបាតាតិក្កមេ បាចិត្តិយំ។ សចេ បន ថេរោ តត្ថ ថវិកំ វា ឧត្តរាសង្គំ វា អដ្ឋបេត្វា ចង្កមន្តោវ ទហរំ “គច្ឆ ត្វ”ន្តិ ភណតិ, តេន “ឥទំ ភន្តេ មញ្ចបីឋ”ន្តិ អាចិក្ខិតព្ពំ។ សចេ ថេរោ វត្តំ ជានាតិ “ត្វំ គច្ឆ, អហំ បាកតិកំ ករិស្សាមី”តិ វត្តព្ពំ។ សចេ ពាលោ ហោតិ អនុគ្គហិតវត្តោ “គច្ឆ, មា ឥធ តិដ្ឋ, នេវ និសីទិតុំ ន និបជ្ជិតុំ ទេមី”តិ ទហរំ តជ្ជេតិយេវ។ ទហរេន “ភន្តេ សុខំ សយថា”តិ កប្បំ លភិត្វា វន្ទិត្វា គន្តព្ពំ។ តស្មិំ គតេ ថេរស្សេវ បលិពោធោ។ បុរិមនយេនេវ ចស្ស អាបត្តិ វេទិតព្ពា។

អថ បន អាណត្តិក្ខណេយេវ ទហរោ “មយ្ហំ ភន្តេ ភណ្ឌកធោវនាទិ កិញ្ចិ ករណីយំ អត្ថី”តិ វទតិ, ថេរោ ច នំ “ត្វំ បញ្ញបេត្វា គច្ឆាហី”តិ វត្វា ភោជនសាលតោ និក្ខមិត្វា អញ្ញត្ថ គច្ឆតិ, បាទុទ្ធារេន ការេតព្ពោ។ សចេ តត្ថេវ គន្ត្វា និសីទតិ បុរិមនយេនេវ ចស្ស លេឌ្ឌុបាតាតិក្កមេ អាបត្តិ។ សចេ បន ថេរោ សាមណេរំ អាណាបេតិ, សាមណេរេ តត្ថ មញ្ចបីឋំ បញ្ញបេត្វា និសិន្នេបិ ភោជនសាលតោ អញ្ញត្ថ គច្ឆន្តោ បាទុទ្ធារេន ការេតព្ពោ។ គន្ត្វា និសិន្នោ បុន គមនកាលេ លេឌ្ឌុបាតាតិក្កមេ អាបត្តិយា ការេតព្ពោ។ សចេ បន អាណាបេន្តោ មញ្ចបីឋំ បញ្ញបេត្វា តត្ថេវ និសីទាតិ អាណាបេតិ, យត្រិច្ឆតិ តត្រ គន្ត្វា អាគន្តុំ លភតិ។ សយំ បន បាកតិកំ អកត្វា គច្ឆន្តស្ស លេឌ្ឌុបាតាតិក្កមេ បាចិត្តិយំ។ អន្តរសន្និបាតេ មញ្ចបីឋានិ បញ្ញបេត្វា និសិន្នេហិ គមនកាលេ អារាមិកានំ ឥមំ បដិសាមេថាតិ វត្តព្ពំ, អវត្វា គច្ឆន្តានំ លេឌ្ឌុបាតាតិក្កមេ អាបត្តិ។

មហាធម្មសវនំ នាម ហោតិ តត្ថ ឧបោសថាគារតោបិ ភោជនសាលតោបិ អាហរិត្វា មញ្ចបីឋានិ បញ្ញបេន្តិ។ អាវាសិកានំយេវ បលិពោធោ។ សចេ អាគន្តុកា “ឥទំ អម្ហាកំ ឧបជ្ឈាយស្ស ឥទំ អាចរិយស្សា”តិ គណ្ហន្តិ, តតោ បដ្ឋាយ តេសំយេវ បលិពោធោ។ គមនកាលេ បាកតិកំ អកត្វា លេឌ្ឌុបាតំ អតិក្កមន្តានំ អាបត្តិ។ មហាបច្ចរិយំ បុន វុត្តំ – “យាវ អញ្ញេ ន និសីទន្តិ, តាវ យេហិ បញ្ញត្តំ, តេសំ ភារោ។ អញ្ញេសុ អាគន្ត្វា និសិន្នេសុ និសិន្នកានំ ភារោ។ សចេ តេ អនុទ្ធរិត្វា វា អនុទ្ធរាបេត្វា វា គច្ឆន្តិ, ទុក្កដំ។ កស្មា? អនាណត្តិយា បញ្ញបិតត្តា”តិ។ ធម្មាសនេ បញ្ញត្តេ យាវ ឧស្សារកោ វា ធម្មកថិកោ វា នាគច្ឆតិ, តាវ បញ្ញាបកានំ បលិពោធោ, តស្មិំ អាគន្ត្វា និសិន្នេ តស្ស បលិពោធោ។ សកលំ អហោរត្តំ ធម្មសវនំ ហោតិ, អញ្ញោ ឧស្សារកោ វា ធម្មកថិកោ វា ឧដ្ឋហតិ, អញ្ញោ និសីទតិ, យោ យោ អាគន្ត្វា និសីទតិ, តស្ស តស្ស ភារោ។ ឧដ្ឋហន្តេន បន “ឥទមាសនំ តុម្ហាកំ ភារោ”តិ វត្វា គន្តព្ពំ។ សចេបិ ឥតរស្មិំ អនាគតេយេវ បឋមំ និសិន្នោ ឧដ្ឋាយ គច្ឆតិ, តស្មិញ្ច អន្តោឧបចារដ្ឋេយេវ ឥតរោ អាគន្ត្វា និសីទតិ, ឧដ្ឋាយ គតោ អាបត្តិយា ន ការេតព្ពោ។ សចេ បន ឥតរស្មិំ អនាគតេយេវ បឋមំ និសិន្នោ ឧដ្ឋាយាសនា លេឌ្ឌុបាតំ អតិក្កមតិ, អាបត្តិយា ការេតព្ពោ។ សព្ពត្ថ ច “លេឌ្ឌុបាតាតិក្កមេ បឋមបាទេ ទុក្កដំ, ទុតិយេ បាចិត្តិយ”ន្តិ អយំ នយោ មហាបច្ចរិយំ វុត្តោ។

១១២. ចិមិលិកំ វាតិអាទីសុ **ចិមិលិកា** នាម សុធាទិបរិកម្មកតាយ ភូមិយា វណ្ណានុរក្ខណត្ថំ កតា ហោតិ, តំ ហេដ្ឋា បត្ថរិត្វា ឧបរិ កដសារកំ បត្ថរន្តិ។ **ឧត្តរត្ថរណំ** នាម មញ្ចបីឋានំ ឧបរិ អត្ថរិតព្ពកំ បច្ចត្ថរណំ។ **ភូមត្ថរណំ** នាម ភូមិយំ អត្ថរិតព្ពា កដសារកាទិវិកតិ។ **តដ្ដិកំ** នាម តាលបណ្ណេហិ វា វាកេហិ វា កតតដ្ដិកា។ **ចម្មខណ្ឌោ** នាម សីហព្យគ្ឃទីបិតរច្ឆចម្មាទីសុបិ យំកិញ្ចិ ចម្មំ។ អដ្ឋកថាសុ ហិ សេនាសនបរិភោគេ បដិក្ខិត្តចម្មំ នាម ន ទិស្សតិ, តស្មា សីហចម្មាទីនំ បរិហរណេយេវ បដិក្ខេបោ វេទិតព្វោ។ **បាទបុញ្ឆនី** នាម រជ្ជុកេហិ វា បិលោតិកាហិ វា បាទបុញ្ឆនត្ថំ កតា។ **ផលកបីឋំ** នាម ផលកមយំ បីឋំ។ អថ វា ផលកញ្ចេវ ទារុមយបីឋញ្ច; ឯតេន សព្ពម្បិ ទារុភណ្ឌាទិ សង្គហិតំ។ មហាបច្ចរិយំ បន វិត្ថារេនេវ វុត្តំ – “អាធារកំ បត្តបិធានំ បាទកឋលិកំ តាលវណ្ដំ ពីជនីបត្តកំ យំកិញ្ចិ ទារុភណ្ឌំ អន្តមសោ បានីយឧឡុង្កំ បានីយសង្ខំ អជ្ឈោកាសេ និក្ខិបិត្វា គច្ឆន្តស្ស ទុក្កដ”ន្តិ។ មហាអដ្ឋកថាយំ បន ឯស នយោ ទុតិយសិក្ខាបទេ ទស្សិតោ។ អជ្ឈោកាសេ រជនំ បចិត្វា រជនភាជនំ រជនឧឡុង្កោ រជនទោណិកាតិ សព្ពំ អគ្គិសាលាយ បដិសាមេតព្ពំ។ សចេ អគ្គិសាលា នត្ថិ, អនោវស្សកេ បព្ភារេ និក្ខិបិតព្ពំ។ តស្មិម្បិ អសតិ យត្ថ ឱលោកេន្តា ភិក្ខូ បស្សន្តិ, តាទិសេ ឋានេ ឋបេត្វាបិ គន្តុំ វដ្ដតិ។

អញ្ញស្ស បុគ្គលិកេតិ យស្មិំ វិស្សាសគ្គាហោ ន រុហតិ, តស្ស សន្តកេ ទុក្កដំ។ យស្មិំ បន វិស្សាសោ រុហតិ, តស្ស សន្តកំ អត្តនោ បុគ្គលិកមិវ ហោតីតិ មហាបច្ចរិយាទីសុ វុត្តំ។

១១៣. អាបុច្ឆំ គច្ឆតីតិ យោ ភិក្ខុ វា សាមណេរោ វា អារាមិកោ វា លជ្ជី ហោតិ, អត្តនោ បលិពោធំ វិយ មញ្ញតិ, យោ តថារូបំ អាបុច្ឆិត្វា គច្ឆតិ, តស្ស អនាបត្តិ។ **ឱតាបេន្តោ គច្ឆតី**តិ អាតបេ ឱតាបេន្តោ អាគន្ត្វា ឧទ្ធរិស្សាមីតិ គច្ឆតិ; ឯវំ គច្ឆតោ អនាបត្តិ។ **កេនចិ បលិពុទ្ធំ ហោតី**តិ សេនាសនំ កេនចិ ឧបទ្ទុតំ ហោតីតិ អត្ថោ។ សចេបិ ហិ វុឌ្ឍតរោ ភិក្ខុ ឧដ្ឋាបេត្វា គណ្ហាតិ, សចេបិ យក្ខោ វា បេតោ វា អាគន្ត្វា និសីទតិ, កោចិ វា ឥស្សរោ អាគន្ត្វា គណ្ហាតិ, សេនាសនំ បលិពុទ្ធំ ហោតិ, សីហព្យគ្ឃាទីសុ វា បន តំ បទេសំ អាគន្ត្វា ឋិតេសុបិ សេនាសនំ បលិពុទ្ធំ ហោតិយេវ។ ឯវំ កេនចិ បលិពុទ្ធេ អនុទ្ធរិត្វាបិ គច្ឆតោ អនាបត្តិ។ **អាបទាសូ**តិ ជីវិតព្រហ្មចរិយន្តរាយេសុ។ សេសំ ឧត្តានមេវាតិ។

កឋិនសមុដ្ឋានំ – កាយវាចតោ កាយវាចាចិត្តតោ ច សមុដ្ឋាតិ, កិរិយាកិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

បឋមសេនាសនសិក្ខាបទំ ចតុត្ថំ។

៥. ទុតិយសេនាសនសិក្ខាបទវណ្ណនា

១១៦. ទុតិយសេនាសនសិក្ខាបទេ – **ភិសី**តិ មញ្ចកភិសិ វា បីឋកភិសិ វា។ ចិមិលិកាទីនិបិ បុរិមសិក្ខាបទេ វុត្តប្បការានិយេវ។ **និសីទន**ន្តិ សទសំ វេទិតព្ពំ។ **បច្ចត្ថរណ**ន្តិ បាវារោ កោជវោតិ ឯត្តកមេវ វុត្តំ។ **តិណសន្ថារោ**តិ យេសំ កេសញ្ចិ តិណានំ សន្ថារោ ។ ឯស នយោ បណ្ណសន្ថារេ។ **បរិក្ខេបំ អតិក្កមន្តស្សា**តិ ឯត្ថ បឋមបាទំ អតិក្កាមេន្តស្ស ទុក្កដំ, ទុតិយាតិក្កមេ បាចិត្តិយំ។ អបរិក្ខិត្តស្ស ឧបចារោ នាម សេនាសនតោ ទ្វេ លេឌ្ឌុបាតា។

អនាបុច្ឆំ វា គច្ឆេយ្យាតិ ឯត្ថ ភិក្ខុម្ហិ សតិ ភិក្ខុ អាបុច្ឆិតព្វោ។ តស្មិំ អសតិ សាមណេរោ, តស្មិំ អសតិ អារាមិកោ, តស្មិម្បិ អសតិ យេន វិហារោ ការិតោ សោ វិហារសាមិកោ, តស្ស វា កុលេ យោ កោចិ អាបុច្ឆិតព្វោ។ តស្មិម្បិ អសតិ ចតូសុ បាសាណេសុ មញ្ចំ ឋបេត្វា មញ្ចេ អវសេសមញ្ចបីឋានិ អារោបេត្វា ឧបរិ ភិសិអាទិកំ ទសវិធម្បិ សេយ្យំ រាសិំ ករិត្វា ទារុភណ្ឌំ មត្តិកាភណ្ឌំ បដិសាមេត្វា ទ្វារវាតបានានិ បិទហិត្វា គមិយវត្តំ បូរេត្វា គន្តព្ពំ។ សចេ បន សេនាសនំ ឱវស្សតិ, ឆទនត្ថញ្ច តិណំ វា ឥដ្ឋកា វា អានីតា ហោន្តិ, សចេ ឧស្សហតិ, ឆាទេតព្ពំ។ នោ ចេ សក្កោតិ, យោ ឱកាសោ អនោវស្សកោ, តត្ថ មញ្ចបីឋាទីនិ និក្ខិបិត្វា គន្តព្ពំ។ សចេ សព្ពម្បិ ឱវស្សតិ, ឧស្សហន្តេន អន្តោគាមេ ឧបាសកានំ ឃរេ ឋបេតព្ពំ។ សចេ តេបិ “សង្ឃិកំ នាម ភន្តេ ភារិយំ, អគ្គិទាហាទីនំ ភាយាមា”តិ ន សម្បដិច្ឆន្តិ, អជ្ឈោកាសេបិ បាសាណានំ ឧបរិ មញ្ចំ ឋបេត្វា សេសំ បុព្ពេ វុត្តនយេនេវ និក្ខិបិត្វា តិណេហិ ច បណ្ណេហិ ច បដិច្ឆាទេត្វា គន្តុំ វដ្ដតិ។ យញ្ហិ តត្ថ អង្គមត្តម្បិ អវសិស្សតិ, តំ អញ្ញេសំ តត្ថ អាគតានំ ភិក្ខូនំ ឧបការំ ភវិស្សតីតិ ។

១១៧. វិហារស្ស ឧបចារេតិអាទីសុ វិហារស្សូបចារោ នាម បរិវេណំ។ **ឧបដ្ឋានសាលា**តិ បរិវេណភោជនសាលា។ **មណ្ឌបោ**តិ បរិវេណមណ្ឌបោ។ **រុក្ខមូល**ន្តិ បរិវេណរុក្ខមូលំ។ អយំ តាវ នយោ កុរុន្ទដ្ឋកថាយំ វុត្តោ។ កិញ្ចាបិ វុត្តោ, អថ ខោ វិហារោតិ អន្តោគព្ភោ វា អញ្ញំ វា សព្ពបរិច្ឆន្នំ គុត្តសេនាសនំ វេទិតព្ពំ។ **វិហារស្ស**

ឧបចារេតិ តស្ស ពហិ អាសន្នេ ឱកាសេ។ **ឧបដ្ឋានសាលាយំ វា**តិ ភោជនសាលាយំ វា។ **មណ្ឌបេ វា**តិ អបរិច្ឆន្នេ បរិច្ឆន្នេ វាបិ ពហូនំ សន្និបាតមណ្ឌបេ។ រុក្ខមូលេ វត្តព្ពំ នត្ថិ។ **អាបត្តិ ទុក្កដស្សា**តិ វុត្តប្បការញ្ហិ ទសវិធំ សេយ្យំ អន្តោគព្ភាទិម្ហិ គុត្តដ្ឋានេ បញ្ញបេត្វា គច្ឆន្តស្ស យស្មា សេយ្យាបិ សេនាសនម្បិ ឧបចិកាហិ បលុជ្ជតិ, វម្មិករាសិយេវ ហោតិ, តស្មា បាចិត្តិយំ វុត្តំ។ ពហិ បន ឧបដ្ឋានសាលាទីសុ បញ្ញបេត្វា គច្ឆន្តស្ស សេយ្យាមត្តមេវ នស្សេយ្យ, ឋានស្ស អគុត្តតាយ ន សេនាសនំ, តស្មា ឯត្ថ ទុក្កដំ វុត្តំ។ **មញ្ចំ វា បីឋំ វា**តិ ឯត្ថ យស្មា ន សក្កា មញ្ចបីឋំ សហសា ឧបចិកាហិ ខាយិតុំ, តស្មា តំ វិហារេបិ សន្ថរិត្វា គច្ឆន្តស្ស ទុក្កដំ វុត្តំ។ វិហារូបចារេ បន តំ វិហារចារិកំ អាហិណ្ឌន្តាបិ ទិស្វា បដិសាមេស្សន្តិ។

១១៨. ឧទ្ធរិត្វា គច្ឆតីតិ ឯត្ថ ឧទ្ធរិត្វា គច្ឆន្តេន មញ្ចបីឋកវាដំ សព្ពំ អបនេត្វា សំហរិត្វា ចីវរវំសេ លគ្គេត្វា គន្តព្ពំ។ បច្ឆា អាគន្ត្វា វសនកភិក្ខុនាបិ បុន មញ្ចបីឋំ វា បញ្ញបេត្វា សយិត្វា គច្ឆន្តេន តថេវ កាតព្ពំ។ អន្តោកុដ្ដតោ សេយ្យំ ពហិកុដ្ដេ បញ្ញបេត្វា វសន្តេន គមនកាលេ គហិតដ្ឋានេយេវ បដិសាមេតព្ពំ។ ឧបរិបាសាទតោ ឱរោបេត្វា ហេដ្ឋាបាសាទេ វសន្តស្សាបិ ឯសេវ នយោ។ រត្តិដ្ឋានទិវាដ្ឋានេសុ មញ្ចបីឋំ បញ្ញបេត្វាបិ គមនកាលេ បុន គហិតដ្ឋានេយេវ ឋបេតព្ពំ។

អាបុច្ឆំ គច្ឆតីតិ ឯត្តាវតា អាបុច្ឆិតព្ពានាបុច្ឆិតព្ពវិនិច្ឆយោ – យា តាវ ភូមិយំ ទីឃសាលា វា បណ្ណសាលា វា ហោតិ, យំ វា រុក្ខត្ថម្ភេសុ, កតគេហំ ឧបចិកានំ ឧដ្ឋានដ្ឋានំ ហោតិ, តតោ បក្កមន្តេន តាវ អាបុច្ឆិត្វាវ បក្កមិតព្ពំ។ តស្មិញ្ហិ កតិបយានិ ទិវសានិ អជគ្គិយមានេ វម្មិកាវ សន្តិដ្ឋន្តិ។ យំ បន បាសាណបិដ្ឋិយំ វា បាសាណត្ថម្ភេសុ វា កតសេនាសនំ សិលុច្ចយលេណំ វា សុធាលិត្តសេនាសនំ វា យត្ថ ឧបចិកាសង្កា នត្ថិ, តតោ បក្កមន្តស្ស អាបុច្ឆិត្វាបិ អនាបុច្ឆិត្វាបិ គន្តុំ វដ្ដតិ, អាបុច្ឆនំ បន វត្តំ។ សចេ តាទិសេបិ សេនាសនេ ឯកេន បស្សេន ឧបចិកា អារោហន្តិ, អាបុច្ឆិត្វាវ គន្តព្ពំ។ យោ បន អាគន្តុកោ ភិក្ខុ សង្ឃិកំ សេនាសនំ គហេត្វា វសន្តំ ភិក្ខុំ អនុវត្តន្តោ អត្តនោ សេនាសនំ អគ្គហេត្វា វសតិ, យាវ សោ ន គច្ឆតិ, តាវ តំ សេនាសនំ បុរិមភិក្ខុស្សេវ បលិពោធោ។ យទា បន សោ សេនាសនំ គហេត្វា អត្តនោ ឥស្សរិយេន វសតិ, តតោ បដ្ឋាយ អាគន្តុកស្សេវ បលិពោធោ។ សចេ ឧភោបិ វិភជិត្វា គណ្ហន្តិ, ឧភិន្នម្បិ បលិពោធោ។ មហាបច្ចរិយំ បន វុត្តំ – “សចេ ទ្វេ តយោ ឯកតោ ហុត្វា បញ្ញបេន្តិ, គមនកាលេ សព្ពេហិបិ អាបុច្ឆិតព្ពំ។ តេសុ ចេ បឋមំ គច្ឆន្តោ ‘បច្ឆិមោ ជគ្គិស្សតី’តិ អាភោគំ កត្វា គច្ឆតិ វដ្ដតិ។ បច្ឆិមស្ស អាភោគេន មុត្តិ នត្ថិ។ ពហូ ឯកំ បេសេត្វា សន្ថរាបេន្តិ, គមនកាលេ សព្ពេហិ វា អាបុច្ឆិតព្ពំ , ឯកំ វា បេសេត្វា អាបុច្ឆិតព្ពំ។ អញ្ញតោ មញ្ចបីឋាទីនិ អានេត្វា អញ្ញត្រ វសិត្វាបិ គមនកាលេ តត្ថេវ នេតព្ពានិ។ សចេ អញ្ញាវាសតោ អានេត្វា វសមានស្ស អញ្ញោ វុឌ្ឍតរោ អាគច្ឆតិ, ន បដិពាហិតព្ពោ, ‘មយា ភន្តេ អញ្ញាវាសតោ អានីតំ, បាកតិកំ ករេយ្យាថា’តិ វត្តព្ពំ។ តេន ‘ឯវំ ករិស្សាមី’តិ សម្បដិច្ឆិតេ ឥតរស្ស គន្តុំ វដ្ដតិ។ ឯវមញ្ញត្ថ ហរិត្វាបិ សង្ឃិកបរិភោគេន បរិភុញ្ជន្តស្ស នដ្ឋំ វា ជិណ្ណំ វា ចោរេហិ វា ហដំ គីវា ន ហោតិ, បុគ្គលិកបរិភោគេន បរិភុញ្ជន្តស្ស បន គីវា ហោតិ។ អញ្ញស្ស មញ្ចបីឋំ បន សង្ឃិកបរិភោគេន វា បុគ្គលិកបរិភោគេន វា បរិភុញ្ជន្តស្ស នដ្ឋំ គីវាយេវ”។

កេនចិ បលិពុទ្ធំ ហោតីតិ វុឌ្ឍតរភិក្ខុឥស្សរិយយក្ខសីហវាឡមិគកណ្ហសប្បាទីសុ យេន កេនចិ សេនាសនំ បលិពុទ្ធំ ហោតិ។ **សាបេក្ខោ គន្ត្វា តត្ថ ឋិតោ អាបុច្ឆតិ, កេនចិ បលិពុទ្ធោ ហោតី**តិ អជ្ជេវ អាគន្ត្វា បដិជគ្គិស្សាមីតិ ឯវំ សាបេក្ខោ នទីបារំ វា គាមន្តរំ វា គន្ត្វា យត្ថស្ស គមនចិត្តំ ឧប្បន្នំ, តត្ថេវ ឋិតោ កញ្ចិ បេសេត្វា អាបុច្ឆតិ, នទីបូររាជចោរាទីសុ វា កេនចិ បលិពុទ្ធោ ហោតិ ឧបទ្ទុតោ, ន សក្កោតិ បច្ចាគន្តុំ, ឯវំភូតស្សាបិ អនាបត្តិ។ សេសំ បឋមសិក្ខាបទេ វុត្តនយមេវ សទ្ធិំ សមុដ្ឋានាទីហីតិ។

ទុតិយសេនាសនសិក្ខាបទំ បញ្ចមំ។

៦. អនុបខជ្ជសិក្ខាបទវណ្ណនា

១១៩. ឆដ្ឋសិក្ខាបទេ – **បលិពុន្ធេន្តី**តិ បឋមតរំ គន្ត្វា បត្តចីវរំ អតិហរិត្វា រុម្ភិត្វា តិដ្ឋន្តិ។ **ថេរា ភិក្ខូ វុដ្ឋាបេន្តី**តិ “អម្ហាកំ អាវុសោ បាបុណាតី”តិ វស្សគ្គេន គហេត្វា វុដ្ឋាបេន្តិ។ **អនុបខជ្ជ សេយ្យំ កប្បេន្តី**តិ “តុម្ហាកំ ភន្តេ មញ្ចដ្ឋានំយេវ បាបុណាតិ, ន សព្ពោ វិហារោ។ អម្ហាកំ ទានិ ឥទំ ឋានំ បាបុណាតី”តិ អនុបវិសិត្វា មញ្ចបីឋំ បញ្ញបេត្វា និសីទន្តិបិ និបជ្ជន្តិបិ សជ្ឈាយម្បិ ករោន្តិ។

១២០. ជានន្តិ “អនុដ្ឋាបនីយោ អយ”ន្តិ ជានន្តោ; តេនេវស្ស វិភង្គេ “វុឌ្ឍោតិ ជានាតី”តិអាទិ វុត្តំ។ វុឌ្ឍោ ហិ អត្តនោ វុឌ្ឍតាយ អនុដ្ឋាបនីយោ , គិលានោ គិលានតាយ, សង្ឃោ បន ភណ្ឌាគារិកស្ស វា ធម្មកថិក វិនយធរាទីនំ វា គណវាចកអាចរិយស្ស វា ពហូបការតំ គុណវិសិដ្ឋតញ្ច សល្លក្ខេន្តោ ធុរវាសត្ថាយ វិហារំ សម្មន្និ

ត្វា ទេតិ, តស្មា យស្ស សង្ឃេន ទិន្នោ, សោបិ អនុដ្ឋាបនីយោ។ កាមញ្ចេត្ថ គិលានស្សាបិ សង្ឃោយេវ អនុច្ឆវិកំ សេនាសនំ ទេតិ, គិលានោ បន “អបលោកេត្វា សង្ឃេន អទិន្នសេនាសនោបិ ន បីឡេតព្វោ អនុកម្បិតព្វោ”តិ ទស្សេតុំ វិសុំ វុត្តោ។

១២១. ឧបចារេតិ ឯត្ថ មញ្ចបីឋានំ តាវ មហល្លកេ វិហារេ សមន្តា ទិយឌ្ឍោ ហត្ថោ ឧបចារោ, ខុទ្ទកេ យតោ បហោតិ តតោ ទិយឌ្ឍោ ហត្ថោ, បាទេ ធោវិត្វា បវិសន្តស្ស បស្សាវត្ថាយ និក្ខមន្តស្ស ច យាវ ទ្វារេ និក្ខិត្ត បាទធោវនបាសាណតោ បស្សាវដ្ឋានតោ ច មញ្ចបីឋំ, តាវ ទិយឌ្ឍហត្ថវិត្ថារោ មគ្គោ ឧបចារោ នាម។ តស្មិំ មញ្ចស្ស វា បីឋស្ស វា ឧបចារេ ឋិតស្ស វា ភិក្ខុនោ បវិសន្តស្ស វា និក្ខមន្តស្ស វា ឧបចារេ យោ អនុបខជ្ជ សេយ្យំ កប្បេតុកាមោ សេយ្យំ សន្ថរតិ វា សន្ថរាបេតិ វា, អាបត្តិ ទុក្កដស្ស។

អភិនិសីទតិ វា អភិនិបជ្ជតិ វាតិ ឯត្ថ អភិនិសីទនមត្តេន អភិនិបជ្ជនមត្តេនេវ វា បាចិត្តិយំ។ សចេ បន ទ្វេបិ ករោតិ, ទ្វេ បាចិត្តិយានិ។ ឧដ្ឋាយុដ្ឋាយ និសីទតោ វា និបជ្ជតោ វា បយោគេ បយោគេ បាចិត្តិយំ។

១២២. ឧបចារំ ឋបេត្វា សេយ្យំ សន្ថរតិ វា សន្ថរាបេតិ វាតិ តមត្ថំ តតោ បរេ ច “វិហារស្ស ឧបចារេ”តិអាទិកេ ទុក្កដវារេបិ យថា តថ អភិនិសីទនមត្តេ អភិនិបជ្ជនមត្តេ ឧភយករណេ បយោគភេទេ ច បាចិត្តិយប្បភេទោ វុត្តោ, ឯវំ ទុក្កដប្បភេទោ វេទិតព្វោ។ ឯវរូបេន ហិ វិសភាគបុគ្គលេន ឯកវិហារេ វា ឯក បរិវេណេ វា វសន្តេន អត្ថោ នត្ថិ, តស្មា សព្ពត្ថេវស្ស និវាសោ វារិតោ។ **អញ្ញស្ស បុគ្គលិកេ**តិ តជាបិ វិស្សាសិកស្ស បុគ្គលិកំ អត្តនោ បុគ្គលិកសទិសមេវ, តត្ថ អនាបត្តិ។

១២៣. អាបទាសូតិ សចេ ពហិ វសន្តស្ស ជីវិតព្រហ្មចរិយន្តរាយោ ហោតិ, ឯវរូបាសុ អាបទាសុ យោ បវិសតិ, តស្សាបិ អនាបត្តិ។ សេសំ ឧត្តានមេវាតិ។ បឋមបារាជិកសមុដ្ឋានំ, កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, ទុក្ខវេទនន្តិ។

អនុបខជ្ជសិក្ខាបទំ ឆដ្ឋំ។

៧. និក្កឌ្ឍនសិក្ខាបទវណ្ណនា

១២៦. សត្តមសិក្ខាបទេ – **ឯកេន បយោគេន ពហុកេបិ ទ្វារេ អតិក្កាមេតី**តិ យេ ចតុភូមកបញ្ចភូមកា បាសាទា ឆសត្តកោដ្ឋកានិ វា ចតុស្សាលានិ, តាទិសេសុ សេនាសនេសុ ហត្ថេសុ វា គីវាយ វា គហេត្វា អន្តរា អដ្ឋបេន្តោ ឯកេន បយោគេន អតិក្កាមេតិ, ឯកមេវ បាចិត្តិយំ។ ឋបេត្វា ឋបេត្វា នានាបយោគេហិ អតិក្កាមេន្តស្ស ទ្វារគណនាយ បាចិត្តិយានិ។ ហត្ថេន អនាមសិត្វា “និក្ខមា”តិ វត្វា វាចាយ និក្កឌ្ឍន្តស្សាបិ ឯសេវ នយោ។

អញ្ញំ អាណាបេតីតិ ឯត្ថ “តមំ និក្កឌ្ឍា”តិ អាណត្តិមត្តេ ទុក្កដំ។ សចេ សោ សកឹ អាណត្តោ ពហុកេបិ ទ្វារេ អតិក្កាមេតិ, ឯកំ បាចិត្តិយំ។ សចេ បន “ឯត្តកានិ ទ្វារានិ និក្កឌ្ឍាហី”តិ វា “យាវ មហាទ្វារំ តាវ និក្កឌ្ឍាហី”តិ វា ឯវំ និយាមេត្វា អាណត្តោ ហោតិ, ទ្វារគណនាយ បាចិត្តិយានិ។

តស្ស បរិក្ខារន្តិ យំកិញ្ចិ តស្ស សន្តកំ បត្តចីវរបរិស្សាវនធមករណមញ្ចបីឋភិសិពិម្ពោហនាទិភេទំ, អន្តមសោ រជនឆល្លិម្បិ; យោ និក្កឌ្ឍតិ វា និក្កឌ្ឍាបេតិ វា; តស្ស វត្ថុគណនាយ ទុក្កដានិ ។ គាឡ្ហំ ពន្ធិត្វា ឋបិតេសុ បន ឯកាវ អាបត្តីតិ មហាបច្ចរិយំ វុត្តំ។

១២៧. អញ្ញស្ស បុគ្គលិកេតិ តជាបិ វិស្សាសិកបុគ្គលិកំ អត្តនោ បុគ្គលិកសទិសមេវ។ យថា ច តថ; ឯវំ សព្ពត្ថ។ យត្រ បន វិសេសោ ភវិស្សតិ, តត្រ វក្ខាម។

១២៨. អលជ្ជឹ និក្កឌ្ឍតិ វាតិអាទីសុ ភណ្ឌនការកកលហការកមេវ សកលសង្ឃារាមតោ និក្កឌ្ឍិតុំ លភតិ, សោ ហិ បក្ខំ លភិត្វា សង្ឃម្បិ ភិន្ទេយ្យ។ អលជ្ជីអាទយោ បន អត្តនោ វសនដ្ឋានតោយេវ និក្កឌ្ឍិតព្ពា, សកលសង្ឃារាមតោ និក្កឌ្ឍិតុំ ន វដ្ដតិ។ **ឧម្មត្តកស្សា**តិ សយំ ឧម្មត្តកស្ស អនាបត្តិ។ សេសំ ឧត្តានមេវាតិ។

តិសមុដ្ឋានំ – កាយចិត្តតោ វាចាចិត្តតោ កាយវាចាចិត្តតោ ច សមុដ្ឋាតិ, កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, ទុក្ខវេទនន្តិ។

និក្កឌ្ឍនសិក្ខាបទំ សត្តមំ។

៨. វេហាសកុដិសិក្ខាបទវណ្ណនា

១២៩. អដ្ឋមសិក្ខាបទេ – **ឧបរិវេហាសកុដិយា**តិ ឧបរិ អច្ឆន្នតលាយ ទ្វិភូមិកកុដិយា វា តិភូមិកាទិកុដិយា វា។ **មញ្ចំ សហសា អភិនិសីទតី**តិ មញ្ចំ សហសា អភិភវិត្វា អជ្ឈោត្ថរិត្វា និសីទតិ។ ភុម្មត្ថេ វា ឯតំ ឧបយោគវចនំ; មញ្ចេ និសីទតីតិ អត្ថោ។ **អភី**តិ ឥទំ បន បទសោភនត្ថំ ឧបសគ្គមត្តមេវ។ **និប្បតិត្វា**តិ និបតិត្វា និក្ខមិត្វា វា។ តស្ស ហិ ឧបរិ អាណីបិ ន ទិន្នា, តស្មា និក្ខន្តោ។ **វិស្សរមកាសី**តិ វិរូបំ អាតុរស្សរមកាសិ។

១៣១. **វេហាសកុដិ នាម មជ្ឈិមស្ស បុរិសស្ស អសីសឃដ្ដា**តិ យា បមាណមជ្ឈិមស្ស បុរិសស្ស សព្ពហេដ្ឋិមាហិ តុលាហិ សីសំ ន ឃដ្ដេតិ, ឯតេន ឥធ អធិប្បេតា វេហាសកុដិ ទស្សិតា ហោតិ, ន វេហាសកុដិលក្ខណំ។ យា ហិ កាចិ ឧបរិ អច្ឆិន្នតលា ទ្វិភូមិកា កុដិ តិភូមិកាទិកុដិ វា “វេហាសកុដី”តិ វុច្ចតិ។ ឥធ បន អសីសឃដ្ដា អធិប្បេតា។ អភិនិសីទនាទីសុ បុព្ពេ វុត្តនយេនេវ បយោគវសេន អាបត្តិភេទោ វេទិតព្ពោ។

១៣៣. **អវេហាសកុដិយា**តិ ភូមិយំ កតបណ្ណសាលាទីសុ អនាបត្តិ។ ន ហិ សក្កា តត្ថ បរស្ស បីឡា កាតុំ។ **សីសឃដ្ដាយា**តិ យាយំ សីសឃដ្ដា ហោតិ, តត្ថាបិ អនាបត្តិ។ ន ហិ សក្កា តត្ថ ហេដ្ឋាបាសាទេ អនោណតេន វិចរិតុំ, តស្មា អសញ្ចរណដ្ឋានត្តា បរបីឡា ន ភវិស្សតិ ។ **ហេដ្ឋា អបរិភោគំ ហោតី**តិ យស្សា ហេដ្ឋា ទព្ពសម្ភារាទីនំ និក្ខិត្តត្តា អបរិភោគំ ហោតិ, តត្ថាបិ អនាបត្តិ។ **បទរសញ្ចិតំ ហោតី**តិ យស្សា ឧបរិមតលំ ទារុផលកេហិ វា ឃនសន្ថតំ ហោតិ, សុធាទិបរិកម្មកតំ វា តត្ថាបិ អនាបត្តិ។ **បដាណិ ទិន្នា ហោតី**តិ មញ្ចបីឋានំ បាទសិខាសុ អាណីទិន្នា ហោតិ, យត្ថ និសីទន្តេបិ ន និប្បតន្តិ, តាទិសេ មញ្ចបីឋេ និសីទតោបិ អនាបត្តិ។ **តស្មិំ បិតោ**តិ អាហច្ចបាទកេ មញ្ចេ វា បីឋេ វា ឋិតោ ឧបរិ នាគទន្តកាទីសុ លគ្គិតកំ ចីវរំ វា កិញ្ចិ វា គណ្ហាតិ វា, អញ្ញំ វា លគ្គេតិ, តស្សាបិ អនាបត្តិ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។ ឯឡកលោមសមុដ្ឋានំ – កាយតោ ច កាយចិត្តតោ ច សមុដ្ឋាតិ, កិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

វេហាសកុដិសិក្ខាបទំ អដ្ឋមំ។

៩. មហល្លកវិហារសិក្ខាបទវណ្ណនា

១៣៥. នវមសិក្ខាបទេ – **យាវ ទ្វារកោសា**តិ ឯត្ថ ទ្វារកោសោ នាម បិដ្ឋសង្ឃាដស្ស សមន្តា កវាដវិត្ថារប្បមាណោ ឱកាសោ។ មហាបច្ចរិយំ បន “ទ្វារពាហតោ បដ្ឋាយ ទិយឌ្ឍោ ហត្ថោ”តិ វុត្តំ។ កុរុន្ទិយំ បន “ទ្វារស្ស ឧភោសុ បស្សេសុ កវាដប្បមាណ”ន្តិ។ មហាអដ្ឋកថាយំ “កវាដំ នាម ទិយឌ្ឍហត្ថម្បិ ហោតិ ទ្វិហត្ថម្បិ អឌ្ឍតេយ្យហត្ថម្បី”តិ វុត្តំ, តំ សុវុត្តំ។ តទេវ ហិ សន្ធាយ ភគវតាបិ “បិដ្ឋសង្ឃាដស្ស សមន្តា ហត្ថបាសា”តិ អយំ ឧក្កដ្ឋនិទ្ទេសោ កតោ។ **អគ្គឡដ្ឋបនាយា**តិ សកវាដកទ្វារពន្ធដ្ឋបនាយ; សកវាដកស្ស ទ្វារពន្ធស្ស និច្ចលភាវត្ថាយាតិ អត្ថោ។ ទ្វារដ្ឋបនាយាតិ ឥទម្បិ ហិ បទភាជនំ ឥមមេវត្ថំ សន្ធាយ ភាសិតំ។ អយំ បនេត្ថ អធិប្បាយោ – កវាដញ្ហិ លហុបរិវត្តកំ វិវរណកាលេ ភិត្តិំ អាហនតិ, បិទហនកាលេ ទ្វារពន្ធំ។ តេន អាហននេន ភិត្តិ កម្បតិ, តតោ មត្តិកា ចលតិ, ចលិត្វា សិថិលា វា ហោតិ បតតិ វា។ តេនាហ ភគវា “យាវ ទ្វារកោសា អគ្គឡដ្ឋបនាយា”តិ។ តត្ថ កិញ្ចាបិ “ឥទំ នាម កត្តព្ព”ន្តិ នេវ មាតិកាយំ ន បទភាជនេ វុត្តំ, អដ្ឋុប្បត្តិយំ បន “បុនប្បុនំ ឆាទាបេសិ បុនប្បុនំ លេបាបេសី”តិ អធិការតោ យាវ ទ្វារកោសា អគ្គឡដ្ឋបនាយ បុនប្បុនំ លិម្បិតព្ពោ វា លេបាបេតព្ពោ វាតិ ឯវមត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ។

យំ បន បទភាជនេ “បិដ្ឋសង្ឃាដស្ស សមន្តា ហត្ថបាសា”តិ វុត្តំ។ តត្ថ យស្ស វេមជ្ឈេ ទ្វារំ ហោតិ, ឧបរិភាគេ ឧច្ចា ភិត្តិ, តស្ស តីសុ ទិសាសុ សមន្តា ហត្ថបាសា ឧបចារោ ហោតិ, ខុទ្ទកស្ស វិហារស្ស ទ្វីសុ ទិសាសុ ឧបចារោ ហោតិ។ តត្រាបិ យំ ភិត្តិំ វិវរិយមានំ កវាដំ អាហនតិ, សា អបរិបូរឧបចារាបិ ហោតិ។ ឧក្កដ្ឋបរិច្ឆេទេន បន តីសុ ទិសាសុ សមន្តា ហត្ថបាសា ទ្វារស្ស និច្ចលភាវត្ថាយ លេបោ អនុញ្ញាតោ។ សចេ បនស្ស ទ្វារស្ស អធោភាគេបិ លេបោកាសោ អត្ថិ, តម្បិ លិម្បិតុំ វដ្ដតិ។ **អាលោកសន្ធិបរិកម្មាយា**តិ ឯត្ថ **អាលោកសន្ធី**តិ វាតបានកវាដកា វុច្ចន្តិ, តេបិ វិវរណកាលេ វិទត្ថិមត្តម្បិ អតិរេកម្បិ ភិត្តិប្បទេសំ បហរន្តិ។ ឧបចារោ បនេត្ថ សព្ពទិសាសុ លព្ភតិ, តស្មា សព្ពទិសាសុ កវាដវិត្ថារប្បមាណោ ឱកាសោ អាលោកសន្ធិបរិកម្មត្ថាយ លិម្បិតព្ពោ វា លេបាបេតព្ពោ វាតិ អយមេត្ថ អធិប្បាយោ។

សេតវណ្ណន្តិអាទិកំ ន មាតិកាយ បទភាជនំ។ តមិនា ហិ វិហារស្ស ភារិកត្តំ នាម នត្ថីតិ បទភាជនេយេវ អនុញ្ញាតំ, តស្មា សព្ពមេតំ យថាសុខំ កត្តព្ពំ។

ឯវំ លេបកម្មេ យំ កត្តព្ពំ, តំ ទស្សេត្វា បុន ឆទនេ កត្តព្ពំ ទស្សេតុំ “**ទ្វត្តិច្ឆទនស្សា**”តិអាទិ វុត្តំ។ តត្ថ **ទ្វត្តិច្ឆទនស្ស បរិយាយ**ន្តិ ឆទនស្ស ទ្វត្តិបរិយាយំ; បរិយាយោ វុច្ចតិ បរិក្ខេបោ, បរិក្ខេបទ្វយំ វា បរិក្ខេបត្តយំ វា អធិដ្ឋាតព្ពន្តិ អត្ថោ។ **អប្បហរិតេ ឋិតេនា**តិ អហរិតេ ឋិតេន។ **ហរិត**ន្តិ ចេត្ថ សត្តធញ្ញភេទំ បុព្ពណ្ណំ មុគ្គមាសតិលកុលត្ថអលាពុកុម្ភណ្ឌាទិភេទញ្ច អបរណ្ណំ អធិប្បេតំ។ តេនេវាហ – “ហរិតំ នាម បុព្ពណ្ណំ អបរណ្ណ”ន្តិ។

សចេ ហរិតេ ឋិតោ អធិដ្ឋាតិ, អាបត្តិ ទុក្កដស្សាតិ ឯត្ថ បន យស្មិម្បិ ខេត្តេ វុត្តំ ពីជំ ន តាវ សម្បជ្ជតិ, វស្សេ វា បន បតិតេ សម្បជ្ជិស្សតិ, តម្បិ ហរិតសង្ខ្យមេវ គច្ឆតិ។ តស្មា ឯវរូបេ ខេត្តេបិ ឋិតេន ន អធិដ្ឋាតព្ពំ, អហរិតេយេវ ឋិតេន អធិដ្ឋាតព្ពំ។ តត្រាបិ អយំ បរិច្ឆេទោ, បិដ្ឋិវំសស្ស វា កូដាគារកណ្ណិកាយ វា ឧបរិ ថុបិកាយ វា បស្សេ និសិន្នោ ឆទនមុខវដ្ដិអន្តេន ឱលោកេន្តោ យស្មិំ ភូមិភាគេ ឋិតំ បស្សតិ, យស្មិញ្ច ភូមិភាគេ ឋិតោ, តំ ឧបរិ និសិន្នកំ បស្សតិ, តស្មិំ ឋានេ អធិដ្ឋាតព្ពំ។ តស្ស អន្តោ អហរិតេបិ ឋត្វា អធិដ្ឋាតុំ ន លព្ភតិ។ កស្មា? វិហារស្ស ហិ បតន្តស្ស អយំ បតនោកាសោតិ។

១៣៦. **មគ្គេន ឆាទេន្តស្សា**តិ ឯត្ថ មគ្គេន ឆាទនំ នាម អបរិក្ខិបិត្វា ឧជុកមេវ ឆាទនំ; តំ ឥដ្ឋកសិលាសុធាហិ លព្ភតិ។ **ទ្វេ មគ្គេ អធិដ្ឋហិត្វា**តិ ទ្វេ មគ្គា សចេ ទុច្ឆន្នា ហោន្តិ, អបនេត្វាបិ បុនប្បុនំ ឆាទេតុំ លព្ភតិ, តស្មា យថា ឥច្ឆតិ; តថា ទ្វេ មគ្គេ អធិដ្ឋហិត្វា តតិយំមគ្គំ “ឥទានិ ឯវំ ឆាទេហី”តិ អាណាបេត្វា បក្កមិតព្ពំ។ **បរិយាយេនា**តិ បរិក្ខេបេន។ ឯវំឆទនំ បន តិណបណ្ណេហិ លព្ភតិ។ តស្មា ឥធាបិ យថា ឥច្ឆតិ តថា ទ្វេ បរិយាយេ អធិដ្ឋហិត្វា តតិយំ បរិយាយំ “ឥទានិ ឯវំ ឆាទេហី”តិ អាណាបេត្វា បក្កមិតព្ពំ។ សចេ ន បក្កមតិ, តុណ្ហីភូតេន ឋាតព្ពំ។ សព្ពម្បិ ចេតំ ឆទនំ ឆទនូបរិ វេទិតព្ពំ។ ឧបរូបរិច្ឆន្នោ ហិ វិហារោ ចិរំ អនោវស្សកោ ហោតីតិ មញ្ញមានា ឯវំ ឆាទេន្តិ។ **តតោ ចេ ឧត្តរិ**ន្តិ តិណ្ណំ មគ្គានំ វា បរិយាយានំ វា ឧបរិ ចតុត្ថេ មគ្គេ វា បរិយាយេ វា។

១៣៧. **ករឡេ ករឡេ**តិ តិណមុដ្ឋិយំ តិណមុដ្ឋិយំ។ សេសមេត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។ ឆសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

មហល្លកវិហារសិក្ខាបទំ នវមំ។

១០. សប្បាណកសិក្ខាបទវណ្ណនា

១៤០. ទសមសិក្ខាបទេ – **ជានំ សប្បាណក**ន្តិ សប្បាណកំ ឯតន្តិ យថា តថា វា ជានន្តោ។ **សិញ្ចេយ្យ វា សិញ្ចាបេយ្យ វា**តិ តេន ឧទកេន សយំ វា សិញ្ចេយ្យ, អញ្ញំ វា អាណាបេត្វា សិញ្ចាបេយ្យ។ បាឡិយំ បន “សិញ្ចេយ្យាតិ សយំ សិញ្ចតី”តិ ផ្លទិសានំ វចនានំ អត្ថោ បុព្ពេ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពោ។

តត្ថ ធារំ អវិច្ឆិន្ទិត្វា សិញ្ចន្តស្ស ឯកស្មិំ ឧទកឃដេ ឯកាវ អាបត្តិ។ ឯស នយោ សព្ពភាជនេសុ។ ធារំ វិច្ឆិន្ទន្តស្ស បន បយោគេ បយោគេ អាបត្តិ ។ មាតិកំ សម្មុខំ ករោតិ, ទិវសម្បិ សន្ទតុ, ឯកាវ អាបត្តិ។ សចេ តត្ថ តត្ថ ពន្ធិត្វា អញ្ញតោ អញ្ញតោ នេតិ, បយោគេ បយោគេ អាបត្តិ។ សកដភារមត្តញ្ចេបិ តិណំ ឯកបយោគេន ឧទកេ បក្ខិបតិ, ឯកាវ អាបត្តិ។ ឯកេកំ តិណំ វា បណ្ណំ វា បក្ខិបន្តស្ស បយោគេ បយោគេ អាបត្តិ។ មត្តិកាយបិ អញ្ញេសុបិ កដ្ឋគោមយាទីសុ ឯសេវ នយោ។ ឥទំ បន មហាឧទកំ សន្ធាយ ន វុត្តំ, យំ តិណេ វា មត្តិកាយ វា បក្ខិត្តាយ បរិយាទានំ គច្ឆតិ, អាវិលំ វា ហោតិ, យត្ថ បាណកា មរន្តិ, តាទិសំ ឧទកំ សន្ធាយ វុត្តន្តិ វេទិតព្ពំ។ សេសមេត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

តិសមុដ្ឋានំ – កាយចិត្តតោ វាចាចិត្តតោ កាយវាចាចិត្តតោ ច សមុដ្ឋាតិ, កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, តិចិត្តំ តិវេទនន្តិ។

សប្បាណកសិក្ខាបទំ ទសមំ។

សមត្តោ វណ្ណនាក្កមេន សេនាសនវគ្គោ ទុតិយោ។

៣. ឱវាទវគ្គោ

១. ឱវាទសិក្ខាបទវណ្ណនា

១៤១-១៤៤. ភិក្ខុនិវគ្គស្ស បឋមសិក្ខាបទេ – **លាភិនោ ហោន្តី**តិ ឯត្ថ ន តេសំ ភិក្ខុនិយោ ទេន្តិ, ន ទាបេន្តិ, មហាកុលេហិ បព្ពជិតា បន កុលធីតរោ អត្តនោ សន្តិកំ អាគតានំ ញាតិមនុស្សានំ “កុតោ អយ្យេ ឱវាទំ ឧទ្ទេសំ បរិបុច្ឆំ លភថា”តិ បុច្ឆន្តានំ “អសុកោ ច អសុកោ ច ថេរោ ឱវទតី”តិ អសីតិមហាសាវកេ ឧទ្ទិសិត្វា កថានុសារេន តេសំ សីលសុតាចារជាតិគោត្តាទិភេទំ វិជ្ជមានគុណំ កថយន្តិ។ ឯវរូបា ហិ វិជ្ជមានគុណា កថេតុំ វដ្ដន្តិ។ តតោ បសន្នចិត្តា មនុស្សា ថេរានំ ចីវរាទិភេទំ មហន្តំ លាភសក្ការំ អភិហរិំសុ។ តេន វុត្តំ – “លាភិនោ ហោន្តិ ចីវរ…បេ… បរិក្ខារាន”ន្តិ។

ភិក្ខុនិយោ ឧបសង្កមិត្វាតិ តេសំ កិរ សន្តិកេ តាសុ ឯកា ភិក្ខុនីបិ ន អាគច្ឆតិ, លាភតណ្ហាយ បន អាកឌ្ឍិយមានហទយា តាសំ ឧបស្សយំ អគមំសុ។ តំ សន្ធាយ វុត្តំ – “ភិក្ខុនិយោ ឧបសង្កមិត្វា”តិ។ តាបិ ភិក្ខុនិយោ ចលចិត្តតាយ តេសំ វចនំ អកំសុយេវ ។ តេន វុត្តំ – “អថ ខោ តា ភិក្ខុនិយោ…បេ… និសីទិំសូ”តិ។ **តិរច្ឆានកថ**ន្តិ សគ្គមគ្គគមនេបិ តិរច្ឆានភូតំ រាជកថាទិមនេកវិធំ និរត្ថកកថំ។ **ឥទ្ធោ**តិ សមិទ្ធោ, សហិតត្ថោ គម្ភីរោ ពហុរសោ លក្ខណបដិវេធសំយុត្តោតិ អធិប្បាយោ។

១៤៥-១៤៧. **អនុជានាមិ ភិក្ខវេ**តិ ឯត្ថ យស្មា តេ ភិក្ខូ “មា តុម្ហេ ភិក្ខវេ ភិក្ខុនិយោ ឱវទិត្ថា”តិ វុច្ចមានា អទិដ្ឋសច្ចត្តា តថាគតេ អាឃាតំ ពន្ធិត្វា អបាយុបគា ភវេយ្យុំ, តស្មា នេសំ តំ អបាយុបគតំ បរិហរន្តោ ភគវា អញ្ញេនេវ ឧបាយេន តេ ភិក្ខុនោវាទតោ បរិពាហិរេ កត្តុកាមោ ឥមំ ភិក្ខុនោវាទកសម្មុតិំ អនុជានីតិ វេទិតព្ពោ។ ឯវំ ឥធ បរិពាហិរេ កត្តុកាមតាយ អនុជានិត្វា បរតោ ករោន្តោវ **“អនុជានាមិ ភិក្ខវេ អដ្ឋហង្គេហិ សមន្នាគត”**ន្តិអាទិមាហ។ ឥមានិ ហិ អដ្ឋង្គានិ ឆព្ពគ្គិយានំ សុបិនន្តេនបិ ន ភូតបុព្ពានីតិ។

តត្ថ សីលមស្ស អត្ថីតិ **សីលវា**។ ឥទានិ យញ្ច តំ សីលំ, យថា ច តំ តស្ស អត្ថិ នាម ហោតិ, តំ ទស្សេន្តោ **“បាតិមោក្ខសំវរសំវុតោ”**តិអាទិមាហ។ តត្ថ បាតិមោក្ខោវ សំវរោ បាតិមោក្ខសំវរោ។ បាតិមោក្ខសំវរេន សំវុតោ សមន្នាគតោតិ **បាតិមោក្ខសំវរសំវុតា**ឯ។

វិហរតីតិ វត្តតិ។ វុត្តញ្ហេតំ វិភង្គេ –

> “បាតិមោក្ខន្តិ សីលំ បតិដ្ឋា អាទិ ចរណំ សំយមោ សំវរោ មោក្ខំ បមោក្ខំ កុសលានំ ធម្មានំ សមាបត្តិយា; សំវរោតិ កាយិកោ អវីតិក្កមោ វាចសិកោ អវីតិក្កមោ កាយិកវាចសិកោ អវីតិក្កមោ។ សំវុតោតិ ឥមិនា បាតិមោក្ខសំវរេន ឧបេតោ ហោតិ សមុបេតោ ឧបគតោ សមុបគតោ ឧបបន្នោ សមុបបន្នោ សម្បន្នោ សមន្នាគតោ, តេន វុច្ចតិ ‘បាតិមោក្ខសំវរសំវុតោ’តិ។ វិហរតីតិ ឥរិយតិ វត្តតិ បាលេតិ យបេតិ យាបេតិ ចរតិ វិហរតិ, តេន វុច្ចតិ ‘វិហរតី’”តិ (វិភ. ៥១១-៥១២)។

អាចារគោចរសម្បន្នោតិ មិច្ឆាជីវបដិសេធកេន ន វេឡុទានាទិនា អាចារេន, វេសិយាទិអគោចរំ បហាយ សទ្ធាសម្បន្នកុលាទិនា ច គោចរេន សម្បន្នោ។ ***អណុមត្តេសុ វជ្ជេសុ ភយទស្សាវី***តិ អប្បមត្តកេសុ វជ្ជេសុ ភយទស្សាវី, តានិ វជ្ជានិ ភយតោ ទស្សនសីលោតិ វុត្តំ ហោតិ។ **សមាទាយ សិក្ខតិ សិក្ខាបទេសូ**តិ អធិសីលសិក្ខាទិភាវេន តិធា ឋិតេសុ សិក្ខាបទេសុ តំ តំ សិក្ខាបទំ សមាទាយ សម្មា អាទាយ សាធុកំ គហេត្វា អវិជហន្តោ សិក្ខតីតិ អត្ថោ។ អយមេត្ថ សង្ខេបោ, វិត្ថារោ បន យោ ឥច្ឆតិ, តេន វិសុទ្ធិមគ្គតោ គហេតព្ពោ។

ពហុ សុតមស្សាតិ **ពហុស្សុតោ**។ សុតំ ធារេតីតិ **សុតធរោ;** យទស្ស តំ ពហុ សុតំ នាម, តំ ន សុតមត្តមេវ; អថ ខោ នំ ធារេតីតិ អត្ថោ។ មញ្ជូសាយំ វិយ រតនំ សុតំ សន្និចិតមស្មិន្តិ **សុតសន្និចយោ**។ ឯតេន យំ សោ សុតំ ធារេតិ, តស្ស មញ្ជូសាយ គោបេត្វា សន្និចិតរតនស្សេវ ចិរកាលេនាបិ អវិនាសនំ ទស្សេតិ។ ឥទានិ តំ សុតំ សរូបតោ ទស្សេន្តោ **“យេ តេ ធម្មា”**តិអាទិមាហ, តំ វេរញ្ជកណ្ឌេ វុត្តនយមេវ។ ឥទំ បនេត្ថ និគមនំ – តថារូបាស្ស ធម្មា ពហុស្សុតា ហោន្តិ, តស្មា ពហុស្សុតោ។ ធាតា, តស្មា សុតធរោ។ វចសា បរិចិតា មនសានុបេក្ខិតា, ទិដ្ឋិយា សុប្បដិវិទ្ធា; តស្មា សុតសន្និចយោ។ តត្ថ **វចសា បរិចិតា**តិ វាចាយ បគុណា កតា។ **មនសានុបេក្ខិតា**តិ មនសា អនុបេក្ខិតា, អាវជ្ជន្តស្ស ទីបសហស្សេន ឱភាសិតា វិយ ហោន្តិ។ **ទិដ្ឋិយា សុប្បដិវិទ្ធា**តិ អត្ថតោ ច ការណតោ ច បញ្ញាយ សុដ្ឋុ បដិវិទ្ធា សុបច្ចក្ខកតា ហោន្តិ។

អយំ បន ពហុស្សុតោ នាម តិវិធោ ហោតិ – និស្សយមុច្ចនកោ, បរិសុបដ្ឋាបកោ, ភិក្ខុនោវាទកោតិ។ តត្ថ **និស្សយមុច្ចនកេន** ឧបសម្បទាយ បញ្ចវស្សេន សព្ពន្តិមេន បរិច្ឆេទេន ទ្វេ មាតិកា បគុណា វាចុគ្គតា កាតព្ពា

បក្ខទិវសេសុ ធម្មសវនត្ថាយ សុត្តន្តតោ ចត្តារោ ភាណវារា, សម្បត្តានំ បរិកថនត្ថាយ អន្ធកវិន្ទមហារាហុលោវាទអម្ពដ្ឋសទិសោ ឯកោ កថាមគ្គោ, សង្ឃភត្តមង្គលាមង្គលេសុ អនុមោទនត្ថាយ តិស្សោ អនុមោទនា, ឧបោសថបវារណាទិជាននត្ថំ កម្មាកម្មវិនិច្ឆយោ , សមណធម្មករណត្ថំ សមាធិវសេន វា វិបស្សនាវសេន វា អរហត្តបរិយោសានមេកំ កម្មដ្ឋានំ, ឯត្តកំ ឧគ្គហេតព្ពំ។ ឯត្តាវតា ហិ អយំ ពហុស្សុតោ ហោតិ ចាតុទ្ទិសោ, យត្ថ កត្ថចិ អត្តនោ ឥស្សរិយេន វសិតុំ លភតិ។

បរិសុបដ្ឋាបកេន ឧបសម្បទាយ ទសវស្សេន សព្ពន្តិមេន បរិច្ឆេទេន បរិសំ អភិវិនយេ វិនេតុំ ទ្វេ វិភង្គា បគុណា វាចុគ្គតា កាតព្ពា, អសក្កោន្តេន តីហិ ជនេហិ សទ្ធិំ បរិវត្តនក្ខមា កាតព្ពា, កម្មាកម្មញ្ច ខន្ធកវត្តញ្ច ឧគ្គហេតព្ពំ។ បរិសាយ បន អភិធម្មេ វិនយនត្ថំ សចេ មជ្ឈិមភាណកោ ហោតិ មូលបណ្ណាសកោ ឧគ្គហេតព្ពោ, ទីឃភាណកេន មហាវគ្គោ, សំយុត្តភាណកេន ហេដ្ឋិមា វា តយោ វគ្គា មហាវគ្គោ វា, អង្គុត្តរភាណកេន ហេដ្ឋា វា ឧបរិ វា ឧបឌ្ឍនិកាយោ ឧគ្គហេតព្ពោ, អសក្កោន្តេន តិកនិបាតតោ បដ្ឋាយ ហេដ្ឋា ឧគ្គហេតុម្បិ វដ្ដតិ។ មហាបច្ចរិយំ បន “ឯកំ ឧគ្គណ្ហន្តេន ចតុក្កនិបាតំ វា បញ្ចកនិបាតំ វា គហេតុំ វដ្ដតី”តិ វុត្តំ។ ជាតកភាណកេន សាដ្ឋកថំ ជាតកំ ឧគ្គហេតព្ពំ, តតោ ឱរំ ន វដ្ដតិ។ ធម្មបទម្បិ សហ វត្ថុនា ឧគ្គហេតុំ វដ្ដតីតិ មហាបច្ចរិយំ វុត្តំ។ តតោ តតោ សមុច្ចយំ កត្វា មូលបណ្ណាសកមត្តំ វដ្ដតិ, ន វដ្ដតីតិ? “ន វដ្ដតី”តិ កុរុន្ទដ្ឋកថាយំ បដិក្ខិត្តំ, ឥតរាសុ វិចារណាយេវ នត្ថិ។ អភិធម្មេ កិញ្ចិ ឧគ្គហេតព្ពន្តិ ន វុត្តំ។ យស្ស បន សាដ្ឋកថម្បិ វិនយបិដកំ អភិធម្មបិដកញ្ច បគុណំ, សុត្តន្តេ ច វុត្តប្បការោ គន្ថោ នត្ថិ, បរិសំ ឧបដ្ឋាបេតុំ ន លភតិ។ យេន បន សុត្តន្តតោ វិនយតោ ច វុត្តប្បមាណោ គន្ថោ ឧគ្គហិតោ, អយំ បរិសុបដ្ឋាបកោ ពហុស្សុតោ ហោតិ ទិសាបាមោក្ខោ យេនកាមង្គមោ, បរិសំ ឧបដ្ឋាបេតុំ លភតិ។

ភិក្ខុនោវាទកេន បន សាដ្ឋកថានិ តីណិ បិដកានិ ឧគ្គហេតព្ពានិ, អសក្កោន្តេន ចតូសុ និកាយេសុ ឯកស្ស អដ្ឋកថា បគុណា កាតព្ពា, ឯកនិកាយេន ហិ សេសនិកាយេសុបិ បញ្ហំ កថេតុំ សក្ខិស្សតិ។ សត្តសុ បករណេសុ ចតុប្បករណស្ស អដ្ឋកថា បគុណា កាតព្ពា, តត្ថ លទ្ធនយេន ហិ សេសបករណេសុ បញ្ហំ កថេតុំ សក្ខិស្សតិ។ វិនយបិដកំ បន នានត្ថំ នានាការណំ, តស្មា តំ សទ្ធិំ អដ្ឋកថាយ បគុណំ កាតព្ពមេវ។ ឯត្តាវតា ហិ ភិក្ខុនោវាទកោ ពហុស្សុតោ នាម ហោតីតិ។

ឧភយានិ ខោ បនស្សាតិអាទិ បន យស្មា អញ្ញស្មឹ សកលេ នវង្គេបិ ពាហុស្សច្ចេ សតិ សាដ្ឋកថំ វិនយបិដកំ វិនា ន វដ្ដតិយេវ, តស្មា វិសុំ វុត្តំ។ តត្ថ **វិត្ថារេនា**តិ ឧភតោវិភង្គេន សទ្ធិំ។ **ស្វាគតានី**តិ សុដ្ឋុ អាគតានិ។ យថា អាគតានិ បន ស្វាគតានិ ហោន្តិ, តំ ទស្សេតុំ “**សុវិភត្តានី**”តិអាទិ វុត្តំ។ តត្ថ **សុវិភត្តានី**តិ សុដ្ឋុ វិភត្តានិ បទបច្ចាភដ្ឋសង្ករទោសវិរហិតានិ។ **សុប្បវត្តីនី**តិ បគុណានិ វាចុគ្គតានិ។ **សុវិនិច្ឆិតានិ សុត្តសោ**តិ ខន្ធកបរិវារតោ អាហរិតព្ពសុត្តវសេន សុដ្ឋុ វិនិច្ឆិតានិ។ **អនុព្យញ្ជនសោ**តិ អក្ខរបទបារិបូរិយា ច សុវិនិច្ឆិតានិ អខណ្ឌានិ អវិបរីតក្ខរានិ។ ឯតេន អដ្ឋកថា ទីបិតា, អដ្ឋកថាតោ ហិ ឯស វិនិច្ឆយោ ហោតីតិ។

កល្យាណវាចោតិ សិថិលធនិតាទីនំ យថាវិធានវចនេន បរិមណ្ឌលបទព្យញ្ជនាយ បោរិយា វាចាយ សមន្នាគតោ វិស្សដ្ឋាយ អនេលគឡាយ អត្ថស្ស វិញ្ញាបនិយា។ **កល្យាណវាក្ករណោ**តិ មធុរស្សរោ, មាតុគាមោ ហិ សរសម្បត្តិរតោ, តស្មា បរិមណ្ឌលបទព្យញ្ជនម្បិ វចនំ សរសម្បត្តិរហិតំ ហីឡេតិ។ **យេភុយ្យេន ភិក្ខុនីនំ បិយោ ហោតិ មនាបោ**តិ សព្ពាសំ បិយោ នាម ទុល្លភោ, ពហុតរានំ បន បណ្ឌិតានំ ភិក្ខុនីនំ សីលាចារសម្បត្តិយា បិយោ ហោតិ មនវឌ្ឍនកោ។ **បដិពលោ ហោតិ ភិក្ខុនិយោ ឱវទិតុ**ន្តិ សុត្តញ្ច ការណញ្ច ទស្សេន្តោ វដ្ដភយេន តជ្ជេត្វា ភិក្ខុនិយោ ឱវទិតុំ តាទិសំ ធម្មំ ទេសេតុំ សមត្ថោ ហោតិ។ **កាសាយវត្ថវសនាយា**តិ កាសាយវត្ថនិវត្ថាយ។ **គរុធម្ម**ន្តិ គិហិកាលេ ភិក្ខុនិយា កាយសំសគ្គំ វា សិក្ខមានាសាមណេរីសុ មេថុនធម្មំ វា អនជ្ឈាបន្នបុព្ពោ ហោតិ។ មាតុគាមោ ហិ បុព្ពេ កតមនុស្សរន្តោ សំវរេ ឋិតស្សាបិ ធម្មទេសនាយ គារវំ ន ករោតិ។ អថ វា តស្មិំយេវ អសទ្ធម្មេ ចិត្តំ ឧប្បាទេតិ។ **វីសតិវស្សោ វា**តិ ឧបសម្បទាយ វីសតិវស្សោ តតោ អតិរេកវស្សោ វា។ ឯវរូបោ ហិ វិសភាគេហិ វត្ថូហិ បុនប្បុនំ សមាគច្ឆន្តោបិ ទហរោ វិយ សហសា សីលវិនាសំ ន បាបុណាតិ, អត្តនោ វយំ បច្ចវេក្ខិត្វា អយុត្តដ្ឋានេ ឆន្ទរាគំ វិនេតុំ បដិពលោ ហោតិ, តេន វុត្តំ – “វីសតិវស្សោ វា ហោតិ អតិរេកវីសតិវស្សោ វា”តិ។

ឯត្ថ ច “សីលវា”តិអាទិ ឯកមង្គំ, “ពហុស្សុតោ ហោតី”តិអាទិ ទុតិយំ, “ឧភយានិ ខោ បនស្សា”តិអាទិ តតិយំ, “កល្យាណវាចោ ហោតិ កល្យាណវាក្ករណោ”តិ ចតុត្ថំ, “យេភុយ្យេន ភិក្ខុនីនំ បិយោ ហោតិ មនាបោ”តិ បញ្ចមំ, “បដិពលោ ហោតិ ភិក្ខុនិយោ ឱវទិតុ”ន្តិ ឆដ្ឋំ, “ន ខោ បនេត”ន្តិអាទិ សត្តមំ, “វីសតិវស្សោ”តិអាទិ អដ្ឋមន្តិ វេទិតព្ពំ។

១៤៨. **ញត្តិចតុត្ថេនា**តិ បុព្ពេ វុត្តស្មិំ វុត្តេនេវ។ **គរុធម្មេហី**តិ គរុកេហិ ធម្មេហិ, តេ ហិ គារវំ កត្វា ភិក្ខុនីហិ សម្បដិច្ឆិតព្ពត្តា គរុធម្មាតិ វុច្ចន្តិ។ **ឯកតោឧបសម្បន្នាយា**តិ ឯត្ថ ភិក្ខុនីនំ សន្តិកេ ឯកតោឧបសម្បន្នាយ, យោ គរុធម្មេន ឱវទតិ, តស្ស ទុក្កដំ។ ភិក្ខូនំ សន្តិកេ ឧបសម្បន្នាយ បន យថាវត្ថុកមេវ។

១៤៩. **បរិវេណំ សម្មជ្ជិត្វា**តិ សចេ បាតោ អសម្មដ្ឋំ សម្មដ្ឋម្បិ វា បុន តិណបណ្ណាទីហិ ឧក្លាបំ បាទប្បហារេហិ ច វិកិណ្ណវាលិកំ ជាតំ, សម្មជ្ជិតព្ពំ។ អសម្មដ្ឋញ្ហិ តំ ទិស្វា "អយ្យោ អត្តនោ និស្សិតកេ ទហរភិក្ខូបិ វត្តបដិបត្តិយំ ន យោជេតិ, ធម្មំយេវ កថេតី"តិ តា ភិក្ខុនិយោ អសោតុកាមា វិយ ភវេយ្យុំ។ តេន វុត្តំ – "បរិវេណំ សម្មជ្ជិត្វា"តិ។ អន្តោគាមតោ បន ភិក្ខុនិយោ អាគច្ឆន្តិយោ បិបាសិតា ច កិលន្តា ច ហោន្តិ, តា បានីយញ្ច ហត្ថបាទមុខសីតលករណញ្ច បច្ចាសីសន្តិ, តស្មិញ្ច អសតិ បុរិមនយេនេវ អគារវំ ជនេត្វា អសោតុកាមាបិ ហោន្តិ ។ តេន វុត្តំ – "**បានីយំ បរិភោជនីយំ ឧបដ្ឋបេត្វា**"តិ។

អាសនន្តិ នីចបីឋកផលកតដ្ដិកកដសារកាទិភេទំ អន្តមសោ សាខាភង្គម្បិ "ឥទំ តាសំ អាសនំ ភវិស្សតី"តិ ឯវំ អាសនំ បញ្ញាបេត្វា។ ធម្មទេសនាបត្តិមោចនត្ថំ បន ទុតិយោ ឥច្ឆិតព្ពោ។ តេន វុត្តំ – "**ទុតិយំ គហេត្វា និសីទិតព្ព**"ន្តិ។ **និសីទិតព្ព**ន្តិ ន វិហារបច្ចន្តេ, អថ ខោ វិហារមជ្ឈេ ឧបោសថាគារស្ស វា ភោជនសាលាយ វា ទ្វារេ សព្ពេសំ ឱសរណដ្ឋានេ និសីទិតព្ពំ។ **សមគ្គាត្ថា**តិ សព្ពា អាគតត្ថាតិ អត្ថោ។ **វត្តន្តី**តិ អាគច្ឆន្តិ; បគុណា វាចុគ្គតាតិ អត្ថោ។ **និយ្យាទេតព្ពោ**តិ អប្បេតព្ពោ។ **ឱសារេតព្ពោ**តិ បាឡិ វត្តព្ពា។ **វស្សសតូបសម្បន្នាយា**តិអាទិ វត្តព្ពបាឡិទស្សនំ។

តត្ថ **សាមីចិកម្ម**ន្តិ មគ្គសម្បទានពីជនបានីយាបុច្ឆនាទិកំ អនុច្ឆវិកវត្តំ។ ឯត្ថ ច ភិក្ខុនិយា ភិក្ខុស្ស អភិវាទនំ នាម អន្តោគាមេ វា ពហិគាមេ វា អន្តោវិហារេ វា ពហិវិហារេ វា អន្តរឃរេ វា រថិកាយ វា អន្តមសោ រាជុស្សារណាយបិ វត្តមានាយ ទេវេ វស្សមានេ សកទ្ទមាយ ភូមិយា ឆត្តបត្តហត្ថាយបិ ហត្ថិអស្សាទីហិ អនុពទ្ធាយបិ កាតព្ពមេវ។ ឯកាពទ្ធាយ បាឡិយា ភិក្ខាចារំ បវិសន្តេ ទិស្វា ឯកស្មិំ ឋានេ "វន្ទាមិ អយ្យា"តិ វន្ទិតុំ វដ្ដតិ។ សចេ អន្តរន្តរា ទ្វាទសហត្ថេ មុញ្ចិត្វា គច្ឆន្តិ, វិសុំ វិសុំ វន្ទិតព្ពា។ មហាសន្និបាតេ និសិន្នេ ឯកស្មិំយេវ ឋានេ វន្ទិតុំ វដ្ដតិ។ ឯស នយោ អញ្ជលិកម្មេបិ។ យត្ថ កត្ថចិ និសិន្នាយ បន បច្ចុដ្ឋានំ កាតព្ពំ, តស្ស តស្ស សាមីចិកម្មស្ស អនុរូបេ បទេសេ ច កាលេ ច តំ តំ កាតព្ពំ។

សក្កត្វាតិ យថា កតោ សុកតោ ហោតិ, ឯវំ កត្វា។ **គរុំកត្វា**តិ តត្ថ គារវំ ជនេត្វា។ **មានេត្វា**តិ មនេន បិយំ កត្វា។ **បូជេត្វា**តិ ឥមេសំយេវ តិណ្ណំ កិច្ចានំ ករណេន បូជេត្វា។ **អនតិក្កមនីយោ**តិ ន អតិក្កមិតព្ពោ។

អភិក្ខុកេ អាវាសេតិ ឯត្ថ សចេ ភិក្ខុនុបស្សយតោ អឌ្ឍយោជនព្ភន្តរេ ឱវាទទាយកា ភិក្ខូ ន វសន្តិ, អយំ អភិក្ខុកោ អាវាសោ នាម។ ឯត្ថ វស្សំ ន វសិតព្ពំ។ វុត្តញ្ហេតំ – "អភិក្ខុកោ នាម អាវាសោ ន សក្កា ហោតិ ឱវាទាយ វា សំវាសាយ វា គន្តុ"ន្តិ (បាចិ. ១០៤៨)។ ន ច សក្កា តតោ បរំ បច្ចាភត្តំ គន្ត្វា ធម្មំ សុត្វា អាគន្តុំ។ សចេ តត្ថ វស្សំ វសិតុំ អនិច្ឆមានា ភិក្ខុនិយោ ញាតកា វា ឧបដ្ឋាកា វា ឯវំវទន្តិ – "វសថ, អយ្យេ, មយំ ភិក្ខូ អានេស្សាមា"តិ វដ្ដតិ។ សចេ បន វុត្តប្បមាណេ បទេសេ វស្សំ ឧបគន្តុកាមា ភិក្ខូ អាគន្ត្វា សាខាមណ្ឌបេបិ ឯករត្តំ វុត្ថា ហោន្តិ; ន និមន្តិតា ហុត្វា គន្តុកាមា។ ឯត្តាវតាបិ សភិក្ខុកោ អាវាសោ ហោតិ, ឯត្ថ វស្សំ ឧបគន្តុំ វដ្ដតិ។ ឧបគច្ឆន្តីហិ ច បក្ខស្ស តេរសិយំយេវ ភិក្ខូ យាចិតព្ពា – "មយំ អយ្យា តុម្ហាកំ ឱវាទេន វសិស្សាមា"តិ។ យតោ បន ឧជុនា មគ្គេន អឌ្ឍយោជនេ ភិក្ខូនំ វសនដ្ឋានំ, តេន បន មគ្គេន គច្ឆន្តីនំ ជីវិតន្តរាយោ វា ព្រហ្មចរិយន្តរាយោ វា ហោតិ, អញ្ញេន មគ្គេន គច្ឆន្តីនំ អតិរេកឌ្ឍយោជនំ ហោតិ, អយំ អភិក្ខុកាវាសដ្ឋានេយេវ តិដ្ឋតិ។ សចេ បន តតោ គាវុតមត្តេ អញ្ញោ ភិក្ខុនុបស្សយោ ខេមដ្ឋានេ ហោតិ, តាហិ ភិក្ខុនីហិ តា ភិក្ខុនិយោ យាចិត្វា បុន គន្ត្វា ភិក្ខូ យាចិតព្ពា "អយ្យា អម្ហាកំ ឧជុមគ្គេ អន្តរាយោ អត្ថិ, អញ្ញេន មគ្គេន អតិរេកឌ្ឍយោជនំ ហោតិ។ អន្តរាមគ្គេ បន អម្ហាកំ ឧបស្សយតោ គាវុតមត្តេ អញ្ញោ ភិក្ខុនុបស្សយោ អត្ថិ, អយ្យានំ សន្តិកា តត្ថ អាគតឱវាទេន វសិស្សាមា"តិ។ តេហិ ភិក្ខូហិ សម្បដិច្ឆិតព្ពំ។ តតោ តាហិ ភិក្ខុនីហិ តំ ភិក្ខុនុបស្សយំ អាគន្ត្វា ឧបោសថោ កាតព្ពោ, តា វា ភិក្ខុនិយោ ទិស្វា អត្តនោ ឧបស្សយមេវ គន្ត្វា កាតុម្បិ វដ្ដតិ។

សចេ បន វស្សំ ឧបគន្តុកាមា ភិក្ខូ ចាតុទ្ទសេ វិហារំ អាគច្ឆន្តិ, ភិក្ខុនីហិ ច "ឥធ អយ្យា វស្សំ វសិស្សថា"តិ បុច្ឆិតា "អាមា"តិ វត្វា បុន តាហិ "តេនហិ អយ្យា មយម្បិ តុម្ហាកំ ឱវាទំ អនុជីវន្តិយោ វសិស្សាមា"តិ វុត្តា ទុតិយទិវសេ គាមេ ភិក្ខាចារសម្បទំ អបស្សន្តា "ន សក្កា ឥធ វសិតុ"ន្តិ បក្កមន្តិ។ អថ តា ភិក្ខុនិយោ ឧបោសថទិវសេ វិហារំ គន្ត្វា ភិក្ខូ ន បស្សន្តិ, ឯត្ថ កឹ កាតព្ពន្តិ? យត្ថ ភិក្ខូ វសន្តិ, តត្ថ គន្ត្វា បច្ឆិមិកាយ វស្សំ ឧបគន្តព្ពំ។ "បច្ឆិមិកាយ វស្សំ ឧបគន្តុំ អាគមិស្សន្តី"តិ វា អាភោគំ កត្វា អាគតានំ សន្តិកេ ឱវាទេន វសិតព្ពំ។

សចេ បន បច្ឆិមិកាយបិ ន កេចិ អាគច្ឆន្តិ, អន្តរាមគ្គេ ច រាជភយំ វា ចោរភយំ វា ទុព្ភិក្ខំ វា ហោតិ, អភិក្ខុកាវាសេ វសន្តិយា អាបត្តិ, វស្សច្ឆេទំ កត្វា គច្ឆន្តិយាបិ អាបត្តិ, សា រក្ខិតព្ពា។ អាបទាសុ ហិ អភិក្ខុកេ អាវាសេ វសន្តិយា អនាបត្តិ វុត្តា។ សចេ អាគន្ត្វា វស្សំ ឧបគតា ភិក្ខូ បុន កេនចិ ការណេន បក្កមន្តិ, វសិតព្ពមេវ។ វុត្តញ្ហេតំ – “អនាបត្តិ វស្សូបគតា ភិក្ខូ បក្កន្តា វា ហោន្តិ វិព្ភន្តា វា កាលង្កតា វា បក្ខសង្កន្តា វា អាបទាសុ ឧម្មត្តិកាយ អាទិកម្មិកាយា”តិ។ បវារេន្តិយា បន យត្ថ ភិក្ខូ អត្ថិ, តត្ថ គន្ត្វា បវារេតព្ពំ។

អន្វទ្ធមាសន្តិ អទ្ធមាសេ អទ្ធមាសេ។ **ទ្វេ ធម្មា បច្ចាសីសិតព្ពា**តិ ទ្វេ ធម្មា ឥច្ឆិតព្ពា។ **ឧបោសថបុច្ឆក**ន្តិ ឧបោសថបុច្ឆនំ, តត្ថ បន្នរសិកេ ឧបោសថេ បក្ខស្ស ចាតុទ្ទសិយំ ចាតុទ្ទសិកេ តេរសិយំ គន្ត្វា ឧបោសថោ បុច្ឆិតព្ពោ។ មហាបច្ចរិយំ បន “បក្ខស្ស តេរសិយំយេវ គន្ត្វា ‘អយំ ឧបោសថោ ចាតុទ្ទសិកោ បន្នរសិកោ’តិ បុច្ឆិតព្ព”ន្តិ វុត្តំ។ ឧបោសថទិវសេ ឱវាទត្ថាយ ឧបសង្កមិតព្ពំ។ បាដិបទទិវសតោ បន បដ្ឋាយ ធម្មសវនត្ថាយ គន្តព្ពំ។ ឥតិ ភគវា អញ្ញស្ស កម្មស្ស ឱកាសំ អទត្វា និរន្តរំ ភិក្ខុនីនំ ភិក្ខូនំ សន្តិកេ គមនមេវ បញ្ញបេសិ។ កស្មា? មន្ទបញ្ញត្តា មាតុគាមស្ស។ មន្ទបញ្ញោ ហិ មាតុគាមោ, តស្មា និច្ចំ ធម្មសវនំ ពហុបការំ។ ឯវញ្ហ សតិ “យំ មយំ ជានាម, តមេវ អយ្យា ជានន្តី”តិ មានំ អកត្វា ភិក្ខុសង្ឃំ បយិរុបាសមានា សាត្ថិកំ បព្ពជ្ជំ ករិស្សន្តិ, តស្មា ភគវា ឯវមកាសិ។ ភិក្ខុនិយោបិ “យថានុសិដ្ឋំ បដិបជ្ជិស្សាមា”តិ សព្ពាយេវ និរន្តរំ វិហារំ ឧបសង្កមីសុ។ វុត្តញ្ហេតំ –

> “តេន ខោ បន សមយេន សព្ពោ ភិក្ខុនិសង្ឃោ ឱវាទំ គច្ឆតិ។ មនុស្សា ឧជ្ឈាយន្តិ ខិយ្យន្តិ វិបាចេន្តិ ‘ជាយាយោ ឥមា ឥមេសំ, ជារិយោ ឥមា ឥមេសំ, ឥទានិមេ ឥមាហិ សទ្ធឹ អភិរមិស្សន្តី’តិ។ ភគវតោ ឯតមត្ថំ អារោចេសុំ – ‘ន, ភិក្ខវេ, សព្ពេន ភិក្ខុនិសង្ឃេន ឱវាទោ គន្តព្ពោ, គច្ឆេយ្យ ចេ, អាបត្តិ ទុក្កដស្ស។ អនុជានាមិ ភិក្ខវេ ចតូហិ បញ្ចហិ ភិក្ខុនីហិ ឱវាទំ គន្តុ’ន្តិ។ បុនបិ តថេវ ឧជ្ឈាយឹសុ។ បុន ភគវា ‘អនុជានាមិ, ភិក្ខវេ, ទ្វេ តិស្សោ ភិក្ខុនិយោ ឱវាទំ គន្តុ’”ន្តិ អាហ។

តស្មា ភិក្ខុនិសង្ឃេន ទ្វេ តិស្សោ ភិក្ខុនិយោ យាចិត្វា បេសេតព្ពា – “ឯថយ្យេ, ភិក្ខុសង្ឃំ ឱវាទូបសង្កមនំ យាចថ, ភិក្ខុនិសង្ឃោ អយ្យា...បេ.... ឱវាទូបសង្កមន”ន្តិ (ចូឡវ. ៤១៣)។ តាហិ ភិក្ខុនីហិ អារាមំ គន្តព្ពំ។ តតោ ឱវាទបដិគ្គាហកំ ឯកំ ភិក្ខុំ ឧបសង្កមិត្វា វន្ទិត្វា សោ ភិក្ខុ ឯកាយ ភិក្ខុនិយា ឯវមស្ស វចនីយោ “ភិក្ខុនិសង្ឃោ, អយ្យ, ភិក្ខុសង្ឃស្ស បាទេ វន្ទតិ, ឱវាទូបសង្កមនញ្ច យាចតិ, លភតុ កិរ អយ្យ ភិក្ខុនិសង្ឃោ ឱវាទូបសង្កមន”ន្តិ។ តេន ភិក្ខុនា បាតិមោក្ខុទ្ទេសកោ ភិក្ខុ ឧបសង្កមិត្វា ឯវមស្ស វចនីយោ “ភិក្ខុនិសង្ឃោ ភន្តេ ភិក្ខុសង្ឃស្ស បាទេ វន្ទតិ, ឱវាទូបសង្កមនញ្ច យាចតិ, លភតុ កិរ ភន្តេ ភិក្ខុនិសង្ឃោ ឱវាទូបសង្កមន”ន្តិ។ បាតិមោក្ខុទ្ទេសកេន វត្តព្ពោ “អត្ថិ កោចិ ភិក្ខុ ភិក្ខុនោវាទកោ សម្មតោ”តិ។ សចេ ហោតិ កោចិ ភិក្ខុ ភិក្ខុនោវាទកោ សម្មតោ, បាតិមោក្ខុទ្ទេសកេន វត្តព្ពោ “ឥត្ថន្នាមោ ភិក្ខុ ភិក្ខុនោវាទកោ សម្មតោ, តំ ភិក្ខុនិសង្ឃោ ឧបសង្កមតូ”តិ។

សចេ ន ហោតិ កោចិ ភិក្ខុ ភិក្ខុនោវាទកោ សម្មតោ, បាតិមោក្ខុទ្ទេសកេន វត្តព្ពោ – “កោ អាយស្មា ឧស្សហតិ ភិក្ខុនិយោ ឱវទិតុ”ន្តិ។ សចេ កោចិ ភិក្ខុ ឧស្សហតិ ភិក្ខុនិយោ ឱវទិតុំ, សោ ច ហោតិ អដ្ឋហង្គេហិ សមន្នាគតោ, សម្មន្និត្វា វត្តព្ពោ – “ឥត្ថន្នាមោ ភិក្ខុ ភិក្ខុនោវាទកោ សម្មតោ, តំ ភិក្ខុនិសង្ឃោ ឧបសង្កមតូ”តិ។

សចេ បន កោចិ ន ឧស្សហតិ ភិក្ខុនិយោ ឱវទិតុំ, បាតិមោក្ខុទ្ទេសកេន វត្តព្ពោ – “នត្ថិ កោចិ ភិក្ខុ ភិក្ខុនោវាទកោ សម្មតោ, បាសាទិកេន ភិក្ខុនិសង្ឃោ សម្បាទេតូ”តិ។ ឯត្តាវតា ហិ សកលំ សិក្ខត្តយសង្គហំ សាសនមារោចិតំ ហោតិ។ តេន ភិក្ខុនា “សាធូ”តិ សម្បដិច្ឆិត្វា បាដិបទេ ភិក្ខុនីនំ អារោចេតព្ពំ។ ភិក្ខុនិសង្ឃេនបិ តា ភិក្ខុនិយោ បេសេតព្ពា “គច្ឆថយ្យេ, បុច្ឆថ ‘កឹ អយ្យ លភតិ ភិក្ខុនិសង្ឃោ ឱវាទូបសង្កមន’”ន្តិ។ តាហិ “សាធុ អយ្យេ”តិ សម្បដិច្ឆិត្វា អារាមំ គន្ត្វា តំ ភិក្ខុំ ឧបសង្កមិត្វា ឯវំ វត្តព្ពំ – “កឹ អយ្យ លភតិ ភិក្ខុនិសង្ឃោ ឱវាទូបសង្កមន”ន្តិ។ តេន វត្តព្ពំ – “នត្ថិ កោចិ ភិក្ខុ ភិក្ខុនោវាទកោ សម្មតោ, បាសាទិកេន ភិក្ខុនិសង្ឃោ សម្បាទេតូ”តិ។ តាហិ “សាធុ អយ្យា”តិ សម្បដិច្ឆិតព្ពំ។ ឯកតោ អាគតានំ វសេន ចេតំ វុត្តំ, តាសុ បន ឯកាយ ភិក្ខុនិយា វត្តព្ពញ្ច សម្បដិច្ឆិតព្ពញ្ច, ឥតរា តស្សា សហាយិកា។

សចេ បន ភិក្ខុនិសង្ឃោ វា ភិក្ខុសង្ឃោ វា ន បូរតិ, ឧភយតោបិ វា គណមត្តមេវ បុគ្គលមត្តំ វា ហោតិ, ឯកា ភិក្ខុនី វា ពហូហិ ភិក្ខុនុបស្សយេហិ ឱវាទត្ថាយ បេសិតា ហោតិ, តត្រាយំ វចនក្កមោ – “ភិក្ខុនិយោ អយ្យ ភិក្ខុសង្ឃស្ស បាទេ វន្ទន្តិ, ឱវាទូបសង្កមនញ្ច យាចន្តិ, លភន្តុ កិរ អយ្យ ភិក្ខុនិយោ ឱវាទូបសង្កមន”ន្តិ។ “អហំ អយ្យ ភិក្ខុសង្ឃស្ស បាទេ វន្ទាមិ; ឱវាទូបសង្កមនញ្ច យាចាមិ, លភាមហំ អយ្យ ឱវាទូបសង្កមន”ន្តិ។

“ភិក្ខុនិសង្ឃោ អយ្យ អយ្យានំ បាទេ វន្ទតិ, ឱវាទូបសង្កមនញ្ច យាចតិ, លភតុ កិរ អយ្យ ភិក្ខុនីសង្ឃោ ឱវាទូបសង្កមន”ន្តិ។ “ភិក្ខុនិយោ អយ្យ អយ្យានំ បាទេ វន្ទន្តិ, ឱវាទូបសង្កមនញ្ច យាចន្តិ, លភន្តុ កិរ អយ្យ ភិក្ខុនិយោ ឱវាទូបសង្កមន”ន្តិ។ “អហំ អយ្យ អយ្យានំ បាទេ វន្ទាមិ, ឱវាទូបសង្កមនញ្ច យាចាមិ, លភាមហំ អយ្យ ឱវាទូបសង្កមន”ន្តិ។

“ភិក្ខុនិសង្ឃោ អយ្យ អយ្យស្ស បាទេ វន្ទតិ, ឱវាទូបសង្កមនញ្ច យាចតិ, លភតុ កិរ អយ្យ ភិក្ខុនិសង្ឃោ ឱវាទូបសង្កមន”ន្តិ។ “ភិក្ខុនិយោ អយ្យ អយ្យស្ស បាទេ វន្ទន្តិ ; ឱវាទូបសង្កមនញ្ច យាចន្តិ, លភន្តុ កិរ អយ្យ ភិក្ខុនិយោ ឱវាទូបសង្កមន”ន្តិ។ “អហំ អយ្យ អយ្យស្ស បាទេ វន្ទាមិ, ឱវាទូបសង្កមនញ្ច យាចាមិ, លភាមហំ អយ្យ ឱវាទូបសង្កមន”ន្តិ។

“ភិក្ខុនិសង្ឃោ ច អយ្យ ភិក្ខុនិយោ ច ភិក្ខុនី ច ភិក្ខុសង្ឃស្ស អយ្យានំ អយ្យស្ស បាទេ វន្ទតិ វន្ទន្តិ វន្ទតិ, ឱវាទូបសង្កមនញ្ច យាចតិ យាចន្តិ យាចតិ, លភតុ កិរ លភន្តុ កិរ លភតុ កិរ អយ្យ ភិក្ខុនិសង្ឃោ ច ភិក្ខុនិយោ ច ភិក្ខុនី ច ឱវាទូបសង្កមន”ន្តិ។

តេនបិ ភិក្ខុនា ឧបោសថកាលេ ឯវំ វត្តព្ពំ – “ភិក្ខុនិយោ ភន្តេ ភិក្ខុសង្ឃស្ស បាទេ វន្ទន្តិ, ឱវាទូបសង្កមនញ្ច យាចន្តិ, លភន្តុ កិរ ភន្តេ ភិក្ខុនិយោ ឱវាទូបសង្កមន”ន្តិ។ “ភិក្ខុនី ភន្តេ ភិក្ខុសង្ឃស្ស បាទេ វន្ទតិ, ឱវាទូបសង្កមនញ្ច យាចតិ, លភតុ កិរ ភន្តេ ភិក្ខុនី ឱវាទូបសង្កមន”ន្តិ។

“ភិក្ខុនិសង្ឃោ ភន្តេ, ភិក្ខុនិយោ ភន្តេ, ភិក្ខុនី ភន្តេ អាយស្មន្តានំ បាទេ វន្ទតិ, ឱវាទូបសង្កមនញ្ច យាចតិ, លភតុ កិរ ភន្តេ ភិក្ខុនី ឱវាទូបសង្កមន”ន្តិ។

“ភិក្ខុនិសង្ឃោ ច ភន្តេ, ភិក្ខុនិយោ ច ភិក្ខុនី ច ភិក្ខុសង្ឃស្ស អាយស្មន្តានំ បាទេ វន្ទតិ វន្ទន្តិ វន្ទតិ, ឱវាទូបសង្កមនញ្ច យាចតិ យាចន្តិ យាចតិ, លភតុ កិរ លភន្តុ កិរ លភតុ កិរ ភន្តេ ភិក្ខុនិសង្ឃោ ច ភិក្ខុនិយោ ច ភិក្ខុនី ច ឱវាទូបសង្កមន”ន្តិ។

បាតិមោក្ខុទ្ទេសកេនាបិ សចេ សម្មតោ ភិក្ខុ អត្ថិ, បុរិមនយេនេវ តំ ភិក្ខុនិយោ, តំ ភិក្ខុនី, តំ ភិក្ខុនិសង្ឃោ ច ភិក្ខុនិយោ ច ភិក្ខុនី ច ឧបសង្កមន្តុ ឧបសង្កមតុ ឧបសង្កមតូតិ វត្តព្ពំ។ សចេ នត្ថិ, បាសាទិកេន ភិក្ខុនិសង្ឃោ ច ភិក្ខុនិយោ ច ភិក្ខុនី ច សម្បាទេតុ សម្បាទេន្តុ សម្បាទេតូតិ វត្តព្ពំ។

ឱវាទបដិគ្គាហកេន បាដិបទេ បច្ចាហរិត្វា តថេវ វត្តព្ពំ។ ឱវាទំ បន ពាលគិលានគមិកេ ឋបេត្វា អញ្ញោ សចេបិ អារញ្ញកោ ហោតិ, អប្បដិគ្គហេតុំ ន លភតិ។ វុត្តញ្ហេតំ ភគវតា –

> “អនុជានាមិ , ភិក្ខវេ, ឋបេត្វា ពាលំ ឋបេត្វា គិលានំ ឋបេត្វា គមិកំ អវសេសេហិ ឱវាទំ គហេតុ”ន្តិ (ចូឡវ. ៤១៤)។

តត្ថ យោ ចាតុទ្ទសិកបន្នរសិកេសុ វា ឧបោសថេសុ បាដិបទេ វា គន្តុកាមោ, សោ គមិកោ ទុតិយបក្ខទិវសេ គច្ឆន្តោបិ អគ្គហេតុំ ន លភតិ, “ន, ភិក្ខវេ, ឱវាទោ ន គហេតព្ពោ, យោ ន គណ្ហេយ្យ, អាបត្តិ ទុក្កដស្សា”តិ (ចូឡវ. ៤១៤) វុត្តំ អាបត្តឹ អាបជ្ជតិយេវ។ ឱវាទំ គហេត្វា ច ឧបោសថគ្គេ អនារោចេតុំ វា បាដិបទេ ភិក្ខុនីនំ អបច្ចាហរិតុំ វា ន វដ្ដតិ។ វុត្តញ្ហេតំ –

> “ន, ភិក្ខវេ, ឱវាទោ ន អារោចេតព្ពោ។ យោ ន អារោចេយ្យ, អាបត្តិ ទុក្កដស្សា”តិ (ចូឡវ. ៤១៥)។

អបរម្បិ វុត្តំ –

> “ន, ភិក្ខវេ, ឱវាទោ ន បច្ចាហរិតព្ពោ។ យោ ន បច្ចាហរេយ្យ, អាបត្តិ ទុក្កដស្សា”តិ (ចូឡវ. ៤១៥)។

តត្ថ អារញ្ញកេន បច្ចាហរណត្ថំ សង្កេតោ កាតព្ពោ។ វុត្តញ្ហេតំ – “អនុជានាមិ, ភិក្ខវេ, អារញ្ញកេន ភិក្ខុនា ឱវាទំ គហេតុំ, សង្កេតញ្ច កាតុំ, អត្រ បដិហរិស្សាមី”តិ។ តស្មា អារញ្ញកោ ភិក្ខុ សចេ ភិក្ខុនីនំ វសនគាមេ ភិក្ខំ លភតិ, តត្ថេវ ចរិត្វា ភិក្ខុនិយោ ទិស្វា អារោចេត្វា គន្តព្ពំ។ នោ ចស្ស តត្ថ ភិក្ខា សុលភា ហោតិ, សាមន្តគាមេ ចរិត្វា ភិក្ខុនីនំ គាមំ អាគម្ម តថេវ កាតព្ពំ។ សចេ ទូរំ គន្តព្ពំ ហោតិ, សង្កេតោ កាតព្ពោ – “អហំ អមុកំ នាម តុម្ហាកំ គាមទ្វារេ សភំ វា មណ្ឌបំ វា រុក្ខមូលំ វា ឧបសង្កមិស្សាមិ, តត្ថ អាគច្ឆេយ្យាថា”តិ ។ ភិក្ខុនីហិ តត្ថ

គន្តព្ពំ, អគន្តុំ ន លព្ភតិ។ វុត្តញ្ហេតំ – “ន, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុនិយា សង្កេតំ ន គន្តព្ពំ។ យា ន គច្ឆេយ្យ, អាបត្តិ ទុក្កដស្សា”តិ (ចូឡវ. ៤១៥)។

ឧភតោសង្ឃេ តីហិ ឋានេហិ បវារេតព្ពន្តិ ឯត្ថ ភិក្ខុនីហិ ចាតុទ្ទសេ អត្តនា បវារេត្វា ឧបោសថេ ភិក្ខុសង្ឃេ បវារេតព្ពំ។ វុត្តញ្ហេតំ –

“អនុជានាមិ , ភិក្ខវេ, អជ្ជតនាយ បវារេត្វា អបរជ្ជេ ភិក្ខុសង្ឃំ បវារេតុ”ន្តិ (ចូឡវ. ៤២៧)។

ភិក្ខុនិខន្ធកេ វុត្តនយេនេវ ចេត្ថ វិនិច្ឆយោ វេទិតព្ពោ។ វុត្តញ្ហេតំ –

“តេន ខោ បន សមយេន សព្ពោ ភិក្ខុនិសង្ឃោ បវារេន្តោ កោលាហលមកាសិ។ ភគវតោ ឯតមត្ថំ អារោចេសុំ។ អនុជានាមិ, ភិក្ខវេ, ឯកំ ភិក្ខុនឹ ព្យត្តំ បដិពលំ សម្មន្និតុំ ភិក្ខុនិសង្ឃស្ស អត្ថាយ ភិក្ខុសង្ឃំ បវារេតុំ។ ឯវញ្ច បន, ភិក្ខវេ, សម្មន្និតព្ពា។ បឋមំ ភិក្ខុនី យាចិតព្ពា, យាចិត្វា ព្យត្តាយ ភិក្ខុនិយា បដិពលាយ សង្ឃោ ញាបេតព្ពោ –

“សុណាតុ មេ, អយ្យេ សង្ឃោ, យទិ សង្ឃស្ស បត្តកល្លំ, សង្ឃោ ឥត្ថន្នាមំ ភិក្ខុនឹ សម្មន្នេយ្យ ភិក្ខុនិសង្ឃស្ស អត្ថាយ ភិក្ខុសង្ឃំ បវារេតុំ។ ឯសា ញត្តិ។

“សុណាតុ មេ, អយ្យេ សង្ឃោ, សង្ឃោ ឥត្ថន្នាមំ ភិក្ខុនឹ សម្មន្នេយ្យ ភិក្ខុនិសង្ឃស្ស អត្ថាយ ភិក្ខុសង្ឃំ បវារេតុំ។ យស្សា អយ្យាយ ខមតិ ឥត្ថន្នាមាយ ភិក្ខុនិយា សម្មុតិ ភិក្ខុនិសង្ឃស្ស អត្ថាយ ភិក្ខុសង្ឃំ បវារេតុំ, សា តុណ្ហស្ស; យស្សា នក្ខមតិ, សា ភាសេយ្យ។

“សម្មតា សង្ឃេន ឥត្ថន្នាមា ភិក្ខុនី ភិក្ខុនិសង្ឃស្ស អត្ថាយ ភិក្ខុសង្ឃំ បវារេតុំ។ ខមតិ សង្ឃស្ស, តស្មា តុណ្ហី, ឯវមេតំ ធារយាមី”តិ (ចូឡវ. ៤២៧)។

តាយ សម្មតាយ ភិក្ខុនិយា ភិក្ខុនិសង្ឃំ អាទាយ ភិក្ខុសង្ឃំ ឧបសង្កមិត្វា ឯកំសំ ឧត្តរាសង្គំ ករិត្វា អញ្ជលឹ បគ្គហេត្វា ឯវមស្ស វចនីយោ – “ភិក្ខុនិសង្ឃោ អយ្យ, ភិក្ខុសង្ឃំ បវារេតិ – ទិដ្ឋេន វា សុតេន វា បរិសង្កាយ វា។ វទតយ្យ ភិក្ខុសង្ឃោ ភិក្ខុនិសង្ឃំ អនុកម្បំ ឧបាទាយ, បស្សន្តោ បដិករិស្សតិ។ ទុតិយម្បិ អយ្យ, តតិយម្បិ អយ្យ, ភិក្ខុនិសង្ឃោ…បេ…. បដិករិស្សតី”តិ។

សចេ ភិក្ខុនិសង្ឃោ ន បូរតិ, “ភិក្ខុនិយោ អយ្យ ភិក្ខុសង្ឃំ បវារេន្តិ – ទិដ្ឋេន វា សុតេន វា បរិសង្កាយ វា, វទតយ្យ ភិក្ខុសង្ឃោ ភិក្ខុនិយោ អនុកម្បំ ឧបាទាយ, បស្សន្តិយោ បដិករិស្សន្តី”តិ ច, “អហំ អយ្យ ភិក្ខុសង្ឃំ បវារេមិ – ទិដ្ឋេន វា សុតេន វា បរិសង្កាយ វា, វទតុ មំ អយ្យ ភិក្ខុសង្ឃោ អនុកម្បំ ឧបាទាយ, បស្សន្តី បដិករិស្សាមី”តិ ច ឯវំ តិក្ខត្តុំ វត្តព្ពំ។

សចេ ភិក្ខុសង្ឃោ ន បូរតិ, “ភិក្ខុនិសង្ឃោ អយ្យា អយ្យេ បវារេតិ – ទិដ្ឋេន វា សុតេន វា បរិសង្កាយ វា, វទន្តុយ្យា ភិក្ខុនិសង្ឃំ អនុកម្បំ ឧបាទាយ, បស្សន្តោ បដិករិស្សតី”តិ ច, “ភិក្ខុនិសង្ឃោ អយ្យ អយ្យំ បវារេតិ – ទិដ្ឋេន វា សុតេន វា បរិសង្កាយ វា, វទតយ្យោ ភិក្ខុនិសង្ឃំ អនុកម្បំ ឧបាទាយ, បស្សន្តោ បដិករិស្សតី”តិ ច ឯវំ តិក្ខត្តុំ វត្តព្ពំ។

ឧភិន្នំ អបារិបូរិយា “ភិក្ខុនិយោ អយ្យា អយ្យេ បវារេន្តិ – ទិដ្ឋេន វា សុតេន វា បរិសង្កាយ វា, វទន្តុយ្យា ភិក្ខុនិយោ អនុកម្បំ ឧបាទាយ, បស្សន្តិយោ បដិករិស្សន្តី”តិ ច, “ភិក្ខុនិយោ អយ្យ អយ្យំ បវារេន្តិ – ទិដ្ឋេន វា សុតេន វា បរិសង្កាយ វា, វទតយ្យោ ភិក្ខុនិយោ អនុកម្បំ ឧបាទាយ, បស្សន្តិយោ បដិករិស្សន្តី”តិ ច, “អហំ អយ្យា អយ្យេ បវារេមិ – ទិដ្ឋេន វា សុតេន វា បរិសង្កាយ វា, វទន្តុ មំ អយ្យា អនុកម្បំ ឧបាទាយ, បស្សន្តី បដិករិស្សាមី”តិ ច, “អហំ អយ្យ អយ្យំ បវារេមិ – ទិដ្ឋេន វា សុតេន វា បរិសង្កាយ វា, វទតុ មំ អយ្យោ អនុកម្បំ ឧបាទាយ, បស្សន្តី បដិករិស្សាមី”តិ ច ឯវំ តិក្ខត្តុំ វត្តព្ពំ។

មានត្តចរណញ្ច ឧបសម្បទាបរិយេសនា ច យថាឋានេយេវ អាវិ ភវិស្សតិ។

ន ភិក្ខុនិយា កេនចិ បរិយាយេនាតិ ទសហិ វា អក្កោសវត្ថូហិ អញ្ញេន វា កេនចិ បរិយាយេន ភិក្ខុ នេវ អក្កោសិតព្ពោ, ន បរិភាសិតព្ពោ, ន ភយេន តជ្ជេតព្ពោ។ **ឱវដោតិ** បិហិតោ វារិតោ បដិក្ខិត្តោ។ វចនយេវ

វចនបថោ។ អនោវដោតិ អបិហិតោ អវារិតោ អប្បដិក្ខិត្តោ។ តស្មា ភិក្ខុនិយា អាធិបច្ចដ្ឋានេ ជេដ្ឋកដ្ឋានេ ឋត្វា “ឯវំ អភិក្កម, ឯវំ បដិក្កម, ឯវំ និវាសេហិ, ឯវំ បារុបាហី”តិ កេនចិ បរិយាយេន នេវ ភិក្ខុ ឱវទិតព្ពោ, ន អនុសាសិតព្ពោ។ ទោសំ បន ទិស្វា “បុព្ពេ មហាថេរា ន ឯវំ អភិក្កមន្តិ, ន បដិក្កមន្តិ, ន និវាសេន្តិ, ន បារុបន្តិ, ឦទិសំ កាសាវម្បិ ន ធារេន្តិ, ន ឯវំ អក្ខីនិ អញ្ជេន្តី”តិអាទិនា នយេន វិជ្ជមានទោសំ ទស្សេតុំ វដ្ដតិ។ ភិក្ខូហិ បន “អយំ វុឌ្ឍសមណី ឯវំ និវាសេតិ, ឯវំ បារុបតិ, មា ឯវំ និវាសេហិ, មា ឯវំ បារុបាហិ, មា តិលកម្មបណ្ណកម្មាទីនិ ករោហី”តិ យថាសុខំ ភិក្ខុនី ឱវទិតុំ អនុសាសិតុំ វដ្ដតិ។

សមគ្គម្ហយ្យាតិ ភណន្តន្តិ “សមគ្គា អម្ហ អយ្យេ” ឥតិ ភណន្តំ ភិក្ខុនិសង្ឃំ។ **អញ្ញំ ធម្មំ ភណតី**តិ អញ្ញំ សុត្តន្តំ វា អភិធម្មំ វា។ សមគ្គម្ហយ្យាតិ វចនេន ហិ ឱវាទំ បច្ចាសីសន្តិ, តស្មា បបេត្វា ឱវាទំ អញ្ញំ ធម្មំ ភណន្តស្ស ទុក្កដំ។ **ឱវាទំ អនិយ្យាទេត្វា**តិ ឯសោ ភគិនិយោ ឱវាទោតិ អវត្វា។

១៥០. **អធម្មកម្មេ**តិអាទីសុ ភិក្ខុនោវាទកសម្មុតិកម្មំ កម្មន្តិ វេទិតព្ពំ។ តត្ថ អធម្មកម្មេ ទ្វិន្នំ នវកានំ វសេន អដ្ឋារស បាចិត្តិយានិ។ ធម្មកម្មេ ទុតិយស្ស នវកស្ស អវសានបទេ អនាបត្តិ, សេសេសុ សត្តរស ទុក្កដានិ។

១៥២. **ឧទ្ទេសំ ទេន្តោ**តិ អដ្ឋន្នំ គរុធម្មានំ បាឡឹ ឧទ្ទិសន្តោ។ **បរិបុច្ឆំ ទេន្តោ**តិ តស្សាយេវ បគុណាយ គរុធម្មបាឡិយា អដ្ឋកថំ កថេន្តោតិ អត្ថោ។ **ឱសារេហិ អយ្យាតិ វុច្ចមានោ ឱសារេតី**តិ ឯវំ វុច្ចមានោ អដ្ឋគរុធម្មបាឡឹ ឱសារេតីតិ អត្ថោ។ ឯវំ ឧទ្ទេសំ ទេន្តោ, បរិបុច្ឆំ ទេន្តោ, យោ ច ឱសារេហីតិ វុច្ចមានោ អដ្ឋគរុធម្មេ ភណតិ, តស្ស បាចិត្តិយេន អនាបត្តិ។ អញ្ញំ ធម្មំ ភណន្តស្ស ទុក្កដេន អនាបត្តិ។ **បញ្ហំ បុច្ឆតិ, បញ្ហំ បុដ្ឋោ កថេតី**តិ ភិក្ខុនី គរុធម្មនិស្សិតំ វា ខន្ធាទិនិស្សិតំ វា បញ្ហំ បុច្ឆតិ, តំ យោ ភិក្ខុ កថេតិ, តស្សាបិ អនាបត្តិ។ **អញ្ញស្សត្ថាយ ភណន្ត**ន្តិ ចតុបរិសតី ធម្មំ ទេសេន្តំ ភិក្ខុំ ឧបសង្កមិត្វា ភិក្ខុនិយោ សុណន្តិ, តត្រាបិ ភិក្ខុស្ស អនាបត្តិ។ **សិក្ខមានាយ សាមណេរិយា**តិ ឯតាសំ ទេសេន្តស្សាបិ អនាបត្តិ។ សេសំ ឧត្តានត្ថមេវ។

បទសោធម្មសមុដ្ឋានំ – វាចតោ ច វាចាចិត្តតោ ច សមុដ្ឋាតិ, កិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, វចីកម្មំ, តិចិត្តំ តិវេទនន្តិ។

ឱវាទសិក្ខាបទំ បឋមំ។

២. អត្ថង្គតសិក្ខាបទវណ្ណនា

១៥៣. ទុតិយសិក្ខាបទេ – **បរិយាយេនា**តិ វារេន, បដិបាដិយាតិ អត្ថោ។ **អធិចេតសោ**តិ អធិចិត្តវតោ , សព្ពចិត្តានំ អធិកេន អរហត្តផលចិត្តេន សមន្នាគតស្សាតិ អត្ថោ។ **អប្បមជ្ជតោ**តិ នប្បមជ្ជតោ, អប្បមាទេន កុសលានំ ធម្មានំ សាតច្ចកិរិយាយ សមន្នាគតស្សាតិ វុត្តំ ហោតិ។ **មុនិនោ**តិ “យោ មុនាតិ ឧភោ លោកេ, មុនិ តេន បវុច្ចតី”តិ (ធ. ប. ២៦៩) ឯវំ ឧភយលោកមុននេន វា, មោនំ វុច្ចតិ ញាណំ, តេន ញាណេន សមន្នាគតត្តា វា ខីណាសវោ មុនិ នាម វុច្ចតិ, តស្ស មុនិនោ។ **មោនបថេសុ សិក្ខតោ**តិ អរហត្តញាណសង្ខាតស្ស មោនស្ស បថេសុ សត្តតឹសពោធិបក្ខិយធម្មេសុ តីសុ វា សិក្ខាសុ សិក្ខតោ។ ឥទញ្ច បុព្ពភាគបដិបទំ គហេត្វា វុត្តំ, តស្មា ឯវំ បុព្ពភាគេ សិក្ខតោ ឥមាយ សិក្ខាយ មុនិភាវំ បត្តស្ស មុនិនោតិ ឯវមេត្ថ អត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ។ **សោកា ន ភវន្តិ តាទិនោ**តិ តាទិសស្ស ខីណាសវមុនិនោ អព្ភន្តរេ ឥដ្ឋវិយោគាទិវត្ថុកា សោកា ន សន្តិ។ អថ វា **តាទិនោ**តិ តាទិលក្ខណសមន្នាគតស្ស ឯវរូបស្ស មុនិនោ សោកា ន ភវន្តីតិ អយមេត្ថ អត្ថោ។ **ឧបសន្តស្សា**តិ រាគាទីនំ ឧបសមេន ឧបសន្តស្ស។ **សទា សតីមតោ**តិ សតិវេបុល្លប្បត្តត្តា និច្ចកាលំ សតិយា អវិរហិតស្ស ។ **អាកាសេ អន្តលិក្ខេ**តិ អន្តលិក្ខសង្ខាតេ អាកាសេ, ន កសិណុគ្ឃាដិមេ, ន បន រូបបរិច្ឆេទេ។ **ចង្កមតិបិ តិដ្ឋតិបី**តិ តាសំ ភិក្ខុនីនំ កថំ សុត្វា “ឥមា ភិក្ខុនិយោ មំ ‘ឯត្តកមេវ អយំ ជានាតី’តិ អវមញ្ញន្តិ, ហន្ទ ទានិ ឯតាសំ អត្តនោ អានុភាវំ ទស្សេមី”តិ ធម្មពហុមានំ ឧប្បាទេត្វា អភិញ្ញាបាទកំ ចតុត្ថជ្ឈានំ សមាបជ្ជិត្វា វុដ្ឋាយ ឯវរូបំ ឥទ្ធិបាដិហារិយំ ទស្សេសិ – “អាកាសេ អន្តលិក្ខេ ចង្កមតិបិ…បេ… អន្តរធាយតិបី”តិ។ តត្ថ **អន្តរធាយតិបី**តិ អន្តរធាយតិបិ អទស្សនម្បិ គច្ឆតីតិ អត្ថោ។ **ឥញ្ចេវ ឧទានំ ភណតិ អញ្ញញ្ច ពាហុំ ពុទ្ធវចន**ន្តិ ថេរោ កិរ អត្តនោ ភាតុថេរស្ស សន្តិកេ –

“បទុមំ យថា កោកនទំ សុគន្ធំ,
បាតោ សិយា ផុល្លមវីតគន្ធំ;
អង្គីរសំ បស្ស វិរោចមានំ,

តបន្តមាទិច្ចមិវន្តលិក្ខេ”តិ។ (សំ. និ. ១.១២៣);

ឥមំ គាថំ ឧទ្ទិសាបេត្វា ចត្តារោ មាសេ សជ្ឈាយិ។ ន ច បគុណំ កត្តុមសក្ខិ។ តតោ នំ ថេរោ “អភព្ពោ ត្វំ ឥមស្មិំ សាសនេ”តិ វិហារា និក្កឌ្ឍាបេសិ, សោ រោទមានោ ទ្វារកោដ្ឋកេ អដ្ឋាសិ។ អថ ភគវា ពុទ្ធចក្ខុនា វេនេយ្យសត្តេ ឱលោកេន្តោ តំ ទិស្វា វិហារចារិកំ ចរមានោ វិយ តស្ស សន្តិកំ គន្ត្វា “ចូឡបន្ថក, កស្មា រោទសី”តិ អាហ។ សោ តមត្ថំ អារោចេសិ។ អថស្ស ភគវា សុទ្ធំ បិលោតិកខណ្ឌំ ទត្វា “ឥទំ ‘រជោហរណំ រជោហរណ’ន្តិ បរិមជ្ជាហី”តិ អាហ។ សោ “សាធូ”តិ សម្បដិច្ឆិត្វា អត្តនោ និវាសដ្ឋានេ និសីទិត្វា តស្ស ឯកមន្តំ បរិមជ្ជិ, បរិមជ្ជិតដ្ឋានំ កាឡកមហោសិ។ សោ “ឯវំ បរិសុទ្ធម្បិ នាម វត្ថំ ឥមំ អត្តភាវំ និស្សាយ កាឡកំ ជាត”ន្តិ សំវេគំ បដិលភិត្វា វិបស្សនំ អារភិ។ អថស្ស ភគវា អារទ្ធវីរិយភាវំ ញត្វា “អធិចេតសោ”តិ ឥមំ ឱភាសគាថំ អភាសិ។ ថេរោ គាថាបរិយោសានេ អរហត្តំ បាបុណិ។ តស្មា ថេរោ បកតិយាវ ឥមំ គាថំ មមាយតិ, សោ តំ ត មិស្សា គាថាយ មមាយនភាវំ ជានាបេតុំ តំយេវ ភណតិ។ អញ្ញញ្ច អន្តរន្តរា អាហរិត្វា ពហុំ ពុទ្ធវចនំ។ តេន វុត្តំ – “តញ្ចេវ ឧទានំ ភណតិ, អញ្ញញ្ច ពហុំ ពុទ្ធវចន”ន្តិ។

១៥៦. **ឯកតោ ឧបសម្បន្នាយា**តិ ភិក្ខុនិសង្ឃេ ឧបសម្បន្នាយ, ភិក្ខុសង្ឃេ បន ឧបសម្បន្នំ ឱវទន្តស្ស បាចិត្តិយំ។ សេសមេត្ថ ឧត្តានមេវ។ ឥទម្បិ ច បទសោធម្មសមុដ្ឋានមេវ។

អត្ថង្គតសិក្ខាបទំ ទុតិយំ។

៣. ភិក្ខុនុបស្សយសិក្ខាបទវណ្ណនា

១៦២. តតិយសិក្ខាបទេ – **អញ្ញត្រ សមយា ឱវទតិ អាបត្តិ បាចិត្តិយស្សា**តិអាទីសុ អដ្ឋហិ គរុធម្មេហិ ឱវទន្តស្សេវ បាចិត្តិយំ, អញ្ញេន ធម្មេន ទុក្កដន្តិ វេទិតព្ពំ។ **ឯកតោឧបសម្បន្នាយា**តិ ភិក្ខុនិសង្ឃេ ឧបសម្បន្នាយ, ភិក្ខុសង្ឃេ ឧបសម្បន្នាយ បន ឱវទតោ បាចិត្តិយមេវ។ ឥតោ បរម្បិ យត្ថ យត្ថ “ឯកតោឧបសម្បន្នា”តិ វុច្ចតិ, សព្ពត្ថ អយមេវ អត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។

កឋិនសមុដ្ឋានំ – កាយវាចតោ, កាយវាចាចិត្តតោ ច សមុដ្ឋាតិ, កិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

ភិក្ខុនុបស្សយសិក្ខាបទំ តតិយំ។

ឥទំ បនេត្ថ មហាបច្ចរិយំ វុត្តំ បកិណ្ណកំ – អសម្មតោ ចេ ភិក្ខុ អត្ថង្គតេ សូរិយេ ភិក្ខុនុបស្សយំ ឧបសង្កមិត្វា អដ្ឋហិ គរុធម្មេហិ ឱវទតិ, តីណិ បាចិត្តិយានិ។ អញ្ញេន ធម្មេន ឱវទតោ ទ្វេ ទុក្កដានិ, ឯកំ បាចិត្តិយំ។ កថំ? អសម្មតមូលកំ ទុក្កដំ, ឧបស្សយំ គន្ត្វា អញ្ញេន ធម្មេន ឱវទនមូលកំ ទុក្កដំ, អត្ថង្គតេ សូរិយេ ឱវទនមូលកំ បាចិត្តិយន្តិ។ សម្មតស្ស អត្ថង្គតេ សូរិយេ តត្ថ គន្ត្វា អដ្ឋហិ គរុធម្មេហិ ឱវទន្តស្ស ឯកា អនាបត្តិ, ទ្វេ បាចិត្តិយានិ។ កថំ? សម្មតត្តា អនាបត្តិ, អត្ថង្គតេ សូរិយេ ឱវទនមូលកំ ឯកំ, គន្ត្វា គរុធម្មេហិ ឱវទនមូលកំ ឯកន្តិ ទ្វេ បាចិត្តិយានិ។ តស្សេវ អញ្ញេន ធម្មេន ឱវទតោ ឯកា អនាបត្តិ, ឯកំ ទុក្កដំ, ឯកំ បាចិត្តិយំ។ កថំ? សម្មតត្តា អនាបត្តិ, គន្ត្វា អញ្ញេន ធម្មេន ឱវទនមូលកំ ទុក្កដំ, អត្ថង្គតេ សូរិយេ ឱវទនមូលកំ បាចិត្តិយន្តិ។ ទិវា បន គន្ត្វា ឱវទតោ សម្មតស្ស ច អសម្មតស្ស ច រត្តិំ ឱវទនមូលកំ ឯកំ បាចិត្តិយំ អបនេត្វា អវសេសា អាបត្តានាបត្តិយោ វេទិតព្ពាតិ។

បកិណ្ណកកថា និដ្ឋិតា។

៤. អាមិសសិក្ខាបទវណ្ណនា

១៦៤. ចតុត្ថសិក្ខាបទេ – **ន ពហុកតា**តិ ន កតពហុមានា, ន ធម្មេ ពហុមានំ កត្វា ឱវទន្តីតិ អធិប្បាយោ។ “**ភិក្ខុនោវាទកំ អវណ្ណំ កត្តុកាមោ**”តិអាទីនំ ឧជ្ឈាបនកេ វុត្តនយេនេវត្ថោ វេទិតព្ពោ។

ឧបសម្បន្នំ សង្ឃេន អសម្មតន្តិ ឯត្ថ អសម្មតោ នាម សម្មតេន វា សង្ឃេន វា ភារំ កត្វា ឋបិតោ វេទិតព្ពោ។ **អនុបសម្បន្នំ សម្មតំ វា អសម្មតំ វា**តិ ឯត្ថ បន ភិក្ខុកាលេ សម្មតិំ លភិត្វា សាមណេរភូមិយំ ឋិតោ សម្មតោ, សម្មតេន វា សង្ឃេន វា ឋបិតោ ពហុស្សុតោ សាមណេរោ អសម្មតោតិ វេទិតព្ពោ។ សេសំ វុត្តនយត្តា ឧត្តានមេវ។

តិសមុដ្ឋានំ – កាយចិត្តតោ វាចាចិត្តតោ កាយវាចាចិត្តតោ ច សមុដ្ឋាតិ, កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, ទុក្ខវេទនន្តិ។

អាមិសសិក្ខាបទំ ចតុត្ថំ។

៥. ចីវរទានសិក្ខាបទវណ្ណនា

១៦៩. បញ្ចមសិក្ខាបទេ – **វិសិខាយា**តិ រថិកាយ។ **បិណ្ឌាយ ចរតី**តិ និពទ្ធចារវសេន អភិណ្ហំ ចរតិ។ **សន្និដ្ឋា**តិ សន្ទិដ្ឋមិត្តា អហេសុំ។ សេសមេត្ថ បទតោ ឧត្តានត្ថំ, វិនិច្ឆយតោ ចីវរបដិគ្គហណសិក្ខាបទេ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពំ សទ្ធិំ សមុដ្ឋានាទីហិ។ តត្រ ហិ ភិក្ខុ បដិគ្គាហកោ, ឥធ ភិក្ខុនី, អយំ វិសេសោ។ សេសំ តាទិសមេវាតិ។

ចីវរទានសិក្ខាបទំ បញ្ចមំ។

៦. ចីវរសិព្វនសិក្ខាបទវណ្ណនា

១៧៥. ឆដ្ឋសិក្ខាបទេ – **ឧទាយី**តិ លាឡុទាយី។ **បដ្ឋោ**តិ បដិពលោ, និបុណោ ចេវ សមត្ថោ ចាតិ វុត្តំ ហោតិ។ **អញ្ញតរា ភិក្ខុនី**តិ តស្សេវ បុរាណទុតិយិកា។ **បដិភានចិត្តន្តិ** អត្តនោ បដិភានេន កតចិត្តំ, សោ កិរ ចីវរំ រជិត្វា តស្ស មជ្ឈេ នានាវណ្ណេហិ វិប្បកតមេថុនំ ឥត្ថិបុរិសរូបមកាសិ។ តេន វុត្តំ – “មជ្ឈេ បដិភានចិត្តំ វុដ្ឋាបេត្វា”តិ។ **យថាសំហដន្តិ** យថាសំហរិតមេវ។

១៧៦. **ចីវរន្តិ** យំ និវាសិតុំ វា បារុបិតុំ វា សក្កា ហោតិ, ឯវរូបំ មហាបច្ចរិយាទីសុ វុត្តំ។ **សយំ សិព្វតី**តិ ឯត្ថ សិព្វិស្សាមីតិ វិចារេន្តស្សាបិ ឆិន្ទន្តស្សាបិ ទុក្កដំ, សិព្វន្តស្ស បន បាចិត្តិយំ។ **អារាបថេ អារាបថេ**តិ សូចិំ បវេសេត្វា បវេសេត្វា នីហរណេ។ សចេ បន សកលសូចិំ អនីហរន្តោ ទីឃសុត្តប្បវេសនត្ថំ សតក្ខត្តុម្បិ វិជ្ឈិត្វា នីហរតិ, ឯកមេវ បាចិត្តិយំ។ **សកឹ អាណត្តោ**តិ សកឹ “ចីវរំ សិព្វា”តិ វុត្តោ។ **ពហុកម្បិ សិព្វតី**តិ សចេបិ សព្ពំ សូចិកម្មំ បរិយោសាបេត្វា ចីវរំ និដ្ឋាបេតិ, ឯកមេវ បាចិត្តិយំ។ អថ បន “ឥមស្មិំ ចីវរេ កត្តព្ពកម្មំ តវ ភារោ”តិ វុត្តោ ករោតិ, អាណត្តស្ស អារាបថេ អារាបថេ ឯកមេកំ បាចិត្តិយំ, អាណាបកស្ស ឯកវាចាយ សម្ពហុលានិបិ។ បុនប្បុនំ អាណត្តិយំ បន វត្តព្ពមេវ នត្ថិ។

យេបិ សចេ អាចរិយុបជ្ឈាយេសុ អត្តនោ ញាតិកានំ ចីវរំ សិព្វន្តេសុ តេសំ និស្សិតកា “អាចរិយុបជ្ឈាយវត្តំ វា កថិនវត្តំ វា ករោមា”តិ សិព្វន្តិ, តេសម្បិ អារាបថគណនាយ អាបត្តិយោ។ អាចរិយុបជ្ឈាយា អត្តនោ ញាតិកានំ ចីវរំ អន្តេវាសិកេហិ សិព្វាបេន្តិ, អាចរិយុបជ្ឈាយានំ ទុក្កដំ, អន្តេវាសិកានំ បាចិត្តិយំ។ អន្តេវាសិកា អត្តនោ ញាតិកានំ អាចរិយុបជ្ឈាយេហិ សិព្វាបេន្តិ, តត្រាបិ ឯសេវ នយោ។ អន្តេវាសិកានម្បិ អាចរិយុបជ្ឈាយានម្បិ ញាតិកាយ ចីវរំ ហោតិ, អាចរិយុបជ្ឈាយា បន អន្តេវាសិកេ វញ្ចេត្វា សិព្វាបេន្តិ, ឧភិន្នម្បិ ទុក្កដំ។ កស្មា? អន្តេវាសិកានំ អញ្ញាតិកសញ្ញាយ សិព្វិតត្តា , ឥតរេសំ អកប្បិយេ និយោជិតត្តា។ តស្មា “ឥទំ តេ មាតុ ចីវរំ, ឥទំ ភគិនិយា”តិ អាចិក្ខិត្វា សិព្វាបេតព្ពំ។

១៧៨. **អញ្ញំ បរិក្ខារន្តិ** យំកិញ្ចិ ឧបាហនត្ថវិកាទី។ សេសំ ឧត្តានមេវ។ ឆសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

ចីវរសិព្វនសិក្ខាបទំ ឆដ្ឋំ។

៧. សំវិធានសិក្ខាបទវណ្ណនា

១៨១. សត្តមសិក្ខាបទេ – **បច្ឆា គច្ឆន្តីនំ ចោរា អច្ឆិន្ទឹសូ**តិ បច្ឆា គច្ឆន្តីនំ បត្តចីវរំ ចោរា ហរឹសុ។ **ទូសេសុន្តិ** តា ភិក្ខុនិយោ ចោរា ទូសយឹសុ, សីលវិនាសំ បាបយឹសូតិ អត្ថោ ។

១៨២-៣. **សំវិធាយា**តិ សំវិទហិត្វា, គមនកាលេ សង្កេតំ កត្វាតិ អត្ថោ។ **កុក្កុដសម្បាទេ**តិ ឯត្ថ យស្មា គាមា និក្ខមិត្វា កុក្កុដោ បទសាវ អញ្ញំ គាមំ គច្ឆតិ, អយំ កុក្កុដសម្បាទោតិ វុច្ចតិ។ តត្រាយំ វចនត្ថោ – សម្បទន្តិ ឯត្ថាតិ **សម្បាទោ**។ កេ សម្បទន្តិ? កុក្កុដា។ កុក្កុដានំ សម្បាទោ **កុក្កុដសម្បាទោ**។ អថ វា សម្បាទោតិ គមនំ, កុក្កុដានំ សម្បាទោ ឯត្ថ អត្ថីតិបិ កុក្កុដសម្បាទោ។ កុក្កុដសម្បាតេ ឥតិបិ បាឋោ, តត្ថ យស្ស គាមស្ស

គេហច្ឆទនបិដ្ឋិតោ កុក្កុដោ ឧប្បតិត្វា អញ្ញស្ស គេហច្ឆទនបិដ្ឋិយំ បតតិ, អយំ កុក្កុដសម្បាតោតិ វុច្ចតិ។ វចនត្ថោ បនេត្ថ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្វោ។ ទ្វិធា វុត្តប្បការោបិ ចេស គាមោ អច្ចាសន្នោ ហោតិ, ឧបចារោ ន លព្ភតិ។ យស្មិំ បន គាមេ បច្ចូសេ វស្សន្តស្ស កុក្កុដស្ស សទ្ទោ អនន្តរេ គាមេ សុយ្យតិ, តាទិសេហិ គាមេហិ សម្បុណ្ណរដ្ឋេ គាមន្តរេ គាមន្តរេ បាចិត្តិយន្តិ អដ្ឋកថាយំ វុត្តំ។ កិញ្ចាបិ វុត្តំ, “គាមន្តរេ គាមន្តរេ អាបត្តិ បាចិត្តិយស្សា”តិ វចនតោ បន សចេបិ រតនមត្តន្តរោ គាមោ ហោតិ, យោ តស្ស មនុស្សេហិ ឋបិតឧបចារោ, តំ ឱក្កមន្តស្ស អាបត្តិយេវ។

តត្រាយំ អាបត្តិវិនិច្ឆយោ – សំវិធានកាលេ ហិ សចេ ឧភោបិ ភិក្ខុនុបស្សយេ វា អន្តរារាមេ វា អាសនសាលាយ វា តិត្ថិយសេយ្យាយ វា ឋត្វា សំវិទហន្តិ, អនាបត្តិ កប្បិយភូមិ កិរាយំ។ តស្មា ឯត្ថ សំវិទហនបច្ចយា ទុក្កដាបត្តិំ ន វទន្តិ, គច្ឆន្តស្ស យថាវត្ថុកមេវ។ សចេ បន អន្តោគាមេ ភិក្ខុនុបស្សយទ្វារេ រថិកាយ អញ្ញេសុ វា ចតុក្កសិង្ឃាដកហត្ថិសាលាទីសុ សំវិទហន្តិ, ភិក្ខុនោ អាបត្តិ ទុក្កដស្ស។ ឯវំ សំវិទហិត្វា គាមតោ និក្ខមន្តិ, និក្ខមនេ អនាបត្តិ, អនន្តរគាមស្ស ឧបចារោក្កមនេ បន ភិក្ខុនោ បាចិត្តិយំ។ តត្រាបិ “បឋមបាទេ ទុក្កដំ, ទុតិយបាទេ បាចិត្តិយ”ន្តិ មហាបច្ចរិយំ វុត្តំ។ គាមតោ និក្ខមិត្វា បន យាវ អនន្តរគាមស្ស ឧបចារំ ន ឱក្កមន្តិ, ឯត្ថន្តរេ សំវិទហិតេបិ ភិក្ខុនោ ទុក្កដំ, អនន្តរគាមស្ស ឧបចារោក្កមនេ បុរិមនយេនេវ អាបត្តិ។ សចេ ទូរំ គន្តុកាមា ហោន្តិ, គាមូបចារគណនាយ ឱក្កមនេ ឱក្កមនេ អាបត្តិ, តស្ស តស្ស បន គាមស្ស អតិក្កមនេ អនាបត្តិ។ សចេ បន ភិក្ខុនី “អសុកំ នាម គាមំ គមិស្សាមី”តិ ឧបស្សយតោ និក្ខមតិ, ភិក្ខុបិ តមេវ គាមំ សន្ធាយ “អសុកំ នាម គាមំ គមិស្សាមី”តិ វិហារតោ និក្ខមតិ។ អថ ទ្វេបិ គាមទ្វារេ សមាគន្ត្វា “តុម្ហេ កុហឹ គច្ឆថ, អសុកំ នាម គាមំ តុម្ហេ កុហិន្តិ, មយម្បិ តត្ថេវា”តិ វត្វា “ឯហិ ទានិ, គច្ឆាមា”តិ សំវិធាយ គច្ឆន្តិ, អនាបត្តិ។ កស្មា? បុព្ពមេវ គមិស្សាមាតិ និក្ខន្តត្តាតិ មហាបច្ចរិយំ វុត្តំ។ តំ នេវ បាឡិយា ន សេសអដ្ឋកថាយ សមេតិ។

អទ្ធយោជនេ អទ្ធយោជនេតិ ឯកមេកំ អទ្ធយោជនំ អតិក្កមន្តស្ស ឥទានិ អតិក្កមិស្សតីតិ បឋមបាទេ ទុក្កដំ, ទុតិយបាទេ បាចិត្តិយំ។ ឥមស្មិញ្ហិ នយេ អតិក្កមនេ អាបត្តិ, ឱក្កមនេ អនាបត្តិ។

១៨៤. ***ភិក្ខុ សំវិទហតី***តិ នគរទ្វារេ វា រថិកាយ វា ភិក្ខុនី ទិស្វា “អសុកំ គាមំ នាម គតបុព្ពត្ថា”តិ វទតិ, “នាម្ហិ អយ្យ គតបុព្ពា”តិ “ឯហិ គច្ឆាមា”តិ វា “ស្វេ អហំ គមិស្សាមិ, ត្វម្បិ អាគច្ឆេយ្យាសី”តិ វា វទតិ។ ***ភិក្ខុនី សំវិទហតី***តិ គាមន្តរេ ចេតិយវន្ទនត្ថំ គាមតោ និក្ខមន្តំ ភិក្ខុំ ទិស្វា “អយ្យ កុហឹ គច្ឆថា”តិ វទតិ។ “អសុកំ នាម គាមំ ចេតិយវន្ទនត្ថ”ន្តិ។ “អហម្បិ អយ្យ អាគច្ឆាមី”តិ ឯវំ ភិក្ខុនីយេវ សំវិទហតិ, ន ភិក្ខុ។

១៨៥. ***វិសង្កេតេនា***តិ ឯត្ថ “បុរេភត្តំ គច្ឆិស្សាមា”តិ វត្វា បច្ឆាភត្តំ គច្ឆន្តិ, “អជ្ជ វា គមិស្សាមា”តិ វត្វា ស្វេ គច្ឆន្តិ។ ឯវំ កាលវិសង្កេតេយេវ អនាបត្តិ, ទ្វារវិសង្កេតេ បន មគ្គវិសង្កេតេ វា សតិបិ អាបត្តិយេវ។ **អាបទាសូ**តិ រដ្ឋភេទេ ចក្កសមារូឡ្ហា ជនបទា បរិយាយន្តិ ឯវរូបាសុ អាបទាសុ អនាបត្តិ។ សេសំ ឧត្តានមេវាតិ។

ចតុសមុដ្ឋានំ – កាយតោ កាយវាចតោ កាយចិត្តតោ កាយវាចាចិត្តតោ ច សមុដ្ឋាតិ, កិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

សំវិធានសិក្ខាបទំ សត្តមំ។

៨. នាវាភិរុហនសិក្ខាបទវណ្ណនា

១៨៨. អដ្ឋមសិក្ខាបទេ – **សំវិធាយា**តិ លោកស្សាទមិត្តសន្ថវវសេន កីឡាបុរេក្ខារា សំវិទហិត្វា។ **ឧទ្ធំគាមិនិ**ន្តិ ឧទ្ធំ នទិយា បដិសោតំ គច្ឆន្តិំ។ យស្មា បន យោ ឧទ្ធំ ជវនតោ ឧជ្ជវនិកាយ នាវាយ កីឡតិ, សោ “ឧទ្ធំគាមិនីំ អភិរុហតី”តិ វុច្ចតិ។ តេនស្ស បទភាជនេ អត្ថមេវ ទស្សេតុំ “ឧជ្ជវនិកាយា”តិ វុត្តំ។ **អធោគាមិនិ**ន្តិ អធោ អនុសោតំ គច្ឆន្តិំ។ យស្មា បន យោ អធោ ជវនតោ ឱជវនិកាយ នាវាយ កីឡតិ, សោ “អធោគាមិនីំ អភិរុហតី”តិ វុច្ចតិ។ តេនស្សាបិ បទភាជនេ អត្ថមេវ ទស្សេតុំ “ឱជវនិកាយា”តិ វុត្តំ។ តត្ថ យំ តិត្ថសម្បដិបាទនត្ថំ ឧទ្ធំ វា អធោ វា ហរន្តិ, ឯត្ថ អនាបត្តិ។ **តិរិយំ តរណាយា**តិ ឧបយោគត្ថេ និស្សក្កវចនំ។

១៨៩. **គាមន្តរេ គាមន្តរេ**តិ ឯត្ថ យស្សា នទិយា ឯកំ តីរំ កុក្កុដសម្បាទគាមេហិ និរន្តរំ, ឯកំ អគាមកំ អរញ្ញំ, តស្សា សគាមកតីរបស្សេន គមនកាលេ គាមន្តរគណនាយ បាចិត្តិយានិ, អគាមកតីរបស្សេន គមនកាលេ អទ្ធយោជនគណនាយ។ យា បន យោជនវិត្ថតា ហោតិ, តស្សា មជ្ឈេន គមនេបិ អទ្ធយោជន

គណនាយ បាចិត្តិយានិ វេទិតព្ពានិ។ **អនាបត្តិ តិរិយំ តរណាយា**តិ ឯត្ថ ន កេវលំ នទិយា, យោបិ មហាតិត្ថបដ្ដនតោ តាមលិត្តឹ វា សុវណ្ណភូមឹ វា គច្ឆតិ, តស្សាបិ អនាបត្តិ។ សព្ពអដ្ឋកថាសុ ហិ នទិយំយេវ អាបត្តិ វិចារិតា, ន សមុទ្ទេ។

១៨១. ***វិសង្កេតេនា***តិ ឥធាបិ កាលវិសង្កេតេនេវ អនាបត្តិ, តិត្ថវិសង្កេតេន បន នាវាវិសង្កេតេន វា គច្ឆន្តស្ស អាបត្តិយេវ។ សេសំ បឋមសិក្ខាបទសទិសមេវ សទ្ធឹ សមុដ្ឋានាទីហីតិ។

នាវាភិរុហនសិក្ខាបទំ អដ្ឋមំ។

៩. បរិបាចិតសិក្ខាបទវណ្ណនា

១៨២. នវមសិក្ខាបទេ – **មហានាគេ តិដ្ឋមានេ**តិ ភុម្មត្ថេ ឧបយោគវចនំ, មហានាគេសុ តិដ្ឋមានេសូតិ អត្ថោ។ អថ វា មហានាគេ តិដ្ឋមានេ “អទិស្វា”តិ អយមេត្ថ បាឋសេសោ ទដ្ឋព្ពោ។ ឥតរថា ហិ អត្ថោ ន យុជ្ជតិ។ **អន្តរាកថា**តិ អវសានំ អប្បត្វា អារម្ភស្ស ច អវសានស្ស ច វេមជ្ឈដ្ឋានំ បត្តកថា។ **វិប្បកតា**តិ កយិរមានា ហោតិ។ **សច្ចំ មហានាគា ខោ តយា គហបតី**តិ អទ្ធច្ឆិកេន ឱលោកយមានា ថេរេ បរិសន្តេ ទិស្វា តេហិ សុតភាវំ ញត្វា ឯវមាហ។

១៩៤. ***ភិក្ខុនិបរិបាចិត***ន្តិ ភិក្ខុនិយា បរិបាចិតំ, គុណប្បកាសនេន និប្ផាទិតំ; លទ្ធព្ពំ កតន្តិ អត្ថោ។ បទភាជនេ បនស្ស ភិក្ខុនិញ្ច តស្សា បរិបាចនាការញ្ច ទស្សេតុំ “ភិក្ខុនី នាម ឧភតោសង្ឃេ ឧបសម្បន្នា, បរិបាចេតិ នាម បុព្ពេ អទាតុកាមាន”ន្តិអាទិ វុត្តំ។ **បុព្ពេ គិហិសមារម្ភា**តិ ឯត្ថ **បុព្ពេ**តិ បឋមំ។ **សមារម្ភោ**តិ សមារទ្ធំ វុច្ចតិ, បដិយាទិតស្សេតំ អធិវចនំ។ គិហីនំ សមារម្ភោ គិហិសមារម្ភោ។ ភិក្ខុនិយា បរិបាចនតោ បឋមមេវ យំ គិហីនំ បដិយាទិតំ ភត្តំ, តតោ អញ្ញត្រ តំ បិណ្ឌបាតំ ឋបេត្វា អញ្ញំ ភុញ្ជន្តស្ស អាបត្តិ, តំ បន ភុញ្ជន្តស្ស អនាបត្តីតិ វុត្តំ ហោតិ។ បទភាជនេ បន យស្មា ញាតកបវារិតេហិ ភិក្ខុស្សត្ថាយ អសមារទ្ធោបិ បិណ្ឌបាតោ អត្ថតោ សមារទ្ធោវ ហោតិ, យថាសុខំ អាហរាបេតព្ពតោ, តស្មា ព្យញ្ជនំ អនាទិយិត្វា អត្ថមេវ ទស្សេតុំ “គិហិសមារម្ភោ នាម ញាតកា វា ហោន្តិ បវារិតា វា”តិ វុត្តំ។

១៩៥. **បកតិបដិយត្ត**ន្តិ បកតិយា តស្សេវ ភិក្ខុនោ អត្ថាយ បដិយាទិតំ ហោតិ “ថេរស្ស ទស្សាមា”តិ។ មហាបច្ចរិយំ បន “តស្ស អញ្ញស្សា”តិ អវត្វា “ភិក្ខូនំ ទស្សាមាតិ បដិយត្តំ ហោតី”តិ អវិសេសេន វុត្តំ។

១៩៧. **បញ្ច ភោជនានិ ឋបេត្វា សព្ពត្ថ អនាបត្តី**តិ យាគុខជ្ជកផលាផលេ សព្ពត្ថ ភិក្ខុនិបរិបាចិតេបិ អនាបត្តិ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។ បឋមបារាជិកសមុដ្ឋានំ – កាយចិត្តតោ សមុដ្ឋាតិ, កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

បរិបាចិតសិក្ខាបទំ នវមំ។

១០. រហោនិសជ្ជសិក្ខាបទវណ្ណនា

១៩៨. ទសមសិក្ខាបទេ – សព្ពោ បាឡិអត្ថោ ច វិនិច្ឆយោ ច ទុតិយអនិយតេ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពោ។ ឥទញ្ហិ សិក្ខាបទំ ទុតិយានិយតេន ច ឧបរិ ឧបនន្ទស្ស ចតុត្ថសិក្ខាបទេន ច សទ្ធឹ ឯកបរិច្ឆេទំ, អដ្ឋុប្បត្តិវសេន បន វិសុំ បញ្ញត្តន្តិ។

រហោនិសជ្ជសិក្ខាបទំ ទសមំ។

សមត្តោ វណ្ណនាក្កមេន ភិក្ខុនិវគ្គោ តតិយោ។

៤. ភោជនវគ្គោ

១. អាវសថបិណ្ឌសិក្ខាបទវណ្ណនា

២០៣. ភោជនវគ្គស្ស បឋមសិក្ខាបទេ – **អាវសថបិណ្ឌោ**តិ អាវសថេ បិណ្ឌោ។ សមន្តា បរិក្ខិត្តំ អទ្ធិកគិលានគព្ភិនិបព្ពជិតានំ យថានុរូបំ បញ្ញត្តមញ្ចបីឋំ អនេកគព្ភបមុខបរិច្ឆេទំ អាវសថំ កត្វា តត្ថ

បុញ្ញកាមតាយ បិណ្ឌោ បញ្ញត្តោ ហោតិ, យាគុភត្តភេសជ្ជាទិ សព្ពំ តេសំ តេសំ ទានត្ថាយ ឋបិតំ ហោតីតិ អត្ថោ។ **ហិយ្យោបី**តិ ស្វេបិ។ **អបសក្កន្តី**តិ អបគច្ឆន្តិ។ **មនុស្សា ឧជ្ឈាយន្តី**តិ តិត្ថិយេ អបស្សន្តា “តិត្ថិយា កុហឹ គតា”“ឥមេ បស្សិត្វា បក្កន្តា”តិ សុត្វា ឧជ្ឈាយន្តិ។ **កុក្កុច្ចាយន្តោ**តិ កុក្កុច្ចំ ករោន្តោ, អកប្បិយសញ្ញំ ឧប្បាទេន្តោតិ អត្ថោ។

២០៦. **សក្កោតិ តម្ហា អាវសថា បក្កមិតុ**ន្តិ អទ្ធយោជនំ វា យោជនំ វា គន្តុំ សក្កោតិ។ **ន សក្កោតី**តិ ឯត្តកមេវ ន សក្កោតិ។ **អនោទិស្សា**តិ ឥមេសំយេវ វា ឯត្តកានំយេវ វាតិ ឯកំ បាសណ្ឌំ អនុទ្ទិសិត្វា សព្ពេសំ បញ្ញត្តោ ហោតិ។ **យាវទត្ថោ**តិ ភោជនម្បិ ឯត្តកន្តិ អបរិច្ឆិន្ទិត្វា យាវទត្ថោ បញ្ញត្តោ ហោតិ។ **សកឹ ភុញ្ជិតព្ព**ន្តិ ឯកទិវសំ ភុញ្ជិតព្ពំ, ទុតិយទិវសតោ បដ្ឋាយ បដិក្កមណេ ទុក្កដំ, អជ្ឈោហារេ អជ្ឈោហារេ បាចិត្តិយំ។

អយំ បនេត្ថ វិនិច្ឆយោ – ឯកកុលេន វា នានាកុលេហិ វា ឯកតោ ហុត្វា ឯកស្មឹ ឋានេ វា នានាឋានេសុ វា “អជ្ជ ឯកស្មឹ; ស្វេ ឯកស្មិ”ន្តិ ឯវំ អនិយមិតដ្ឋានេ វា បញ្ញត្តំ ឯកស្មឹ ឋានេ ឯកទិវសំ ភុញ្ជិត្វា ទុតិយទិវសេ តស្មឹ ឋានេ អញ្ញស្មឹ វា ភុញ្ជិតុំ ន វដ្ដតិ។ នានាកុលេហិ បន នានាឋានេសុ បញ្ញត្តំ ឯកស្មឹ ឋានេ ឯកទិវសំ ភុញ្ជិត្វា ទុតិយទិវសេ អញ្ញត្ថ ភុញ្ជិតុំ វដ្ដតិ។ បដិបាដឹ បន ខេបេត្វា បុន អាទិតោ បដ្ឋាយ ភុញ្ជិតុំ ន វដ្ដតីតិ មហាបច្ចរិយំ វុត្តំ។ ឯកបូគនានាបូគឯកគាមនានាគាមេសុបិ ឯសេវ នយោ។ យោបិ ឯកកុលស្ស វា នានាកុលានំ វា ឯកតោ បញ្ញត្តោ តណ្ឌុលាទីនំ អភាវេន អន្តរន្តរា ឆិជ្ជតិ, សោបិ ន ភុញ្ជិតព្ពោ។ សចេ បន “ន សក្កោម ទាតុ”ន្តិ ឧបច្ឆិន្ទិត្វា បុន កល្យាណចិត្តេ ឧប្បន្នេ ទាតុំ អារភន្តិ, ឯតំ បុន ឯកទិវសំ ភុញ្ជិតុំ វដ្ដតីតិ មហាបច្ចរិយំ វុត្តំ។

២០៨. **អនាបត្តិ គិលានស្សា**តិ គិលានស្ស អនុវសិត្វា ភុញ្ជន្តស្ស អនាបត្តិ។ **គច្ឆន្តោ វា**តិ យោ គច្ឆន្តោ អន្តរាមគ្គេ ឯកទិវសំ គតដ្ឋានេ ច ឯកទិវសំ ភុញ្ជតិ, តស្សាបិ អនាបត្តិ។ អាគច្ឆន្តេបិ ឯសេវ នយោ។ គន្ត្វា បច្ចាគច្ឆន្តោបិ អន្តរាមគ្គេ ឯកទិវសំ អាគតដ្ឋានេ ច ឯកទិវសំ ភុញ្ជិតុំ លភតិ។ គច្ឆិស្សាមីតិ ភុញ្ជិត្វា និក្ខន្តស្ស នទី វា បូរតិ ចោរាទិភយំ វា ហោតិ, សោ និវត្តិត្វា ខេមភាវំ ញត្វា គច្ឆន្តោ បុន ឯកទិវសំ ភុញ្ជិតុំ លភតីតិ សព្ពមិទំ មហាបច្ចរិយាទីសុ វុត្តំ ។ **ឱទិស្ស បញ្ញត្តោ ហោតី**តិ ភិក្ខូនំយេវ អត្ថាយ ឧទ្ទិសិត្វា បញ្ញត្តោ ហោតិ។ **ន យាវទត្ថោ**តិ យាវទត្ថំ បញ្ញត្តោ ន ហោតិ, ថោកំ ថោកំ លព្ភតិ, តាទិសំ និច្ចម្បិ ភុញ្ជិតុំ វដ្ដតិ។ **បញ្ច ភោជនានិ ឋបេត្វា សព្ពត្ថា**តិ យាគុខជ្ជកផលាផលាទិភេទេ សព្ពត្ថ អនាបត្តិ។ យាគុអាទីនិ ហិ និច្ចម្បិ ភុញ្ជិតុំ វដ្ដតិ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។ ឯឡកលោមសមុដ្ឋានំ – កាយតោ ច កាយចិត្តតោ ច សមុដ្ឋាតិ, កិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

អាវសថបិណ្ឌសិក្ខាបទំ បឋមំ។

២. គណភោជនសិក្ខាបទវណ្ណនា

២០៩. ទុតិយសិក្ខាបទេ – **បរិហីនលាភសក្ការោ**តិ សោ កិរ អជាតសត្តុនា រាជានំ មារាបេត្វាបិ អភិមារេ យោជេត្វាបិ រុហិរុប្បាទំ កត្វាបិ គុឡ្ហបដិច្ឆន្នោ អហោសិ។ យទា បន ទិវាយេវ ធនបាលកំ បយោជេសិ, តទា បាកដោ ជាតោ។ “កថំ ទេវទត្តោ ហត្ថឹ បយោជេសី”តិ បរិកថាយ ឧប្បន្នាយ “ន កេវលំ ហត្ថឹ បយោជេសិ, រាជានម្បិ មារាបេសិ, អភិមារេបិ បេសេសិ, សិលម្បិ បវិជ្ឈិ, បាបោ ទេវទត្តោ”តិ បាកដោ អហោសិ។ “កេន សទ្ធឹ ឥទំ កម្មមកាសី”តិ ច វុត្តេ “រញ្ញា អជាតសត្តុនា”តិ អាហំសុ។ តតោ នាគរា “កថញ្ហិ នាម រាជា ឯវរូបំ ចោរំ សាសនកណ្ដកំ គហេត្វា វិចរិស្សតី”តិ ឧជ្ឈាយឹសុ។ រាជា នគរសង្ខោភំ ញត្វា ទេវទត្តំ នីហរិ។ តតោ បដ្ឋាយ ចស្ស បញ្ចថាលិបាកសតានិ ឧបច្ឆិន្ទិ, ឧបដ្ឋានម្បិស្ស ន អគមាសិ, អញ្ញេបិស្ស មនុស្សា ន កិញ្ចិ ទាតព្ពំ វា កាតព្ពំ វា មញ្ញឹសុ។ តេន វុត្តំ – “បរិហីនលាភសក្ការោ”តិ។ **កុលេសុ វិញ្ញាបេត្វា វិញ្ញាបេត្វា ភុញ្ជតី**តិ “មា មេ គណោ ភិជ្ជី”តិ បរិសំ បោសេន្តោ “ត្វំ ឯកស្ស ភិក្ខុនោ ភត្តំ ទេហិ, ត្វំ ទ្វិន្ន”ន្តិ ឯវំ វិញ្ញាបេត្វា សបរិសោ កុលេសុ ភុញ្ជតិ។

២១១. **ចីវរំ បរិត្តំ ឧប្បជ្ជតី**តិ ភត្តំ អគណ្ហន្តានំ ចីវរំ ន ទេន្តិ, តស្មា បរិត្តំ ឧប្បជ្ជតិ។

២១២. **ចីវរការកេ ភិក្ខូ ភត្តេន និមន្តេន្តី**តិ គាមេ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា ចិរេន ចីវរំ និដ្ឋាបេន្តេ ទិស្វា “ឯវំ លហុំ និដ្ឋាបេត្វា ចីវរំ បរិភុញ្ជិស្សន្តី”តិ បុញ្ញកាមតាយ និមន្តេន្តិ។

២១៥. **នានាវេរជ្ជកេ**តិ នានាវិធេហិ អញ្ញរជ្ជេហិ អាគតេ។ “នានាវិរជ្ជកេ”តិបិ បាឋោ, អយមេវត្ថោ។

២១៧-៨. គណភោជនេតិ គណស្ស ភោជនេ។ ឥធ ច គណោ នាម ចត្តារោ ភិក្ខូ អាទឹ កត្វា តតុត្តរិ ភិក្ខូ អធិប្បេតា, តេនេវ សព្ពន្តិមំ បរិច្ឆេទំ ទស្សេន្តោ អាហ “យត្ថ ចត្តារោ ភិក្ខូ...បេ.... ឯតំ គណភោជនំ នាមា”តិ។ តំ បនេតំ គណភោជនំ ទ្វីហាការេហិ បសវតិ និមន្តនតោ វា វិញ្ញត្តិតោ វា។ កថំ និមន្តនតោ បសវតិ? ចត្តារោ ភិក្ខូ ឧបសង្កមិត្វា “តុម្ហេ, ភន្តេ, ឱទនេន និមន្តេមិ, ឱទនំ មេ គណ្ហថ អាកង្ខថ ឱលោកេថ អធិវាសេថ បដិមានេថា”តិ ឯវំ យេន កេនចិ វេវចនេន វា ភាសន្តរេន វា បញ្ចន្នំ ភោជនានំ នាមំ គហេត្វា និមន្តេតិ។ ឯវំ ឯកតោ និមន្តិតា បរិច្ឆិន្នកាលវសេន អជ្ជតនាយ វា ស្វាតនាយ វា ឯកតោ គច្ឆន្តិ, ឯកតោ គណ្ហន្តិ, ឯកតោ ភុញ្ជន្តិ, គណភោជនំ ហោតិ, សព្ពេសំ អាបត្តិ។ ឯកតោ និមន្តិតា ឯកតោ វា នានតោ វា គច្ឆន្តិ, ឯកតោ គណ្ហន្តិ, នានតោ ភុញ្ជន្តិ , អាបត្តិយេវ។ បដិគ្គហណមេវ ហិ ឯត្ថ បមាណំ។ ឯកតោ និមន្តិតា ឯកតោ វា នានតោ វា គច្ឆន្តិ, នានតោ គណ្ហន្តិ, ឯកតោ វា នានតោ វា ភុញ្ជន្តិ, អនាបត្តិ។ ចត្តារិ បរិវេណានិ វា វិហារេ វា គន្ត្វា នានតោ និមន្តិតា ឯកដ្ឋានេ ឋិតេសុយេវ វា ឯកោ បុត្តេន ឯកោ បិតរាតិ ឯវម្បិ នានតោ និមន្តិតា ឯកតោ វា នានតោ វា គច្ឆន្តុ, ឯកតោ វា នានតោ វា ភុញ្ជន្តុ, សចេ ឯកតោ គណ្ហន្តិ, គណភោជនំ ហោតិ, សព្ពេសំ អាបត្តិ។ ឯវំ តាវ និមន្តនតោ បសវតិ។

កថំ វិញ្ញត្តិតោ? ចត្តារោ ភិក្ខូ ឯកតោ ឋិតា វា និសិន្នា វា ឧបាសកំ ទិស្វា “អម្ហាកំ ចតុន្នម្បិ ភត្តំ ទេហី”តិ វា វិញ្ញាបេយ្យុំ, បាដេក្កំ វា បស្សិត្វា “មយ្ហំ ទេហិ, មយ្ហំ ទេហី”តិ ឯវំ ឯកតោ វា នានតោ វា វិញ្ញាបេត្វា ឯកតោ វា គច្ឆន្តុ នានតោ វា, ភត្តំ គហេត្វាបិ ឯកតោ វា ភុញ្ជន្តុ នានតោ វា, សចេ ឯកតោ គណ្ហន្តិ, គណភោជនំ ហោតិ, សព្ពេសំ អាបត្តិ។ ឯវំ វិញ្ញត្តិតោ បសវតិ។

បាទាបិ ផលិតាតិ យថា មហាចម្មស្ស បរតោ មំសំ ទិស្សតិ; ឯវំ ផាលិតា, វាលិកាយ វា សក្ខរាយ វា បហដមត្តេ ទុក្ខំ ឧប្បាទេន្តិ, ន សក្កា ហោតិ អន្តោគាមេ បិណ្ឌាយ ចរិតុំ។ ឦទិសេ គេលញ្ញេ គិលានសមយោតិ ភុញ្ជិតព្ពំ, ន លេសកប្បិយំ កាតព្ពំ។

ចីវរេ កយិរមានេតិ យទា សាដកញ្ច សុត្តញ្ច លភិត្វា ចីវរំ ករោន្តិ តទា; វិសុញ្ហិ ចីវរការសមយោ នាម នត្ថិ។ តស្មា យោ តត្ថ ចីវរេ កត្តព្ពំ យំកិញ្ចិ កម្មំ ករោតិ, មហាបច្ចរិយញ្ហិ “អន្តមសោ សូចិវេធនកោ”តិបិ វុត្តំ, តេន ចីវរការសមយោតិ ភុញ្ជិតព្ពំ។ កុរុន្ទិយំ បន វិត្ថារេនេវ វុត្តំ។ យោ ចីវរំ វិចារេតិ, ឆិន្ទតិ, មោឃសុត្តំ ឋបេតិ, អាគន្តុកបដ្ដំ ឋបេតិ, បច្ចាគតំ សិព្ពតិ, អាគន្តុកបដ្ដំ ពន្ធតិ, អនុវាតំ ឆិន្ទតិ ឃដ្ដេតិ អារោបេតិ, តត្ថ បច្ចាគតំ សិព្ពតិ, សុត្តំ ករោតិ វលេតិ, បិប្ផលិកំ និសេតិ, បរិវត្តនំ ករោតិ, សព្ពោបិ ចីវរំ ករោតិយេវាតិ វុច្ចតិ។ យោ បន សមីបេ និសិន្នោ ជាតកំ វា ធម្មបទំ វា កថេតិ, អយំ ន ចីវរការកោ។ ឯតំ ឋបេត្វា សេសានំ គណភោជនេ អនាបត្តីតិ។

អទ្ធយោជនន្តិ ឯត្តកម្បិ អទ្ធានំ គន្តុកាមេន។ យោ បន ទូរំ គន្តុកាមោ, តត្ថ វត្តព្ពមេវ នត្ថិ។ **គច្ឆន្តេនា**តិ អទ្ធានំ គច្ឆន្តេន, អទ្ធយោជនព្ភន្តរេ គាវុតេបិ ភុញ្ជិតុំ វដ្ដតិ។ **គតេន ភុញ្ជិតព្ព**ន្តិ គតេន ឯកទិវសំ ភុញ្ជិតព្ពំ។ នាវាភិរុហនេបិ ឯសេវ នយោ។ អយំ បន វិសេសោ – អភិរុឡ្ហេន ឥច្ឆិតដ្ឋានំ គន្ត្វាបិ យាវ ន ឱរោហតិ តាវ ភុញ្ជិតព្ពន្តិ មហាបច្ចរិយំ វុត្តំ។ **ចតុត្ថេ អាគតេ**តិ អយំ អន្តិមបរិច្ឆេទោ, ចតុត្ថេបិ អាគតេ យត្ថ ន យាបេន្តិ; សោ មហាសមយោ។ យត្ថ បន សតំ វា សហស្សំ វា សន្និបតន្តិ, តត្ថ វត្តព្ពមេវ នត្ថិ។ តស្មា តាទិសេ កាលេ “មហាសមយោ”តិ អធិដ្ឋហិត្វា ភុញ្ជិតព្ពំ។ **យោ កោចិ បរិព្ពាជកសមាបន្នោ**តិ សហធម្មិកេសុ វា តិត្ថិយេសុ វា អញ្ញតរោ, ឯតេសញ្ហិ យេន កេនចិ កតេ ភត្តេ “សមណភត្តសមយោ”តិ ភុញ្ជិតព្ពំ។

២២០. អនាបត្តិ សមយេតិ សត្តសុ សមយេសុ អញ្ញតរស្មឹ អនាបត្តិ។ **ទ្វេ តយោ ឯកតោ**តិ យេបិ អកប្បិយនិមន្តនំ សាទិយិត្វា ទ្វេ វា តយោ វា ឯកតោ គហេត្វា ភុញ្ជន្តិ, តេសម្បិ អនាបត្តិ។

តត្ថ អនិមន្តិតចតុត្ថំ, បិណ្ឌបាតិកចតុត្ថំ, អនុបសម្បន្នចតុត្ថំ, បត្តចតុត្ថំ, គិលានចតុត្ថន្តិ បញ្ចន្នំ ចតុក្កានំ វសេន វិនិច្ឆយោ វេទិតព្ពោ ។ កថំ? ឥធេកច្ចោ ចត្តារោ ភិក្ខូ “ភត្តំ គណ្ហថា”តិ និមន្តេតិ។ តេសុ តយោ គតា, ឯកោ ន គតោ។ ឧបាសកោ “ឯកោ ភន្តេ ថេរោ កុហិ”ន្តិ បុច្ឆតិ។ នាគតោ ឧបាសកាតិ។ សោ អញ្ញំ តង្ខណប្បត្តំ កញ្ចិ “ឯហិ ភន្តេ”តិ បវេសេត្វា ចតុន្នម្បិ ភត្តំ ទេតិ, សព្ពេសំ អនាបត្តិ។ កស្មា? គណបូរកស្ស អនិមន្តិតត្តា។ តយោ ឯវ ហិ តត្ថ និមន្តិតា គណ្ហឹសុ, តេហិ គណោ ន បូរតិ, គណបូរកោ ច អនិមន្តិតោ, តេន គណោ ភិជ្ជតីតិ ឥទំ អនិមន្តិតចតុត្ថំ។

បិណ្ឌបាតិកចតុត្ថេ – និមន្តនកាលេ ឯកោ បិណ្ឌបាតិកោ ហោតិ, សោ នាធិវាសេតិ។ គមនវេលាយ បន “ឯហិ ភន្តេ”តិ វុត្តេ អនធិវាសិតត្តា អនាគច្ឆន្តម្បិ “ឯថ ភិក្ខុំ លច្ឆថា”តិ គហេត្វា គច្ឆន្តិ, សោ តំ គណំ

ភិន្ទតិ។ តស្មា សព្ពេសំ អនាបត្តិ។

អនុបសម្បន្នចតុក្កេ – សាមណេរេន សទ្ធឹ និមន្តិតា ហោន្តិ, សោបិ គណំ ភិន្ទតិ។

បត្តចតុក្កេ – ឯកោ សយំ អគន្ត្វា បត្តំ បេសេតិ; ឯវម្បិ គណោ ភិជ្ជតិ។ តស្មា សព្ពេសំ អនាបត្តិ។

គិលានចតុក្កេ – គិលានេន សទ្ធឹ និមន្តិតា ហោន្តិ, តត្ថ គិលានស្សេវ អនាបត្តិ, ឥតរេសំ បន គណបូរកោ ហោតិ។ ន ហិ គិលានេន គណោ ភិជ្ជតិ។ តស្មា តេសំ អាបត្តិយេវ។ មហាបច្ចរិយំ បន អវិសេសេន វុត្តំ។

សមយលទ្ធកោ សយមេវ មុច្ចតិ, សេសានំ គណបូរកត្តា អាបត្តិករោ ហោតិ។ តស្មា ចីវរទានសមយលទ្ធកាទីនម្បិ វសេន ចតុក្កានិ វេទិតព្ពានិ។ សចេ បន អធិវាសេត្វា គតេសុបិ ចតូសុ ជនេសុ ឯកោ បណ្ឌិតោ ភិក្ខុ “អហំ តុម្ហាកំ គណំ ភិន្ទិស្សាមិ, និមន្តនំ សាទិយថា”តិ វត្វា យាគុខជ្ជកាវសានេ ភត្តត្ថាយ បត្តំ គណ្ហន្តានំ អទត្វា “ឥមេ តាវ ភិក្ខូ ភោជេត្វា វិស្សជ្ជេថ, អហំ បច្ឆា អនុមោទនំ កត្វា គមិស្សាមី”តិ និសិន្នោ។ តេសុ ភុត្វា គតេសុ “ទេថ ភន្តេ បត្ត”ន្តិ ឧបាសកេន បត្តំ គហេត្វា ភត្តេ ទិន្នេ ភុញ្ជិត្វា អនុមោទនំ កត្វា គច្ឆតិ, សព្ពេសំ អនាបត្តិ។ បញ្ចន្នញ្ហិ ភោជនានំយេវ វសេន គណភោជនេ វិសង្កេតំ នត្ថិ។ ឱទនេន និមន្តិតា កុម្មាសំ គណ្ហន្តាបិ អាបត្តឹ អាបជ្ជន្តិ។ តានិ ច តេហិ ឯកតោ ន គហិតានិ។ យាគុអាទីសុ បន វិសង្កេតំ ហោតិ, តានិ តេហិ ឯកតោ គហិតានីតិ។ ឯវំ ឯកោ បណ្ឌិតោ អញ្ញេសម្បិ អនាបត្តឹ ករោតិ។

តស្មា សចេ កោចិ សង្ឃភត្តំ កត្តុកាមេន និមន្តនត្ថាយ បេសិតោ វិហារំ អាគម្ម “ភន្តេ, ស្វេ អម្ហាកំ ឃរេ ភិក្ខំ គណ្ហថា”តិ អវត្វា “ភត្តំ គណ្ហថា”តិ វា “សង្ឃភត្តំ គណ្ហថា”តិ វា “សង្ឃោ ភត្តំ គណ្ហាតូ”តិ វា វទតិ, ភត្តុទ្ទេសកេន បណ្ឌិតេន ភវិតព្ពំ, នេមន្តនិកា គណភោជនតោ បិណ្ឌបាតិកា ច ធុតង្គភេទតោ មោចេតព្ពា។ កថំ? ឯវំ តាវ វត្តព្ពំ – “ស្វេ ន សក្កា ឧបាសកា”តិ។ “បុនទិវសេ, ភន្តេ”តិ។ “បុនទិវសេបិ ន សក្កា”តិ។ ឯវំ យាវ អឌ្ឍមាសម្បិ ហរិត្វា បុន វត្តព្ពោ – “ត្វំ កឹ អវចា”តិ? សចេ បុនបិ “សង្ឃភត្តំ គណ្ហថា”តិ វទតិ, តតោ “ឥមំ តាវ ឧបាសក បុប្ផំ កប្បិយំ ករោហិ, ឥមំ តិណ”ន្តិ ឯវំ វិក្ខេបំ កត្វា បុន “កឹ កថយិត្ថា”តិ បុច្ឆិតព្ពោ។ សចេ បុនបិ តថេវ វទតិ, “អាវុសោ, ត្វំ បិណ្ឌបាតិកេ វា មហាថេរេ វា ន លច្ឆសិ, សាមណេរេ លច្ឆសី”តិ វត្តព្ពោ។ “ននុ, ភន្តេ អសុកស្មិញ្ច អសុកស្មិញ្ច គាមេ ភទន្តេ ភោជេសុំ, អហំ កស្មា ន លភាមី”តិ ច វុត្តេ “តេ និមន្តេតុំ ជានន្តិ, ត្វំ ន ជានាសី”តិ។ តេ កថំ និមន្តេសុំ ភន្តេតិ? តេ ឯវមាហំសុ – “អម្ហាកំ, ភន្តេ, ភិក្ខំ គណ្ហថា”តិ។ សចេ សោបិ តថេវ វទតិ, វដ្ដតិ។ អថ បុនបិ “ភត្តំ គណ្ហថា”តិ វទតិ, “ន ទានិ ត្វំ, អាវុសោ, ពហូ ភិក្ខូ លច្ឆសិ, តយោ ឯវ លច្ឆសី”តិ វត្តព្ពោ។ “ននុ, ភន្តេ, អសុកស្មិញ្ច អសុកស្មិញ្ច គាមេ សកលំ ភិក្ខុសង្ឃំ ភោជេសុំ, អហំ កស្មា ន លភាមី”តិ? “ត្វំ និមន្តេតុំ ន ជានាសី”តិ។ “តេ កថំ និមន្តេសុ”ន្តិ? តេ “ភិក្ខំ គណ្ហថា”តិ អាហំសូតិ។ សចេ សោបិ “ភិក្ខំ គណ្ហថា”តិ វទតិ, វដ្ដតិ។ អថ បុនបិ “ភត្តមេវា”តិ វទតិ, តតោ វត្តព្ពោ – “គច្ឆ ត្វំ, នត្ថម្ហាកំ តវ ភត្តេនត្ថោ, និពទ្ធគោចរោ ឯស អម្ហាកំ, មយមេត្ថ បិណ្ឌាយ ចរិស្សាមា”តិ។ តំ “ចរថ, ភន្តេ”តិ វត្វា អាគតំ បុច្ឆន្តិ – “កឹ ភោ លទ្ធា ភិក្ខូ”តិ ។ “កឹ ឯតេន ពហុ ឯត្ថ វត្តព្ពំ, ‘ថេរា ស្វេ បិណ្ឌាយ ចរិស្សាមា’តិ អាហំសុ។ មា ទានិ តុម្ហេ បមជ្ជិត្ថា”តិ។ ទុតិយទិវសេ ចេតិយវត្តំ កត្វា ឋិតា ភិក្ខូ សង្ឃត្ថេរេន វត្តព្ពា – “អាវុសោ, ធុរគាមេ សង្ឃភត្តំ អបណ្ឌិតមនុស្សោ បន អគមាសិ , គច្ឆាម ធុរគាមេ បិណ្ឌាយ ចរិស្សាមា”តិ។ ភិក្ខូហិ ថេរស្ស វចនំ កាតព្ពំ, ន ទុព្ពចេហិ ភវិតព្ពំ, គាមទ្វារេ អដ្ឋត្វាវ បិណ្ឌាយ ចរិតព្ពំ។ តេសុ បត្តានិ គហេត្វា និសីទាបេត្វា ភោជេន្តេសុ ភុញ្ជិតព្ពំ។ សចេ អាសនសាលាយ ភត្តំ ឋបេត្វា វថិកាសុ អាហិណ្ឌន្តា អារោចេន្តិ – “អាសនសាលាយ, ភន្តេ, ភត្តំ គណ្ហថា”តិ ន វដ្ដតិ។

អថ បន ភត្តំ អាទាយ តត្ថ តត្ថ គន្ត្វា “ភត្តំ គណ្ហថា”តិ វទន្តិ, បដិកច្ចេវ វា វិហារំ អភិហរិត្វា បតិរូបេ ឋានេ ឋបេត្វា អាគតាគតានំ ទេន្តិ, អយំ អភិហដភិក្ខា នាម វដ្ដតិ។ សចេ បន ភត្តសាលាយ ទានំ សជ្ជេត្វា តំ តំ បរិវេណំ បហិណន្តិ “ភត្តសាលាយ ភត្តំ គណ្ហថា”តិ, ន វដ្ដតិ។ យេ បន មនុស្សា បិណ្ឌចារិកេ ភិក្ខូ ទិស្វា អាសនសាលំ សម្មជ្ជិត្វា តត្ថ និសីទាបេត្វា ភោជេន្តិ, ន តេ បដិក្ខិបិតព្ពា។ យេ បន គាមេ ភិក្ខំ អលភិត្វា គាមតោ និក្ខមន្តេ ភិក្ខូ ទិស្វា “ភន្តេ ភត្តំ គណ្ហថា”តិ វទន្តិ, តេ បដិក្ខិបិតព្ពា, ន វា និវត្តិតព្ពំ។ សចេ “និវត្តថ, ភន្តេ, ភត្តំ គណ្ហថា”តិ វទន្តិ, “និវត្តថា”តិ វុត្តបទេ និវត្តិតុំ វដ្ដតិ។ “និវត្តថ ភន្តេ, ឃរេ ភត្តំ កតំ, គាមេ ភត្តំ កត”ន្តិ វទន្តិ, គេហេ ច គាមេ ច ភត្តំ នាម យស្ស កស្សចិ ហោតីតិ និវត្តិតុំ វដ្ដតិ។ “និវត្តថ, ភត្តំ គណ្ហថា”តិ សម្ពន្ធំ កត្វា វទន្តិ, និវត្តិតុំ ន វដ្ដតិ។ អាសនសាលតោ បិណ្ឌាយ ចរិតុំ និក្ខមន្តេ ទិស្វា “និសីទថ ភន្តេ ភត្តំ គណ្ហថា”តិ វុត្តេបិ ឯសេវ នយោ។ និច្ចភត្តន្តិ ធុរភត្តំ វុច្ចតិ។ “និច្ចភត្តំ គណ្ហថា”តិ វទន្តិ, ពហូនម្បិ ឯកតោ គហេតុំ វដ្ដតិ។ សលាកភត្តាទីសុបិ ឯសេវ នយោ។ សេសមេត្ថ ឧត្តានមេវ។

ឯឡកលោមសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

គណភោជនសិក្ខាបទំ ទុតិយំ។

៣. បរម្បរភោជនសិក្ខាបទវណ្ណនា

២២១. តតិយសិក្ខាបទេ – **ន ខោ ឥទំ ឱរកំ ភវិស្សតិ, យថយិមេ មនុស្សា សក្កច្ចំ ភត្តំ ករោន្តីតិ**, យេន និយាមេន ឥមេ មនុស្សា សក្កច្ចំ ភត្តំ ករោន្តិ, តេន ញាយតិ – “ឥទំ សាសនំ ឥទំ វា ពុទ្ធប្បមុខេ សង្ឃេ ទានំ ន ខោ ឱរកំ ភវិស្សតិ, បរិត្តំ លាមកំ នេវ ភវិស្សតី”តិ។ **កិរបតិកោ**តិ ឯត្ថ **“កិរោ”**តិ តស្ស កុលបុត្តស្ស នាមំ; អធិបច្ចដ្ឋេន បន “កិរបតិកោ”តិ វុច្ចតិ។ សោ កិរ ឥស្សរោ អធិបតិ មាសឧតុសំវច្ឆរនិយាមេន វេតនំ ទត្វា កម្មការកេ កម្មំ ការេតិ។ **ពទរា បដិយត្តា**តិ ឧបចារវសេន វទតិ។ **ពទរមិស្សេនា**តិ ពទរសាឡវេន។

២២២. **ឧស្សូរេ អាហរិយិត្ថា**តិ អតិទិវា អាហរិយិត្ថ។

២២៦. **មយ្ហំ ភត្តបច្ចាសំ ឥត្ថន្នាមស្ស ទម្មី**តិ អយំ ភត្តវិកប្បនា នាម សម្មុខាបិ បរម្មុខាបិ វដ្ដតិ។ សម្មុខា ទិស្វា “តុយ្ហំ វិកប្បេមី”តិ វត្វា ភុញ្ជិតព្ពំ, អទិស្វា បញ្ចសុ សហធម្មិកេសុ “ឥត្ថន្នាមស្ស វិកប្បេមី”តិ វត្វា ភុញ្ជិតព្ពំ។ មហាបច្ចរិយាទីសុ បន បរម្មុខាវិកប្បនាវ វុត្តា។ សា ចាយំ យស្មា វិនយកម្មេន សង្គហិតា, តស្មា ភគវតោ វិកប្បេតុំ ន វដ្ដតិ។ ភគវតិ ហិ គន្ធកុដិយំ និសិន្នេបិ សង្ឃមជ្ឈេ និសិន្នេបិ សង្ឃេន គណបូរហេនកេ ភិក្ខូ គហេត្វា តំ តំ កម្មំ កតំ សុកតមេវ ហោតិ, ភគវា នេវ កម្មំ កោបេតិ; ន សម្បាទេតិ។ ន កោបេតិ ធម្មិស្សរត្តា, ន សម្បាទេតិ អគណបូរកត្តា។

២២៩. **ទ្វេ តយោ និមន្តនេ ឯកតោ ភុញ្ជតី**តិ ទ្វេ តីណិ និមន្តនានិ ឯកបត្តេ បក្ខិបិត្វា មិស្សេត្វា ឯកំ កត្វា ភុញ្ជតីតិ អត្ថោ។ ទ្វេ តីណិ កុលានិ និមន្តេត្វា ឯកស្មឹ ឋានេ និសីទាបេត្វា ឥតោ ចិតោ ច អាហរិត្វា ភត្តំ អាកិរន្តិ, សូបព្យញ្ជនំ អាកិរន្តិ, ឯកមិស្សកំ ហោតិ, ឯត្ថ អនាបត្តីតិ មហាបច្ចរិយំ វុត្តំ។ សចេ បន មូលនិមន្តនំ ហេដ្ឋា ហោតិ, បច្ឆិមំ បច្ឆិមំ ឧបរិ, តំ ឧបរិតោ បដ្ឋាយ ភុញ្ជន្តស្ស អាបត្តិ។ ហត្ថំ បន អន្តោ បវេសេត្វា បឋមនិមន្តនតោ ឯកម្បិ កពឡំ ឧទ្ធរិត្វា ភុត្តកាលតោ បដ្ឋាយ យថា តថា វា ភុញ្ជន្តស្ស អនាបត្តិ។ សចេបិ តត្ថ ខីរំ វា រសំ វា អាកិរន្តិ, យេន អជ្ឈោត្ថតំ ភត្តំ ឯករសំ ហោតិ, កោដិតោ បដ្ឋាយ ភុញ្ជន្តស្ស អនាបត្តីតិ មហាបច្ចរិយំ វុត្តំ។ មហាអដ្ឋកថាយំ បន វុត្តំ – “ខីរភត្តំ វា រសភត្តំ វា លភិត្វា និសិន្នស្ស តត្ថេវ អញ្ញេបិ ខីរភត្តំ វា រសភត្តំ វា អាកិរន្តិ, ខីរំ វា រសំ វា បិវតោ អនាបត្តិ។ ភុញ្ជន្តេន បន បឋមំ លទ្ធមំសខណ្ឌំ វា ភត្តបិណ្ឌំ វា មុខេ បក្ខិបិត្វា កោដិតោ បដ្ឋាយ ភុញ្ជិតុំ វដ្ដតិ។ សប្បិបាយាសេបិ ឯសេវ នយោ”តិ។

មហាឧបាសកោ ភិក្ខុំ និមន្តេតិ, តស្ស កុលំ ឧបគតស្ស ឧបាសកោបិ តស្ស បុត្តទារភាតិកភគិនិអាទយោបិ អត្តនោ អត្តនោ កោដ្ឋាសំ អាហរិត្វា បត្តេ បក្ខិបន្តិ, ឧបាសកេន បឋមំ ទិន្នំ អភុញ្ជិត្វា បច្ឆា លទ្ធំ ភុញ្ជន្តស្ស “អនាបត្តី”តិ មហាអដ្ឋកថាយំ វុត្តំ។ កុរុន្ទដ្ឋកថាយំ បន វដ្ដតីតិ វុត្តំ។ មហាបច្ចរិយំ “សចេ បាដេក្កំ បចន្តិ, អត្តនោ អត្តនោ បក្កភត្តតោ អាហរិត្វា ទេន្តិ, តត្ថ បច្ឆា អាហដំ បឋមំ ភុញ្ជន្តស្ស បាចិត្តិយំ។ យទិ បន សព្ពេសំ ឯកោវ បាកោ ហោតិ, បរម្បរភោជនំ ន ហោតី”តិ វុត្តំ។ មហាឧបាសកោ និមន្តេត្វា និសីទាបេតិ, អញ្ញោ មនុស្សោ បត្តំ គណ្ហាតិ, ន ទាតព្ពំ។ កឹ ភន្តេ ន ទេថាតិ? ននុ ឧបាសក តយា និមន្តិតម្ហាតិ! ហោតុ ភន្តេ, លទ្ធំ លទ្ធំ ភុញ្ជថាតិ វទតិ, ភុញ្ជិតុំ វដ្ដតិ។ អញ្ញេន អាហរិត្វា ភត្តេ ទិន្នេ អាបុច្ឆិត្វាបិ ភុញ្ជិតុំ វដ្ដតីតិ កុរុន្ទិយំ វុត្តំ។

អនុមោទនំ កត្វា គច្ឆន្តំ ធម្មំ សោតុកាមា “ស្វេបិ ភន្តេ អាគច្ឆេយ្យាថា”តិ សព្ពេ និមន្តេន្តិ, បុនទិវសេ អាគន្ត្វា លទ្ធំ លទ្ធំ ភុញ្ជិតុំ វដ្ដតិ។ កស្មា? សព្ពេហិ និមន្តិតត្តា។ ឯកោ ភិក្ខុ បិណ្ឌាយ ចរន្តោ ភត្តំ លភតិ, តមញ្ញោ ឧបាសកោ និមន្តេត្វា ឃរេ និសីទាបេតិ, ន ច តាវ ភត្តំ សម្បជ្ជតិ។ សចេ សោ ភិក្ខុ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា លទ្ធភត្តំ ភុញ្ជតិ, អាបត្តិ។ អភុត្វា និសិន្នេ “កឹ ភន្តេ ន ភុញ្ជសី”តិ វុត្តេ “តយា និមន្តិតត្តា”តិ វត្វា លទ្ធំ លទ្ធំ ភុញ្ជថ ភន្តេ”តិ វុត្តោ ភុញ្ជតិ, វដ្ដតិ។

សកលេន គាមេនាតិ សកលេន គាមេន ឯកតោ ហុត្វា និមន្តិតស្សេវ យត្ថ កត្ថចិ ភុញ្ជតោ អនាបត្តិ។ បូគេបិ ឯសេវ នយោ។ **និមន្តិយមានោ ភិក្ខំ គហេស្សាមីតិ ភណតី**តិ “ភត្តំ គណ្ហា”តិ និមន្តិយមានោ “ន មយ្ហំ តវ ភត្តេនត្ថោ, ភិក្ខំ គណ្ហិស្សាមី”តិ វទតិ។ ឯត្ថ បន មហាបទុមត្ថេរោ អាហ – “ឯវំ វទន្តោ ឥមស្មឹ សិក្ខាបទេ អនិមន្តនំ កាតុំ សក្កោតិ, ភុញ្ជនត្ថាយ បន ឱកាសោ កតោ ហោតីតិ នេវ គណភោជនតោ ន ចារិត្តតោ

មុច្ចតី”តិ។ មហាសុមត្ថេរោ អាហ – “យទគ្គេន អនិមន្តនំ កាតុំ សក្កោតិ, តទគ្គេន នេវ គណភោជនំ ន ចារិត្តំ ហោតី”តិ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។

កថិនសមុដ្ឋានំ – កាយវាចតោ កាយវាចាចិត្តតោ ច សមុដ្ឋាតិ, កិរិយាកិរិយំ ឯត្ថ ហិ ភោជនំ កិរិយា, អវិកប្បនំ អកិរិយា, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

បរម្បរភោជនសិក្ខាបទំ តតិយំ។

៤. កាណមាតាសិក្ខាបទវណ្ណនា

២៣០. ចតុត្ថសិក្ខាបទេ – **កាណមាតា**តិ កាណាយ មាតា។ សា កិរស្សា ធីតា អភិរូបា អហោសិ, យេ យេ តំ បស្សន្តិ, តេ តេ រាគេន កាណា ហោន្តិ, រាគន្ធា ហោន្តីតិ អត្ថោ។ តស្មា បរេសំ កាណភាវករណតោ “កាណា”តិ វិស្សុតា អហោសិ។ តស្សា វសេន មាតាបិស្សា “កាណមាតា”តិ បាកដា ជាតា។ **អាគត**ន្តិ អាគមនំ។ **កិស្មិំ វិយា**តិ កីទិសំ វិយ; លជ្ជនកំ វិយ ហោតីតិ អធិប្បាយោ។ **រិត្តហត្ថំ គន្តុ**ន្តិ រិត្តា ហត្ថា អស្មិំ គមនេ តទិទំ រិត្តហត្ថំ, តំ រិត្តហត្ថំ គមនំ គន្តុំ លជ្ជនកំ វិយ ហោតីតិ វុត្តំ ហោតិ។ **បរិក្ខយំ អគមាសី**តិ ឧបាសិកា អរិយសាវិកា ភិក្ខូ ទិស្វា សន្តំ អទាតុំ ន សក្កោតិ, តស្មា តាវ ទាបេសិ, យាវ សព្ពំ បរិក្ខយំ អគមាសិ។ **ធម្មិយា កថាយា**តិ ឯត្ថ កាណាបិ មាតុ អត្ថាយ ទេសិយមានំ ធម្មំ សុណន្តី ទេសនាបរិយោសានេ សោតាបន្នា អហោសិ។ **ឧដ្ឋាយាសនា បក្កាមី**តិ អាសនតោ ឧដ្ឋហិត្វា គតោ។ សោបិ បុរិសោ “សត្ថា កិរ កាណមាតាយ និវេសនំ អគមាសី”តិ សុត្វា កាណំ អានេត្វា បកតិដ្ឋានេយេវ ឋបេសិ។

២៣១. ឥមស្មិំ បន វត្ថុស្មិំ ឧប្បន្នមត្តេ អប្បញ្ញត្តេយេវ សិក្ខាបទេ បាថេយ្យវត្ថុ ឧទបាទិ, តស្មា អនន្តរមេវ ចេតំ ទស្សេតុំ **“តេន ខោ បន សមយេនា”**តិអាទិ វុត្តំ។ សោបិ ច ឧបាសកោ អរិយសាវកត្តា សព្ពមេវ ទាបេសិ។ តេន វុត្តំ – “បរិក្ខយំ អគមាសី”តិ។

២៣៣. **យំកិញ្ចិ បហេណកត្ថាយា**តិ បណ្ណាការត្ថាយ បដិយត្តំ យំកិញ្ចិ អតិរសកមោទកសក្ខលិកាទិ សព្ពំ ឥធ បូវោត្វេវ សង្ខ្យំ គច្ឆតិ។ **យំកិញ្ចិ បាថេយ្យត្ថាយា**តិ មគ្គំ គច្ឆន្តានំ អន្តរាមគ្គត្ថាយ បដិយត្តំ យំកិញ្ចិ ពទ្ធសត្តុអពទ្ធសត្តុតិលតណ្ឌុលាទិ សព្ពំ ឥធ មន្ថោត្វេវ សង្ខ្យំ គច្ឆតិ។ **តតោ ចេ ឧត្តរិ**ន្តិ សចេបិ តតិយំ បត្តំ ថូបិកតំ គណ្ហាតិ, បូវគណនាយ បាចិត្តិយំ។

ទ្វត្តិបត្តបូរេ បដិគ្គហេត្វាតិ មុខវដ្ដិយា ហេដ្ឋិមលេខាយ សមបូរេ បត្តេ គហេត្វា។ **អមុត្រ មយា ទ្វត្តិបត្តបូរា**តិ ឯត្ថ សចេ ទ្វេ គហិតា, “អត្រ មយា ទ្វេ បត្តបូរា បដិគ្គហិតា, ត្វំ ឯកំ គណ្ហេយ្យាសី”តិ វត្តព្ពំ។ តេនាបិ អញ្ញំ បស្សិត្វា “បឋមំ អាគតេន ទ្វេ បត្តបូរា គហិតា, មយា ឯកោ, មា ត្វំ គណ្ហី”តិ វត្តព្ពំ។ យេន បឋមំ ឯកោ គហិតោ, តស្សាបិ បរម្បរារោចនេ ឯសេវ នយោ។ យេន បន សយមេវ តយោ គហិតា, តេន អញ្ញំ ទិស្វា “មា ខោ ឯត្ថ បដិគ្គណ្ហិ” ច្ចេវ វត្តព្ពំ។ **បដិក្កមនំ នីហរិត្វា**តិ អាសនសាលំ ហរិត្វា, អាសនសាលំ គច្ឆន្តេន ច ឆឌ្ឌិតសាលា ន គន្តព្ពា។ យត្ថ មហា ភិក្ខុសង្ឃោ និសីទតិ, តត្ថ គន្តព្ពំ។ មហាបច្ចរិយំ បន វុត្តំ “យា លទ្ធដ្ឋានតោ អាសន្នា អាសនសាលា, តត្ថ គន្តព្ពំ។ អត្តនោ ‘សន្ទិដ្ឋានំ វា សម្ភត្តានំ វា ឯកនិកាយិកានំ វា ទស្សាមី’តិ អញ្ញត្ថ គន្តុំ ន លព្ភតិ។ សចេ បនស្ស និពទ្ធនិសីទនដ្ឋានំ ហោតិ, ទូរម្បិ គន្តុំ វដ្ដតី”តិ។

សំវិភជិតព្ពន្តិ សចេ តយោ បត្តបូរា គហិតា, ឯកំ អត្តនោ ឋបេត្វា ទ្វេ ភិក្ខុសង្ឃស្ស ទាតព្ពា។ សចេ ទ្វេ គហិតា, ឯកំ អត្តនោ ឋបេត្វា ឯកោ សង្ឃស្ស ទាតព្ពោ, យថាមិត្តំ បន ទាតុំ ន លព្ភតិ។ យេន ឯកោ គហិតោ, ន តេន កិញ្ចិ អកាមា ទាតព្ពំ, យថារុចិ កាតព្ពំ។

២៣៥. **គមនេ បដិប្បស្សទ្ធេ**តិ អន្តរាមគ្គេ ឧបទ្ទវំ វា ទិស្វា អនត្ថិកតាយ វា “មយំ ឥទានិ ន បេសិស្សាម, ន គមិស្សាមា”តិ ឯវំ គមនេ បដិប្បស្សទ្ធេ ឧបច្ឆិន្នេ។ **ញាតកានំ បវារិតាន**ន្តិ ឯតេសំ ពហុម្បិ ទេន្តានំ បដិគ្គណ្ហន្តស្ស អនាបត្តិ។ អដ្ឋកថាសុ បន “តេសម្បិ បាថេយ្យបហេណកត្ថាយ បដិយត្តតោ បមាណមេវ វដ្ដតី”តិ វុត្តំ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។

ឆសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

កាណមាតាសិក្ខាបទំ ចតុត្ថំ។

៥. បឋមបវារណសិក្ខាបទវណ្ណនា

២៣៦. បញ្ចមសិក្ខាបទេ – ***ភិក្ខូ ភុត្តាវី បវារិតា***តិ ព្រាហ្មណេន "គណ្ហថ, ភន្តេ, យាវ ឥច្ឆថា"តិ ឯវំ យាវទត្ថបវារណាយ, សយញ្ច "អលំ, អាវុសោ, ថោកំ ថោកំ ទេហី"តិ ឯវំ បដិក្ខេបបវារណាយ បវារិតា។ **បដិវិស្សកេ**តិ សាមន្តឃរវាសិកេ។

២៣៧. **កាកោរវសទ្ទ**ន្តិ កាកានំ ឱរវសទ្ទំ; សន្និបតិត្វា វិរវន្តានំ សទ្ទំ។ **អលមេតំ សព្ព**ន្តិ ឯត្ថ តិការំ អវត្វា "អលមេតំ សព្ពំ" ឯត្តកំ វត្តុំ វដ្ដតិ។

២៣៨-៩. ***ភុត្តាវី***តិ ភុត្តវា។ តត្ថ ច យស្មា យេន ឯកម្បិ សិត្ថំ សង្ខាទិត្វា វា អសង្ខាទិត្វា វា អជ្ឈោហរិតំ ហោតិ, សោ "ភុត្តាវី"តិ សង្ខ្យំ គច្ឆតិ, តេនស្ស បទភាជនេ "ភុត្តាវី នាម បញ្ចន្នំ ភោជនានំ"ន្តិអាទិ វុត្តំ។ **បវារិតោ**តិ កតបវារណោ, កតបដិក្ខេបោ។ សោបិ ច យស្មា ន បដិក្ខេបមត្តេន, អថ ខោ បញ្ចង្គវសេន, តេនស្ស បទភាជនេ "បវារិតោ នាម អសនំ បញ្ញាយតី"តិអាទិ វុត្តំ។ តត្ថ យស្មា "អសនំ បញ្ញាយតី"តិ ឥមិនា វិប្បកតភោជនោ, "បវារិតោ"តិ វុត្តោ។ យោ ច វិប្បកតភោជនោ, តេន កិញ្ចិ ភុត្តំ, កិញ្ចិ អភុត្តំ, យញ្ច ភុត្តំ; តំ សន្ធាយ "ភុត្តាវី"តិបិ សង្ខ្យំ គច្ឆតិ, តស្មា ភុត្តាវីវចនេន វិសុំ កញ្ចិ អត្ថសិទ្ធិំ ន បស្សាម។ "ទិរត្តតិរត្តំ, ឆប្បញ្ចវាចាហិ"តិអាទីសុ (បាចិ. ៦១-៦២) បន ទិរត្តាទិវចនំ វិយ បវារិតបទស្ស បរិវារកភាវេន ព្យញ្ជនសិលិដ្ឋតាយ ចេតំ វុត្តន្តិ វេទិតព្ពំ។

អសនំ បញ្ញាយតីតិអាទីសុ វិប្បកតភោជនំ ទិស្សតិ, ភុញ្ជមានោ ចេសោ បុគ្គលោ ហោតីតិ អត្ថោ។ **ភោជនំ បញ្ញាយតី**តិ បវារណប្បហោនកភោជនំ ទិស្សតិ។ ឱទនាទីនំ ចេ អញ្ញតរំ បដិគ្គិហិតព្ពំ ភោជនំ ហោតីតិ អត្ថោ។ **ហត្ថបាសេ ឋិតោ**តិ បវារណប្បហោនកំ ភោជនំ គណ្ហិត្វា ទាយកោ អឌ្ឍតេយ្យហត្ថប្បមាណេ ឱកាសេ ហោតីតិ អត្ថោ។ **អភិហរតី**តិ សោ ចេ ទាយកោ តស្ស តំ ភត្តំ កាយេន អភិហរតីតិ អត្ថោ។ **បដិក្ខេបោ បញ្ញាយតី**តិ បដិក្ខេបោ ទិស្សតិ; តញ្ចេ អភិហដំ សោ ភិក្ខុ កាយេន វា វាចាយ វា បដិក្ខិបតីតិ អត្ថោ។ ឯវំ បញ្ចន្នំ អង្គានំ វសេន បវារិតោ នាម ហោតីតិ។ វុត្តម្បិ ចេតំ –

> "បញ្ចហិ ឧបាលិ អាការេហិ បវារណា បញ្ញាយតិ – អសនំ បញ្ញាយតិ, ភោជនំ បញ្ញាយតិ, ហត្ថបាសេ ឋិតោ, អភិហរតិ, បដិក្ខេបោ បញ្ញាយតី"តិ (បរិ. ៤២៨)។

តត្រាយំ វិនិច្ឆយោ – "អសន"ន្តិអាទីសុ តាវ យញ្ច អស្នាតិ យញ្ច ភោជនំ ហត្ថបាសេ ឋិតេន អភិហដំ បដិក្ខិបតិ, តំ "ឱទនោ, កុម្មាសោ, សត្តុ, មច្ឆោ, មំស"ន្តិ ឥមេសំ អញ្ញតរមេវ វេទិតព្ពំ។ តត្ថ ឱទនោ នាម – សាលិ, វីហិ, យវោ, គោធុមោ, កង្គុ, វរកោ, កុទ្រូសកោតិ សត្តន្នំ ធញ្ញានំ តណ្ឌុលេហិ និព្ពត្តោ។ តត្ថ **"សាលី"**តិ អន្តមសោ នីវារំ ឧបាទាយ សព្ពាបិ សាលិជាតិ។ **"វីហី"**តិ សព្ពាបិ វីហិជាតិ។ **"យវគោធុមេសុ"** ភេទោ នត្ថិ។ **"កង្គូ"**តិ សេតរត្តកាឡភេទា សព្ពាបិ កង្គុជាតិ។ **"វរកោ"**តិ អន្តមសោ វរកចោរកំ ឧបាទាយ សព្ពា សេតវណ្ណា វរកជាតិ។ **"កុទ្រូសកោ"**តិ កាឡកោ ទ្រវោ ចេវ សាមាកាទិភេទា ច សព្ពាបិ តិណធញ្ញជាតិ។

នីវារវរកចោរកា ចេត្ថ "ធញ្ញានុលោមា"តិ វទន្តិ។ ធញ្ញានិ វា ហោន្តុ ធញ្ញានុលោមានិ វា, ឯតេសំ វុត្តប្បភេទានំ សត្តន្នំ ធញ្ញានំ តណ្ឌុលេ គហេត្វា "ភត្តំ បចិស្សាមា"តិ វា "យាគុំ បចិស្សាមា"តិ វា "អម្ពិលបាយាសាទីសុ អញ្ញតរំ បចិស្សាមា"តិ វា យំកិញ្ចិ សន្ធាយ បចន្តុ, សចេ ឧណ្ហំ សីតលំ វា ភុញ្ជន្តានំ ភោជនកាលេ គហិតគហិតដ្ឋានេ ឱធិ បញ្ញាយតិ, ឱទនសង្គហមេវ គច្ឆតិ, បវារណំ ជនេតិ។ សចេ ឱធិ ន បញ្ញាយតិ, យាគុសង្គហំ គច្ឆតិ, បវារណំ ន ជនេតិ។

យោបិ បាយាសោ វា បណ្ណផលកឡីរមិស្សកា អម្ពិលយាគុ វា ឧទ្ធនតោ ឱតារិតមត្តា អព្ភុណ្ហា ហោតិ, អាវជ្ជិត្វា បិវិតុំ សក្កា, ហត្ថេន គហិតោកាសេបិ ឱធី ន ទស្សេតិ, បវារណំ ន ជនេតិ។ សចេ បន ឧសុមាយ វិគតាយ សីតលីភូតា ឃនភាវំ គច្ឆតិ, ឱធី ទស្សេតិ, បុន បវារណំ ជនេតិ។ បុព្ពេ តនុភាវោ ន រក្ខតិ។ សចេបិ ទធិតក្កាទីនិ អារោបេត្វា ពហុបណ្ណផលកឡីរេ បក្ខិបិត្វា មុដ្ឋិមត្តាបិ តណ្ឌុលា បក្ខិត្តា ហោន្តិ, ភោជនកាលេ ចេ ឱធិ បញ្ញាយតិ, បវារណំ ជនេតិ។ អយាគុកេ និមន្តនេ "យាគុំ ទស្សាមា"តិ ភត្តេ ឧទកកញ្ជិកខីរាទីនិ អាកិរិត្វា "យាគុំ គណ្ហថា"តិ ទេន្តិ។ កិញ្ចាបិ តនុកា ហោន្តិ, បវារណំ ជនេតិយេវ ។ សចេ បន បក្កឋិតេសុ ឧទកាទីសុ បក្ខិបិត្វា បចិត្វា ទេន្តិ, យាគុសង្គហមេវ គច្ឆតិ។ យាគុសង្គហំ គតេបិ តស្មិំ វា អញ្ញស្មិំ វា យត្ថ មច្ឆមំសំ បក្ខិបន្តិ, សចេ សាសបមត្តម្បិ មច្ឆមំសខណ្ឌំ វា ន្ហារុ វា បញ្ញាយតិ, បវារណំ ជនេតិ។

សុទ្ធរសកោ បន រសកយាគុ វា ន ជនេតិ។ បបេត្វា វុត្តជញ្ញានំ តណ្ឌុលេ អញ្ញេហិ វេឡុតណ្ឌុលាទីហិ វា កន្ទមូលផលេហិ វា យេហិ កេហិចិ កតំ ភត្តម្បិ បវារណំ ន ជនេតិ, បគេវ យនយាគុ។ សចេ បនេត្ថ មច្ឆមំសំ បក្ខិបន្តិ, ជនេតិ។ មហាបច្ចរិយំ "បុប្ផអត្ថាយ ភត្តម្បិ បវារណំ ជនេតី"តិ វុត្តំ។ បុប្ផិអត្ថាយ ភត្តំ នាម បុប្ផិខជ្ជកត្ថាយ កុថិតគូទកេ បក្ខិបិត្វា សេទិតតណ្ឌុលា វុច្ចន្តិ។ សចេ បន តេ តណ្ឌុលេ សុក្ខាបេត្វា ខាទន្តិ, វដ្ដតិ; នេវ សត្តុសង្ខ្យំ ន ភត្តសង្ខ្យំ គច្ឆន្តិ។ បុន តេហិ កតភត្តំ បវារេតិយេវ។ តេ តណ្ឌុលេ សប្បិតេលាទីសុ វា បចន្តិ, បូវំ វា ករោន្តិ, ន បវារេន្តិ។ បុថុកា វា តាហិ កតសត្តុភត្តាទីនិ វា ន បវារេន្តិ។

កុម្មាសោ នាម យវេហិ កតកុម្មាសោ។ អញ្ញេហិ បន មុគ្គាទីហិ កតកុម្មាសោ បវារណំ ន ជនេតិ។ សត្តុ នាម សាលិវីហិយវេហិ កតសត្តុ។ កង្គុវរកកុទ្រូសកសីសានិបិ ភជ្ជិត្វា ឰសកំ កោដ្ដេត្វា ថុសេ បលាបេត្វា បុន ទន្ន្ហំ កោដ្ដេត្វា ចុណ្ណំ ករោន្តិ។ សចេបិ តំ អល្លត្តា ឯកាពទ្ធំ ហោតិ, សត្តុសង្គហមេវ គច្ឆតិ។ ខរបាកភជ្ជិតានំ វីហីនំ តណ្ឌុលេ កោដ្ដេត្វា ទេន្តិ, តម្បិ ចុណ្ណំ សត្តុសង្គហមេវ គច្ឆតិ។ សមបាកភជ្ជិតានំ បន វីហីនំ វា វីហិបលាបានំ វា តណ្ឌុលា ភជ្ជិតតណ្ឌុលា ឯវ វា ន បវារេន្តិ។ តេសំ បន តណ្ឌុលាទីនំ ចុណ្ណំ បវារេតិ។ ខរបាកភជ្ជិតានំ វីហីនំ កុណ្ឌកម្បិ បវារេតិ។ សមបាកភជ្ជិតានំ បន អាតបសុក្ខានំ វា កុណ្ឌកំ ន បវារេតិ។ លាជា វា តេហិ កតភត្តសត្តុអាទីនិ វា ន បវារេន្តិ។ ភជ្ជិតបិដ្ឋំ វា យំកិញ្ចិ សុទ្ធខជ្ជកំ វា ន បវារេតិ។ មច្ឆមំសបូរិតខជ្ជកំ បន សត្តុមោទកោ វា បវារេតិ។ មច្ឆោ មំសញ្ច បាកដមេវ។ អយំ បន វិសេសោ – សចេបិ យាគុំ បិវន្តស្ស យាគុសិត្ថមត្តានេវ ទ្វេ មច្ឆខណ្ឌានិ វា មំសខណ្ឌានិ វា ឯកភាជនេ វា នានាភាជនេ វា ទេន្តិ, តានិ ចេ អខាទន្តោ អញ្ញំ យំកិញ្ចិ បវារណប្បហោនកំ បដិក្ខិបតិ , ន បវារេតិ។ តតោ ឯកំ ខាទិតំ, ឯកំ ហត្ថេ វា បត្តេ វា ហោតិ, សោ ចេ អញ្ញំ បដិក្ខិបតិ, បវារេតិ។ ទ្វេបិ ខាទិតានិ ហោន្តិ, មុខេ សាសបមត្តម្បិ អវសិដ្ឋំ នត្ថិ, សចេបិ អញ្ញំ បដិក្ខិបតិ, ន បវារេតិ។

កប្បិយមំសំ ខាទន្តោ កប្បិយមំសំ បដិក្ខិបតិ, បវារេតិ។ កប្បិយមំសំ ខាទន្តោ អកប្បិយមំសំ បដិក្ខិបតិ, ន បវារេតិ។ កស្មា? អវត្ថុតាយ។ យញ្ហិ ភិក្ខុនោ ខាទិតុំ វដ្ដតិ, តំយេវ បដិក្ខិបតោ បវារណា ហោតិ។ ឥទំ បន ជានន្តោ អកប្បិយត្តា បដិក្ខិបតិ, អជានន្តោបិ បដិក្ខិបិតព្ពដ្ឋានេ ឋិតមេវ បដិក្ខិបតិ នាម, តស្មា ន បវារេតិ។ សចេ បន អកប្បិយមំសំ ខាទន្តោ កប្បិយមំសំ បដិក្ខិបតិ, បវារេតិ។ កស្មា? វត្ថុតាយ។ យញ្ហិ តេន បដិក្ខិត្តំ, តំ បវារណាយ វត្ថុ។ យំ បន ខាទតិ, តំ កិញ្ចាបិ បដិក្ខិបិតព្ពដ្ឋានេ ឋិតំ, ខាទិយមានំ បន មំសភាវំ ន ជហតិ, តស្មា បវារេតិ។ អកប្បិយមំសំ ខាទន្តោ អកប្បិយមំសំ បដិក្ខិបតិ, បុរិមនយេនេវ ន បវារេតិ។ កប្បិយមំសំ វា អកប្បិយមំសំ វា ខាទន្តោ បញ្ចន្នំ ភោជនានំ យំកិញ្ចិ កប្បិយភោជនំ បដិក្ខិបតិ, បវារេតិ។ កុលទូសកវេជ្ជកម្មឧត្តរិមនុស្សធម្មារោចនសាទិតរូបិយាទីហិ និព្ពត្តំ ពុទ្ធបដិកុដ្ឋំ អនេសនាយ ឧប្បន្នំ អកប្បិយភោជនំ បដិក្ខិបតិ, ន បវារេតិ។ កប្បិយភោជនំ វា អកប្បិយភោជនំ វា ភុញ្ជន្តោបិ កប្បិយភោជនំ បដិក្ខិបតិ, បវារេតិ។ អកប្បិយភោជនំ បដិក្ខិបតិ, ន បវារេតីតិ សព្ពត្ថ វុត្តនយេនេវ ការណំ វេទិតព្ពំ។

ឯវំ "អសន"ន្តិអាទីសុ យញ្ច អស្នាតិ, យញ្ច ភោជនំ ហត្ថបាសេ ឋិតេន អភិហដំ បដិក្ខិបន្តោ បវារណំ អាបជ្ជតិ, តំ ញត្វា ឥទានិ យថា អាបជ្ជតិ, តស្ស ជាននត្ថំ អយំ វិនិច្ឆយោ – "'អសនំ ភោជន'ន្តិ ឯត្ថ តាវ យេន ឯកសិត្ថម្បិ អជ្ឈោហដំ ហោតិ, សោ សចេ បត្តមុខហត្ថានំ យត្ថ កត្ថចិ បញ្ចសុ ភោជនេសុ ឯកស្មិម្បិ សតិ អញ្ញំ បញ្ចសុ ភោជនេសុ ឯកម្បិ បដិក្ខិបតិ, បវារេតិ។ កត្ថចិ ភោជនំ នត្ថិ, អាមិសគន្ធមត្តំ បញ្ញាយតិ, ន បវារេតិ។ មុខេ ច ហត្ថេ ច ភោជនំ នត្ថិ, បត្តេ អត្ថិ, តស្មឹ បន អាសនេ ន ភុញ្ជិតុកាមោ, វិហារំ បវិសិត្វា ភុញ្ជិតុកាមោ, អញ្ញស្ស វា ទាតុកាមោ, តស្មឹ ចេ អន្តរេ ភោជនំ បដិក្ខិបតិ, ន បវារេតិ។ កស្មា? វិប្បកតភោជនភាវស្ស ឧបច្ឆិន្នត្តា។ យោបិ អញ្ញត្រ គន្ត្វា ភុញ្ជិតុកាមោ មុខេ ភត្តំ គិលិត្វា សេសំ អាទាយ គច្ឆន្តោ អន្តរាមគ្គេ អញ្ញំ ភោជនំ បដិក្ខិបតិ, តស្សាបិ បវារណា ន ហោតី"តិ មហាបច្ចរិយំ វុត្តំ។ យថា ច បត្តេ; ឯវំ ហត្ថេបិ។ មុខេបិ វា វិជ្ជមានភោជនំ សចេ អនជ្ឈោហរិតុកាមោ ហោតិ, តស្មិញ្ច ខណេ អញ្ញំ បដិក្ខិបតិ, ន បវារេតិ។ ឯកស្មិញ្ហិ បទេ វុត្តលក្ខណំ សព្ពត្ថ វេទិតព្ពំ ហោតិ។ អបិច កុរុន្ទិយំ ឯស នយោ ទស្សិតោយេវ។ វុត្តញ្ហិ តត្ថ "មុខេ ភត្តំ គិលិតំ, ហត្ថេ ភត្តំ វិឃាសាទស្ស ទាតុកាមោ, បត្តេ ភត្តំ ភិក្ខុស្ស ទាតុកាមោ, សចេ តស្មឹ ខណេ បដិក្ខិបតិ, ន បវារេតី"តិ។ **ហត្ថបាសេ ឋិតោ**តិ ឯត្ថ បន សចេ ភិក្ខុ និសិន្នោ ហោតិ, អាសនស្ស បច្ឆិមន្តតោ បដ្ឋាយ, សចេ ឋិតោ, បណ្ហិអន្តតោ បដ្ឋាយ, សចេ និបន្នោ, យេន បស្សេន និបន្នោ, តស្ស បារិមន្តតោ បដ្ឋាយ, ទាយកស្ស និសិន្នស្ស វា ឋិតស្ស វា និបន្នស្ស វា ឋបេត្វា បសារិតហត្ថំ យំ អាសន្នតរំ អង្គំ, តស្ស ឱរិមន្តេន បរិច្ឆិន្ទិត្វា អឌ្ឍតេយ្យហត្ថោ "ហត្ថបាសោ"តិ វេទិតព្ពោ។ តស្មឹ ឋត្វា អភិហដំ បដិក្ខិបន្តស្សេវ បវារណា ហោតិ, ន តតោ បរំ។

អភិហរតីតិ ហត្ថបាសព្ភន្តរេ ឋិតោ គហណត្ថំ ឧបនាមេតិ។ សចេ បន អនន្តរនិសិន្នោបិ ភិក្ខុ ហត្ថេ វា ឩរូសុ វា អាធារកេ វា ឋិតបត្តំ អនភិហរិត្វាវ "ភត្តំ គណ្ហា"តិ វទតិ, តំ បដិក្ខិបតោ បវារណា នត្ថិ។ ភត្តបច្ឆី

អានេត្វា បុរតោ ភូមិយំ ឋបេត្វា “គណ្ហាហី”តិ វុត្តេបិ ឯសេវ នយោ។ ព្លសកំ បន ឧទ្ធរិត្វា វា អបនាមេត្វា វា “គណ្ហថា”តិ វុត្តេ បដិក្ខិបតោ បវារណា ហោតិ។ ថេរាសនេ និសិន្នោ ថេរោ ទូរេ និសិន្នស្ស ទហរភិក្ខុស្ស បត្តំ បេសេត្វា “ឥតោ ឱទនំ គណ្ហាហី”តិ វទតិ, គណ្ហិត្វា បន គតោ តុណ្ហី តិដ្ឋតិ, ទហរោ “អលំ មយ្ហ”ន្តិ បដិក្ខិបតិ, ន បវារេតិ។ កស្មា? ថេរស្ស ទូរភាវតោ ទូតស្ស ច អនភិហរណតោតិ។ សចេ បន គហេត្វា អាគតោ ភិក្ខុ “ឥទំ ភត្តំ គណ្ហា”តិ វទតិ, តំ បដិក្ខិបតោ បវារណា ហោតិ។

បរិវេសនាយ ឯកោ ឯកេន ហត្ថេន ឱទនបច្ឆិំ ឯកេន កដច្ឆុំ គហេត្វា ភិក្ខូ បរិវិសតិ, តត្រ ចេ អញ្ញោ អាគន្ត្វា “អហំ បច្ឆិំ ធារេស្សាមិ, ត្វំ ឱទនំ ទេហី”តិ វត្វា គហិតមត្តកមេវ ករោតិ, បរិវេសកោ ឯវ បន តំ ធារេតិ, តស្មា សា អភិហដាវ ហោតិ។ តតោ ទាតុកាមតាយ គណ្ហន្តំ បដិក្ខិបន្តស្ស បវារណា ហោតិ។ សចេ បន បរិវិសកេន ផុដ្ឋមត្តាវ ហោតិ, ឥតរោវ នំ ធារេតិ, តតោ ទាតុកាមតាយ គណ្ហន្តំ បដិក្ខិបន្តស្ស បវារណា ន ហោតិ។ កដច្ឆុនា ឧទ្ធដភត្តេ បន ហោតិ។ កដច្ឆុអភិហារោយេវ ហិ តស្ស អភិហារោ។ ទ្វិន្នំ សមភារេបិ បដិក្ខិបន្តោ បវារេតិយេវាតិ មហាបច្ចរិយំ វុត្តំ។ អនន្តរស្ស ភិក្ខុនោ ភត្តេ ទិយ្យមានេ ឥតរោ បត្តំ ហត្ថេហិ បិទហតិ, បវារណា នត្ថិ។ កស្មា? អញ្ញស្ស អភិហដេ បដិក្ខិត្តត្តា។

បដិក្ខេបោ បញ្ញាយតីតិ ឯត្ថ វាចាយ អភិហដំ បដិក្ខិបតោ បវារណា នត្ថិ។ កាយេន អភិហដំ បន កាយេន វា វាចាយ វា បដិក្ខិបន្តស្ស បវារណា ហោតីតិ វេទិតព្វោ។

តត្ថ កាយេន បដិក្ខេបោ នាម អង្គុលឹ វា ហត្ថំ វា មច្ឆិកពីជនឹ វា ចីវរកណ្ណំ វា ចាលេតិ, ភមុកាយ វា អាការំ ករោតិ, កុទ្ធោ វា ឱលោកេតិ, វាចាយ បដិក្ខេបោ នាម “អល”ន្តិ វា, “ន គណ្ហាមី”តិ វា, “មា អាកិរា”តិ វា, “អបគច្ឆា”តិ វា វទតិ; ឯវំ យេន កេនចិ អាការេន កាយេន វា វាចាយ វា បដិក្ខិត្តេ បវារណា ហោតិ។

ឯកោ អភិហដេ ភត្តេ បវារណាយ ភីតោ ហត្ថ អបនេត្វា បុនប្បុនំ បត្តេ ឱទនំ អាកិរន្តំ “អាកិរ អាកិរ កោដ្ដេត្វា បូរេហី”តិ វទតិ, ឯត្ថ កថន្តិ? មហាសុមត្ថេរោ តាវ “អនាកិរណត្ថាយ វុត្តត្តា បវារណា ហោតី”តិ អាហ។ មហាបទុមត្ថេរោ បន “‘អាកិរ បូរេហី’តិ វទន្តស្ស នាម ‘កស្សចិ បវារណា អត្ថី’តិ វត្វា ‘ន បវារេតី’”តិ អាហ។ អបរោ ភត្តំ អភិហរន្តំ ភិក្ខុំ សល្លក្ខេត្វា “កឹ អាវុសោ ឥតោបិ កិញ្ចិ គណ្ហិស្សសិ, ទម្មិ តេ កិញ្ចី”តិ អាហ។ តត្រាបិ “‘ឯវំ នាគមិស្សតី’តិ វុត្តត្តា ‘បវារណា ហោតី’”តិ មហាសុមត្ថេរោ អាហ។ មហាបទុមត្ថេរោ បន “‘គណ្ហិស្សសី’តិ វទន្តស្ស នាម ‘កស្សចិ បវារណា អត្ថី’តិ វត្វា ‘ន បវារេតី’”តិ អាហ។

ឯកោ សមំសកំ រសំ អភិហរិត្វា “រសំ គណ្ហថា”តិ វទតិ, តំ សុត្វា បដិក្ខិបតោ បវារណា នត្ថិ។ “មច្ឆរសំ មំសរស”ន្តិ វុត្តេ បដិក្ខិបតោ ហោតិ, “ឥទំ គណ្ហថា”តិ វុត្តេបិ ហោតិយេវ។ មំសំ វិសុំ កត្វា “មំសរសំ គណ្ហថា”តិ វទតិ, តត្ថ ចេ សាសបមត្តម្បិ មំសខណ្ឌំ អត្ថិ , តំ បដិក្ខិបតោ បវារណា ហោតិ។ សចេ បន បរិស្សាវិតោ ហោតិ, “វដ្ដតី”តិ អភយត្ថេរោ អាហ។

មំសរសេន អាបុច្ឆន្តំ មហាថេរោ “មុហុត្តំ អាគមេហី”តិ វត្វា “ថាលកំ អាវុសោ អាហរា”តិ អាហ។ ឯត្ថ កថន្តិ? មហាសុមត្ថេរោ តាវ “អភិហារកស្ស គមនំ បឋមំ ឧបច្ឆិន្នំ, តស្មា បវារេតី”តិ អាហ។ មហាបទុមត្ថេរោ បន “អយំ កុហឹ គច្ឆតិ, កីទិសំ ឯតស្ស គមនំ, គណ្ហន្តស្សាបិ នាម បវារណា អត្ថី”តិ វត្វា “ន បវារេតី”តិ អាហ។ កឡីរបនសាទីហិ មិស្សេត្វា មំសំ បចន្តិ, តំ គហេត្វា “កឡីរសូបំ គណ្ហថ, បនសព្យញ្ជនំ គណ្ហថា”តិ វទន្តិ, ឯវម្បិ ន បវារេតិ។ កស្មា? អបវារណារហស្ស នាមេន វុត្តត្តា។ សចេ បន “មច្ឆសូបំ មំសសូប”ន្តិ វា “ឥមំ គណ្ហថា”តិ វា វទន្តិ, បវារេតិ។ មំសករម្ពកោ នាម ហោតិ, តំ ទាតុកាមោបិ “ករម្ពកំ គណ្ហថា”តិ វទតិ, វដ្ដតិ; ន បវារេតិ។ “មំសករម្ពក”ន្តិ វា “ឥទ”ន្តិ វា វុត្តេ បន បវារេតិ។ ឯសេវ នយោ សព្ពេសុ មច្ឆមំសមិស្សកេសុ។

យោ បន និមន្តនេ ភុញ្ជមានោ មំសំ អភិហដំ “ឧទ្ទិស្ស កត”ន្តិ មញ្ញមានោ បដិក្ខិបតិ, បវារិតោវ ហោតីតិ មហាបច្ចរិយំ វុត្តំ។ មិស្សកកថា បន កុរុន្ទិយំ សុដ្ឋុ វុត្តា។ ឯវញ្ហិ តត្ថ វុត្តំ – បិណ្ឌបាតចារិកោ ភិក្ខុ ភត្តមិស្សកំ យាគុំ អាហរិត្វា “យាគុំ គណ្ហថា”តិ វទតិ, ន បវារេតិ។ “ភត្តំ គណ្ហថា”តិ វុត្តេ បវារេតិ។ កស្មា? យេនាបុច្ឆិតោ, តស្ស អត្ថិតាយ។ អយមេត្ថ អធិប្បាយោ – “យាគុមិស្សកំ គណ្ហថា”តិ វទតិ, តត្រ ចេ យាគុ ពហុតរា វា ហោតិ សមសមា វា, ន បវារេតិ។ យាគុ មន្ទា, ភត្តំ ពហុតរំ, បវារេតិ។ ឥទញ្ច សព្ពអដ្ឋកថាសុ វុត្តត្តា ន សក្កា បដិក្ខិបិតុំ, ការណំ បនេត្ថ ទុទ្ទសំ។ “ភត្តមិស្សកំ គណ្ហថា”តិ វទតិ, ភត្តំ ពហុកំ វា សមំ វា អប្បតរំ វា ហោតិ, បវារេតិយេវ។ ភត្តំ វា យាគុំ វា អនាមសិត្វា “មិស្សកំ គណ្ហថា”តិ វទតិ, តត្រ ចេ ភត្តំ ពហុតរំ វា សមកំ វា ហោតិ, បវារេតិ។ អប្បតរំ ន បវារេតិ។ ឥទញ្ច ករម្ពកេន ន សមានេតព្ពំ។ ករម្ពកោ ហិ មំសមិស្សកោបិ ហោតិ អមំសមិស្សកោបិ, តស្មា “ករម្ពក”ន្តិ វុត្តេ បវារណា នត្ថិ។ ឥទំ បន ភត្តមិស្សកមេវ។ ឯត្ថ វុត្តនយេនេវ បវារណា

ហោតិ។ ពហុរសេ ភត្តេ រសំ, ពហុខីរេ ខីរំ ពហុសប្បិម្ហិ ច បាយាសេ សប្បឹ គណ្ហថាតិ វិសុំ កត្វា ទេតិ, តំ បដិក្ខិបតោ បវារណា នត្ថិ។

យោ បន គច្ឆន្តោ បវារេតិ, សោ គច្ឆន្តោវ ភុញ្ជិតុំ លភតិ។ កទ្ទមំ វា ឧទកំ វា បត្វា ឋិតេន អតិរិត្តំ ការេតព្ពំ។ សចេ អន្តរា នទី បូរា ហោតិ, នទីតីរេ គុម្ពំ អនុបរិយាយន្តេន ភុញ្ជិតព្ពំ។ អថ នាវា វា សេតុ វា អត្ថិ, តំ អភិរុហិត្វាបិ ចង្កមន្តេនេវ ភុញ្ជិតព្ពំ, គមនំ ន ឧបច្ឆិន្ទិតព្ពំ។ យានេ វា ហត្ថិអស្សបិដ្ឋេ វា ចន្ទមណ្ឌលេ វា សូរិយមណ្ឌលេ វា និសីទិត្វា បវារិតេន យាវ មជ្ឈន្ហិកំ, តាវ តេសុ គច្ឆន្តេសុបិ និសិន្នេនេវ ភុញ្ជិតព្ពំ។ យោ ឋិតោ បវារេតិ, ឋិតេនេវ, យោ និសិន្នោ បវារេតិ, និសិន្នេនេវ ភុញ្ជិតព្ពំ។ តំ តំ ឥរិយាបថំ កោបេន្តេន អតិរិត្តំ ការេតព្ពំ។ យោ ឧក្កុដិកោ និសីទិត្វា បវារេតិ, តេន ឧក្កុដិកេនេវ ភុញ្ជិតព្ពំ។ តស្ស បន ហេដ្ឋា បលាលបីឋំ វា កិញ្ចិ វា និសីទនកំ ទាតព្ពំ។ បីឋកេ និសីទិត្វា បវារិតេន អាសនំ អចាលេត្វាវ ចតស្សោ ទិសា បរិវត្តន្តេន ភុញ្ជិតុំ លព្ភតិ។ មញ្ចេ និសីទិត្វា បវារិតេន ឥតោ វា ឯត្តោ វា សំសរិតុំ ន លព្ភតិ។ សចេ បន នំ សហ មញ្ចេន ឧក្ខិបិត្វា អញ្ញត្រ នេន្តិ, វដ្ដតិ។ និបជ្ជិត្វា បវារិតេន និបន្នេនេវ ភុញ្ជិតព្ពំ។ បរិវត្តន្តេន យេន បស្សេន និបន្នោ, តស្ស ឋានំ នាតិក្កមេតព្ពំ។

អនតិរិត្តន្តិ ន អតិរិត្តំ; ន អធិកន្តិ អត្ថោ។ តំ បន យស្មា កប្បិយកតាទីហិ សត្តហិ វិនយកម្មាការេហិ អកតំ វា គិលានស្ស អនធិកំ វា ហោតិ, តស្មា បទភាជនេ “អកប្បិយកត”ន្តិអាទិ វុត្តំ។ តត្ថ **អកប្បិយកត**ន្តិ យំ តត្ថ ផលំ វា កន្ទមូលាទិ វា បញ្ចហិ សមណកប្បេហិ កប្បិយំ អកតំ; យញ្ច អកប្បិយមំសំ វា អកប្បិយភោជនំ វា, ឯតំ អកប្បិយំ នាម។ តំ អកប្បិយំ “អលមេតំ សព្ព”ន្តិ ឯវំ អតិរិត្តំ កតម្បិ អកប្បិយកតន្តិ វេទិតព្ពំ។ **អប្បដិគ្គហិតកត**ន្តិ ភិក្ខុនា អប្បដិគ្គហិតំយេវ បុរិមនយេនេវ អតិរិត្តំ កតំ។ **អនុច្ចារិតកត**ន្តិ កប្បិយំ ការាបេតុំ អាគតេន ភិក្ខុនា ឦសកម្បិ អនុក្ខិត្តំ វា អនបនាមិតំ វា កតំ។ **អហត្ថបាសេ កត**ន្តិ កប្បិយំ ការាបេតុំ អាគតស្ស ហត្ថបាសតោ ពហិ ឋិតេន កតំ។ **អភុត្តាវិនា កត**ន្តិ យោ “អលមេតំ សព្ព”ន្តិ អតិរិត្តំ ករោតិ, តេន បវារណប្បហោនកំ ភោជនំ អភុត្តេន កតំ។ **ភុត្តាវិនា បវារិតេន អាសនា វុដ្ឋិតេន កត**ន្តិ ឥទំ ឧត្តានមេវ។ **អលមេតំ សព្ពន្តិ អវុត្ត**ន្តិ វចីភេទំ កត្វា ឯវំ អវុត្តំ ហោតិ។ ឥតិ ឥមេហិ សត្តហិ វិនយកម្មាការេហិ យំ អតិរិត្តំ កប្បិយំ អកតំ, យញ្ច ន គិលានាតិរិត្តំ, តទុភយម្បិ អនតិរិត្តន្តិ វេទិតព្ពំ។

អតិរិត្តំ បន តស្សេវ បដិបក្ខនយេន វេទិតព្ពំ។ អបិចេត្ថ **ភុត្តាវិនា កតំ ហោតី**តិ អនន្តរេ និសិន្នស្ស សភាគស្ស ភិក្ខុនោ បត្តតោ ឯកម្បិ សិត្ថំ វា មំសហីរំ វា ខាទិត្វា កតម្បិ ភុត្តាវិនាវ កតំ ហោតីតិ វេទិតព្ពំ។ **អាសនា អវុដ្ឋិតេនា**តិ ឯត្ថ បន អសម្មោហត្ថំ អយំ វិនិច្ឆយោ – ទ្វេ ភិក្ខូ បាតោវ ភុញ្ជមានា បវារិតា ហោន្តិ – ឯកេន តត្ថេវ និសីទិតព្ពំ, ឥតរេន និច្ចភត្តំ វា សលាកភត្តំ វា អានេត្វា ឧបឌ្ឍំ តស្ស ភិក្ខុនោ បត្តេ អាកិរិត្វា ហត្ថំ ធោវិត្វា សេសំ តេន ភិក្ខុនា កប្បិយំ ការាបេត្វា ភុញ្ជិតព្ពំ។ កស្មា? យញ្ហិ តស្ស ហត្ថេ លគ្គំ, តំ អកប្បិយំ ហោតិ។ សចេ បន បឋមំ និសិន្នោ ភិក្ខុ សយមេវ តស្ស បត្តតោ ហត្ថេន គណ្ហាតិ, ហត្ថធោវនកិច្ចំ នត្ថិ។ សចេ បន ឯវំ កប្បិយំ ការាបេត្វា ភុញ្ជន្តស្ស បុន កិញ្ចិ ព្យញ្ជនំ វា ខាទនីយំ វា បត្តេ អាកិរន្តិ, យេន បឋមំ កប្បិយំ កតំ, សោ បុន កាតុំ ន លភតិ។ យេន អកតំ, តេន កាតព្ពំ។ យញ្ច អកតំ, តំ កាតព្ពំ។ **“យេន អកត”**ន្តិ អញ្ញេន ភិក្ខុនា យេន បឋមំ ន កតំ, តេន កាតព្ពំ។ **“យញ្ច អកត”**ន្តិ យេន បឋមំ កប្បិយំ កតំ, តេនាបិ យំ អកតំ តំ កាតព្ពំ។ បឋមភាជនេ បន កាតុំ ន លព្ភតិ។ តត្ថ ហិ ករិយមានំ បឋមំ កតេន សទ្ធឹ កតំ ហោតិ, តស្មា អញ្ញស្មឹ ភាជនេ កាតុំ វដ្ដតីតិ អធិប្បាយោ។ ឯវំ កតំ បន តេន ភិក្ខុនា បឋមំ កតេន សទ្ធឹ ភុញ្ជិតុំ វដ្ដតិ។

កប្បិយំ ករោន្តេន ច ន កេវលំ បត្តេយេវ, កុណ្ឌេបិ បច្ឆិយម្បិ យត្ថ កត្ថចិ បុរតោ ឋបេត្វា ឱនាមិតភាជនេ កាតព្ពំ។ តំ សចេបិ ភិក្ខុសតំ បវារិតំ ហោតិ, សព្ពេសំ ភុញ្ជិតុំ វដ្ដតិ, អប្បវារិតានម្បិ វដ្ដតិ។ យេន បន កប្បិយំ កតំ, តស្ស ន វដ្ដតិ។ សចេបិ បវារេត្វា បិណ្ឌាយ បវិដ្ឋំ ភិក្ខុំ បត្តំ គហេត្វា អវស្សំ ភុញ្ជនកេ មង្គលនិមន្តនេ និសីទាបេន្តិ, អតិរិត្តំ ការេត្វាវ ភុញ្ជិតព្ពំ។ សចេ តត្ថ អញ្ញោ ភិក្ខុ នត្ថិ, អាសនសាលំ វា វិហារំ វា បត្តំ បេសេត្វា ការេតព្ពំ។ កប្បិយំ ករោន្តេន បន អនុបសម្បន្នស្ស ហត្ថេ ឋិតំ ន កាតព្ពំ។ សចេ អាសនសាលាយំ អព្យត្តោ ភិក្ខុ ហោតិ, សយំ គន្ត្វា កប្បិយំ ការាបេត្វា អានេត្វា ភុញ្ជិតព្ពំ។

គិលានាតិរិត្តន្តិ ឯត្ថ ន កេវលំ យំ គិលានស្ស ភុត្តាវសេសំ ហោតិ, តំ គិលានាតិរិត្តំ; អថ ខោ យំកិញ្ចិ គិលានំ ឧទ្ទិស្ស អជ្ជ វា ស្វេ វា យទា វា ឥច្ឆតិ, តទា ខាទិស្សតីតិ អាហដំ, តំ សព្ពំ “គិលានាតិរិត្ត”ន្តិ វេទិតព្ពំ។ យំ យាមកាលិកាទីសុ អជ្ឈោហារេ អជ្ឈោហារេ ទុក្កដំ, តំ អសំសដ្ឋវសេន វុត្តំ។ សចេ បន អាមិសសំសដ្ឋានិ ហោន្តិ, អាហារត្ថាយបិ អនាហារត្ថាយបិ បដិគ្គហេត្វា អជ្ឈោហរន្តស្ស បាចិត្តិយមេវ។

២៤១. សតិ បច្ចយេតិ យាមកាលិកំ បិបាសាយ សតិ បិបាសច្ឆេទនត្ថំ, សត្តាហកាលិកំ យាវជីវិកញ្ច តេន តេន ឧបសមេតព្ពកេ អាពាធេ សតិ តស្ស ឧបសមនត្ថំ បរិភុញ្ជតោ អនាបត្តិ។ សេសមេត្ថ ឧត្តានមេវ។

កថិនសមុដ្ឋានំ – កាយវាចតោ កាយវាចាចិត្តតោ ច សមុដ្ឋាតិ, កិរិយាកិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

បឋមបវារណសិក្ខាបទំ បញ្ចមំ។

៦. ទុតិយបវារណសិក្ខាបទវណ្ណនា

២៤២. ឆដ្ឋសិក្ខាបទេ – **អនាចារំ អាចរតី**តិ បណ្ណត្តិវីតិក្កមំ ករោតិ។ **ឧបនន្ធី**តិ ឧបនាហំ ជនេន្តោ តស្មិំ បុគ្គលេ អត្តនោ កោធំ ពន្ធិ; បុនប្បុនំ អាឃាតំ ជនេសីតិ អត្ថោ។ **ឧបនទ្ធោ ភិក្ខូ**តិ សោ ជនិតឧបនាហោ ភិក្ខុ។

២៤៣. អភិហដ្ឋុំ បវារេយ្យាតិ អភិហរិត្វា “ហន្ទ ភិក្ខុ ខាទ វា ភុញ្ជ វា”តិ ឯវំ បវារេយ្យ។ បទភាជនេ បន “ហន្ទ ភិក្ខូ”តិអាទី អនុទ្ធរិត្វា សាធារណមេវ អភិហដ្ឋុំ បវារណាយ អត្ថំ ទស្សេតុំ “យាវតកំ ឥច្ឆសិ តាវតកំ គណ្ហាហី”តិ វុត្តំ។ **ជានន្តិ** បវារិតភាវំ ជានន្តោ។ តំ បនស្ស ជាននំ យស្មា តីហាការេហិ ហោតិ, តស្មា “ជានាតិ នាម សាមំ វា ជានាតី”តិអាទិនា នយេន បទភាជនំ វុត្តំ។ **អាសាទនាបេក្ខោ**តិ អាសាទនំ ចោទនំ មង្កុករណភាវំ អបេក្ខមានោ។

បដិគ្គណ្ហាតិ អាបត្តិ ទុក្កដស្សាតិ យស្ស អភិហដំ តស្មិំ បដិគ្គណ្ហន្តេ អភិហារកស្ស ភិក្ខុនោ ទុក្កដំ។ ឥតរស្ស បន សព្ពោ អាបត្តិភេទោ បឋមសិក្ខាបទេ វុត្តោ, ឥមស្មិំ បន សិក្ខាបទេ សព្ពា អាបត្តិយោ អភិហារកស្សេវ វេទិតព្ពា។ សេសំ បឋមសិក្ខាបទេ វុត្តនយត្តា បាកដមេវ។

តិសមុដ្ឋានំ – កាយចិត្តតោ វាចាចិត្តតោ កាយវាចាចិត្តតោ ច សមុដ្ឋាតិ, កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, ទុក្ខវេទនន្តិ។

ទុតិយបវារណសិក្ខាបទំ ឆដ្ឋំ។

៧. វិកាលភោជនសិក្ខាបទវណ្ណនា

២៤៧. សត្តមសិក្ខាបទេ – **គិរគ្គសមជ្ជោ**តិ គិរិម្ហិ អគ្គសមជ្ជោ, គិរិស្ស វា អគ្គទេសេ សមជ្ជោ។ សោ កិរ សត្តមេ ទិវសេ ភវិស្សតីតិ នគរេ ឃោសនា ករិយតិ, នគរស្ស ពហិទ្ធា សមេ ភូមិភាគេ បព្ពតច្ឆាយាយ មហាជនកាយោ សន្និបតតិ, អនេកប្បការានិ នដនាដកានិ បវត្តន្តិ, តេសំ ទស្សនត្ថំ មញ្ចាតិមញ្ចេ ពន្ធន្តិ។ សត្តរសវគ្គិយា អបញ្ញត្តេ សិក្ខាបទេ ទហរាវ ឧបសម្បន្នា, តេ “នាដកានិ អាវុសោ បស្សិស្សាមា”តិ តត្ថ អគមំសុ។ អថ នេសំ ញាតកា “អម្ហាកំ អយ្យា អាគតា”តិ តុដ្ឋចិត្តា ន្ហាបេត្វា វិលិម្បេត្វា ភោជេត្វា អញ្ញម្បិ បូវខាទនីយាទី ហត្ថេ អទំសុ។ តេ សន្ធាយ វុត្តំ – **“មនុស្សា សត្តរសវគ្គិយេ ភិក្ខូ បស្សិត្វា”**តិអាទិ។

២៤៨-៩. វិកាលេតិ វិគតេ កាលេ។ កាលោតិ ភិក្ខូនំ ភោជនកាលោ អធិប្បេតោ, សោ ច សព្ពន្តិមេន បរិច្ឆេទេន មជ្ឈន្តិកោ, តស្មិំ វីតិវត្តេតិ អធិប្បាយោ។ តេនេវស្ស បទភាជនេ “វិកាលោ នាម មជ្ឈន្តិកេ វីតិវត្តេ យាវ អរុណុគ្គមនា”តិ វុត្តំ, ឋិតមជ្ឈន្តិកោបិ កាលសង្គហំ គច្ឆតិ។ តតោ បដ្ឋាយ បន ខាទិតុំ វា ភុញ្ជិតុំ វា ន សក្កា, សហសា បិវិតុំ សក្កា ភវេយ្យ, កុក្កុច្ចកេន បន ន កត្តព្ពំ។ កាលបរិច្ឆេទជាននត្ថញ្ច កាលត្ថម្ភោ យោជេតព្ពោ, កាលន្តរេវ ភត្តកិច្ចំ កាតព្ពំ។

អវសេសំ ខាទនីយំ នាមាតិ ឯត្ថ យំ តាវ សក្ខលិមោទកាទិបុព្ពណ្ណាបរណ្ណមយំ, តត្ថ វត្តព្ពមេវ នត្ថិ។ យម្បិ វនមូលាទិប្បភេទំ អាមិសគតិកំ ហោតិ, សេយ្យថិទំ – មូលខាទនីយំ កន្ទខាទនីយំ មុឡាលខាទនីយំ មត្ថកខាទនីយំ ខន្ធខាទនីយំ តចខាទនីយំ បត្តខាទនីយំ បុប្ផខាទនីយំ ផលខាទនីយំ អដ្ឋិខាទនីយំ បិដ្ឋខាទនីយំ និយ្យាសខាទនីយន្តិ, ឥទម្បិ ខាទនីយសង្ខ្យមេវ គច្ឆតិ។

តត្ថ បន អាមិសគតិកសល្លក្ខណត្ថំ ឥទំ មុខមត្តនិទស្សនំ – មូលខាទនីយេ តាវ មូលកមូលំ ខារកមូលំ ចច្ចុមូលំ តម្ពកមូលំ តណ្ឌុលេយ្យកមូលំ វត្ថុលេយ្យកមូលំ វជកលិមូលំ ជជ្ឈរិមូលន្តិ ឯវមាទីនិ សូបេយ្យបណ្ណ

មូលានិ អាមិសគតិកានិ។ ឯត្ថ ច វជកលិមូលេ ជរដ្ឋំ ឆិន្ទិត្វា ឆឌ្ឌេន្តិ, តំ យាវជីវិកំ ហោតិ។ អញ្ញម្បិ ឯវរូបំ ឯតេនេវ នយេន វេទិតព្ពំ។ មូលកខារកជល្លិមូលានំ បន ជរដ្ឋានិបិ អាមិសគតិកានេវាតិ វុត្តំ។ យានិ បន បាឡិយំ –

> “អនុជានាមិ , ភិក្ខវេ, មូលានិ ភេសជ្ជានិ ហលិទ្ទិំ សិង្គិវេរំ វចំ វចត្តំ អតិវិសំ កដុករោហិណិំ ឧសីរំ ភទ្ទមុត្តកំ, យានិ វា បនញ្ញានិបិ អត្ថិ មូលានិ ភេសជ្ជានិ នេវ ខាទនីយេ ខាទនីយត្ថំ ផរន្តិ, ន ភោជនីយេ ភោជនីយត្ថំ ផរន្តី”តិ (មហាវ. ២៦៣) –

វុត្តានិ, តានិ យាវជីវិកានិ។ តេសំ ចូឡបញ្ចមូលំ មហាបញ្ចមូលន្តិអាទិនា នយេន គណិយមានានំ គណនាយ អន្តោ នត្ថិ។ ខាទនីយត្ថំ ភោជនីយត្ថញ្ច ផរណាភាវោយេវ បន តេសំ លក្ខណំ។ តស្មា យំកិញ្ចិ មូលំ តេសុ តេសុ ជនបទេសុ បកតិអាហារវសេន មនុស្សានំ ខាទនីយត្ថំ ភោជនីយត្ថញ្ច ផរតិ, តំ យាវកាលិកំ; ឥតរំ យាវជីវិកន្តិ វេទិតព្ពំ។ តេសុ ពហុំ វត្វាបិ ហិ ឥមស្មិំយេវ លក្ខណេ ឋាតព្ពំ។ នាមសញ្ញាសុ បន វុច្ចមានាសុ តំ តំ នាមំ អជានន្តានំ សម្មោហោយេវ ហោតិ, តស្មា នាមសញ្ញាយ អាទរំ អកត្វា លក្ខណមេវ ទស្សិតំ។

យថា ច មូលេ; ឯវំ កន្ទាទីសុបិ យំ លក្ខណំ ទស្សិតំ, តស្សេវ វសេន វិនិច្ឆយោ វេទិតព្ពោ។ យញ្ច តំ បាឡិយំ ហលិទ្ទាទិ អដ្ឋវិធំ វុត្តំ, តស្ស ខន្ធតចបុប្ផផលម្បិ សព្ពំ យាវជីវិកន្តិ វុត្តំ។

កន្ទខាទនីយេ ទុវិធោ កន្ទោ – ទីឃោ ច រស្សោ ច ភិសកីសុកកន្ទាទិ វដ្ដោ ឧប្បលកសេរុកកន្ទាទិ, យំ “គណ្ឋិ”តិបិ វទន្តិ។ តត្ថ សព្ពេសំ កន្ទានំ ជិណ្ណជរដ្ឋានញ្ច ឆល្លិ ច សុខុមមូលានិ ច យាវជីវិកានិ។ តរុណោ បន សុខខាទនីយោ, សាលកល្យាណិបោតកកន្ទោ កីសុកបោតកកន្ទោ អម្ពាដកកន្ទោ កេតកកន្ទោ មាលុវកន្ទោ ភិសសង្ខាតោ បទុមបុណ្ឌរីកកន្ទោ បិណ្ឌាលុមសាលុអាទយោ ច ខីរវល្លិកន្ទោ អាលុវកន្ទោ សិគ្គុកន្ទោ តាលកន្ទោ នីលុប្បលរត្តុប្បលកុមុទសោគន្ធិកានំ កន្ទា កទលិកន្ទោ វេឡុកន្ទោ កសេរុកកន្ទោតិ ឯវមាទយោ តេសុ តេសុ ជនបទេសុ បកតិអាហារវសេន មនុស្សានំ ខាទនីយត្ថញ្ច ភោជនីយត្ថញ្ច ផរណកកន្ទា យាវកាលិកា។

ខីរវល្លិកន្ទោ អធោតោ យាវជីវិកោ, ធោតោ យាវកាលិកោ។ ខីរកាកោលិជីវិកឧសភកលសុណាទិកន្ទា បន យាវជីវិកា។ តេ បាឡិយំ – “យានិ វា បនញ្ញានិបិ អត្ថិ មូលានិ ភេសជ្ជានី”តិ ឯវំ មូលភេសជ្ជសង្គហេនេវ សង្គហិតា។

មូឡាលខាទនីយេ បន បទុមមូឡាលំ បុណ្ឌរីកមុឡាលសទិសមេវ។ ឯរកមូលំ កន្ទុលមូលន្តិ ឯវមាទិ តេសុ តេសុ ជនបទេសុ បកតិអាហារវសេន មនុស្សានំ ខាទនីយត្ថញ្ច ភោជនីយត្ថញ្ច ផរណកមុឡាលំ យាវកាលិកំ។ ហលិទ្ទិសិង្គិវេរមកចិចតុរស្សវល្លិកេតកតាលហិន្តាលកុន្តាលនាឡិកេរបូគរុក្ខាទិមុឡាលំ បន យាវជីវិកំ, តំ សព្ពម្បិ បាឡិយំ – “យានិ វា បនញ្ញានិបិ អត្ថិ មូលានិ ភេសជ្ជានី”តិ (មហាវ. ២៦៣) ឯវំ មូលភេសជ្ជសង្គហេនេវ សង្គហិតំ។

មត្ថកខាទនីយេ តាលហិន្តាលកុន្តាលកេតកនាឡិកេរបូគរុក្ខខជ្ជូរិវេត្តឯរកកទលីនំ កឡីរសង្ខាតា មត្ថកា វេណុកឡីរោ នឡកឡីរោ ឧច្ឆុកឡីរោ មូលកកឡីរោ សាសបកឡីរោ សតាវរិកឡីរោ សត្តន្នំ ធញ្ញានំ កឡីរាតិ ឯវមាទិ តេសុ តេសុ ជនបទេសុ បកតិអាហារវសេន មនុស្សានំ ខាទនីយត្ថំ ភោជនីយត្ថញ្ច ផរណកោ រុក្ខវល្លិអាទីនំ មត្ថកោ យាវកាលិកោ។ ហលិទ្ទិសិង្គិវេរវចមកចិលសុណានំកឡីរា តាលហិន្តាលកុន្តាលនាឡិកេរកឡីរានញ្ច ឆិន្ទិត្វា បាតិតោ ជរដ្ឋពុន្ទោ យាវជីវិកោ។

ខន្ធខាទនីយេ អន្តោបថវីគតោ សាលកល្យាណិខន្ធោ ឧច្ឆុខន្ធោ នីលុប្បលរត្តុប្បលកុមុទសោគន្ធិកានំ ខន្ធកាតិ ឯវមាទិ តេសុ តេសុ ជនបទេសុ បកតិអាហារវសេន មនុស្សានំ ខាទនីយត្ថំ ភោជនីយត្ថញ្ច ផរណកោ ខន្ធោ យាវកាលិកោ។ ឧប្បលជាតីនំ បណ្ណទណ្ឌកោ បទុមជាតីនំ សព្ពោបិ ទណ្ឌកោ ការវិន្ទក ទណ្ឌាទយោ ច អវសេសសព្ពខន្ធា យាវជីវិកា។

តចខាទនីយេ ឧច្ឆុតចោវ ឯកោ យាវកាលិកោ, សោបិ សរសោ។ សេសោ សព្ពោ យាវជីវិកោ។ តេសំ បន មត្ថកខន្ធតចានំ តិណ្ណំ បាឡិយំ កសាវភេសជ្ជេន សង្គហោ វេទិតព្ពោ។ វុត្តញ្ហេតំ –

“អនុជានាមិ, ភិក្ខវេ, កសាវានិ ភេសជ្ជានិ និម្ពកសាវំ, កុដជកសាវំ, បដោលកសាវំ, ផគ្គវកសាវំ នត្តមាលកសាវំ, យានិ វា បនញ្ញានិបិ អត្ថិ កសាវានិ ភេសជ្ជានិ នេវ ខាទនីយេ ខាទនីយត្ថំ ផរន្តិ, ន ភោជនីយេ ភោជនីយត្ថំ ផរន្តី”តិ (មហាវ. ២៦៣)។

ឯត្ថ ហិ ឯតេសម្បិ សង្គហោ សិជ្ឈតិ។ វុត្តកសាវានិ ច សព្ពានិ កប្បិយានីតិ វេទិតព្ពានិ។

បត្តខាទនីយេ មូលកំ ខារកោ ចច្ចុ តម្ពកោ តណ្ឌុលេយ្យកោ បបុន្នាគោ វត្ថុលេយ្យកោ វជកលិ ជជ្ឈរិ សេល្លុ សិគ្គុ កាសមទ្ទកោ ឧម្មា ចីនមុគ្គោ មាសោ រាជមាសោ ឋបេត្វា មហានិប្ផាវំ អវសេសនិប្ផាវោ អគ្គិមន្ថោ សុនិសន្នកោ សេតវរណោ នាឡិកា ភូមិយំ ជាតលោណីតិ ឯតេសំ បត្តានិ អញ្ញានិ ច ឯវរូបានិ តេសុ តេសុ ជនបទេសុ បកតិអាហារវសេន មនុស្សានំ ខាទនីយត្ថំ ភោជនីយត្ថញ្ច ផរណកានិ បត្តានិ ឯកំសេន យាវកាលិកានិ។ យា បនញ្ញា មហានខបិដ្ឋិមត្តា បណ្ណលោណិ រុក្ខេ ច គច្ឆេ ច អារោហតិ, តស្សា បត្តំ យាវជីវិកំ។ ព្រហ្មិបត្តញ្ច យាវកាលិកន្តិ ទីបវាសិនោ វទន្តិ។ អម្ពបល្លវំ យាវកាលិកំ, អសោកបល្លវំ បន យាវជីវិកំ។

យានិ វា បនញ្ញានិ បាឡិយំ –

“អនុជានាមិ, ភិក្ខវេ, បណ្ណានិ ភេសជ្ជានិ និម្ពបណ្ណំ កុដជបណ្ណំ បដោលបណ្ណំ សុលសិបណ្ណំ កប្បាសកបណ្ណំ យានិ វា បនញ្ញានិបិ អត្ថិ បណ្ណានិ ភេសជ្ជានិ នេវ ខាទនីយេ ខាទនីយត្ថំ ផរន្តិ ន ភោជនីយេ ភោជនីយត្ថំ ផរន្តី”តិ (មហាវ. ២៦៣) –

វុត្តានិ, តានិ យាវជីវិកានិ។ ន កេវលញ្ច បណ្ណានិយេវ តេសំ បុប្ផផលាទីនិបិ យាវជីវិកានិ។ បណ្ណានំ ផគ្គវបណ្ណំ អជ្ជុកបណ្ណំ ផណិជ្ជកបណ្ណំ បដោលបណ្ណំ តម្ពូលបណ្ណំ បទុមិនិបណ្ណន្តិ ឯវំ គណនវសេន អន្តោ នត្ថិ។

បុប្ផខាទនីយេ មូលកបុប្ផំ ខារកបុប្ផំ ចច្ចុបុប្ផំ តម្ពកបុប្ផំ វជកលិបុប្ផំ ជជ្ឈរិបុប្ផំ ចូឡនិប្ផាវបុប្ផំ មហានិប្ផាវបុប្ផំ កសេរុកបុប្ផំ នាឡិកេរតាលកេតកានំ តរុណបុប្ផានិ សេតវរណបុប្ផំ សិគ្គុបុប្ផំ ឧប្បលបទុមជាតិកានំ បុប្ផានិ កណ្ណិកមត្តំ អគន្ធិកបុប្ផំ កឡីរបុប្ផំ ជីវន្តីបុប្ផន្តិ ឯវមាទិ តេសុ តេសុ ជនបទេសុ បកតិអាហារវសេន មនុស្សានំ ខាទនីយត្ថំ ភោជនីយត្ថញ្ច ផរណកបុប្ផំ យាវកាលិកំ។ អសោកពកុលកុយ្យកបុន្នាគចម្បកជាតិករវីរកណិការកុន្ទនវមាលិកមល្លិកាទីនំ បន បុប្ផំ យាវជីវិកំ តស្ស គណនាយ អន្តោ នត្ថិ។ បាឡិយំ បនស្ស កសាវភេសជ្ជេនេវ សង្គហោ វេទិតព្ពោ។

ផលខាទនីយេ បនសលពុជតាលនាឡិកេរអម្ពជម្ពូអម្ពាដកតិន្តិណិកមាតុលុង្គកបិត្ថលាពុកុម្ភណ្ឌបុស្សផលតិម្ពរូសកតិបុសវាតិង្គណចោចមោចមធុកាទីនំ ផលានិ យានិ លោកេ តេសុ តេសុ ជនបទេសុ បកតិអាហារវសេន មនុស្សានំ ខាទនីយត្ថំ ភោជនីយត្ថញ្ច ផរន្តិ, សព្ពានិ តានិ យាវកាលិកានិ។ នាមគណនវសេន នេសំ ន សក្កា បរិយន្តំ ទស្សេតុំ។ យានិ បន បាឡិយំ –

“អនុជានាមិ, ភិក្ខវេ, ផលានិ ភេសជ្ជានិ – ពិលង្គំ, បិប្ផលី, មរិចំ, ហរីតកំ, វិភីតកំ, អាមលកំ, គោដ្ឋផលំ, យានិ វា បនញ្ញានិបិ អត្ថិ ផលានិ ភេសជ្ជានិ នេវ ខាទនីយេ ខាទនីយត្ថំ ផរន្តិ ន ភោជនីយេ ភោជនីយត្ថំ ផរន្តី”តិ (មហាវ. ២៦៣) –

វុត្តានិ, តានិ យាវជីវិកានិ។ តេសម្បិ អបរិបក្កានិ អច្ឆិវ ពិម្ពវរណកេតកកាស្មរីអាទីនំ ផលានិ ជាតិផលំ កដុកផលំ ឯឡា តក្កោលន្តិ ឯវំ នាមវសេន ន សក្កា បរិយន្តំ ទស្សេតុំ។

អដ្ឋិខាទនីយេ លពុជដ្ឋិ បនសដ្ឋិ អម្ពាដកដ្ឋិ សាលដ្ឋិ ខជ្ជូរិកេតកតិម្ពរូសកានំ តរុណផលដ្ឋិ តិន្តិណិកដ្ឋិ ពិម្ពផលដ្ឋិ ឧប្បល បទុមជាតីនំ បោក្ខរដ្ឋីតិ ឯវមាទីនិ តេសុ តេសុ ជនបទេសុ មនុស្សានំ បកតិអាហារវសេន ខាទនីយត្ថំ ភោជនីយត្ថញ្ច ផរណកានិ អដ្ឋីនិ យាវកាលិកានិ។ មធុកដ្ឋិ បុន្នាគដ្ឋិ ហរីតកាទីនំ អដ្ឋីនិ សិទ្ធត្ថកដ្ឋិ រាជិកដ្ឋីតិ ឯវមាទីនិ អដ្ឋីនិ យាវជីវិកានិ។ តេសំ បាឡិយំ ផលភេសជ្ជេនេវ សង្គហោ វេទិតព្ពោ។

បិដ្ឋខាទនីយេ សត្តន្នំ តាវ ធញ្ញានំ ធញ្ញានុលោមានំ អបរណ្ណានញ្ច បិដ្ឋំ បនសបិដ្ឋំ លពុជបិដ្ឋំ អម្ពាដកបិដ្ឋំ សាលបិដ្ឋំ ធោតកតាលបិដ្ឋញ្ច ខីរវល្លិបិដ្ឋញ្ចាតិ ឯវមាទីនិ តេសុ តេសុ ជនបទេសុ បកតិអាហារវសេន មនុស្សានំ ខាទនីយត្ថំ ភោជនីយត្ថញ្ច ផរណកានិ បិដ្ឋានិ យាវកាលិកានិ។ អធោតកំ តាលបិដ្ឋំ ខីរវល្លិបិដ្ឋំ អស្សគន្ធាទិបិដ្ឋានិ ច យាវជីវិកានិ។ តេសំ បាឡិយំ កសាវេហិ ច មូលផលេហិ ច សង្គហោ វេទិតព្ពោ។

និយ្យាសខាទនីយេ ឯកោ ឧច្ឆុនិយ្យាសោវ សត្តាហកាលិកោ។ សេសា “អនុជានាមិ, ភិក្ខវេ, ជតូនិ ភេសជ្ជានិ – ហិង្គុំ ហិង្គុជតុំ ហិង្គុសិបាដិកំ តកំ តកបត្តិំ តកបណ្ណិំ សជ្ជុលសំ យានិ វា បនញ្ញានិបិ អត្ថិ ជតូនិ ភេសជ្ជានី”តិ (មហាវ. ២៦៣) ឯវំ បាឡិយំ វុត្តនិយ្យាសា យាវជីវិកា។ តត្ថ យេវាបនកវសេន សង្គហិតានំ អម្ពនិយ្យាសោ កណិការនិយ្យាសោតិ ឯវំ នាមវសេន ន សក្កា បរិយន្តំ ទស្សេតុំ។ ឯវំ ឥមេសុ មូលខាទនីយាទីសុ យំកិញ្ចិ យាវកាលិកំ, សព្ពម្បិ ឥមស្មិំ អត្ថេ “អវសេសំ ខាទនីយំ នាមា”តិ សង្គហិតំ ។

ភោជនីយំ នាម បញ្ច ភោជនានីតិអាទិម្ហិ យំ វត្តព្ពំ តំ វុត្តមេវ។ **ខាទិស្សាមិ ភុញ្ជិស្សាមីតិ, បដិគ្គណ្ហាតី**តិ យោ ភិក្ខុ វិកាលេ ឯតំ ខាទនីយំ ភោជនីយញ្ច បដិគ្គណ្ហាតិ, តស្ស បដិគ្គហណេ តាវ អាបត្តិ ទុក្កដស្ស។ សេសមេត្ថ ឧត្តានមេវ។

ឯឡកលោមសមុដ្ឋានំ – កាយតោ ច កាយចិត្តតោ ច សមុដ្ឋាតិ, កិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

វិកាលភោជនសិក្ខាបទំ សត្តមំ។

៨. សន្និធិការកសិក្ខាបទវណ្ណនា

២៥២. អដ្ឋមសិក្ខាបទេ – **ពេលដ្ឋសីសោ** នាម ជដិលសហស្សព្ភន្តរោ មហាថេរោ។ **អរញ្ញេ វិហរតី**តិ ជេតវនស្ស អវិទូរេ បធានឃរេ ឯកស្មិំ អាវាសេ វសតិ។ **សុក្ខកុរ**ន្តិ អសូបព្យញ្ជនំ ឱទនំ។ សោ កិរ អន្តោគាមេ ភុញ្ជិត្វា បច្ឆា បិណ្ឌាយ ចរិត្វា តាទិសំ ឱទនំ អាហរតិ, តញ្ច ខោ អប្បិច្ឆតាយ, ន បច្ចយគិទ្ធតាយ។ ថេរោ កិរ សត្តាហំ និរោធសមាបត្តិយា វីតិនាមេត្វា សមាបត្តិតោ វុដ្ឋាយ តំ បិណ្ឌបាតំ ឧទកេន តេមេត្វា ភុញ្ជតិ, តតោ បុន សត្តាហំ សមាបត្តិយា និសីទតិ។ ឯវំ ទ្វេបិ តីណិបិ ចត្តារិបិ សត្តាហានិ វីតិនាមេត្វា គាមំ បិណ្ឌាយ បវិសតិ។ តេន វុត្តំ – “**ចិរេន គាមំ បិណ្ឌាយ បវិសតី**”តិ។

២៥៣. ការោ ករណំ កិរិយាតិ អត្ថតោ ឯកំ, សន្និធិការោ អស្សាតិ សន្និធិការំ; សន្និធិការមេវ **សន្និធិការកំ**។ បដិគ្គហេត្វា ឯករត្តំ វីតិនាមិតស្សេតំ អធិវចនំ។ តេនេវស្ស បទភាជនេ វុត្តំ – “សន្និធិការកំ នាម អជ្ជ បដិគ្គហិតំ អបរជ្ជូ”តិ។

បដិគ្គណ្ហាតិ អាបត្តិ ទុក្កដស្សាតិ ឯវំ សន្និធិកតំ យំកិញ្ចិ យាវកាលិកំ វា យាមកាលិកំ វា អជ្ឈោហរិតុកាមតាយ គណ្ហន្តស្ស បដិគ្គហណេ តាវ អាបត្តិ ទុក្កដស្ស។ អជ្ឈោហរតោ បន ឯកមេកស្មិំ អជ្ឈោហារេ បាចិត្តិយំ។ សចេបិ បត្តោ ទុទ្ធោតោ ហោតិ, យំ អង្គុលិយា ឃំសន្តស្ស លេខា បញ្ញាយតិ, គណ្ឋិកបត្តស្ស វា គណ្ឋិកន្តរេ ស្នេហោ បវិដ្ឋោ ហោតិ, សោ ឧណ្ហេ ឱតាបេន្តស្ស បគ្ឃរតិ, ឧណ្ហយាគុយា វា គហិតាយ សន្ទិស្សតិ, តាទិសេ បត្តេបិ បុនទិវសេ ភុញ្ជន្តស្ស បាចិត្តិយំ។ តស្មា បត្តំ ធោវិត្វា បុន តត្ថ អច្ឆោទកំ វា អាសិញ្ចិត្វា អង្គុលិយា វា ឃំសិត្វា និស្នេហភាវោ ជានិតព្ពោ។ សចេ ហិ ឧទកេ វា ស្នេហភាវោ បត្តេ វា អង្គុលិលេខា បញ្ញាយតិ, ទុទ្ធោតោ ហោតិ។ តេលវណ្ណបត្តេ បន អង្គុលិលេខា បញ្ញាយតិ, សា អព្ពោហារិកា។ យំ ភិក្ខូ និរបេក្ខា សាមណេរានំ បរិច្ចជន្តិ, តញ្ចេ សាមណេរា និទហិត្វា ទេន្តិ, សព្ពំ វដ្ដតិ។ សយំ បដិគ្គហេត្វា អបរិច្ចត្តមេវ ហិ ទុតិយទិវសេ ន វដ្ដតិ។ តតោ ហិ ឯកសិត្ថម្បិ អជ្ឈោហរតោ បាចិត្តិយមេវ។

អកប្បិយមំសេសុ មនុស្សមំសេ ថុល្លច្ចយេន សទ្ធិំ បាចិត្តិយំ, អវសេសេសុ ទុក្កដេន សទ្ធិំ។ យាមកាលិកំ សតិ បច្ចយេ អជ្ឈោហរតោ បាចិត្តិយំ។ អាហារត្ថាយ អជ្ឈោហរតោ ទុក្កដេន សទ្ធិំ បាចិត្តិយំ។ សចេ បវារិតោ ហុត្វា អនតិរិត្តកតំ អជ្ឈោហរតិ, បកតិអាមិសេ ទ្វេ បាចិត្តិយានិ, មនុស្សមំសេ ថុល្លច្ចយេន សទ្ធិំ ទ្វេ, សេសអកប្បិយមំសេ ទុក្កដេន សទ្ធិំ, យាមកាលិកំ សតិ បច្ចយេ សាមិសេន មុខេន អជ្ឈោហរតោ ទ្វេ, និរាមិសេន ឯកមេវ។ អាហារត្ថាយ អជ្ឈោហរតោ វិកប្បទ្វយេបិ ទុក្កដំ វឌ្ឍតិ។ សចេ វិកាលេ អជ្ឈោហរតិ, បកតិភោជនេ សន្និធិបច្ចយា ច វិកាលភោជនបច្ចយា ច ទ្វេ បាចិត្តិយានិ, អកប្បិយមំសេសុ ថុល្លច្ចយញ្ច ទុក្កដញ្ច វឌ្ឍតិ។ យាមកាលិកេសុ វិកាលបច្ចយា អនាបត្តិ, អនតិរិត្តបច្ចយា បន វិកាលេ សព្ពវិកប្បេសុ អនាបត្តិ។

២៥៥. **សត្តាហកាលិកំ យាវជីវិកំ អាហារត្ថាយា**តិ អាហារត្ថាយ បដិគ្គណ្ហតោ បដិគ្គហណបច្ចយា តាវ ទុក្កដំ, អជ្ឈោហរតោ បន សចេ និរាមិសំ ហោតិ, អជ្ឈោហារេ អជ្ឈោហារេ ទុក្កដំ។ អថ អាមិសសំសដ្ឋំ បដិគ្គហេត្វា ឋបិតំ ហោតិ, យថាវត្ថុកំ បាចិត្តិយមេវ។

២៥៦. **អនាបត្តិ យាវកាលិក**ន្តិអាទិម្ហិ វិកាលភោជនសិក្ខាបទេ និទ្ទិដ្ឋំ ខាទនីយភោជនីយំ យាវ មជ្ឈន្តិកសង្ខាតោ កាលោ, តាវ ភុញ្ជិតព្ពតោ **យាវកាលិកំ**។ សទ្ធឹ អនុលោមបានេហិ អដ្ឋវិធំ បានំ យាវ រត្តិយា បច្ឆិមយាមសង្ខាតោ យាមោ, តាវ បរិភុញ្ជិតព្ពតោ យាមោ កាលោ អស្សាតិ **យាមកាលិកំ**។ សប្បិអាទិ បញ្ចវិធំ ភេសជ្ជំ សត្តាហំ និធេតព្ពតោ សត្តាហោ កាលោ អស្សាតិ **សត្តាហកាលិកំ**។ ឋបេត្វា ឧទកំ អវសេសំ សព្ពម្បិ យាវជីវំ បរិហរិត្វា សតិ បច្ចយេ បរិភុញ្ជិតព្ពតោ **យាវជីវក**ន្តិ វុច្ចតិ ។

តត្ថ អរុណោទយេវ បដិគ្គហិតំ យាវកាលិកំ សតក្ខត្តុម្បិ និទហិត្វា យាវកាលោ នាតិក្កមតិ តាវ, យាមកាលិកំ ឯកំ អហោរត្តំ, សត្តាហកាលិកំ សត្តរត្តំ, ឥតរំ សតិ បច្ចយេ, យាវជីវម្បិ បរិភុញ្ជន្តស្ស អនាបត្តិ។ សេសមេត្ថ ឧត្តានមេវ។ អដ្ឋកថាសុ បន ឥមស្មឹ ឋានេ បានកថា កប្បិយានុលោមកថា “កប្បតិ នុ ខោ យាវកាលិកេន យាមកាលិក”ន្តិអាទិកថា ច កប្បិយភូមិកថា ច វិត្ថារិតា, តំ មយំ អាគតដ្ឋានេយេវ កថយិស្សាម។

ឯឡកលោមសមុដ្ឋានំ – កាយតោ ច កាយចិត្តតោ ច សមុដ្ឋាតិ, កិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

សន្និធិការកសិក្ខាបទំ អដ្ឋមំ។

៩. បណីតភោជនសិក្ខាបទវណ្ណនា

២៥៧. នវមសិក្ខាបទេ – **បណីតភោជនានី**តិ ឧត្តមភោជនានិ។ **កស្ស សម្បន្នំ ន មនាប**ន្តិ សម្បត្តិយុត្តំ កស្ស ន បិយំ។ **សាទុ**ន្តិ សុរសំ។

២៥៨. **យោ បន ភិក្ខុ ឯវរូបានិ បណីតភោជនានិ អគិលានោ អត្តនោ អត្ថាយ វិញ្ញាបេត្វា ភុញ្ជេយ្យា**តិ ឯត្ថ សុទ្ធានិ សប្បិអាទីនិ វិញ្ញាបេត្វា ភុញ្ជន្តោ បាចិត្តិយំ នាបជ្ជតិ, សេខិយេសុ សូបោទនវិញ្ញត្តិទុក្កដំ អាបជ្ជតិ, ឱទនសំសដ្ឋានិ បន វិញ្ញាបេត្វា ភុញ្ជន្តោ បាចិត្តិយំ អាបជ្ជតីតិ វេទិតព្ពោ, អយំ កិរេត្ថ អធិប្បាយោ។ តេនេវ ច “បណីតានី”តិ អវត្វា “បណីតភោជនានី”តិ សុត្តេ វុត្តំ។ “បណីតានី”តិ ហិ វុត្តេ សប្បិអាទីនំយេវ គហណំ ហោតិ, “បណីតភោជនានី”តិ វុត្តេ បន បណីតសំសដ្ឋានិ សត្តធញ្ញនិព្ពត្តានិ ភោជនានិ បណីតភោជនានីតិ អយមត្ថោ បញ្ញាយតិ។

ឥទានិ **វិញ្ញាបេតិ បយោគេ ទុក្កដ**ន្តិអាទីសុ អយំ វិនិច្ឆយោ – “សប្បិនា ភត្តំ ទេហិ, សប្បឹ អាកិរិត្វា ទេហិ, សប្បិមិស្សកំ កត្វា ទេហិ, សហសប្បិនា ទេហិ, សប្បិញ្ច ភត្តញ្ច ទេហី”តិ វិញ្ញាបេន្តស្ស វិញ្ញត្តិយា ទុក្កដំ, បដិគ្គហណេ ទុក្កដំ, អជ្ឈោហារេ បាចិត្តិយំ។ “សប្បិភត្តំ ទេហី”តិ វុត្តេ បន យស្មា សាលិភត្តំ វិយ សប្បិភត្តំ នាម នត្ថិ; តស្មា សូបោទនវិញ្ញត្តិទុក្កដមេវ វេទិតព្ពំ។

សចេ បន “សប្បិនា ភត្តំ ទេហី”តិ វុត្តេ ភត្តំ ទត្វា “សប្បឹ កត្វា ភុញ្ជា”តិ នវនីតំ វា ខីរំ វា ទធឹ វា ទេតិ, មូលំ វា បន ទេតិ, “ឥមិនា សប្បឹ គហេត្វា ភុញ្ជា”តិ យថាវត្ថុកមេវ។ “គោសប្បិនា ភត្តំ ទេហី”តិ វុត្តេ បន គោសប្បិនា វា ទេតុ, គោសប្បិម្ហិ អសតិ, បុរិមនយេនេវ គោនវនីតាទីនិ វា គាវិំយេវ វា ទេតុ “ឥតោ សប្បិនា ភុញ្ជា”តិ យថាវត្ថុកមេវ។ សចេ បន គោសប្បិនា យាចិតោ អជិយា សប្បិអាទីហិ ទេតិ, វិសង្កេតំ។ ឯវញ្ហិ សតិ អញ្ញំ យាចិតេន អញ្ញំ ទិន្នំ នាម ហោតិ, តស្មា អនាបត្តិ។ ឯស នយោ អជិយា សប្បិនា ទេហីតិ អាទីសុបិ។

“កប្បិយសប្បិនា ទេហី”តិ វុត្តេ អកប្បិយសប្បិនា ទេតិ, វិសង្កេតមេវ។ “អកប្បិយសប្បិនាតិ វុត្តេ អកប្បិយសប្បិនា ទេតិ, បដិគ្គហណេបិ បរិភោគេបិ ទុក្កដមេវ។ អកប្បិយសប្បិម្ហិ អសតិ បុរិមនយេនេវ អកប្បិយនវនីតាទីនិ ទេតិ “សប្បឹ កត្វា ភុញ្ជា”តិ អកប្បិយសប្បិនាវ ទិន្នំ ហោតិ។ “អកប្បិយសប្បិនា”តិ វុត្តេ កប្បិយេន ទេតិ, វិសង្កេតំ។ “សប្បិនា”តិ វុត្តេ សេសេសុ នវនីតាទីសុ អញ្ញតរេន ទេតិ, វិសង្កេតមេវ។ ឯស នយោ នវនីតេន ទេហីតិអាទីសុបិ។ យេន យេន ហិ វិញ្ញត្តិ ហោតិ, តស្មឹ វា តស្ស មូលេ វា លទ្ធេ, តំ តំ លទ្ធមេវ ហោតិ។

សចេ បន អញ្ញំ បាឡិយា អាគតំ វា អនាគតំ វា ទេន្តិ, វិសង្កេតំ។ បាឡិយំ អាគតនវនីតាទីនិ ឋបេត្វា អញ្ញេហិ នវនីតាទីហិ វិញ្ញាបេន្តស្ស ទុក្កដំ។ យថា ច “សប្បិភត្តំ ទេហី”តិ វុត្តេ សាលិភត្តស្ស វិយ សប្បិភត្តស្ស អភាវា សូបោទនវិញ្ញត្តិទុក្កដមេវ ហោតីតិ វុត្តំ។ ឯវំ នវនីតភត្តំ ទេហីតិអាទីសុបិ។ បដិបាដិយា ឯកមេកំ វិត្ថារេ

ត្វា វុច្ចមានេបិ ហិ អយមេវត្ថោ វត្តព្ពោ សិយា, សោ ច សង្ខេបេនបិ សក្កា ញាតុំ, កឹ តត្ថ វិត្ថារេន? តេន វុត្តំ – “ឯស នយោ នវនីតេន ទេហីតិអាទីសុបី”តិ។

សចេ បន សព្ពេហិបិ សប្បិអាទីហិ ឯកដ្ឋានេ វា នានាដ្ឋានេ វា វិញ្ញាបេត្វា បដិលទ្ធំ ឯកភាជនេ អាកិរិត្វា ឯករសំ កត្វា តតោ កុសគ្គេនាបិ ជិវ្ហគ្គេ ពិន្ទុំ ឋបេត្វា អជ្ឈោហរតិ, នវ បាចិត្តិយានិ អាបជ្ជតិ។ វុត្តម្បិ ចេតំ បរិវារេ –

> “កាយិកានិ ន វាចសិកានិ,
> សព្ពានិ នានាវត្ថុកានិ;
> អបុព្ពំ អចរិមំ អាបជ្ជេយ្យ ឯកតោ,
> បញ្ហាមេសា កុសលេហិ ចិន្តិតា”តិ។ (បរិ. ៤៨១);

២៦១. **អគិលានោ គិលានសញ្ញី**តិ ឯត្ថ សចេ គិលានសញ្ញីបិ ហុត្វា ភេសជ្ជត្ថាយ បញ្ច ភេសជ្ជានិ វិញ្ញាបេតិ, មហានាមសិក្ខាបទេន ការេតព្ពោ ។ នវ បណីតភោជនានិ វិញ្ញាបេន្តោ បន ឥមិនា សិក្ខាបទេន ការេតព្ពោ។ ភិក្ខុនីនំ បន ឯតានិ បាដិទេសនីយវត្ថូនិ ហោន្តិ, សូបោទនវិញ្ញត្តិយំ ឧភយេសម្បិ សេខបណ្ណត្តិទុក្កដមេវ។ សេសមេត្ថ ឧត្តានមេវ។

ចតុសមុដ្ឋានំ – កាយតោ កាយវាចតោ កាយចិត្តតោ កាយវាចាចិត្តតោ ច សមុដ្ឋាតិ,

កិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

បណីតភោជនសិក្ខាបទំ នវមំ។

១០. ទន្តបោនសិក្ខាបទវណ្ណនា

២៦៣. ទសមសិក្ខាបទេ – ចតូសុ បច្ចយេសុ អន្តមសោ ទន្តកដ្ឋម្បិ សព្ពំ បំសុកូលមេវ អស្សាតិ **សព្ពបំសុកូលិកោ**។ សោ កិរ សុសានេ ឆឌ្ឌិតភាជនមេវ បត្តំ កត្វា តត្ថ ឆឌ្ឌិតចោឡកេហេវ ចីវរំ កត្វា តត្ថ ឆឌ្ឌិតមញ្ចបីឋកានិយេវ គហេត្វា បរិភុញ្ជតិ។ **អយ្យវោសាដិតកានី**តិ ឯត្ថ **អយ្យា** វុច្ចន្តិ កាលង្កតា បិតិ បិតាមហា។ **វោសាដិតកានិ** វុច្ចន្តិ តេសំ អត្ថាយ សុសានាទីសុ ឆឌ្ឌិតកានិ ខាទនីយភោជនីយានិ; មនុស្សា កិរ កាលង្កតេ ញាតកេ ឧទ្ទិស្ស យំ តេសំ សជីវកាលេ បិយំ ហោតិ, តំ ឯតេសុ សុសានាទីសុ បិណ្ឌំ បិណ្ឌំ កត្វា “ញាតកា នោ បរិភុញ្ជន្តូ”តិ ឋបេន្តិ។ សោ ភិក្ខុ តំ គហេត្វា ភុញ្ជតិ, អញ្ញំ បណីតម្បិ ទិយ្យមានំ ន ឥច្ឆតិ។ តេន វុត្តំ – “សុសានេបិ រុក្ខមូលេបិ ឧម្មារេបិ អយ្យវោសាដិតកានិ សាមំ គហេត្វា បរិភុញ្ជតី”តិ។ **ថេរោ**តិ ថិរោ ឃនពទ្ធោ។ **វឋរោ**តិ ថូលោ; ថូលោ ច ឃនសរីរោ ចាយំ ភិក្ខូតិ វុត្តំ ហោតិ។ **មនុស្សមំសំ មញ្ញេ ខាទតី**តិ មនុស្ស មំសំ ខាទតីតិ នំ សល្លក្ខេម; មនុស្សមំសំ ខាទន្តា ហិ ព្លទិសា ភវន្តីតិ អយំ តេសំ អធិប្បាយោ។

២៦៤. **ឧទកទន្តបោនេ កុក្កុច្ចាយន្តី**តិ ឯត្ថ តេ ភិក្ខូ “អទិន្នំ មុខទ្វារំ អាហារំ អាហរេយ្យា”តិ បទស្ស សម្មា អត្ថំ អសល្លក្ខេត្វា កុក្កុច្ចាយិសុំ, ភគវា បន យថាឧប្បន្នស្ស វត្ថុស្ស វសេន បិតា វិយ ទារកេ តេ ភិក្ខូ សញ្ញាបេន្តោ អនុបញ្ញត្តឹ ឋបេសិ។

២៦៥. **អទិន្ន**ន្តិ កាយេន វា កាយបដិពទ្ធេន វា គណ្ហន្តស្ស កាយកាយបដិពទ្ធនិស្សគ្គិយានំ អញ្ញតរវសេន ន ទិន្នំ។ ឯតទេវ ហិ សន្ធាយ បទភាជនេ “អទិន្នំ នាម អប្បដិគ្គហិតកំ វុច្ចតី”តិ វុត្តំ។ ទុតិយបារាជិកេ បន “អទិន្នំ នាម បរបរិគ្គហិតកំ វុច្ចតី”តិ វុត្តំ។ **ទិន្ន**ន្តិ ឥទំ បន តស្សេវ អទិន្នស្ស បដិបក្ខវសេន លក្ខណទស្សនត្ថំ ឧទ្ធដំ។ និទ្ទេសេ ចស្ស “**កាយេន វា កាយបដិពទ្ធេន វា និស្សគ្គិយេន វា ទេន្តេ**”តិ ឯវំ អញ្ញស្មឹ ទទមានេ “**ហត្ថបាសេ ឋិតោ កាយេន វា កាយបដិពទ្ធេន វា បដិគ្គណ្ហាតី**តិ តំ ឯវំ ទិយ្យមានំ អន្តមសោ រថរេណុម្បិ សចេ បុព្ពេ វុត្តលក្ខណេ ហត្ថបាសេ ឋិតោ កាយេន វា កាយបដិពទ្ធេន វា បដិគ្គណ្ហាតិ, ឯតំ ឯវំ បដិគ្គហិតំ ទិន្នំ នាម វុច្ចតិ។ ន “ឥទំ គណ្ហ, ឥទំ តវ ហោតូ”តិអាទិវចនេន និស្សដ្ឋំ។

តត្ថ **កាយេនា**តិ ហត្ថាទីសុ យេន កេនចិ សរីរាវយវេន; អន្តមសោ បាទង្គុលិយាបិ ទិយ្យមានំ កាយេន ទិន្នំ នាម ហោតិ, បដិគ្គហណេបិ ឯសេវ នយោ។ យេន កេនចិ ហិ សរីរាវយវេន គហិតំ កាយេន គហិតមេវ ហោតិ។ សចេបិ នត្ថុករណិយា ទិយ្យមានំ នាសាបុដេន អកល្លកោ វា មុខេន បដិគ្គណ្ហាតិ។ អាភោគមត្តមេវ ហិ ឯត្ថ

បមាណន្តិ អយំ នយោ មហាបច្ចរិយំ វុត្តោ។ **កាយបដិពទ្ធេនា**តិ កដច្ឆុអាទីសុ យេន កេនចិ ឧបករណេន ទិន្នំ កាយបដិពទ្ធេន ទិន្នំ នាម ហោតិ។ បដិគ្គហណេបិ ឯសេវ នយោ។ យេន កេនចិ សរីរបដិពទ្ធេន បត្តថាលកាទិនា គហិតំ កាយបដិពទ្ធេន គហិតមេវ ហោតិ។ **និស្សគ្គិយេនា**តិ កាយតោ ច កាយបដិពទ្ធតោ ច មោចេត្វា ហត្ថបាសេ ឋិតស្ស កាយេន វា កាយបដិពទ្ធេន វា បាតិយមានម្បិ និស្សគ្គិយេន បយោគេន ទិន្នំ នាម ហោតិ។ អយំ តាវ បាឡិវណ្ណនា។

អយំ បនេត្ថ **បាឡិមុត្តកវិនិច្ឆយោ** – បញ្ចង្គេហិ បដិគ្គហណំ រុហតិ – ថាមមជ្ឈិមស្ស បុរិសស្ស ឧច្ចារណមត្តំ ហោតិ, ហត្ថបាសោ បញ្ញាយតិ, អភិហារោ បញ្ញាយតិ, ទេវោ វា មនុស្សោ វា តិរច្ឆានគតោ វា កាយេន វា កាយបដិពទ្ធេន វា និស្សគ្គិយេន វា ទេតិ, តំ ចេ ភិក្ខុ កាយេន វា កាយបដិពទ្ធេន វា បដិគ្គណ្ហាតិ។ ឯវំ បញ្ចហង្គេហិ បដិគ្គហណំ រុហតិ។

តត្ថ ឋិតនិសិន្ននិបន្នានំ បវារណសិក្ខាបទេ វុត្តនយេនេវ ហត្ថបាសោ វេទិតព្ពោ។ សចេ បន ទាយក បដិគ្គាហកេសុ ឯកោ អាកាសេ ហោតិ, ឯកោ ភូមិយំ, ភូមដ្ឋស្ស ច សីសេន អាកាសដ្ឋស្ស ច ឋបេត្វា ទាតុំ វា គហេតុំ វា បសារិតហត្ថំ, យំ អាសន្នតរំ អង្គំ, តស្ស ឱរិមន្តេន ហត្ថបាសប្បមាណំ បរិច្ឆិន្ទិតព្ពំ។ សចេបិ ឯកោ កូបេ ហោតិ, ឯកោ កូបតដេ, ឯកោ វា បន រុក្ខេ, ឯកោ បថវិយំ, វុត្តនយេនេវ ហត្ថបាសប្បមាណំ បរិច្ឆិន្ទិតព្ពំ។ ឯវរូបេ ហត្ថបាសេ ឋត្វា សចេបិ បក្ខី មុខតុណ្ឌកេន វា ហត្ថី វា សោណ្ឌាយ គហេត្វា បុប្ផំ វា ផលំ វា ទេតិ, បដិគ្គហណំ រុហតិ។ សចេ បន អទ្ធដ្ឋមរតនស្សាបិ ហត្ថិនោ ខន្ធេ និសិន្នោ, តេន សោណ្ឌាយ ទិយ្យមានំ គណ្ហាតិ, វដ្ដតិយេវ។

ឯកោ ពហូនិ ភត្តព្យញ្ជនភាជនានិ សីសេ កត្វា ភិក្ខុស្ស សន្តិកំ អាគន្ត្វា ឋិតកោវ គណ្ហថាតិ វទតិ, ន តាវ អភិហារោ បញ្ញាយតិ, តស្មា ន គហេតព្ពំ។ សចេ បន ឦសកម្បិ ឱនមតិ, ភិក្ខុនា ហត្ថំ បសារេត្វា ហេដ្ឋិម ភាជនំ ឯកទេសេនាបិ សម្បដិច្ឆិតព្ពំ។ ឯត្តាវតា សព្ពភាជនានិ បដិគ្គហិតានិ ហោន្តិ, តតោ បដ្ឋាយ ឱរោបេត្វា វា ឧគ្ឃាដេត្វា វា យំ ឥច្ឆតិ, តំ គហេត្វា ភុញ្ជិតុំ វដ្តតិ។ សភត្តបច្ឆិអាទិម្ហិ បន ឯកភាជនេ វត្តព្ពមេវ នត្ថិ, កាជេន ភត្តំ ហរន្តោបិ សចេ កាជំ ឱនាមេត្វា ទេតិ, វដ្តតិ។ តឹសហត្ថោ វេណុ ហោតិ, ឯកស្មិំ អន្តេ គុឡកុម្ភោ ពទ្ធោ, ឯកស្មិំ សប្បិកុម្ភោ, តញ្ចេ បដិគ្គណ្ហាតិ, សព្ពំ បដិគ្គហិតមេវ។ ឧច្ឆុយន្តទោណិតោ បគ្ឃរន្តមេវ រសំ គណ្ហថាតិ វទតិ, អភិហារោ ន បញ្ញាយតីតិ ន គហេតព្ពោ។ សចេ បន កសដំ ឆឌ្ឌេត្វា ហត្ថេន ឧស្សិញ្ចិត្វា ឧស្សិញ្ចិត្វា ទេតិ, វដ្តតិ។

ពហូ បត្តា មញ្ចេ វា បីឋេ វា កដសារកេ វា ទោណិយំ វា ផលកេ វា ឋបិតា ហោន្តិ, យត្ថ ឋិតស្ស ទាយកោ ហត្ថបាសេ ហោតិ, តត្ថ ឋត្វា បដិគ្គហណសញ្ញាយ មញ្ចាទីនិ អង្គុលិយាបិ ផុសិត្វា ឋិតេន វា និសិន្នេន វា និបន្នេន វា យំ តេសុ បត្តេសុ ទិយ្យតិ, តំ សព្ពំ បដិគ្គហិតំ ហោតិ។ សចេបិ បដិគ្គហេស្សាមីតិ មញ្ចាទីនិ អារុហិត្វា និសីទតិ, វដ្តតិយេវ ។ សចេ បន មញ្ចាទីនិ ហត្ថេន គហេត្វា មញ្ចេ និសីទតិ, វត្តព្ពមេវ នត្ថិ។

បថវិយំ បន សចេបិ កុច្ឆិយា កុច្ឆឹ អាហច្ច ឋិតា ហោន្តិ, យំ យំ អង្គុលិយា វា សូចិយា វា ផុសិត្វា និសិន្នោ ហោតិ, តត្ថ តត្ថ ទិយ្យមានមេវ បដិគ្គហិតំ ហោតិ។ “យត្ថ កត្ថចិ មហាកដសារហត្ថត្ថរណាទីសុ ឋបិតបត្តេ បដិគ្គហណំ ន រុហតី”តិ វុត្តំ, តំ ហត្ថបាសាតិក្កមំ សន្ធាយ វុត្តន្តិ វេទិតព្ពំ។ ហត្ថបាសេ បន សតិ យត្ថ កត្ថចិ វដ្តតិ អញ្ញត្រ តត្ថជាតកា។

តត្ថជាតកេ បន បទុមិនិបណ្ណេ វា កឹសុកបណ្ណាទិម្ហិ វា ន វដ្តតិ។ ន ហិ តំ កាយបដិពទ្ធសង្ខ្យំ គច្ឆតិ។ យថា ច តត្ថជាតកេ; ឯវំ ខាណុកេ ពន្ធិត្វា ឋបិតមញ្ចាទិម្ហិ អសំហារិមេ ផលកេ វា បាសាណេ វា ន រុហតិយេវ, តេបិ ហិ តត្ថជាតកសង្ខេបុបគា ហោន្តិ។ ភូមិយំ អត្ថតេសុ សុខុមេសុ តិន្តិណិកាទិបណ្ណេសុបិ បដិគ្គហណំ ន រុហតិ, ន ហិ តានិ សន្ធារេតុំ សមត្ថានីតិ។ មហន្តេសុ បន បទុមិនិបណ្ណាទីសុ រុហតិ។ សចេ ហត្ថបាសំ អតិក្កម្ម ឋិតោ ទីឃទណ្ឌកេន ឧឡុង្កេន ទេតិ, អាគន្ត្វា ទេហីតិ វត្តព្ពោ។ វចនំ អសុត្វា វា អនាទិយិត្វា វា បត្តេ អាកិរតិយេវ, បុន បដិគ្គហេតព្ពំ។ ទូរេ ឋត្វា ភត្តបិណ្ឌំ ខិបន្តេបិ ឯសេវ នយោ។

សចេ បត្តត្ថវិកតោ នីហរិយមានេ បត្តេ រជនចុណ្ណានិ ហោន្តិ, សតិ ឧទកេ ធោវិតព្ពោ, អសតិ រជនចុណ្ណំ បុញ្ឆិត្វា បដិគ្គហេត្វា វា បិណ្ឌាយ ចរិតព្ពំ។ សចេ បិណ្ឌាយ ចរន្តស្ស រជំ បតតិ, បដិគ្គហេត្វា ភិក្ខា គណ្ហិតព្ពា។ អប្បដិគ្គហេត្វា គណ្ហតោ វិនយទុក្កដំ។ តំ បន បុន បដិគ្គហេត្វា ភុញ្ជតោ អនាបត្តិ។ សចេ បន “បដិគ្គហេត្វា ទេថា”តិ វុត្តេ វចនំ អសុត្វា វា អនាទិយិត្វា វា ភិក្ខំ ទេន្តិយេវ, វិនយទុក្កដំ នត្ថិ, បុន បដិគ្គហេត្វា អញ្ញា ភិក្ខា គហេតព្ពា។

សចេ មហាវាតោ តតោ តតោ រជំ បាតេតិ, ន សក្កា ហោតិ ភិក្ខុំ គហេតុំ, “អនុបសម្បន្នស្ស ទស្សាមី”តិ សុទ្ធចិត្តេន អាភោគំ កត្វា គណ្ហិតុំ វដ្ដតិ។ ឯវំ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា វិហារំ វា អាសនសាលំ វា គន្ត្វា តំ អនុបសម្បន្នស្ស ទត្វា បុន តេន ទិន្នំ វា តស្ស វិស្សាសេន វា បដិគ្គហេត្វា ភុញ្ជិតុំ វដ្ដតិ។

សចេ ភិក្ខាចារេ សរជំ បត្តំ ភិក្ខុស្ស ទេតិ, សោ វត្តព្ពោ – “ឥមំ បដិគ្គហេត្វា ភិក្ខំ វា គណ្ហេយ្យាសិ, បរិភុញ្ជេយ្យាសិ វា”តិ តេន តថា កាតព្ពំ។ សចេ រជំ ឧបរិ ឧប្បិលវតិ, កញ្ជិកំ បវាហេត្វា សេសំ ភុញ្ជិតព្ពំ។ សចេ អន្តោ បវិដ្ឋំ ហោតិ, បដិគ្គហេតព្ពំ។ អនុបសម្បន្នេ អសតិ ហត្ថតោ អមោចេន្តេន, យត្ថ អនុបសម្បន្នោ អត្ថិ តត្ថ នេត្វា បដិគ្គហេតព្ពំ ។ សុក្ខភត្តេ បតិតរជំ អបនេត្វា ភុញ្ជិតុំ វដ្ដតិ។ សចេ អតិសុខុមំ ហោតិ, ឧបរិ ភត្តេន សទ្ធឹ អបនេតព្ពំ, បដិគ្គហេត្វា វា ភុញ្ជិតព្ពំ។ យាគុំ វា សូបំ វា បុរតោ ឋបេត្វា អាលុលេន្តានំ ភាជនតោ ផុសិតានិ ឧគ្គន្ត្វា បត្តេ បតន្តិ, បត្តោ បដិគ្គហេតព្ពោ។

ឧឡុង្កេន អាហរិត្វា ទេន្តានំ បឋមតរំ ឧឡុង្កតោ ថេវា បត្តេ បតន្តិ, សុបតិតា, អភិហដត្តា ទោសោ នត្ថិ។ សចេបិ ចរុកេន ភត្តេ អាកិរិយមានេ ចរុកតោ មសិ វា ឆារិកា វា បតតិ, អភិហដត្តា នេវត្ថិ ទោសោ។ អនន្តរស្ស ភិក្ខុនោ ទិយ្យមានំ បត្តតោ ឧប្បតិត្វា ឥតរស្ស បត្តេ បតតិ, សុបតិតំ។ បដិគ្គហិតមេវ ហិ តំ ហោតិ។

សចេ ជជ្ឈរិសាខាទី ផាលេត្វា ឯកស្ស ភិក្ខុនោ ទេន្តានំ សាខតោ ផុសិតានិ អញ្ញស្ស បត្តេ បតន្តិ, បត្តោ បដិគ្គហេតព្ពោ។ យស្ស បត្តស្ស ឧបរិ ផាលេន្តិ, តស្ស បត្តេ បតិតេសុ ទាតុកាមតាយ អភិហដត្តា ទោសោ នត្ថិ។ បាយាសស្ស បូរេត្វា បត្តំ ទេន្តិ, ឧណ្ហត្តា ហេដ្ឋា គហេតុំ ន សក្កោតិ, មុខវដ្ដិយាបិ គហេតុំ វដ្ដតិ។ សចេ តថាបិ ន សក្កោតិ, អាធារកេន គណ្ហិតព្ពោ។

អាសនសាលាយ បត្តំ គហេត្វា និសិន្នោ ភិក្ខុ និទ្ទំ ឱក្កន្តោ ហោតិ, នេវ អាហរិយមានំ ន ទិយ្យមានំ ជានាតិ, អប្បដិគ្គហិតំ ហោតិ។ សចេ បន អាភោគំ កត្វា និសិន្នោ ហោតិ, វដ្ដតិ។ សចេបិ សោ ហត្ថេន អាធារកំ មុញ្ចិត្វា បាទេន បេល្លេត្វា និទ្ទាយតិ, វដ្ដតិយេវ។ បាទេន អាធារកំ អក្កមិត្វា បដិគ្គណ្ហន្តស្ស បន ជាគរន្តស្សបិ អនាទរបដិគ្គហណំ ហោតិ, តស្មា ន កាតព្ពំ។ កេចិ ឯវំ អាធារកេន បដិគ្គហណំ កាយបដិពទ្ធបដិពទ្ធេន បដិគ្គហណំ នាម ហោតិ, តស្មា ន វដ្ដតីតិ វទន្តិ។ តំ តេសំ វចនមត្តមេវ។ អត្ថតោ បន សព្ពម្បេតំ កាយបដិពទ្ធមេវ ហោតិ។ កាយសំសគ្គេបិ ចេស នយោ ទស្សិតោវ។ យម្បិ ភិក្ខុស្ស ទិយ្យមានំ បតតិ, តម្បិ សាមំ គហេត្វា បរិភុញ្ជិតុំ វដ្ដតិ។ តត្រិទំ សុត្តំ –

> “អនុជានាមិ, ភិក្ខវេ, យំ ទិយ្យមានំ បតតិ, តំ សាមំ គហេត្វា បរិភុញ្ជិតុំ បរិច្ចត្តំ តំ, ភិក្ខវេ, ទាយកេហី”តិ (ចូឡវ. ២៧៣)។

ឥទញ្ច បន សុត្តំ នេយ្យត្ថំ។ តស្មា ឯវមេត្ថ អធិប្បាយោ វេទិតព្ពោ – យំ ទិយ្យមានំ ទាយកស្ស ហត្ថតោ បរិគឡិត្វា សុទ្ធាយ វា ភូមិយា បទុមិនិបណ្ណវត្ថកដសារកាទីសុ វា បតតិ, តំ សាមំ គហេត្វា បរិភុញ្ជិតុំ វដ្ដតិ។ យំ បន សរជាយ ភូមិយា បតតិ, តំ រជំ បុញ្ឆិត្វា វា ធោវិត្វា វា បដិគ្គហេត្វា វា បរិភុញ្ជិតព្ពំ។ សចេ បន បវដ្ដន្តំ អញ្ញស្ស ភិក្ខុនោ សន្តិកំ គច្ឆតិ, តេន អាហរាបេតុម្បិ វដ្ដតិ។ សចេ តំ ភិក្ខុំ វទតិ “ត្វំយេវ ខាទា”តិ តស្សាបិ ខាទិតុំ វដ្ដតិ។ អនាណត្តេន បន តេន ន គហេតព្ពំ។ អនាណត្តេនាបិ “ឥតរស្ស ទស្សាមី”តិ គហេតុំ វដ្ដតីតិ ករុន្ទិយំ វុត្តំ។ កស្មា បនេតំ ឥតរស្ស ភិក្ខុនោ គហេតុំ ន វដ្ដតីតិ? ភគវតា អននុញ្ញាតត្តា។ ភគវតា ហិ “សាមំ គហេត្វា បរិភុញ្ជិតុ”ន្តិ វទន្តេន យស្សេវ តំ ទិយ្យមានំ បតតិ, តស្ស អប្បដិគ្គហិតកម្បិ តំ គហេត្វា បរិភោគោ អនុញ្ញាតោ។ “បរិច្ចត្តំ តំ ភិក្ខវេ ទាយកេហី”តិ វចនេន បនេត្ថ បរសន្តកាភាវោ ទីបិតោ។ តស្មា អញ្ញស្ស សាមំ គហេត្វា បរិភុញ្ជិតុំ ន វដ្ដតិ, តស្ស បន អាណត្តិយា វដ្ដតីតិ អយំ កិរេត្ថ អធិប្បាយោ។

យស្មា ច តំ អប្បដិគ្គហិតកត្តា អនុញ្ញាតំ, តស្មា យថាឋិតំយេវ អនាមសិត្វា កេនចិ បិទហិត្វា ឋបិតំ ទុតិយទិវសេបិ បរិភុញ្ជិតុំ វដ្ដតិ, សន្និធិបច្ចយា អនាបត្តិ។ បដិគ្គហេត្វា បន បរិភុញ្ជិតព្ពំ។ តំទិវសំយេវ ហិ តស្ស សាមំ គហេត្វា បរិភោគោ អនុញ្ញាតោ, ន តតោ បរន្តិ អយម្បិ កិរេត្ថ អធិប្បាយោ។

ឥទានិ អព្ពោហារិកនយោ វុច្ចតិ – ភុញ្ជន្តានញ្ហិ ទន្តា ខិយ្យន្តិ, នខា ខិយ្យន្តិ, បត្តស្ស វណ្ណោ ខិយ្យតិ, សព្ពំ អព្ពោហារិកំ។ យម្បិ សត្ថកេន ឧច្ឆុអាទីសុ ផាលិតេសុ មលំ បញ្ញាយតិ, ឯតំ នវសមុដ្ឋិតំ នាម បដិគ្គហេត្វា បរិភុញ្ជិតព្ពំ។ សត្ថកំ ធោវិត្វា ផាលិតេសុ មលំ ន បញ្ញាយតិ, លោហគន្ធមត្តំ ហោតិ, តំ អព្ពោហារិកំ។ យម្បិ សត្ថកំ គហេត្វា បរិហរន្តិ, តេន ផាលិតេបិ ឯសេវ នយោ។ ន ហិ តំ បរិភោគត្ថាយ បរិហរន្តីតិ។ មូលភេសជ្ជាទីនិ បិសន្តានំ វា កោដ្ដេន្តានំ វា និសទនិសទបោតកឧទុក្ខលមុសលាទីនិ ខិយ្យន្តិ, បរិហរណកវាសី

តាបេត្វា ភេសជ្ជត្ថាយ តក្កេ វា ខីរេ វា បក្ខិបន្តិ, តត្ថ នីលិកា បញ្ញាយតិ។ សត្ថកេ វុត្តសទិសោវ វិនិច្ឆយោ។ អាមកតក្កាទីសុ បន សយំ ន បក្ខិបិតព្ពា។ បក្ខិបតិ ចេ, សាមបាកតោ ន មុច្ចតិ។

ទេវេ វស្សន្តេ បិណ្ឌាយ ចរន្តស្ស សរីរតោ វា ចីវរតោ វា កិលិដ្ឋឧទកំ បត្តេ បតតិ, តំ បដិគ្គហេតព្ពំ។ រុក្ខមូលាទីសុ ភុញ្ជន្តស្ស បតិតេបិ ឯសេវ នយោ។ សចេ បន សត្តាហំ វស្សន្តេ ទេវេ សុទ្ធំ ឧទកំ ហោតិ, អព្ភោកាសតោ វា បតតិ, វដ្ដតិ។ សាមណេរស្ស ឱទនំ ទេន្តេន តស្ស បត្តគតំ អច្ឆុបន្តេនេវ ទាតព្ពោ។ បត្តោ វាស្ស បដិគ្គហេតព្ពោ។ អប្បដិគ្គហិតេ ឱទនំ ឆុបិត្វា បុន អត្តនោ បត្តេ ឱទនំ គណ្ហន្តស្ស ឧគ្គហិតកោ ហោតិ។

សចេ បន ទាតុកាមោ ហុត្វា “អាហរ សាមណេរ បត្តំ, ឱទនំ គណ្ហា”តិ វទតិ, ឥតរោ ច “អលំ មយ្ហ”ន្តិ បដិក្ខិបតិ, បុន តវេវេតំ មយា បរិច្ចត្ត”ន្តិ ច វុត្តេបិ “ន មយ្ហំ ឯតេនត្ថោ”តិ វទតិ។ សតក្ខត្តុម្បិ បរិច្ចជតុ, យាវ អត្តនោ ហត្ថគតំ បដិគ្គហិតមេវ ហោតិ។

សចេ បន អាធារកេ ឋិតំ និរបេក្ខោ “គណ្ហា”តិ វទតិ, បុន បដិគ្គហេតព្ពំ។ សាបេក្ខោ អាធារកេ បត្តំ ឋបេត្វា “ឯត្តោ បូវំ វា ភត្តំ វា គណ្ហា”តិ សាមណេរំ វទតិ, សាមណេរោ ហត្ថំ ធោវិត្វា សចេបិ សតក្ខត្តុំ គហេត្វា អត្តនោ បត្តគតំ អផុសន្តោវ អត្តនោ បត្តេ បក្ខិបតិ, បុន បដិគ្គហណកិច្ចំ នត្ថិ។ យទិ បន អត្តនោ បត្តគតំ ផុសិត្វា តតោ គណ្ហាតិ, សាមណេរសន្តកេន សំសដ្ឋំ ហោតិ, បុន បដិគ្គហេតព្ពំ។ កេចិ បន “សចេបិ គយ្ហមានំ ឆិជ្ជិត្វា តត្ថ បតតិ, បុន បដិគ្គហេតព្ព”ន្តិ វទន្តិ។ តំ “ឯកំ ភត្តបិណ្ឌំ គណ្ហ, ឯកំ បូវំ គណ្ហ, ឥមស្ស គុឡបិណ្ឌស្ស ឯត្តកំ បទេសំ គណ្ហា”តិ ឯវំ បរិច្ឆិន្ទិត្វា វុត្តេ វេទិតព្ពំ។ ឥធ បន បរិច្ឆេទោ នត្ថិ។ តស្មា យំ សាមណេរស្ស បត្តេ បតតិ, តទេវ បដិគ្គហណំ វិជហតិ។ ហត្ថគតំ បន យាវ សាមណេរោ វា “អល”ន្តិ ន ឱរមតិ, ភិក្ខុ វា ន វារេតិ, តាវ ភិក្ខុស្សេវ សន្តកំ, តស្មា បដិគ្គហណំ ន វិជហតិ។

សចេ អត្តនោ វា ភិក្ខូនំ វា យាគុបចនកភាជនេ កេសញ្ចិ អត្ថាយ ឱទនំ បក្ខិបតិ, “សាមណេរ, ភាជនស្ស ឧបរិ ហត្ថំ ករោហី”តិ វត្វា តស្ស ហត្ថេ បក្ខិបិតព្ពំ, តស្ស ហត្ថតោ ភាជនេ បតិតញ្ហិ ទុតិយទិវសេ ភាជនស្ស អកប្បិយភាវំ ន ករោតិ, បរិច្ចត្តត្តា។ សចេ ឯវំ អកត្វា បក្ខិបតិ, បត្តមិវ ភាជនំ និរាមិសំ កត្វា បរិភុញ្ជិតព្ពំ។ ទាយកា យាគុកុដំ ឋបេត្វា គតា, តំ ទហរសាមណេរោ បដិគ្គណ្ហាបេតុំ ន សក្កោតិ, ភិក្ខុ បត្តំ ឧបនាមេតិ, សាមណេរោ កុដស្ស គីវំ បត្តស្ស មុខវដ្ដិយំ ឋបេត្វា អាវជ្ជេតិ, បត្តគតា យាគុ បដិគ្គហិតាវ ហោតិ។ អថ វា ភិក្ខុ ភូមិយំ ហត្ថំ ឋបេតិ, សាមណេរោ បវដ្ដេត្វា តត្ថ អារោបេតិ, វដ្ដតិ។ បូវបច្ឆិភត្តបច្ឆិឧច្ឆុភារាទីសុបិ ឯសេវ នយោ។

សចេ បដិគ្គហណូបគំ ភារំ ទ្វេ តយោ សាមណេរា ទេន្តិ, ឯកេន វា ពលវតា ឧក្ខិត្តំ ទ្វេ តយោ ភិក្ខូ គណ្ហន្តិ, វដ្ដតិ។ មញ្ចស្ស វា បីឋស្ស វា បាទេ តេលឃដំ វា ផាណិតឃដំ វា នវនីតឃដំ វា លគ្គេន្តិ, ភិក្ខុស្ស មញ្ចេបិ បីឋេបិ និសីទិតុំ វដ្ដតិ។ ឧគ្គហិតកំ នាម ន ហោតិ។

នាគទន្តកេ វា អង្កុសកេ វា ទ្វេ តេលឃដា លគ្គិតា ហោន្តិ, ឧបរិ បដិគ្គហិតកោ ហេដ្ឋា អប្បដិគ្គហិតកោ, ឧបរិមំ គហេតុំ វដ្ដតិ។ ហេដ្ឋា បដិគ្គហិតកោ ឧបរិ អប្បដិគ្គហិតកោ, ឧបរិមំ គហេត្វា ឥតរំ គណ្ហតោ ឧបរិមោ ឧគ្គហិតកោ ហោតិ។ ហេដ្ឋាមញ្ចេ អប្បដិគ្គហិតកំ តេលថាលកំ ហោតិ, តំ ចេ សម្មជ្ជន្តោ សម្មុញ្ជនិយា ឃដ្ដេតិ, ឧគ្គហិតកំ ន ហោតិ។ បដិគ្គហិតកំ គណ្ហិស្សាមីតិ អប្បដិគ្គហិតកំ គហេត្វា ញត្វា បុន ឋបេតិ, ឧគ្គហិតកំ ន ហោតិ។ ពហិ នីហរិត្វា សញ្ជានាតិ, ពហិ អដ្ឋបេត្វា ហរិត្វា តត្ថេវ ឋបេតព្ពំ, នត្ថិ ទោសោ។ សចេ បន បុព្ពេ វិវរិត្វា ឋបិតំ ន បិទហិតព្ពំ; យថា បុព្ពេ ឋិតំ តថេវ ឋបេតព្ពំ។ សចេ ពហិ ឋបេតិ, បុន ន ឆុបិតព្ពំ។

ហេដ្ឋាបាសាទំ ឱរោហន្តោ និស្សេណិមជ្ឈេ សញ្ជានាតិ, អនោកាសត្តា ឧទ្ធំ វា អធោ វា ហរិត្វា ឋបេតព្ពំ។ បដិគ្គហិតកេ តេលាទិម្ហិ កណ្ណកំ ឧដ្ឋេតិ, សិង្គិវេរាទិម្ហិ ឃនចុណ្ណំ, តំសមុដ្ឋានមេវ នាមេតំ, បុន បដិគ្គហណកិច្ចំ នត្ថិ។

តាលំ វា នាឡិកេរំ វា អារុឡ្ហោ យោត្តេន ផលបិណ្ឌី ឱតារេត្វា ឧបរិ ឋិតោវ គណ្ហថាតិ វទតិ, ន គហេតព្ពំ។ សចេ អញ្ញោ ភូមិយំ ឋិតោ យោត្តបាសកេ គហេត្វា ឧក្ខិបិត្វា ទេតិ, វដ្ដតិ។ សផលំ មហាសាខំ កប្បិយំ ការេត្វា បដិគ្គណ្ហាតិ, ផលានិ បដិគ្គហិតានេវ ហោន្តិ, យថាសុខំ បរិភុញ្ជិតុំ វដ្ដតិ។

អន្តោវតិយំ ឋត្វា វតី ឆិន្ទិត្វា ឧច្ឆុំ វា តិម្ពរូសកំ វា ទេន្តិ, ហត្ថបាសេ សតិ វដ្ដតិ។ វតិទណ្ឌកេសុ អប្បហរិត្វា និគ្គតំ គណ្ហន្តស្ស វដ្ដតិ។ បហរិត្វា និគ្គតេ អដ្ឋកថាសុ ទោសោ ន ទស្សិតោ។ មយំ បន យំ ឋានំ បហដំ, តតោ

សយំបតិតមេវ ហោតីតិ តក្កយាម។ តស្មិម្បិ អដ្ឋត្វា គច្ឆន្តេ យុជ្ជតិ, សុង្កឃាតតោ បរង្គេត្វា ពហិបតិតភណ្ឌំ វិយ។ វតី វា បាការំ វា លង្ឃាបេត្វា ទេន្តិ, សចេ បន ន បុថុលោ បាការោ, អន្តោបាការេ ច ពហិបាការេ ច ឋិតស្ស ហត្ថបាសោ បហោតិ, ហត្ថសតម្បិ ឧទ្ធំ គន្ត្វា សម្បត្តំ គហេតុំ វដ្ដតិ។

ភិក្ខុ គិលានំ សាមណេរំ ខន្ធេន វហតិ, សោ ផលាផលំ ទិស្វា គហេត្វា ខន្ធេ និសិន្នោវ ទេតិ, វដ្ដតិ។ អបរោ ភិក្ខុំ វហន្តោ ខន្ធេ និសិន្នស្ស ភិក្ខុនោ ទេតិ, វដ្ដតិយេវ។

ភិក្ខុ ផលិនី សាខំ ឆាយត្ថាយ គហេត្វា គច្ឆតិ, ផលានិ ខាទិតុំ ចិត្តេ ឧប្បន្នេ បដិគ្គហាបេត្វា ខាទិតុំ វដ្ដតិ។ មច្ឆិកវារណត្ថំ កប្បិយំ ការេត្វា បដិគ្គណ្ហាតិ, ខាទិតុកាមោ ចេ ហោតិ, មូលបដិគ្គហណមេវ វដ្ដតិ, ខាទន្តស្ស នត្ថិ ទោសោ។

ភិក្ខុ បដិគ្គហណារហំ ភណ្ឌំ មនុស្សានំ យានេ ឋបេត្វា មគ្គំ គច្ឆតិ, យានំ កទ្ទមេ លគ្គតិ, ទហរោ ចក្កំ គហេត្វា ឧក្ខិបតិ, វដ្ដតិ, ឧគ្គហិតកំ នាម ន ហោតិ។ នាវាយ ឋបេត្វា នាវំ អរិត្តេន វា បាជេតិ, ហត្ថេន វា កឌ្ឍតិ, វដ្ដតិ។ ឧឡុម្បេបិ ឯសេវ នយោ។ ចាដិយំ កុណ្ឌកេ វា ឋបេត្វាបិ តំ អនុបសម្បន្នេន គាហាបេត្វា អនុបសម្បន្នំ ពាហាយំ គហេត្វា តរិតុំ វដ្ដតិ។ តស្មិម្បិ អសតិ អនុបសម្បន្នំ គាហាបេត្វា តំ ពាហាយំ គហេត្វា តរិតុំ វដ្ដតិ។

ឧបាសកា គមិកភិក្ខូនំ បាថេយ្យតណ្ឌុលេ ទេន្តិ។ សាមណេរា ភិក្ខូនំ តណ្ឌុលេ គហេត្វា អត្តនោ តណ្ឌុលេ គហេតុំ ន សក្កោន្តិ, ភិក្ខូ តេសំ តណ្ឌុលេ គណ្ហន្តិ។ សាមណេរា អត្តនា គហិតតណ្ឌុលេសុ ខីណេសុ ឥតរេហិ តណ្ឌុលេហិ យាគុំ បចិត្វា សព្ពេសំ បត្តានិ បដិបាដិយា ឋបេត្វា យាគុំ អាកិរន្តិ។ បណ្ឌិតោ សាមណេរោ អត្តនោ បត្តំ គហេត្វា ថេរស្ស ទេតិ, ថេរស្ស បត្តំ អនុថេរស្សាតិ ឯវំ សព្ពានិ បរិវត្តេតិ, សព្ពេហិ សាមណេរស្ស សន្តកំ ភុត្តំ ហោតិ, វដ្ដតិ។

សចេបិ សាមណេរោ អបណ្ឌិតោ ហោតិ, អត្តនោ បត្តេ យាគុំ សយមេវ បាតុំ អារភតិ, “អាវុសោ តុយ្ហំ យាគុំ មយ្ហំ ទេហី”តិ ឯវំ ថេរេហិ បដិបាដិយា យាចិត្វាបិ បិវិតុំ វដ្ដតិ, សព្ពេហិ សាមណេរស្ស សន្តកមេវ ភុត្តំ ហោតិ, នេវ ឧគ្គហិតបច្ចយា ន សន្និធិបច្ចយា វជ្ជំ ផុសន្តិ។ ឯត្ថ បន មាតាបិតូនំ តេលាទីនិ ឆាយាទីនំ អត្ថាយ សាខាទីនិ ច ហរន្តានំ ឥមេសញ្ច វិសេសោ ន ទិស្សតិ។ តស្មា ការណំ ឧបបរិក្ខិតព្ពំ។

សាមណេរោ ភត្តំ បចិតុកាមោ តណ្ឌុលេ ធោវិត្វា និច្ចាលេតុំ ន សក្កោតិ។ ភិក្ខុនា តណ្ឌុលេ ច ភាជនញ្ច បដិគ្គហេត្វា តណ្ឌុលេ ធោវិត្វា និច្ចាលេត្វា ភាជនំ ឧទ្ធនំ អារោបេតព្ពំ, អគ្គិ ន កាតព្ពោ, បក្កកាលេ វិវរិត្វា បក្កភាវោ ជានិតព្ពោ។ សចេ ទុប្បក្កំ ហោតិ, បាកត្ថាយ បិទហិតុំ ន វដ្ដតិ។ រជស្ស វា ឆារិកាយ វា អបតនត្ថាយ វដ្ដតិ, បក្កកាលេ អារោបេតុម្បិ ភុញ្ជិតុម្បិ វដ្ដតិ, បុន បដិគ្គហណកិច្ចំ នត្ថិ។

សាមណេរោ បដិពលោ បចិតុំ, ខណោ បនស្ស នត្ថិ, កត្ថចិ គន្តុកាមោ។ ភិក្ខុនា សតណ្ឌុលោទកភាជនំ បដិគ្គហេត្វា ឧទ្ធនំ អារោបេត្វា អគ្គិំ ជាលេត្វា គច្ឆាហីតិ វត្តព្ពោ។ តតោ បរំ បុរិមនយេនេវ សព្ពំ កាតុំ វដ្ដតិ។

ភិក្ខុ យាគុអត្ថាយ សុទ្ធំ ភាជនំ អារោបេត្វា ឧទកំ តាបេតិ, វដ្ដតិ។ តត្តេ ឧទកេ សាមណេរោ តណ្ឌុលេ បក្ខិបតិ, តតោ បដ្ឋាយ ភិក្ខុនា អគ្គិ ន កាតព្ពោ។ បក្កយាគុំ បដិគ្គហេត្វា បាតុំ វដ្ដតិ។

សាមណេរោ យាគុំ បចតិ, ហត្ថកុក្កុច្ចកោ ភិក្ខុ កីឡន្តោ ភាជនំ អាមសតិ, បិធានំ អាមសតិ , ឧគ្គតំ ផេណំ ឆិន្ទិត្វា ហរតិ, តស្សេវ បាតុំ ន វដ្ដតិ, ទុរុបចិណ្ណំ នាម ហោតិ។ សចេ បន ទព្ពឹ វា ឧឡុង្កំ វា គហេត្វា អនុក្ខិបន្តោ អាលុឡេតិ, សព្ពេសំ ន វដ្ដតិ, សាមបាកញ្ចេវ ហោតិ ទុរុបចិណ្ណញ្ច។ សចេ ឧក្ខិបតិ, ឧគ្គហិតកម្បិ ហោតិ។

ភិក្ខុនា បិណ្ឌាយ ចរិត្វា អាធារកេ បត្តោ ឋបិតោ ហោតិ, តត្រ ចេ អញ្ញោ លោលភិក្ខុ កីឡន្តោ បត្តំ អាមសតិ, បត្តបិធានំ អាមសតិ, តស្សេវ តតោ លទ្ធំ ភត្តំ ន វដ្ដតិ។ សចេ បន បត្តំ ឧក្ខិបិត្វា ឋបេតិ, សព្ពេសំ ន វដ្ដតិ។ តត្ថជាតកផលានិ សាខាយ វា វល្លិយា វា គហេត្វា ចាលេតិ, តស្សេវ តតោ លទ្ធំ ផលំ ន វដ្ដតិ, ទុរុបចិណ្ណទុក្កដញ្ច អាបជ្ជតិ។ ផលរុក្ខំ បន អបស្សយិតុំ វា តត្ថ កណ្ដកេ វា ពន្ធិតុំ វដ្ដតិ, ទុរុបចិណ្ណំ ន ហោតីតិ មហាបច្ចរិយំ វុត្តំ។

អរញ្ញេ បតិតំ បន អម្ពផលាទឹ ទិស្វា សាមណេរស្ស ទស្សាមីតិ អាហរិត្វា ទាតុំ វដ្ដតិ។ សីហវិឃាសាទឹ ទិស្វាបិ សាមណេរស្ស ទស្សាមីតិ បដិគ្គហេត្វា វា អប្បដិគ្គហេត្វា វា អាហរិត្វា ទាតុំ វដ្ដតិ។ សចេ បន សក្កោតិ វិតក្កំ

សោធេតុំ, តតោ លទ្ធំ ខាទិតុម្បិ វដ្ដតិ, នេវ អាមកមំសបដិគ្គហណបច្ចយា ន ឧគ្គហិតកបច្ចយា វជ្ជំ ផុសតិ។

មាតាបិតូនំ អត្ថាយ តេលាទីនិ គហេត្វា គច្ឆតោ អន្តរាមគ្គេ ព្យាធិ ឧប្បជ្ជតិ, តតោ យំ ឥច្ឆតិ, តំ បដិគ្គហេត្វា បរិភុញ្ជិតុំ វដ្ដតិ។ សចេ បន មូលេបិ បដិគ្គហិតំ ហោតិ, បុន បដិគ្គហណកិច្ចំ នត្ថិ។ មាតាបិតូនំ តណ្ឌុលេ អាហរិត្វា ទេតិ, តេ តតោយេវ យាគុអាទីនិ សម្បាទេត្វា តស្ស ទេន្តិ, វដ្ដតិ សន្និធិបច្ចយា វា ឧគ្គហិតកបច្ចយា វា ទោសោ នត្ថិ។

ភិក្ខុ បិទហិត្វា ឧទកំ តាបេតិ, យាវ បរិក្ខយា បរិភុញ្ជិតុំ វដ្ដតិ។ សចេ បនេត្ថ ឆារិកា បតតិ, បដិគ្គហេតព្ពំ។ ទីឃសណ្ឌាសេន ថាលកំ គហេត្វា តេលំ បចន្តស្ស ឆារិកា បតតិ, ហត្ថេន អមុញ្ចន្តេនេវ បចិត្វា ឱតារេត្វា បដិគ្គហេតព្ពំ។ សចេ អង្គារាបិ ទារូនិ វា បដិគ្គហេត្វា ឋបិតានិ, មូលបដិគ្គហណមេវ វដ្ដតិ។

ភិក្ខុ ឧច្ឆុំ ខាទតិ, សាមណេរោ “មយ្ហម្បិ ទេថា”តិ វទតិ។ “ឥតោ ឆិន្ទិត្វា គណ្ហា”តិ វុត្តោ គណ្ហាតិ, អវសេសេ បុន បដិគ្គហណកិច្ចំ នត្ថិ។ គុឡបិណ្ឌកំ ខាទន្តស្សាបិ ឯសេវ នយោ។ វុត្តោកាសតោ ឆិន្ទិត្វា គហិតាវសេសញ្ហិ អជហិតបដិគ្គហណមេវ ហោតិ។

ភិក្ខុ គុឡំ ភាជេន្តោ បដិគ្គហេត្វា កោដ្ឋាសេ ករោតិ, ភិក្ខូបិ សាមណេរាបិ អាគន្ត្វា ឯកេកំ កោដ្ឋាសំ គណ្ហន្តិ , គហិតាវសេសំ បដិគ្គហិតមេវ ហោតិ។ សចេ លោលសាមណេរោ គណ្ហិត្វា គណ្ហិត្វា បុន ឋបេតិ, តស្ស គហិតាវសេសំ អប្បដិគ្គហិតកំ ហោតិ។

ភិក្ខុ ធូមវដ្ដិំ បដិគ្គហេត្វា ធូមំ បិវតិ, មុខញ្ច កណ្ឋោ ច មនោសិលាយ លិត្តោ វិយ ហោតិ, យាវកាលិកំ ភុញ្ជិតុំ វដ្ដតិ, យាវកាលិកេន យាវជីវិកសំសគ្គេ ទោសោ នត្ថិ។

បត្តំ វា រជនំ វា បចន្តស្ស កណ្ណនាសមុខច្ឆិទ្ទេហិ ធូមោ បវិសតិ, ព្យាធិបច្ចយា បុប្ផំ វា ផលំ វា ឧបសិង្ឃតិ, អព្ពោហារិកត្តា វដ្ដតិ។ ភត្តុគ្គារោ តាលុំ អាហច្ច អន្តោយេវ បវិសតិ, អវិសយត្តា វដ្ដតិ។ មុខំ បវិដ្ឋំ បន អជ្ឈោហរតោ វិកាលេ អាបត្តិ។ ទន្តន្តរេ លគ្គស្ស អាមិសស្ស រសោ បវិសតិ, អាបត្តិយេវ។ សចេ សុខុមំ អាមិសំ ហោតិ, រសោ ន បញ្ញាយតិ, អព្ពោហារិកបក្ខំ ភជតិ។

ឧបកដ្ឋេ កាលេ និរុទកដ្ឋានេ ភត្តំ ភុញ្ជិត្វា កក្ខារេត្វា ទ្វេ តយោ ខេឡបិណ្ឌេ បាតេត្វា ឧទកដ្ឋានំ គន្ត្វា មុខំ វិក្ខាលេតព្ពំ។ បដិគ្គហេត្វា ឋបិតសិង្គិវេរាទីនំ អង្កុរា និក្ខមន្តិ, បុន បដិគ្គហណកិច្ចំ នត្ថិ។ លោណេ អសតិ សមុទ្ទោទកេន លោណកិច្ចំ កាតុំ វដ្ដតិ។ បដិគ្គហេត្វា ឋបិតំ លោណោទកំ លោណំ ហោតិ, លោណំ វា ឧទកំ ហោតិ, រសោ វា ផាណិតំ ហោតិ, ផាណិតំ វា រសោ ហោតិ, មូលបដិគ្គហណមេវ វដ្ដតិ។ ហិមករកា ឧទកគតិកា ឯវ។ បរិហារិកេន កតកដ្ឋិនា ឧទកំ បសាទេន្តិ, តំ អព្ពោហារិកំ, អាមិសេន សទ្ធិំ វដ្ដតិ។ អាមិសគតិកេហិ កបិត្ថផលាទីហិ បសាទិតំ បុរេភត្តមេវ វដ្ដតិ។

បោក្ខរណីអាទីសុ ឧទកំ ពហលំ ហោតិ, វដ្ដតិ។ សចេ បន មុខេ ច ហត្ថេ ច លគ្គតិ, ន វដ្ដតិ, បដិគ្គហេត្វា បរិភុញ្ជិតព្ពំ។ ខេត្តេសុ កសិតដ្ឋានេ ពហលំ ឧទកំ ហោតិ, បដិគ្គហេតព្ពំ។ សចេ សន្ទិត្វា កន្ទរាទីនិ បវិសិត្វា នទី បូរេតិ, វដ្ដតិ។ កកុធសោព្ភាទយោ ហោន្តិ, រុក្ខតោ បតិតេហិ បុប្ផេហិ សញ្ឆន្នោទកា, សចេ បុប្ផរសោ ន បញ្ញាយតិ, បដិគ្គហណកិច្ចំ នត្ថិ។ បរិត្តំ ឧទកំ ហោតិ, រសោ បញ្ញាយតិ, បដិគ្គហេតព្ពំ។ បព្ពតកន្ទរាទីសុ កាឡវណ្ណបណ្ណសញ្ឆន្នឧទកេបិ ឯសេវ នយោ។

បានីយឃដេ សរេណុកានិ វា សវណ្ដខីរានិ វា បុប្ផានិ បក្ខិត្តានិ ហោន្តិ, បដិគ្គហេតព្ពំ។ បុប្ផានិ វា បដិគ្គហេត្វា បក្ខិបិតព្ពានិ។ បាដលិចម្បកមល្លិកា បក្ខិត្តា ហោន្តិ , វាសមត្តំ តិដ្ឋតិ តំ អព្ពោហារិកំ, ទុតិយទិវសេបិ អាមិសេន សទ្ធិំ វដ្ដតិ។ ភិក្ខុនា ឋបិតបុប្ផវាសិតកបានីយតោ សាមណេរោ បានីយំ គហេត្វា បីតាវសេសំ តត្ថេវ អាកិរតិ, បដិគ្គហេតព្ពំ។ បទុមសរាទីសុ ឧទកំ សន្ថរិត្វា ឋិតំ បុប្ផរេណុំ ឃដេន វិក្ខម្ភេត្វា ឧទកំ គហេតុំ វដ្ដតិ។ កប្បិយំ ការាបេត្វា បដិគ្គហេត្វា ឋបិតំ ទន្តកដ្ឋំ ហោតិ, សចេ តស្ស រសំ បិវិតុកាមោ, មូលបដិគ្គហណមេវ វដ្ដតិ។ អប្បដិគ្គហេត្វា ឋបិតំ បដិគ្គហេតព្ពំ។ អជានន្តស្ស រសេ បវិដ្ឋេបិ អាបត្តិយេវ។ អចិត្តកញ្ហិ ឥទំ សិក្ខាបទំ។

មហាភូតេសុ កឹ វដ្ដតិ, កឹ ន វដ្ដតីតិ? ខីរំ តាវ វដ្ដតិ, កប្បិយមំសខីរំ វា អកប្បិយមំសខីរំ វា ហោតុ, បិវន្តស្ស អនាបត្តិ។ អស្សុ ខេឡោ សិង្ឃាណិកា មុត្តំ ករីសំ សេម្ហំ ទន្តមលំ អក្ខិគូថកោ កណ្ណគូថកោ សរីរេ ឧដ្ឋិតលោណន្តិ

ឥទំ សព្វំ វដ្ដតិ។ យំ បនេត្ថ ឋានតោ ចវិត្វា បត្តេ វា ហត្ថេ វា បតតិ, តំ បដិគ្គហេតព្វំ។ អង្គុលគ្គំ បដិគ្គហិតក មេវ។ ឧណ្ហំបាយាសំ ភុញ្ជន្តស្ស សេទោ អង្គុលិអនុសារេន ឯកាពទ្ធោវ ហុត្វា បាយាសេ សន្តិដ្ឋតិ, បិណ្ឌាយ វា ចរន្តស្ស ហត្ថតោ បត្តស្ស មុខវដ្ដិតោ វា បត្តតលំ ឱរោហតិ, ឯត្ថ បដិគ្គហណកិច្ចំ នត្ថិ។ ឈាមមហាភូតេសុ ឥទំ នាម ន វដ្ដតីតិ នត្ថិ, ទុជ្ឈាបិតំ បន ន វដ្ដតិ។ សុជ្ឈាបិតំ មនុស្សដ្ឋិម្បិ ចុណ្ណំ កត្វា លេហេ ឧបនេតុំ វដ្ដតិ។

ចត្តារិ មហាវិកដានិ អសតិ កប្បិយការកេ សាមម្បិ គហេត្វា បរិភុញ្ជិតុំ វដ្ដតិ។ ឯត្ថ ច ទុព្ពចោបិ អសមត្ថោបិ កប្បិយការកោ អសន្តបក្ខេយេវ តិដ្ឋតិ។ ឆារិកាយ អសតិ សុក្ខទារុំ ឈាបេត្វា ឆារិកា គហេតព្វា។ សុក្ខទារុម្ហិ អសតិ អល្លទារុំ រុក្ខតោ ឆិន្ទិត្វាបិ កាតុំ វដ្ដតិ។ ឥទំ បន ចតុព្ពិធម្បិ មហាវិកដំ កាលោទិស្សំ នាម សប្បទដ្ឋក្ខណេយេវ វដ្ដតិ។ សេសមេត្ថ ឧត្តានមេវ។

ឯឡកលោមសមុដ្ឋានំ – កាយតោ ច កាយចិត្តតោ ច សមុដ្ឋាតិ, កិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, តិចិត្តំ , តិវេទនន្តិ។

ទន្តបោនសិក្ខាបទំ ទសមំ។

សមត្តោ វណ្ណនាក្កមេន ភោជនវគ្គោ ចតុត្ថោ។

៥. អចេលកវគ្គោ

១. អចេលកសិក្ខាបទវណ្ណនា

២៦៩. អចេលកវគ្គស្ស ៩ បឋមសិក្ខាបទេ – **បរិវេសនន្តិ** បរិវិសនដ្ឋានំ។ **បរិព្ពាជកសមាបន្នោ**តិ បព្ពជ្ជំ សមាបន្នោ។ **ទេតិ អាបត្តិ បាចិត្តិយស្សា**តិ សមតិត្តិកំ យាគុបត្តំ ឯកបយោគេន ទេតិ, ឯកំ បាចិត្តិយំ។ អវច្ឆិន្ទិត្វា អវច្ឆិន្ទិត្វា ទេតិ, បយោគេ បយោគេ បាចិត្តិយំ។ ឯសេវ នយោ បូវភត្តាទីសុ។ **តិត្ថិយេ អតិត្ថិយសញ្ញី**តិ មាតា វា បិតា វា តិត្ថិយេសុ បព្ពជតិ, តេសំ មាតាបិតុសញ្ញាយ ទេន្តស្សាបិ បាចិត្តិយមេវ ហោតិ។ **ទាបេតី**តិ អនុបសម្បន្នេន ទាបេតិ។

២៧៣. **ឧបនិក្ខិបិត្វា ទេតី**តិ តថារូបេ ភាជនេ ឋបេត្វា តំ ភាជនំ តេសំ សន្តិកេ ភូមិយំ និក្ខិបិត្វា ទេតិ, តេសំ វា ភាជនំ និក្ខិបាបេត្វា តត្ថ ទេតិ, បត្តំ អាធារកេ វា ភូមិយំ វា ឋបេត្វាបិ “ឥតោ គណ្ហថា”តិ វត្តុំ វដ្ដតិ។ សចេ តិត្ថិយោ វទតិ “មយ្ហំ នាម ឥទំ សន្តកំ, ឥធ ន អាកិរថា”តិ អាកិរិតព្វំ។ តស្ស សន្តកត្តា សហត្ថា ទានំ នាម ន ហោតិ។ សេសមេត្ថ ឧត្តានមេវ។

ឯឡកលោមសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

អចេលកសិក្ខាបទំ បឋមំ។

២. ឧយ្យោជនសិក្ខាបទវណ្ណនា

២៧៤. ទុតិយសិក្ខាបទេ – **បដិក្កមនេបី**តិ អាសនសាលាយម្បិ។ ***ភត្តវិស្សគ្គ***ន្តិ ភត្តកិច្ចំ។ **ន សម្ភាវេសី**តិ ន បាបុណិ។

២៧៦. **អនាចារ**ន្តិ វុត្តាវសេសំ កាយវចីទ្វារវីតិក្កមំ។ ***ទស្សនូបចារំ វា សវនូបចារំ វា វិជហន្តស្សា***តិ ឯត្ថ យទិ ឋិតោ វា និសិន្នោ វា ឧយ្យោជេតិ; យោ ឧយ្យោជិតោ, សោ វិជហតិ, តស្ស ច អាបត្តិ នាម នត្ថិ។ តស្មឹ បន វិជហន្តេបិ អត្ថតោ ឥតរេន វិជហិតមេវ ហោតិ។ តស្មា យោ ឧយ្យោជេតិ, តស្សេវាយំ អាបត្តិ។ តត្ថ សចេ ឧបចារព្ភន្តរេ ឯកោ បាទោ ហោតិ, ទុក្កដំ។ សីមាតិក្កមេ បាចិត្តិយំ។ ឯត្ថ ច ទស្សនូបចារស្ស អព្ភោកាសេ ទ្វាទសហត្ថប្បមាណំ, តថា សវនូបចារស្ស។ សចេ បន អន្តរា កុដ្ដទ្វារបាការាទយោ ហោន្តិ, តេហិ អន្តរិតភាវោ ទស្សនូបចារាតិក្កមោ, តស្ស វសេន អាបត្តិ វេទិតព្វា។ **ន អញ្ញោ កោចិ បច្ចយោ ហោតី**តិ ឋបេត្វា វុត្តប្បការមនាចារំ អញ្ញំ កិញ្ចិ ការណំ ន ហោតិ។

២៧៧. **កលិសាសនំ អារោបេតី**តិ “**កលី**”តិ កោធោ; តស្ស សាសនំ អារោបេតិ; កោធស្ស អាណំ អារោបេតិ; កោធវសេន ឋាននិសជ្ជាទីសុ ទោសំ ទស្សេត្វា “បស្សថ ភោ ឥមស្ស ឋានំ, និសជ្ជំ អាលោកិតំ វិ

លោកិតំ ខាណុកោ វិយ តិដ្ឋតិ, សុនខោ វិយ និសីទតិ, មក្កដោ វិយ ឥតោ ចិតោ ច វិលោកេតី”តិ ឯវំ អមនាបវចនំ វទតិ “អប្បេវ នាម ឥមិនាបិ ឧព្ពាឡ្ហោ បក្កមេយ្យា”តិ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។

តិសមុដ្ឋានំ – កាយចិត្តតោ វាចាចិត្តតោ កាយវាចាចិត្តតោ ច សមុដ្ឋាតិ, កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

ឧយ្យោជនសិក្ខាបទំ ទុតិយំ។

៣. សភោជនសិក្ខាបទវណ្ណនា

២៧៩. តតិយសិក្ខាបទេ – **សយនិយឃរេ**តិ សយនិយឃរេ។ **យតោ អយ្យស្ស ភិក្ខា ទិន្នា**តិ យស្មា ភិក្ខា ទិន្នា, យំ អាគតេន លទ្ធព្ពំ តំ វោ លទ្ធំ; គច្ឆថាតិ អធិប្បាយោ។ **បរិយុដ្ឋិតោ**តិ រាគបរិយុដ្ឋិតោ; មេថុនាធិប្បាយោតិ អត្ថោ។

២៨០. សហ ឧភោហិ ជនេហីតិ សភោជនំ; តស្មិំ **សភោជនេ**។ អថ វា **សភោជនេ**តិ សភោគេ។ រាគបរិយុដ្ឋិតស្ស ហិ បុរិសស្ស ឥត្ថី ភោគោ ឥត្ថិយា ច បុរិសោ។ តេនេវស្ស បទភាជនេ – “ឥត្ថី ចេវ ហោតិ បុរិសោ ចា”តិអាទិ វុត្តំ។ **មហល្លកេ ឃរេ**តិ មហល្លកេ សយនិយឃរេ។ **បិដ្ឋសង្ឃាដស្ស ហត្ថបាសំ វិជហិត្វា**តិ តស្ស សយនិយឃរេ គព្ភស្ស យោ បិដ្ឋសង្ឃាដោ, តស្ស ហត្ថបាសំ វិជហិត្វា; អន្តោសយនស្ស អាសន្នេ ឋានេ និសីទតីតិ អត្ថោ។ ឦទិសញ្ច សយនិយឃរំ មហាចតុស្សាលាទីសុ ហោតិ។ **បិដ្ឋិវំសំ អតិក្កមិត្វា**តិ ឥមិនា មជ្ឈាតិក្កមំ ទស្សេតិ។ តស្មា យថា វា តថា វា កតស្ស ខុទ្ទកស្ស សយនិយឃរស្ស មជ្ឈាតិក្កមេ អាបត្តិ វេទិតព្ពា។ សេសមេត្ថ ឧត្តានមេវ។

បឋមបារាជិកសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, ទ្វិវេទនន្តិ។

សភោជនសិក្ខាបទំ តតិយំ។

២៨៤. ចតុត្ថបញ្ចមសិក្ខាបទេសុ យំ វត្តព្ពំ សិយា, តំ សព្ពំ អនិយតទ្វយេ វុត្តនយមេវ។ យថា ច សភោជនសិក្ខាបទំ , ឯវមេតានិបិ បឋមបារាជិកសមុដ្ឋានានេវាតិ។

រហោបដិច្ឆន្នសិក្ខាបទំ ចតុត្ថំ, រហោនិសជ្ជសិក្ខាបទំ បញ្ចមំ។

៦. ចារិត្តសិក្ខាបទវណ្ណនា

២៩៤. ឆដ្ឋសិក្ខាបទេ – **ទេថាវុសោ ភត្ត**ន្តិ ឯត្ថ តំ កិរ ភត្តំ អភិហដំ អហោសិ, តស្មា ឯវមាហំសុ។ អនភិហដេ បន ឯវំ វត្តុំ ន លព្ភតិ, បយុត្តវាចា ហោតិ។

២៩៥. **តេន ហិ ភិក្ខវេ បដិគ្គហេត្វា និក្ខិបថា**តិ ឥទំ បន ភគវា កុលស្ស សទ្ធានុរក្ខណត្ថាយ អាហ។ យទិ “ភាជេត្វា ខាទថា”តិ វទេយ្យ, មនុស្សានំ បសាទញ្ញថត្តំ សិយា។ **ឧស្សារិយិត្ថា**តិ បដិហរិយិត្ថ; យវំយេវ នំ គហេត្វា អគមំសូតិ វុត្តំ ហោតិ។

២៩៨. **សន្តំ ភិក្ខុ**ន្តិ ឯត្ថ កិត្តាវតា សន្តោ ហោតិ, កិត្តាវតា អសន្តោតិ? អន្តោវិហារេ យត្ថ ឋិតស្ស កុលានិ បយិរុបាសនចិត្តំ ឧប្បន្នំ, តតោ បដ្ឋាយ យំ បស្សេ វា អភិមុខេ វា បស្សតិ, យស្ស សក្កា ហោតិ បកតិវចនេន អារោចេតុំ, អយំ សន្តោ នាម។ ឥតោ ចិតោ ច បរិយេសិត្វា អារោចនកិច្ចំ នាម នត្ថិ។ យោ ហិ ឯវំ បរិយេសិតព្ពោ, សោ អសន្តោយេវ។ អបិច អន្តោឧបចារសីមាយ ភិក្ខុំ ទិស្វា អាបុច្ឆិស្សាមីតិ គន្ត្វា តត្ថ យំ បស្សតិ, សោ អាបុច្ឆិតព្ពោ។ នោ ចេ បស្សតិ, អសន្តំ ភិក្ខុំ អនាបុច្ឆា បវិដ្ឋោ នាម ហោតិ។

៣០២. **អន្តរារាម**ន្តិ អន្តោគាមេ វិហារោ ហោតិ, តំ គច្ឆតិ។ **ភត្តិយឃរ**ន្តិ និមន្តិតឃរំ វា សលាកភត្តាទិទាយកានំ វា ឃរំ។ **អាបទាសូ**តិ ជីវិតព្រហ្មចរិយន្តរាយេសុ សតិ គន្តុំ វដ្ដតិ។ សេសមេត្ថ ឧត្តានមេវ។

កឋិនសមុដ្ឋានំ – កាយវាចតោ កាយវាចាចិត្តតោ ច សមុដ្ឋាតិ, កិរិយាកិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

ចារិត្តសិក្ខាបទំ ឆដ្ឋំ។

៧. មហានាមសិក្ខាបទវណ្ណនា

៣០៣. សត្តមសិក្ខាបទេ – **មហានាមោ** នាម ភគវតោ ចូឡបិតុបុត្តោ មាសមត្តេន មហល្លកតរោ ទ្វីសុ ផលេសុ បតិដ្ឋិតោ អរិយសាវកោ។ **ភេសជ្ជំ ឧស្សន្នំ ហោតីតិ** វជតោ អាហរិត្វា ឋបិតសប្បិ ពហុ ហោតិ។

៣០៦. **សាទិតព្ពាតិ** តស្មិំ សមយេ រោគោ នត្ថីតិ ន បដិក្ខិបិតព្ពា; រោគេ សតិ វិញ្ញាបេស្សាមីតិ អធិវាសេតព្ពា។ **ឯត្តកេហិ ភេសជ្ជេហិ បវារេមីតិ** នាមវសេន សប្បិតេលាទីសុ ទ្វីហិ តីហិ វា បរិមាណវសេន បត្ថេន នាឡិយា អាឡ្ហកេនាតិ វា។**អញ្ញំ ភេសជ្ជំ វិញ្ញាបេតីតិ** សប្បិនា បវារិតោ តេលំ វិញ្ញាបេតិ, អាឡ្ហកេន បវារិតោ ទោណំ។ **ន ភេសជ្ជេន ករណីយេនាតិ** មិស្សកភត្តេនបិ ចេ យាបេតុំ សក្កោតិ, ន ភេសជ្ជករណីយំ នាម ហោតិ។

៣១០. **បវារិតានន្តិ** យេ អត្តនោ បុគ្គលិកាយ បវារណាយ បវារិតា; តេសំ បវារិតានុរូបេន វិញ្ញត្តិយា អនាបត្តិ។ សង្ឃវសេន បវារិតេសុ បន បមាណំ សល្លក្ខេតព្ពមេវាតិ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។

ឆសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

មហានាមសិក្ខាបទំ សត្តមំ។

៨. ឧយ្យុត្តសេនាសិក្ខាបទវណ្ណនា

៣១១. អដ្ឋមេ – **អព្ភុយ្យាតោតិ** អភិឧយ្យាតោ; បរសេនំ អភិមុខោ គមិស្សាមីតិ នគរតោ និគ្គតោតិ អត្ថោ។ **ឧយ្យុត្តន្តិ** កតឧយ្យោគំ; គាមតោ និក្ខន្តន្តិ អត្ថោ។

៣១៤. **ទ្វាទសបុរិសោ ហត្ថីតិ** ចត្តារោ អារោហកា ឯកេកបាទរក្ខកា ទ្វេ ទ្វេតិ ឯវំ ទ្វាទសបុរិសោ ហោតិ។ **តិបុរិសោ អស្សោតិ** ឯកោ អារោហកោ ទ្វេ បាទរក្ខកាតិ ឯវំ តិបុរិសោ ហោតិ។ **ចតុបុរិសោ រថោតិ** ឯកោ សារថិ ឯកោ យោធោ ទ្វេ អាណិរក្ខកាតិ ឯវំ ចតុបុរិសោ ហោតិ។ **ចត្តារោ បុរិសា សរហត្ថាតិ** អាវុធហត្ថា ចត្តារោ បុរិសាតិ អយំ បច្ឆិមកោដិយា ចតុរង្គសមន្នាគតា សេនា នាម។ ឦទិសំ សេនំ ទស្សនាយ គច្ឆតោ បទេ បទេ ទុក្កដំ។ **ទស្សនូបចារំ វិជហិត្វាតិ** កេនចិ អន្តរិតា វា និន្នំ ឱរូឡ្ហា វា ន ទិស្សតិ; ឥធ បត្វា ន សក្កា ទដ្ឋុន្តិ អញ្ញំ ឋានំ គន្ត្វា បស្សតោ បយោគេ បយោគេ បាចិត្តិយន្តិ អត្ថោ។

៣១៥. **ឯកមេកន្តិ** ហត្ថិអាទីសុ ចតូសុ អង្គេសុ ឯកមេកំ; អន្តមសោ ឯកបុរិសារុឡ្ហកហត្ថិម្បិ ឯកម្បិ សរហត្ថំ បុរិសំ។ **អនុយ្យុត្តា** នាម រាជា ឧយ្យានំ វា នទិំ វា គច្ឆតិ; ឯវំ អនុយ្យុត្តា ហោតិ។

៣១៦. **អាបទាសូតិ** ជីវិតព្រហ្មចរិយន្តរាយេសុ សតិ ឯត្ថ គតោ មុញ្ចិស្សាមីតិ គច្ឆតោ អនាបត្តិ។ សេសមេត្ថ ឧត្តានមេវ។ ឯឡកលោមសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

ឧយ្យុត្តសេនាសិក្ខាបទំ អដ្ឋមំ។

៩. សេនាវាសសិក្ខាបទវណ្ណនា

៣១៩. នវមេ – **អត្ថង្គតេ សូរិយេ សេនាយ វសតីតិ** តិដ្ឋតុ វា និសីទតុ វា សយតុ វា សចេបិ អាកាសេ ឥទ្ធិយា កញ្ចិ ឥរិយាបថំ កប្បេតិ, បាចិត្តិយមេវ។ **សេនា វា បដិសេនាយ រុទ្ធា ហោតីតិ** យថា សញ្ចារោ ឆិជ្ជតិ; ឯវំ រុទ្ធា ហោតិ។ **បលិពុទ្ធោតិ** វេរិកេន វា ឥស្សរេន វា រុទ្ធោ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។ ឯឡកលោមសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

សេនាវាសសិក្ខាបទំ នវមំ។

១០. ឧយ្យោធិកសិក្ខាបទវណ្ណនា

៣២២. ទសមេ – ឧគ្គន្ធា ឧគ្គន្ធា ឯត្ថ យុជ្ឈន្តីតិ **ឧយ្យោធិកំ;** សម្បហារដ្ឋានស្សេតំ អធិវចនំ។ ពលស្ស អគ្គំ ជានន្តិ ឯត្ថាតិ **ពលគ្គំ;** ពលគណនដ្ឋានន្តិ អត្ថោ។ សេនាយ វិយូហំ **សេនាព្យូហំ;** សេនានិវេសស្សេតំ អធិវចនំ។ **តយោ ហត្ថី បច្ឆិមំ ហត្ថានីក**ន្តិ យោ បុព្ពេ វុត្តោ ទ្វាទសបុរិសោ ហត្ថីតិ តេន ហត្ថិនា តយោ ហត្ថី។ សេសេសុបិ ឯសេវ នយោ។ សេសំ ឧយ្យុត្តសេនាសិក្ខាបទេ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពំ សទ្ធឹ សមុដ្ឋានាទីហីតិ។

ឧយ្យោធិកសិក្ខាបទំ ទសមំ។

សមត្តោ វណ្ណនាក្កមេន អចេលកវគ្គោ បញ្ចមោ។

៦. សុរាបានវគ្គោ

១. សុរាបានសិក្ខាបទវណ្ណនា

៣២៦. សុរាបានវគ្គស្ស បឋមសិក្ខាបទេ – ***ភទ្ទវតិកា***តិ ឯកោ គាមោ, សោ ភទ្ទិកាយ វតិយា សមន្នាគតត្តា ឯតំ នាម លភិ។ **បថាវិនោ**តិ អទ្ធិកា។ **តេជសា តេជ**ន្តិ អត្តនោ តេជសា អានុភាវេន នាគស្ស តេជំ។ **កាបោតិកា**តិ កបោតបាទសមវណ្ណរត្តោភាសា។ **បសន្នា**តិ សុរាមណ្ឌស្សេតំ អធិវចនំ។ **អននុច្ឆវិយំ ភិក្ខវេ សាគតស្សា**តិ បញ្ចាភិញ្ញស្ស សតោ មជ្ជបានំ នាម ន អនុច្ឆវិយន្តិ វុត្តំ ហោតិ។

៣២៨. **បុប្ផាសវោ** នាម មធុកបុប្ផាទីនំ រសេន កតោ។ **ផលាសវោ** នាម មុទ្ទិកផលាទីនិ មទ្ទិត្វា តេសំ រសេន កតោ។ **មធ្វាសវោ** នាម មុទ្ទិកានំ ជាតិរសេន កតោ; មក្ខិកមធុនាបិ ករិយតីតិ វទន្តិ។ **គុឡាសវោ** នាម ឧច្ឆុរសាទីហិ ករិយតិ។ **សុរា** នាម បិដ្ឋកិណ្ណបក្ខិត្តា; នាឡិកេរាទីនម្បិ រសេន កតា សុរាត្វេវ សង្ខ្យំ គច្ឆតិ, តស្សាយេវ កិណ្ណបក្ខិត្តាយ មណ្ឌោ គហិតោ មេរយោត្វេវ សង្ខ្យំ គច្ឆតីតិ វទន្តិ។ **អន្តមសោ កុសគ្គេនបិ បិវតី**តិ ឯតំ សុរំ វា មេរយំ វា ពីជតោ បដ្ឋាយ កុសគ្គេន បិវតោបិ បាចិត្តិយន្តិ អត្ថោ។ ឯកេន បន បយោគេន ពហុម្បិ បិវន្តស្ស ឯកា អាបត្តិ។ វិច្ឆិន្ទិត្វា វិច្ឆិន្ទិត្វា បិវតោ បយោគគណនាយ អាបត្តិយោ។

៣២៩. **អមជ្ជញ្ច ហោតិ មជ្ជវណ្ណំ មជ្ជគន្ធំ មជ្ជរស**ន្តិ លោណសោវីរកំ វា សុត្តំ វា ហោតិ។ **សូបសម្បាកេ**តិ វាសគាហាបនត្ថំ ឦសកំ មជ្ជំ បក្ខិបិត្វា សូបំ បចន្តិ, តស្មឹ អនាបត្តិ។ **មំសសម្បាកេ**បិ ឯសេវ នយោ។ តេលំ បន វាតភេសជ្ជត្ថំ មជ្ជេន សទ្ធឹ បចន្តិ, តស្មិម្បិ អនតិក្ខិត្តមជ្ជេយេវ អនាបត្តិ, យំ បន អតិក្ខិត្តមជ្ជំ ហោតិ, ឯត្ថ មជ្ជស្ស វណ្ណគន្ធរសា បញ្ញាយន្តិ, តស្មឹ អាបត្តិយេវ។ **អមជ្ជំ អរិដ្ឋ**ន្តិ យោ អរិដ្ឋោ មជ្ជំ ន ហោតិ, តស្មឹ អនាបត្តិ។ អាមលកាទីនំយេវ កិរ រសេន អរិដ្ឋំ ករោន្តិ, សោ មជ្ជវណ្ណគន្ធរសោយេវ ហោតិ, ន ច មជ្ជំ; តំ សន្ធាយេតំ វុត្តំ។ យោ បន សម្ភារបក្ខិត្តោ, សោ មជ្ជំ ហោតិ, ពីជតោ បដ្ឋាយ ន វដ្តតិ។ សេសមេត្ថ ឧត្តានមេវ។ ឯឡកលោមសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ អកុសលចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។ វត្ថុអជាននតាយ ចេត្ថ អចិត្តកតា វេទិតព្ពា, អកុសលេនេវ បាតព្ពតាយ លោកវជ្ជតាតិ។

សុរាបានសិក្ខាបទំ បឋមំ។

២. អង្គុលិបតោទកសិក្ខាបទវណ្ណនា

៣៣០. ទុតិយេ – **អង្គុលិបតោទកេនា**តិ អង្គុលីហិ ឧបកច្ឆកាទិឃដ្ដនំ វុច្ចតិ។ **ឧត្តសន្តោ**តិ អតិហាសេន កិលមន្តោ។ **អនស្សាសកោ**តិ ឧបច្ឆិន្នអស្សាសបស្សាសសញ្ចារោ ហុត្វា។ **អនុបសម្បន្នំ កាយេន កាយ**ន្តិ ឯត្ថ ភិក្ខុនីបិ អនុបសម្បន្នដ្ឋានេ ឋិតា, តម្បិ ខិឌ្ឌាធិប្បាយេន ផុសន្តស្ស ទុក្កដំ។ សេសមេត្ថ ឧត្តានមេវ។

បឋមបារាជិកសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, ទ្វិវេទនន្តិ។

អង្គុលិបតោទកសិក្ខាបទំ ទុតិយំ។

៣. ហសធម្មសិក្ខាបទវណ្ណនា

៣៣៥. តតិយេ – **អប្បញ្ញត្តេនោ**តិ យំ ភគវតា បកតំ បញ្ញត្តំ, តំ ន ជានន្តីតិ អត្ថោ។

៣៣៦. ឧទកេ ហសធម្មេតិ ឧទកកីឡិកា វុច្ចតិ។ **ឧបរិគោប្ផកេ**តិ គោប្ផកានំ ឧបរិភាគប្បមាណេ។ **ហសាធិប្បាយោ**តិ កីឡាធិប្បាយោ។ **និមុជ្ជតិ វា**តិអាទីសុ និមុជ្ជនត្ថាយ ឱរោហន្តស្ស បទវារេ បទវារេ ទុក្កដំ។ និមុជ្ជនុម្មុជ្ជនេសុ បយោគេ បយោគេ បាចិត្តិយំ។ និមុជ្ជិត្វា អន្តោឧទកេយេវ គច្ឆន្តស្ស ហត្ថវារបទវារេសុ សព្ពត្ថ បាចិត្តិយំ។ **បលវតី**តិ តរតិ។ ហត្ថេហិ តរន្តស្ស ហត្ថវារេ ហត្ថវារេ បាចិត្តិយំ។ បាទេសុបិ ឯសេវ នយោ។ យេន យេន អង្គេន តរតិ, តស្ស តស្ស បយោគេ បយោគេ បាចិត្តិយំ។ តីរតោ វា រុក្ខតោ វា ឧទកេ បតតិ, បាចិត្តិយមេវ។ **នាវាយ កីឡតី**តិ ផិយារិត្តាទីហិ នាវំ បាជេន្តោ វា តីរេ ឧស្សារេន្តោ វា នាវាយ កីឡតិ, ទុក្កដំ។

ហត្ថេន វាតិអាទីសុបិ បយោគេ បយោគេ ទុក្កដំ។ កេចិ ហត្ថេន ឧទកេ ខិត្តាយ កថលាយ បតនុប្បតនវារេសុ ទុក្កដំ វទន្តិ, តំ ន គហេតព្ពំ។ តត្ថ ហិ ឯកបយោគត្តា ឯកមេវ ទុក្កដំ, អបិច ឧបរិគោប្ផកេ វុត្តានិ ឧម្មុជ្ជនាទីនិ ឋបេត្វា អញ្ញេន យេន កេនចិ អាការេន ឧទកំ ឱតរិត្វា វា អនោតរិត្វា វា យត្ថ កត្ថចិ ឋិតំ ឧទកំ អន្តមសោ ពិន្ទុំ គហេត្វា ខិបនកីឡាយបិ កីឡន្តស្ស ទុក្កដមេវ, អត្ថជោតកំ បន អក្ខរំ លិខិតុំ វដ្ដតិ, អយមេត្ថ វិនិច្ឆយោ។ សេសមេត្ថ ឧត្តានមេវ។

បឋមបារាជិកសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

ហសធម្មសិក្ខាបទំ តតិយំ។

៤. អនាទរិយសិក្ខាបទវណ្ណនា

៣៤២. ចតុត្ថេ – **កថាយំ នស្សេយ្យា**តិ កថំ អយំ ធម្មោ តន្តិ បវេណី នស្សេយ្យ។ **តំ វា ន សិក្ខិតុកាមោ**តិ យេន បញ្ញត្តេន វុច្ចតិ, តំ បញ្ញត្តំ ន សិក្ខិតុកាមោ។ **អបញ្ញត្តេនា**តិ សុត្តេ វា អភិធម្មេ វា អាគតេន។

៣៤៤. ឯវំ អម្ហាកំ អាចរិយានំ ឧគ្គហោតិ ឯត្ថ គារយ្ហោ អាចរិយុគ្គហោ ន គហេតព្ពោ; បវេណិយា អាគតោ អាចរិយុគ្គហោវ គហេតព្ពោ។ កុរុន្ទិយំ បន "លោកវជ្ជេ អាចរិយុគ្គហោ ន វដ្ដតិ, បណ្ណត្តិវជ្ជេ បន វដ្ដតី"តិ វុត្តំ។ មហាបច្ចរិយំ "សុត្តំ សុត្តានុលោមញ្ច ឧគ្គហិតកានំយេវ អាចរិយានំ ឧគ្គហោ បមាណំ, អជានន្តានំ កថា អប្បមាណន្តិ វុត្តំ។ តំ សព្ពំ បវេណិយា អាគតេសមោធានំ គច្ឆតិ។ សេសំ ឧត្តានមេវាតិ។

តិសមុដ្ឋានំ – កាយចិត្តតោ វាចាចិត្តតោ កាយវាចាចិត្តតោ ច សមុដ្ឋាតិ, កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, ទុក្ខវេទនន្តិ។

អនាទរិយសិក្ខាបទំ ចតុត្ថំ។

៥. ភឹសាបនសិក្ខាបទវណ្ណនា

៣៤៥. បញ្ចមេ – រូបូបហារាទយោ មនុស្សវិគ្គហេ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពា។ សេសំ ឧត្តានមេវ។ សមុដ្ឋានាទីនិ អនាទរិយសទិសានេវាតិ។

ភឹសាបនសិក្ខាបទំ បញ្ចមំ។

៦. ជោតិសិក្ខាបទវណ្ណនា

៣៥០. ឆដ្ឋេ – **ភគ្គា**តិ ជនបទស្ស នាមំ។ **សំសុមារគិរ**ន្តិ នគរស្ស។ **ភេសកឡាវន**ន្តិ តន្និស្សិតវនស្ស។ តំ បន មិគានំ ផាសុវិហារត្ថាយ ទិន្នត្តា **មិគទាយោ**តិ វុច្ចតិ។ **សមាទហិត្វា**តិ ជាលេត្វា។ **បរិបាតេសី**តិ អនុពន្ធិ។

៣៥២. បទីបេបីតិ បទីបុជ្ជលនេបិ។ **ជោតិកេបី**តិ បត្តបចនសេទកម្មាទីសុ ជោតិករណេ។ **តថារូបបច្ចយា**តិ បទីបាទិបច្ចយា។

៣៥៤-៥. សយំ សមាទហតីតិ ឯត្ថ ជោតី សមាទហិតុកាមតាយ អរណិសណ្ឋបនតោ បដ្ឋាយ យាវ ជាលា ន ឧដ្ឋហតិ, តាវ សព្ពបយោគេសុ ទុក្កដំ។ **បដិលាតំ ឧក្ខិបតី**តិ ទឌ្ឍមានំ អលាតំ បតិតំ ឧក្ខិបតិ, បុន យថាឋានេ ឋបេតីតិ អត្ថោ។ ឯវំ អវិជ្ឈាតំ ឧក្ខិបិត្វា បក្ខិបន្តស្សេវ ទុក្កដំ, វិជ្ឈាតំ បុន ជាលាបេន្តស្ស បាចិត្តិយមេវ។

៣៥៦. **តថារូបបច្ចយា**តិ ឋបេត្វា បទីបាទីនិ អញ្ញេនបិ តថារូបេន បច្ចយេន សមាទហន្តស្ស អនាបត្តិ។ **អាបទាសូ**តិ ទុដ្ឋវាឡមិគអមនុស្សេហិ ឧបទ្ទវោ ហោតិ, តត្ថ សមាទហន្តស្សាបិ អនាបត្តិ។ សេសំ ឧត្តានមេវាតិ។ ឆសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

ជោតិសិក្ខាបទំ ឆដ្ឋំ។

៧. នហានសិក្ខាបទវណ្ណនា

៣៦៤. សត្តមេ – **ចុណ្ណេន វា មត្តិកាយ វា**តិ ឯត្ថ ចុណ្ណមត្តិកានំ អភិសង្ខរណកាលតោ បដ្ឋាយ សព្ពបយោគេសុ ទុក្កដំ។

៣៦៦. **បារំ គច្ឆន្តោ ន្ហាយតី**តិ ឯត្ថ សុក្ខាយ នទិយា វាលិកំ ឧក្កិរិត្វា កតអាវាដកេសុបិ ន្ហាយិតុំ វដ្ដតិ។ **អាបទាសូ**តិ ភមរាទីហិ អនុពទ្ធស្ស ឧទកេ និមុជ្ជិតុំ វដ្ដតីតិ។ សេសមេត្ថ ឧត្តានមេវ។ ឯឡកលោមសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

នហានសិក្ខាបទំ សត្តមំ។

៨. ទុព្ពណ្ណករណសិក្ខាបទវណ្ណនា

៣៦៨-៩. អដ្ឋមេ – **នវំ បន ភិក្ខុនា ចីវរលាភេនា**តិ ឯត្ថ អលភីតិ លភោ; លភោយេវ លាភោ។ កឹ អលភិ? ចីវរំ។ កីទិសំ? នវំ។ ឥតិ “នវចីវរលាភេនា”តិ វត្តព្ពេ អនុនាសិកលោបំ អកត្វា “នវំចីវរលាភេនា”តិ វុត្តំ; បដិលទ្ធនវចីវរេនាតិ អត្ថោ។ មជ្ឈេ ឋិតបទទ្វយេ **បនា**តិ និបាតោ។ **ភិក្ខុនា**តិ យេន លទ្ធំ តស្ស និទស្សនំ។ បទភាជនេ បន ព្យញ្ជនំ អនាទិយិត្វា យំ លទ្ធំ តំ ទស្សេតុំ “ចីវរំ នាម ឆន្នំ ចីវរាន”ន្តិអាទិ វុត្តំ។ **ចីវរ**ន្តិ ឯត្ថ យំ និវាសេតុំ វា បារុបិតុំ វា សក្កា ហោតិ, តទេវ វេទិតព្ពំ។ តេនេវ “វិកប្បនុបគបច្ឆិម”ន្តិ ន វុត្តំ។ **កំសនីល**ន្តិ ចម្មការនីលំ។ មហាបច្ចរិយំ បន “អយោមលំ លោហមលំ ឯតំ កំសនីលំ នាមា”តិ វុត្តំ។ **បលាសនីល**ន្តិ យោ កោចិ នីលវណ្ណោ បណ្ណរសោ។ **ទុព្ពណ្ណករណំ អាទាតព្ព**ន្តិ ឯតំ កប្បពិន្ទុំ សន្ធាយ វុត្តំ; ន នីលាទីហិ សកលចីវរស្ស ទុព្ពណ្ណករណំ។ តញ្ច បន កប្បំ អាទិយន្តេន ចីវរំ រជិត្វា ចតូសុ វា កោណេសុ តីសុ វា ទ្វីសុ វា ឯកស្មិំ វា កោណេ មោរស្ស អក្ខិមណ្ឌលមត្តំ វា មង្គុលបិដ្ឋិមត្តំ វា អាទាតព្ពំ។ មហាបច្ចរិយំ “បត្តេ វា គណ្ឋិយំ វា ន វដ្ដតី”តិ វុត្តំ។ មហាអដ្ឋកថាយំ បន “វដ្ដតិយេវា”តិ វុត្តំ។ បាឡិកប្បកណ្ណិកកប្បាទយោ បន សព្ពត្ថ បដិសិទ្ធា, តស្មា ឋបេត្វា ឯកំ វដ្ដពិន្ទុំ អញ្ញេន កេនចិបិ វិការេន កប្បោ ន កាតព្ពោ។

៣៧១. **អគ្គឡេ**តិអាទីសុ ឯតានិ អគ្គឡាទីនិ កប្បកតចីវរេ បច្ឆា អារោបេត្វា កប្បករណកិច្ចំ នត្ថិ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។ ឯឡកលោមសមុដ្ឋានំ – កិរិយាកិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ; កាយកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

ទុព្ពណ្ណករណសិក្ខាបទំ អដ្ឋមំ។

៩. វិកប្បនសិក្ខាបទវណ្ណនា

៣៧៤. នវមេ – **តស្ស វា អទិន្ន**ន្តិ ចីវរសាមិកស្ស “បរិភុញ្ជ វា វិស្សជ្ជេហិ វា យថាបច្ចយំ វា ករោហី”តិ ឯវំ វត្វា អទិន្នំ។ **តស្ស វា អវិស្សាសន្តោ**តិ យេន វិនយកម្មំ កតំ, តស្ស អវិស្សាសេន វា។ តេន បន ទិន្នំ វា តស្ស វិស្សាសេន វា បរិភុញ្ជន្តស្ស អនាបត្តិ។ សេសមេត្ថ តីសកវណ្ណនាយំ វុត្តនយត្តា ឧត្តានមេវាតិ។ កឋិនសមុដ្ឋានំ – កាយវាចតោ កាយវាចាចិត្តតោ ច សមុដ្ឋាតិ, កិរិយាកិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

វិកប្បនសិក្ខាបទំ នវមំ។

១០. ចីវរាបនិធានសិក្ខាបទវណ្ណនា

៣៧៧-៨១. ទសមេ – **អបនិធេន្តី**តិ អបនេត្វា និធេន្តិ។ **ហសាបេក្ខោ**តិ ហសាធិប្បាយោ។ **អញ្ញំ បរិក្ខារ**ន្តិ បាឡិយា អនាគតំ បត្តត្ថវិកាទឹ។ **ធម្មឹ កថំ កត្វា**តិ “សមណេន នាម អនិហិតបរិក្ខារេន ភវិតុំ ន វដ្ដតី”តិ ឯវំ

ធម្មកថំ កថេត្វា ទស្សាមីតិ និក្ខិបតោ អនាបត្តិ។ សេសមេត្ថ ឧត្តានមេវ។ តិសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

ចីវរាបនិធានសិក្ខាបទំ ទសមំ។

សមត្តោ វណ្ណនាក្កមេន សុរាបានវគ្គោ ឆដ្ឋោ។

៧. សប្បាណកវគ្គោ

១. សញ្ចិច្ចបាណសិក្ខាបទវណ្ណនា

៣៨២. សប្បាណកវគ្គស្ស បឋមសិក្ខាបទេ – **ឥស្សាសោ ហោតី**តិ គិហិកាលេ ធនុគ្គហាចរិយោ ហោតិ។ **ជីវិតា វោរោបិតា**តិ ជីវិតា វិយោជិតា។

សិក្ខាបទេបិ **វោរោបេយ្យា**តិ វិយោជេយ្យ។ យស្មា បន វោហារមត្តមេវេតំ; ន ហេត្ថ កិញ្ចិ វិយោជិតេ សីសាលង្ការេ សីសំ វិយ ជីវិតា វោរោបិតេ បាណេបិ ជីវិតំ នាម វិសុំ តិដ្ឋតិ, អញ្ញទត្ថុ អន្តរធានមេវ គច្ឆតិ, តស្មា តមត្ថំ ទស្សេតុំ បទភាជនេ “ជីវិតិន្ទ្រិយំ ឧបច្ឆិន្ទតី”តិអាទិ វុត្តំ។ ឥមស្មិញ្ច សិក្ខាបទេ តិរច្ឆានគតោយេវ “បាណោ”តិ វេទិតព្ពោ។ តំ ខុទ្ទកម្បិ មហន្តម្បិ មារេន្តស្ស អាបត្តិនានាករណំ នត្ថិ។ មហន្តេ បន ឧបក្កមមហន្តត្តា អកុសលមហត្តំ ហោតិ។ **បាណេ បាណសញ្ញី**តិ អន្តមសោ មញ្ចបីឋំ សោធេន្តោ មង្គុលពីជកេបិ បាណសញ្ញី និក្ការុណិកតាយ តំ ភិន្ទន្តោ អបនេតិ, បាចិត្តិយំ។ តស្មា ឯវរូបេសុ ឋានេសុ ការុញ្ញំ ឧបដ្ឋបេត្វា អប្បមត្តេន វត្តំ កាតព្ពំ។ សេសំ មនុស្សវិគ្គហេ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពំ សទ្ធិំ សមុដ្ឋានាទីហីតិ។

សញ្ចិច្ចបាណសិក្ខាបទំ បឋមំ។

២. សប្បាណកសិក្ខាបទវណ្ណនា

៣៨៧. ទុតិយេ – **សប្បាណក**ន្តិ យេ បាណកា បរិភោគេន មរន្តិ, តេហិ បាណកេហិ សប្បាណកំ, តាទិសញ្ហិ ជានំ បរិភុញ្ជតោ បយោគេ បយោគេ បាចិត្តិយំ។ បត្តបូរម្បិ អវិច្ឆិន្ទិត្វា ឯកបយោគេន បិវតោ ឯកា អាបត្តិ។ តាទិសេន ឧទកេន សាមិសំ បត្តំ អាវិញ្ឆិត្វា ធោវតោបិ តាទិសេ ឧទកេ ឧណ្ហយាគុបត្តំ និព្ពាបយតោបិ តំ ឧទកំ ហត្ថេន វា ឧឡុង្កេន វា គហេត្វា ន្ហាយតោបិ បយោគេ បយោគេ បាចិត្តិយំ។ ឧទកសោណ្ឌឹ វា បោក្ខរណឹ វា បរិសិត្វា ពហិនិក្ខមនត្ថាយ វីចឹ ឧដ្ឋាបយតោបិ។ សោណ្ឌឹ វា បោក្ខរណឹ វា សោធេន្តេហិ តតោ គហិតឧទកំ ឧទកេយេវ អាសិញ្ចិតព្ពំ។ សមីបម្ហិ ឧទកេ អសតិ កប្បិយឧទកស្ស អដ្ឍ វា ទស វា ឃដេ ឧទកសណ្ឋានកប្បទេសេ អាសិញ្ចិត្វា តត្ថ អាសិញ្ចិតព្ពំ។ “បវដ្ដិត្វា ឧទកេ បតិស្សតី”តិ ឧណ្ហបាសាណេ ឧទកំ នាសិញ្ចិតព្ពំ។ កប្បិយឧទកេន បន បាសាណំ និព្ពាបេត្វា អាសិញ្ចិតុំ វដ្ដតិ។ សេសមេត្ថ ឧត្តានមេវ។

តិសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ,

វចីកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។ ឯត្ថ ច បដង្គបាណកានំ បតនំ ញត្វាបិ សុទ្ធចិត្តតាយ ទីបជាលនេ វិយ សប្បាណកភាវំ ញត្វាបិ ឧទកសញ្ញាយ បរិភុញ្ជិតព្ពតោ បណ្ណត្តិវជ្ជតា វេទិតព្ពាតិ។

សប្បាណកសិក្ខាបទំ ទុតិយំ។

៣. ឧក្កោដនសិក្ខាបទវណ្ណនា

៣៩២. តតិយសិក្ខាបទេ – **ឧក្កោដេន្តី**តិ តស្ស តស្ស ភិក្ខុនោ សន្តិកំ គន្ត្វា “អកតំ កម្ម”ន្តិអាទីនិ វទន្តា ឧច្ចាលេន្តិ; យថាបតិដ្ឋិតភាវេន បតិដ្ឋាតុំ ន ទេន្តិ។

៣៩៣. **យថាធម្ម**ន្តិ យោ យស្ស អធិករណស្ស វូបសមនាយ ធម្មោ វុត្តោ, តេនេវ ធម្មេនាតិ អត្ថោ។ **និហតាធិករណ**ន្តិ និហតំ អធិករណំ; សត្ថារា វុត្តធម្មេនេវ វូបសមិតំ អធិករណន្តិ អត្ថោ។

៣៩៥. ធម្មកម្មេ ធម្មកម្មសញ្ញីតិ យេន កម្មេន តំ អធិករណំ វូបសមិតំ, តញ្ចេ ធម្មកម្មំ ហោតិ, តស្មិំ ធម្មកម្មេ អយម្បិ ធម្មកម្មសញ្ញី ហុត្វា យទិ ឧក្កោដេតិ, បាចិត្តិយំ អាបជ្ជតីតិ អត្ថោ។ ឯតេន នយេន សេសបទានិបិ វេទិតព្ពានិ។ អយមេត្ថ សង្ខេបោ, វិត្ថារោ បន “តមេសំ ចតុន្នំ អធិករណានំ កតិ ឧក្កោដនា”តិអាទិនា នយេន បរិវារេ វុត្តោ។ អដ្ឋកថាសុ តំ សព្ពំ អាហរិត្វា តស្សេវត្ថោ វណ្ណិតោ។ មយំ បន តំ តត្ថេវ វណ្ណយិស្សាម។ ឥធ អាហរិត្វា វណ្ណិយមានេ ហិ សុដ្ឋុតរំ សម្មោហោ ភវេយ្យាតិ ន វណ្ណយិម្ហ។ សេសមេត្ថ ឧត្តានមេវ។ តិសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, ទុក្ខវេទនន្តិ។

ឧក្កោដនសិក្ខាបទំ តតិយំ។

៤. ទុដ្ឋុល្លសិក្ខាបទវណ្ណនា

៣៩៩. ចតុត្ថេ – **ទុដ្ឋុល្លា នាម អាបត្តី**តិ ឯត្ថ ចត្តារិ បារាជិកានិ អត្ថទ្វារវសេន ទស្សិតានិ, សង្ឃាទិសេសាបត្តិ បន អធិប្បេតា, តំ ឆាទេន្តស្ស បាចិត្តិយំ។ **ធុរំ និក្ខិត្តមត្តេ**តិ ធុរេ និក្ខិត្តមត្តេ។ សចេបិ ធុរំ និក្ខិបិត្វា បច្ឆា អារោចេតិ, ន រក្ខតិ; ធុរំ និក្ខិត្តមត្តេយេវ បាចិត្តិយន្តិ វុត្តំ ហោតិ។ សចេ បន ឯវំ ធុរំ និក្ខិបិត្វា បដិច្ឆាទនត្ថមេវ អញ្ញស្ស អារោចេតិ, សោបិ អញ្ញស្សាតិ ឯតេនុបាយេន សមណសតម្បិ សមណសហស្សម្បិ អាបត្តឹ អាបជ្ជតិយេវ តាវ, យាវ កោដិ ន ឆិជ្ជតិ។ កទា បន កោដិ ឆិជ្ជតីតិ? មហាសុមត្ថេរោ តាវ វទតិ – “អាបត្តឹ អាបន្នោ ឯកស្ស អារោចេតិ, សោ បដិនិវត្តិត្វា តស្សេវ អារោចេតិ; ឯវំ កោដិ ឆិជ្ជតី”តិ។ មហាបទុមត្ថេរោ បនាហ – “អយញ្ហិ វត្ថុបុគ្គលោយេវ។ អាបត្តឹ អាបន្នោ បន ឯកស្ស ភិក្ខុនោ អារោចេតិ, អយំ អញ្ញស្ស អារោចេតិ, សោ បដិនិវត្តិត្វា យេនស្ស អារោចិតំ, តស្សេវ អារោចេតិ; ឯវំ តតិយេន បុគ្គលេន ទុតិយស្ស អារោចិតេ កោដិ ឆិន្នា ហោតី”តិ។

៤០០. **អទុដ្ឋុល្លំ អាបត្តិ**ន្តិ អវសេសេ បញ្ចាបត្តិក្ខន្ធេ។ **អនុបសម្បន្នស្ស ទុដ្ឋុល្លំ វា អទុដ្ឋុល្លំ វា អជ្ឈាចារ**ន្តិ ឯត្ថ អនុបសម្បន្នស្ស សុក្កវិស្សដ្ឋិ ច កាយសំសគ្គោ ចាតិ អយំ ទុដ្ឋុល្លអជ្ឈាចារោ នាម។ សេសមេត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។ ធុរនិក្ខេបសមុដ្ឋានំ – កាយវាចាចិត្តតោ សមុដ្ឋាតិ, អកិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, អកុសលចិត្តំ , ទុក្ខវេទនន្តិ។

ទុដ្ឋុល្លសិក្ខាបទំ ចតុត្ថំ។

៥. ឩនវីសតិវស្សសិក្ខាបទវណ្ណនា

៤០២. បញ្ចមសិក្ខាបទេ – **អង្គុលិយោ ទុក្ខា ភវិស្សន្តី**តិ អក្ខរានិ លិខន្តស្ស អង្គុលិយោ ទុក្ខា ភវិស្សន្តីតិ ចិន្តេត្វា។ **ឧរស្ស ទុក្ខោ**តិ គណនំ សិក្ខន្តេន ពហុំ ចិន្តេតព្ពំ ហោតិ, តេនស្ស ឧរោ ទុក្ខោ ភវិស្សតីតិ មញ្ញិសុ។ **អក្ខីនិ ទុក្ខា ភវិស្សន្តី**តិ រូបសុត្តំ សិក្ខន្តេន កហាបណា បរិវត្តេត្វា បរិវត្តេត្វា បស្សិតព្ពា ហោន្តិ, តេនស្ស អក្ខីនិ ទុក្ខានិ ភវិស្សន្តីតិ មញ្ញិសុ។ ឌំសាទីសុ **ឌំសា**តិ បិង្គលមក្ខិកាយោ។ **ទុក្ខាន**ន្តិ ទុក្ខមានំ។ **តិព្ពាន**ន្តិ ពហលានំ។ **ខរាន**ន្តិ តិខិណានំ។ **កដុកាន**ន្តិ ផរុសានំ; អមនាបតាយ វា កដុករសសទិសានំ។ **អសាតាន**ន្តិ អមធុរានំ។ **បាណហរាន**ន្តិ ជីវិតហរានំ។

៤០៤. **សីមំ សម្មន្នតី**តិ នវំ សីមំ ពន្ធតិ។ ក្សន្ទិយំ បន ឧទកុក្ខេបបរិច្ឆិន្ទនេបិ ទុក្កដំ វុត្តំ។ **បរិបុណ្ណវីសតិវស្សោ**តិ បដិសន្ធិគ្គហណតោ បដ្ឋាយ បរិបុណ្ណវីសតិវស្សោ; គព្ភវីសោបិ ហិ បរិបុណ្ណវីសតិវស្សោត្វេវ សង្ខ្យំ គច្ឆតិ។ យថាហ –

> “តេន ខោ បន សមយេន អាយស្មា កុមារកស្សបោ គព្ភវីសោ ឧបសម្បន្នោ ហោតិ។ អថ ខោ អាយស្មតោ កុមារកស្សបស្ស ឯតទហោសិ – ‘ភគវតា បញ្ញត្តំ, ន ឩនវីសតិវស្សោ បុគ្គលោ ឧបសម្បាទេតព្ពោតិ។ អហញ្ចម្ហិ គព្ភវីសោ ឧបសម្បន្នោ។ ឧបសម្បន្នោ នុខោម្ហិ, ននុ ខោ ឧបសម្បន្នោ’តិ។ ភគវតោ ឯតមត្ថំ អារោចេសុំ។ យំ ភិក្ខវេ មាតុកុច្ឆិម្ហិ បឋមំ ចិត្តំ ឧប្បន្នំ, បឋមំ វិញ្ញាណំ បាតុភូតំ តទុបាទាយ សាវស្ស ជាតិ។ អនុជានាមិ, ភិក្ខវេ, គព្ភវីសំ ឧបសម្បាទេតុ”ន្តិ (មហាវ. ១២៤)។

តត្ថ យោ ទ្វាទសមាសេ មាតុកុច្ឆិស្មិំ វសិត្វា មហាបវារណាយ ជាតោ, សោ តតោ បដ្ឋាយ យាវ ឯកូនវីសតិមេ វស្សេ មហាបវារណា, តំ អតិក្កមិត្វា បាដិបទេ ឧបសម្បាទេតព្ពោ។ ឯតេនុបាយេន ហាយនវឌ្ឍនំ វេទិតព្ពំ។

បោរាណកត្ថេរា បន ឯកូនវីសតិវស្សំ សាមណេរំ និក្ខមនីយបុណ្ណមាសី អតិក្កម្ម បាដិបទទិវសេ ឧបសម្បាទេន្តិ, តំ កស្មាតិ? វុច្ចតេ – ឯកស្មិំ វស្សេ ឆ ចាតុទ្ទសិកឧបោសថា ហោន្តិ។ ឥតិ វីសតិយា វស្សេសុ ចត្តារោ មាសា បរិហាយន្តិ។ រាជានោ តតិយេ តតិយេ វស្សេ វស្សំ ឧក្កឌ្ឍន្តិ។ ឥតិ អដ្ឋារសសុ វស្សេសុ ឆ មាសា វឌ្ឍន្តិ, តតោ ឧបោសថវសេន បរិហីនេ ចត្តារោ មាសេ អបនេត្វា ទ្វេ មាសា អវសេសា ហោន្តិ, តេ ទ្វេ មាសេ គហេត្វា វីសតិវស្សានិ បរិបុណ្ណានិ ហោន្តីតិ និក្កង្ខា ហុត្វា និក្ខមនីយបុណ្ណមាសី អតិក្កម្ម បាដិបទេ ឧបសម្បាទេន្តិ។ ឯត្ថ បន យោ បវារេត្វា វីសតិវស្សោ ភវិស្សតិ, តំ សន្ធាយ “ឯកូនវីសតិវស្ស”ន្តិ វុត្តំ។ តស្មា យោ មាតុកុច្ឆិស្មិំ ទ្វាទសមាសេ វសិ, សោ ឯកវីសតិវស្សោ ហោតិ។ យោ សត្តមាសេ វសិ, សោ សត្តមាសាធិកវីសតិវស្សោ។ ឆមាសជាតោ បន ន ជីវតិ។

៤០៦. អនាបត្តិ ឩនវីសតិវស្សំ បរិបុណ្ណវីសតិវស្សសញ្ញីតិ ឯត្ថ កិញ្ចាបិ ឧបសម្បាទេន្តស្ស អនាបត្តិ, បុគ្គលោ បន អនុបសម្បន្នោវ ហោតិ។ សចេ បន សោ ទសវស្សច្ចយេន អញ្ញំ ឧបសម្បាទេតិ, តញ្ចេ មុញ្ចិត្វា គណោ បូរតិ, សូបសម្បន្នោ។ សោបិ ច យាវ ន ជានាតិ, តាវស្ស នេវ សគ្គន្តរាយោ ន មោក្ខន្តរាយោ, ញត្វា បន បុន ឧបសម្បជ្ជិតព្ពំ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។

តិសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ,

វចីកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

ឩនវីសតិវស្សសិក្ខាបទំ បញ្ចមំ។

៦. ថេយ្យសត្ថសិក្ខាបទវណ្ណនា

៤០៧. ឆដ្ឋេ – **បដិយាលោក**ន្តិ សូរិយាលោកស្ស បដិមុខំ; បច្ឆិមទិសន្តិ អត្ថោ។ **កម្មិយា**តិ សុង្កដ្ឋានេ កម្មិកា។

៤០៩. រាជានំ វា ថេយ្យំ គច្ឆន្តីតិ រាជានំ វា ថេនេត្វា វញ្ចេត្វា រញ្ញោ សន្តកំ កិញ្ចិ គហេត្វា ឥទានិ ន តស្ស ទស្សាមាតិ គច្ឆន្តិ។

៤១១. វិសង្កេតេនាតិ កាលវិសង្កេតេន ទិវសវិសង្កេតេន ច គច្ឆតោ អនាបត្តិ។ មគ្គវិសង្កេតេន បន អដវិវិសង្កេតេន វា អាបត្តិយេវ។ សេសមេត្ថ ភិក្ខុនិវគ្គេ វុត្តនយត្តា ឧត្តានត្ថមេវ។ ថេយ្យសត្ថសមុដ្ឋានំ – កាយចិត្តតោ កាយវាចាចិត្តតោ ច សមុដ្ឋាតិ, កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

ថេយ្យសត្ថសិក្ខាបទំ ឆដ្ឋំ។

៧. សំវិធានសិក្ខាបទវណ្ណនា

៤១២. សត្តមេ – **បច្ចុបេន្តោ និសីទី**តិ បដ្ឋាយន្តោ អត្តានំយេវ បរិភាសន្តោ និសីទិ។ **នាយ្យោ សោ ភិក្ខុ មំ និប្បាតេសី**តិ អយ្យោ អយំ ភិក្ខុ មំ ន និក្ខាមេសិ; ន មំ គហេត្វា អគមាសីតិ អត្ថោ។ សេសមេត្ថ ភិក្ខុនិយា សទ្ធិំ សំវិធានសិក្ខាបទេ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពំ សទ្ធិំ សមុដ្ឋានាទីហីតិ។

សំវិធានសិក្ខាបទំ សត្តមំ។

៨. អរិដ្ឋសិក្ខាបទវណ្ណនា

៤១៧. អដ្ឋមេ – គទ្ធេ ពាធយិំសូតិ គទ្ធពាធិនោ; គទ្ធពាធិនោ បុព្ពបុរិសា អស្សាតិ **គទ្ធពាធិបុព្ពោ**, តស្ស គទ្ធពាធិបុព្ពស្ស គិជ្ឈឃាតកកុលប្បសុតស្សាតិ អត្ថោ។

សគ្គមោក្ខានំ អន្តរាយំ ករោន្តីតិ **អន្តរាយិកា**។ តេ កម្មកិលេសវិបាកឧបវាទអាណាវីតិក្កមវសេន បញ្ចវិធា។ តត្ថ បញ្ចានន្តរិយកម្មា កម្មន្តរាយិកា នាម។ តថា ភិក្ខុនីទូសកកម្មំ, តំ បន មោក្ខស្សេវ អន្តរាយំ ករោតិ, ន សគ្គស្ស។ និយតមិច្ឆាទិដ្ឋិធម្មា កិលេសន្តរាយិកា នាម។ បណ្ឌកតិរច្ឆានគតឧភតោព្យញ្ជនកានំ

បដិសន្ធិធម្មា វិបាកន្តរាយិកា នាម។ អរិយូបវាទា ឧបវាទន្តរាយិកា នាម, តេ បន យាវ អរិយេ ន ខមាបេន្តិ តាវទេវ, ន តតោ បរំ។ សញ្ចិច្ច អាបន្នា អាបត្តិយោ អាណាវីតិក្កមន្តរាយិកា នាម, តាបិ យាវ ភិក្ខុភាវំ វា បដិជានាតិ, ន វុដ្ឋាតិ វា ន ទេសេតិ វា តាវទេវ, ន តតោ បរំ។

តត្រាយំ ភិក្ខុ ពហុស្សុតោ ធម្មកថិកោ សេសន្តរាយិកេ ជានាតិ, វិនយេ បន អកោវិទត្តា បណ្ណត្តិវីតិក្កមន្តរាយិកេ ន ជានាតិ, តស្មា រហោគតោ ឯវំ ចិន្តេសិ – “ឥមេ អាគារិកា បញ្ច កាមគុណេ បរិភុញ្ជន្តា សោតាបន្នាបិ សកទាគាមិនោបិ អនាគាមិនោបិ ហោន្តិ, ភិក្ខូបិ មនាបិកានិ ចក្ខុវិញ្ញេយ្យានិ រូបានិ បស្សន្តិ…បេ.… កាយវិញ្ញេយ្យេ ផោដ្ឋព្ពេ ផុសន្តិ, មុទុកានិ អត្ថរណបាវុរណាទីនិ បរិភុញ្ជន្តិ, ឯតំ សព្ពំ វដ្ដតិ។ កស្មា ឥត្ថិរូបា…បេ.… ឥត្ថិផោដ្ឋព្ពា ឯវ ន វដ្ដន្តិ, ឯតេបិ វដ្ដន្តី”តិ។ ឯវំ រសេន រសំ សំសន្ទិត្វា សច្ឆន្ទរាគបរិភោគញ្ច និច្ឆន្ទរាគបរិភោគញ្ច ឯកំ កត្វា ថូលវាកេហិ សទ្ធិំ អតិសុខុមសុត្តំ ឃដេន្តោ វិយ សាសបេន សទ្ធិំ សិនេរុំ ឧបសំហរន្តោ វិយ បាបកំ ទិដ្ឋិគតំ ឧប្បាទេត្វា “កឹ ភគវតា មហាសមុទ្ទំ ពន្ធន្តេន វិយ មហតា ឧស្សាហេន បឋមបារាជិកំ បញ្ញត្តំ, នត្ថិ ឯត្ថ ទោសោ”តិ សព្ពញ្ញុតញ្ញាណេន សទ្ធិំ បដិវិរុជ្ឈន្តោ ភព្ពបុគ្គលានំ អាសំ ឆិន្ទន្តោ ជិនស្ស អាណាចក្កេ បហារមទាសិ។ តេនាហ – “តថាហំ ភគវតា ធម្មំ ទេសិតំ អាជានាមី”តិអាទិ។

អដ្ឋិកង្កលូបមាតិអាទិម្ហិ **អដ្ឋិកង្កលូបមា** អប្បស្សាទដ្ឋេន។ **មំសបេសូបមា** ពហុសាធារណដ្ឋេន។ **តិណុក្កូបមា** អនុទហនដ្ឋេន។ **អង្គារកាសូបមា** មហាភិតាបនដ្ឋេន។ **សុបិនកូបមា** ឥត្តរបច្ចុបដ្ឋានដ្ឋេន។ **យាចិតកូបមា** តាវកាលិកដ្ឋេន។ **រុក្ខផលូបមា** សព្ពង្គបច្ចង្គបលិភញ្ជនដ្ឋេន។ **អសិសូនូបមា** អធិកុដ្ដនដ្ឋេន។ **សត្តិសូលូបមា** វិនិវិជ្ឈនដ្ឋេន។ **សប្បសិរូបមា** សាសង្កសប្បដិភយដ្ឋេនាតិ អយមេត្ថ សង្ខេបោ។ វិត្ថារោ បន បបញ្ចសូទនិយំ មជ្ឈិមដ្ឋកថាយំ (ម. និ. ១.២៣៤ អាទយោ; ២.៤២ អាទយោ) គហេតព្ពោ។ **ឯវំ ព្យាខោ**តិ ឯវំ វិយ ខោ។ សេសមេត្ថ បុព្ពេ វុត្តនយត្តា ឧត្តានមេវ។

សមនុភាសនសមុដ្ឋានំ – កាយវាចាចិត្តតោ សមុដ្ឋាតិ, អកិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, ទុក្ខវេទនន្តិ។

អរិដ្ឋសិក្ខាបទំ អដ្ឋមំ។

៩. ឧក្ខិត្តសម្ភោគសិក្ខាបទវណ្ណនា

៤២៤-៥. នវមេ – **អកដានុធម្មេនា**តិ អនុធម្មោ វុច្ចតិ អាបត្តិយា អទស្សនេ វា អប្បដិកម្មេ វា បាបិកាយ ទិដ្ឋិយា អប្បដិនិស្សគ្គេ វា ធម្មេន វិនយេន សត្ថុសាសនេន ឧក្ខិត្តកស្ស អនុលោមវត្តំ ទិស្វា កតា ឱសារណា; សោ ឱសារណសង្ខាតោ អនុធម្មោ យស្ស ន កតោ, អយំ អកដានុធម្មោ នាម, តាទិសេន សទ្ធិន្តិ អត្ថោ។ តេនេវស្ស បទភាជនេ “អកដានុធម្មោ នាម ឧក្ខិត្តោ អនោសារិតោ”តិ វុត្តំ។

ទេតិ វា បដិគ្គណ្ហាតិ វាតិ ឯកបយោគេន ពហុម្បិ ទទតោ វា គណ្ហតោ វា ឯកំ បាចិត្តិយំ។ វិច្ឆិន្ទិត្វា វិច្ឆិន្ទិត្វា ទេន្តស្ស ច គណ្ហន្តស្ស ច បយោគគណនាយ បាចិត្តិយានិ ។ សេសមេត្ថ ឧត្តានមេវ។ តិសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

ឧក្ខិត្តសម្ភោគសិក្ខាបទំ នវមំ។

១០. កណ្ដកសិក្ខាបទវណ្ណនា

៤២៨. ទសមេ – **ទិដ្ឋិគតំ ឧប្បន្ន**ន្តិ អរិដ្ឋស្ស វិយ ឯតស្សាបិ អយោនិសោ ឧម្មុជ្ជន្តស្ស ឧប្បន្នំ។ **នាសេតូ**តិ ឯត្ថ តិវិធា នាសនា – សំវាសនាសនា, លិង្គនាសនា, ទណ្ឌកម្មនាសនាតិ។ តត្ថ អាបត្តិយា អទស្សនាទីសុ ឧក្ខេបនា សំវាសនាសនា នាម។ “ទូសកោ នាសេតព្ពោ (បារា. ៦៦) មេត្តិយំ ភិក្ខុនឹ នាសេថា”តិ (បារា. ៣៨៤) អយំ លិង្គនាសនា នាម។ “អជ្ជតគ្គេ តេ អាវុសោ សមណុទ្ទេស ន ចេវ សោ ភគវា សត្ថា អបទិសិតព្ពោ”តិ អយំ ទណ្ឌកម្មនាសនា នាម។ អយំ ឥធ អធិប្បេតា។ តេនាហ – “ឯវញ្ច បន ភិក្ខវេ នាសេតព្ពោ…បេ.… វិនស្សា”តិ។ តត្ថ **ចរា**តិ គច្ឆ។ **បិរេ**តិ បរ អមាមក។ **វិនស្សា**តិ នស្ស; យត្ថ តេ ន បស្សាម, តត្ថ គច្ឆាតិ។

៤២៩. **ឧបលាបេយ្យា**តិ សង្គណ្ហេយ្យ។ **ឧបដ្ឋាបេយ្យា**តិ តេន អត្តនោ ឧបដ្ឋានំ ការាបេយ្យ។ សេសំ អរិដ្ឋសិក្ខាបទេ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពំ សទ្ធិំ សមុដ្ឋានាទីហីតិ។

កណ្ដកសិក្ខាបទំ ទសមំ។

សមត្តោ វណ្ណនាក្កមេន សប្បាណកវគ្គោ សត្តមោ។

៨. សហធម្មិកវគ្គោ

១. សហធម្មិកសិក្ខាបទវណ្ណនា

៤៣៤. សហធម្មិកវគ្គស្ស បឋមសិក្ខាបទេ – **ឯតស្មឹ សិក្ខាបទេ**តិ ឯតស្មឹ សិក្ខាបទេ យំ វុត្តំ, តំ ន តាវ សិក្ខិស្សាមិ។ **អាបត្តិ បាចិត្តិយស្សា**តិ ឯត្ថ បន វាចាយ វាចាយ អាបត្តិ វេទិតព្ពា។ **សិក្ខមានេន ភិក្ខវេ ភិក្ខុនា**តិ ឱវាទំ សិរសា សម្បដិច្ឆិត្វា សិក្ខិតុកាមេនេវ ហុត្វា អាជានិតព្ពញ្ចេវ បុច្ឆិតព្ពញ្ច ឧបបរិក្ខិតព្ពញ្ច។ សេសមេត្ថ ទុព្ពចសិក្ខាបទេ វុត្តនយេនេវ បទត្ថតោ វេទិតព្ពំ។ វិនិច្ឆយតោ ឧត្តានមេវ។

តិសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, ទុក្ខវេទនន្តិ។

សហធម្មិកសិក្ខាបទំ បឋមំ។

២. វិលេខនសិក្ខាបទវណ្ណនា

៤៣៨. ទុតិយេ – **វិនយកថំ កថេតី**តិ វិនយកថា នាម កប្បិយាកប្បិយអាបត្តានាបត្តិ សំវរបហានបដិសំយុត្តកថា, តំ កថេតិ។ **វិនយស្ស វណ្ណំ ភាសតី**តិ វិនយស្ស វណ្ណោ នាម បញ្ចន្នម្បិ សត្តន្នម្បិ អាបត្តិក្ខន្ធានំ វសេន មាតិកំ និក្ខិបិត្វា បទភាជនេន វណ្ណនា, តំ ភាសតិ។ **វិនយបរិយត្តិយា វណ្ណំ ភាសតី**តិ វិនយំ បរិយាបុណន្តានំ វិនយបរិយត្តិមូលកំ វណ្ណំ គុណំ អានិសំសំ ភាសតិ។ វិនយធរោ ហិ វិនយបរិយត្តិមូលកេ បញ្ចានិសំសេ ឆានិសំសេ សត្តានិសំសេ អដ្ឋានិសំសេ នវានិសំសេ ទសានិសំសេ ឯកាទសានិសំសេ ច លភតិ តេ សព្ពេ ភាសតីតិ អត្ថោ។ កតមេ បញ្ចានិសំសេ លភតីតិ? អត្តនោ សីលក្ខន្ធសុគុត្តិអាទិកេ ។ វុត្តញ្ហេតំ –

> “បញ្ចិមេ, ភិក្ខវេ, អានិសំសា វិនយធរេ បុគ្គលេ – អត្តនោ សីលក្ខន្ធោ សុគុត្តោ ហោតិ សុរក្ខិតោ, កុក្កុច្ចបកតានំ បដិសរណំ ហោតិ, វិសារទោ សង្ឃមជ្ឈេ វោហរតិ, បច្ចត្ថិកេ សហធម្មេន សុនិគ្គហិតំ និគ្គណ្ហាតិ, សទ្ធម្មដ្ឋិតិយា បដិបន្នោ ហោតី”តិ (បរិ. ៣២៥)។

កថមស្ស **អត្តនោ សីលក្ខន្ធោ សុគុត្តោ ហោតិ សុរក្ខិតោ?** ឥធេកច្ចោ ភិក្ខុ អាបត្តឹ អាបជ្ជន្តោ **ឆហាការេហិ អាបជ្ជតិ** – អលជ្ជិតា, អញ្ញាណតា, កុក្កុច្ចបកតតា, អកប្បិយេ កប្បិយសញ្ញិតា, កប្បិយេ អកប្បិយសញ្ញិតា, សតិសម្មោសាតិ។

កថំ **អលជ្ជិតាយ** អាបត្តឹ អាបជ្ជតិ? អកប្បិយភាវំ ជានន្តោយេវ មទ្ទិត្វា វីតិក្កមំ ករោតិ។ វុត្តម្បិ ចេតំ –

> “សញ្ចិច្ច អាបត្តឹ អាបជ្ជតិ, អាបត្តឹ បរិគូហតិ;
> អគតិគមនញ្ច គច្ឆតិ, ឯទិសោ វុច្ចតិ អលជ្ជិបុគ្គលោ”តិ។ (បរិ. ៣៥៩);

កថំ **អញ្ញាណតាយ** អាបជ្ជតិ? អញ្ញាណបុគ្គលោ ហិ មន្ទោ មោមូហោ កត្តព្ពាកត្តព្ពំ អជានន្តោ អកត្តព្ពំ ករោតិ, កត្តព្ពំ វិរាធេតិ; ឯវំ អញ្ញាណតាយ អាបជ្ជតិ។

កថំ **កុក្កុច្ចបកតតាយ** អាបជ្ជតិ? កប្បិយាកប្បិយំ និស្សាយ កុក្កុច្ចេ ឧប្បន្នេ វិនយធរំ បុច្ឆិត្វា កប្បិយញ្ចេ កត្តព្ពំ សិយា, អកប្បិយញ្ចេ ន កត្តព្ពំ, អយំ បន “វដ្ដតី”តិ មទ្ទិត្វា វីតិក្កមតិយេវ; ឯវំ កុក្កុច្ចបកតតាយ អាបជ្ជតិ។

កថំ **អកប្បិយេ កប្បិយសញ្ញិតាយ** អាបជ្ជតិ? អច្ឆមំសំ សូករមំសន្តិ ខាទតិ, ទីបិមំសំ មិគមំសន្តិ ខាទតិ, អកប្បិយភោជនំ កប្បិយភោជនន្តិ ភុញ្ជតិ, វិកាលេ កាលសញ្ញាយ ភុញ្ជតិ, អកប្បិយបានកំ កប្បិយបានកន្តិ បិវតិ; ឯវំ អកប្បិយេ កប្បិយសញ្ញិតាយ អាបជ្ជតិ។

កថំ **កប្បិយេ អកប្បិយសញ្ញិតាយ** អាបជ្ជតិ? សូករមំសំ អច្ឆមំសន្តិ ខាទតិ, មិគមំសំ ទីបិមំសន្តិ ខាទតិ, កប្បិយភោជនំ អកប្បិយភោជនន្តិ ភុញ្ជតិ, កាលេ វិកាលសញ្ញាយ ភុញ្ជតិ, កប្បិយបានកំ អកប្បិយបានកន្តិ បិវតិ; ឯវំ កប្បិយេ អកប្បិយសញ្ញិតាយ អាបជ្ជតិ។

កថំ **សតិសម្មោសាយ** អាបជ្ជតិ? សហសេយ្យចីវរវិប្បវាសភេសជ្ជចីវរកាលាតិក្កមនបច្ចយា អាបត្តិញ្ច សតិសម្មោសាយ អាបជ្ជតិ; ឯវមិធេកច្ចោ ភិក្ខុ ឥមេហិ **ឆហាការេហិ អាបត្តិំ** អាបជ្ជតិ។

វិនយធរោ បន ឥមេហិ **ឆហាការេហិ អាបត្តិំ នាបជ្ជតិ។** កថំ **លជ្ជិតាយ** នាបជ្ជតិ? សោ ហិ “បស្សថ ភោ, អយំ កប្បិយាកប្បិយំ ជានន្តោយេវ បណ្ណត្តិវីតិក្កមំ ករោតី”តិ ឥមំ បរូបវាទំ រក្ខន្តោបិ នាបជ្ជតិ; ឯវំ លជ្ជិតាយ នាបជ្ជតិ។ សហសា អាបន្នម្បិ ទេសនាគាមិនិំ ទេសេត្វា វុដ្ឋានគាមិនិយា វុដ្ឋហិត្វា សុទ្ធន្តេ បតិដ្ឋាតិ។ តតោ –

> “សញ្ចិច្ច អាបត្តិំ ន អាបជ្ជតិ, អាបត្តិំ ន បរិគូហតិ;
> អគតិគមនញ្ច ន គច្ឆតិ, ឯទិសោ វុច្ចតិ លជ្ជិបុគ្គលោ”តិ។ (បរិ. ៣៥៩)

ឥមស្មិំ លជ្ជិភាវេ បតិដ្ឋិតោវ ហោតិ។

កថំ **ញាណតាយ** នាបជ្ជតិ? សោ ហិ កប្បិយាកប្បិយំ ជានាតិ, តស្មា កប្បិយមេវ ករោតិ, អកប្បិយំ ន ករោតិ; ឯវំ ញាណតាយ នាបជ្ជតិ។

កថំ **អកុក្កុច្ចបកតតាយ** នាបជ្ជតិ? សោ ហិ កប្បិយាកប្បិយំ និស្សាយ កុក្កុច្ចេ ឧប្បន្នេ វត្ថុំ ឱលោកេត្វា មាតិកំ បទភាជនំ អន្តរាបត្តិំ អាបត្តិំ អនាបត្តិញ្ច ឱលោកេត្វា កប្បិយញ្ចេ ហោតិ ករោតិ, អកប្បិយញ្ចេ ន ករោតិ; ឯវំ អកុក្កុច្ចបកតតាយ នាបជ្ជតិ។

កថំ **អកប្បិយាទិសញ្ញិតាយ** នាបជ្ជតិ? សោ ហិ កប្បិយាកប្បិយំ ជានាតិ, តស្មា អកប្បិយេ កប្បិយសញ្ញី ន ហោតិ, កប្បិយេ អកប្បិយសញ្ញី ន ហោតិ; សុប្បតិដ្ឋិតា ចស្ស សតិ ហោតិ, អធិដ្ឋាតព្ពំ អធិដ្ឋេតិ, វិកប្បេតព្ពំ វិកប្បេតិ។ ឥតិ ឥមេហិ ឆហាការេហិ អាបត្តិំ នាបជ្ជតិ។ អាបត្តិំ អនាបជ្ជន្តោ អខណ្ឌសីលោ ហោតិ បរិសុទ្ធសីលោ; ឯវមស្ស អត្តនោ សីលក្ខន្ធោ សុគុត្តោ ហោតិ សុរក្ខិតោ។

កថំ **កុក្កុច្ចបកតានំ បដិសរណំ ហោតិ?** តិរោរដ្ឋេសុ តិរោជនបទេសុ ច ឧប្បន្នកុក្កុច្ចា ភិក្ខូ “អសុកស្មិំ កិរ វិហារេ វិនយធរោ វសតី”តិ ទូរតោបិ តស្ស សន្តិកំ អាគន្ត្វា កុក្កុច្ចំ បុច្ឆន្តិ, សោ តេហិ កតស្ស កម្មស្ស វត្ថុំ ឱលោកេត្វា អាបត្តានាបត្តិគរុកលហុកាទិភេទំ សល្លក្ខេត្វា ទេសនាគាមិនិំ ទេសាបេត្វា វុដ្ឋានគាមិនិយា វុដ្ឋាបេត្វា សុទ្ធន្តេ បតិដ្ឋាបេតិ; ឯវំ កុក្កុច្ចបកតានំ បដិសរណំ ហោតិ។

វិសារទោ សង្ឃមជ្ឈេ វោហរតីតិ អវិនយធរស្ស ហិ សង្ឃមជ្ឈេ កថេន្តស្ស ភយំ សារជ្ជំ ឱក្កមតិ, វិនយធរស្ស តំ ន ហោតិ។ កស្មា? “ឯវំ កថេន្តស្ស ទោសោ ហោតិ; ឯវំ ន ទោសោ”តិ ញត្វា កថនតោ។

បច្ចត្ថិកេ សហធម្មេន សុនិគ្គហិតំ និគ្គណ្ហាតីតិ ឯត្ថ ទ្វិធា បច្ចត្ថិកា នាម – អត្តបច្ចត្ថិកា ច សាសនបច្ចត្ថិកា ច។ តត្ថ មេត្តិយភុម្មជកា ច ភិក្ខូ វឌ្ឍោ ច លិច្ឆវី អមូលកេន អន្តិមវត្ថុនា ចោទេសុំ, ឥមេ អត្តបច្ចត្ថិកា នាម។ យេ វា បនញ្ញេបិ ទុស្សីលា បាបធម្មា, សព្ពេ តេ អត្តបច្ចត្ថិកា។ វិបរីតទស្សនា បន អរិដ្ឋភិក្ខុកណ្ដកសាមណេរវេសាលិកវជ្ជិបុត្តកា បរូបហារអញ្ញាណកង្ខាបរវិតរណាទិវាទា មហាសង្ឃិកាទយោ ច អពុទ្ធសាសនំ “ពុទ្ធសាសន”ន្តិ វត្វា កតបគ្គហា សាសនបច្ចត្ថិកា នាម។ តេ សព្ពេបិ សហធម្មេន សការណេន វចនេន យថា តំ អសទ្ធម្មំ បតិដ្ឋាបេតុំ ន សក្កោន្តិ, ឯវំ សុនិគ្គហិតំ កត្វា និគ្គណ្ហាតិ។

សទ្ធម្មដ្ឋិតិយា បដិបន្នោ ហោតីតិ ឯត្ថ បន តិវិធោ សទ្ធម្មោ បរិយត្តិបដិបត្តិអធិគមវសេន។ តត្ថ តេបិដកំ ពុទ្ធវចនំ **បរិយត្តិសទ្ធម្មោ** នាម។ តេរស ធុតង្គគុណា ចុទ្ទស ខន្ធកវត្តានិ ទ្វេអសីតិ មហាវត្តានីតិ អយំ **បដិបត្តិសទ្ធម្មោ** នាម។ ចត្តារោ មគ្គា ច ផលានិ ចាតិ អយំ **អធិគមសទ្ធម្មោ** នាម។

តត្ថ កេចិ ថេរា “យោ វោ, អានន្ទ, មយា ធម្មោ ច វិនយោ ច ទេសិតោ បញ្ញត្តោ, សោ វោ មមច្ចយេន សត្ថា”តិ (ទី. និ. ២.២១៦) ឥមិនា សុត្តេន **“សាសនស្ស បរិយត្តិ មូល”**ន្តិ វទន្តិ។ កេចិ ថេរា “ឥមេ ច សុភទ្ទ ភិក្ខូ សម្មា វិហរេយ្យុំ, អសុញ្ញោ លោកោ អរហន្តេហិ អស្សា”តិ (ទី. និ. ២.២១៤) ឥមិនា សុត្តេន **“សាសនស្ស បដិបត្តិមូល”**ន្តិ វត្វា “យាវ បញ្ច ភិក្ខូ សម្មា បដិបន្នា សំវិជ្ជន្តិ, តាវ សាសនំ ឋិតំ ហោតី”តិ អាហំសុ។ ឥតរេ បន

ថេរា បរិយត្តិយា អន្តរហិតាយ សុប្បដិបន្នស្សាបិ ធម្មាភិសមយោ នត្ថី”តិ អាហំសុ។ សចេ បញ្ច ភិក្ខូ ចត្តារិ បារាជិកានិ រក្ខណកា ហោន្តិ, តេ សទ្ធេ កុលបុត្តេ បព្ពាជេត្វា បច្ចន្តិមេ ជនបទេ ឧបសម្បាទេត្វា ទសវគ្គំ គណំ បូរេត្វា មជ្ឈិមេ ជនបទេបិ ឧបសម្បទំ ករិស្សន្តិ, ឯតេនុបាយេន វីសតិវគ្គគណំ សង្ឃំ បូរេត្វា អត្តនោបិ អព្ភានកម្មំ កត្វា សាសនំ វុឌ្ឍិំ វិរុឡ្ហិំ វេបុល្លំ គមយិស្សន្តិ។ ឯវមយំ វិនយធរោ តិវិធស្សាបិ សទ្ធម្មស្ស ចិរដ្ឋិតិយា បដិបន្នោ ហោតីតិ ឯវមយំ វិនយធរោ ឥមេ តាវ បញ្ចានិសំសេ បដិលភតីតិ វេទិតព្ពោ។

កតមេ ឆ អានិសំសេ លភតីតិ? តស្សាធេយ្យោ ឧបោសថោ, បវារណា, សង្ឃកម្មំ, បព្ពជ្ជា, ឧបសម្បទា, និស្សយំ ទេតិ សាមណេរំ ឧបដ្ឋាបេតិ។

យេ ឥមេ ចាតុទ្ទសិកោ, បន្នរសិកោ, សាមគ្គិឧបោសថោ, សង្ឃេ ឧបោសថោ, គណេ បុគ្គលេ ឧបោសថោ, សុត្តុទ្ទេសោ, បារិសុទ្ធិ, អធិដ្ឋានឧបោសថោតិ នវ ឧបោសថា, សព្ពេ តេ វិនយធរាយត្តា។

យាបិ ច ឥមា ចាតុទ្ទសិកា បន្នរសិកា, សាមគ្គិបវារណា, សង្ឃេ បវារណា គណេ បុគ្គលេ បវារណា, តេវាចិកា, ទ្វេវាចិកា, សមានវស្សិកា បវារណាតិ នវ បវារណាយោ, តាបិ វិនយធរាយត្តា ឯវ, តស្ស សន្តកា, សោ តាសំ សាមី។

យានិបិ ឥមានិ អបលោកនកម្មំ ញត្តិកម្មំ ញត្តិទុតិយកម្មំ ញត្តិចតុត្ថកម្មន្តិ ចត្តារិ សង្ឃកម្មានិ, តានិ វិនយធរាយត្តានិ។

យាបិ ចាយំ ឧបជ្ឈាយេន ហុត្វា កុលបុត្តានំ បព្ពជ្ជា ច ឧបសម្បទា ច កាតព្ពា, អយម្បិ វិនយធរាយត្តាវ។ ន ហិ អញ្ញោ ទ្វិបិដកធរោបិ ឯតំ កាតុំ លភតិ។ សោ ឯវ និស្សយំ ទេតិ, សាមណេរំ ឧបដ្ឋាបេតិ។ អញ្ញោ នេវ និស្សយំ ទាតុំ លភតិ, ន សាមណេរំ ឧបដ្ឋាបេតុំ។ សាមណេរូបដ្ឋានំ បច្ចាសីសន្តោ បន វិនយធរស្ស សន្តិកេ ឧបជ្ឈំ គាហាបេត្វា វត្តបដិបត្តិំ សាទិតុំ លភតិ។ ឯត្ថ ច និស្សយទានញ្ចេវ សាមណេរូបដ្ឋានញ្ច ឯកមង្គំ។

ឥតិ ឥមេសុ ឆសុ អានិសំសេសុ ឯកេន សទ្ធិំ បុរិមា បញ្ច ឆ ហោន្តិ, ទ្វីហិ សទ្ធិំ សត្ត, តីហិ សទ្ធិំ អដ្ឋ, ចតូហិ សទ្ធិំ នវ, បញ្ចហិ សទ្ធិំ ទស, សព្ពេហិ បេតេហិ សទ្ធិំ ឯកាទសាតិ ឯវំ វិនយធរោ បុគ្គលោ បញ្ច ឆ សត្ត អដ្ឋ នវ ទស ឯកាទស ច អានិសំសេ លភតីតិ វេទិតព្ពោ។ ឯវំ ភគវា ឥមេ អានិសំសេ ទស្សេន្តោ វិនយបរិយត្តិយា វណ្ណំ ភាសតីតិ វេទិតព្ពោ។

អាទិស្ស អាទិស្សាតិ បុនប្បុនំ វវត្ថបេត្វា វិសុំ វិសុំ កត្វា។ **អាយស្មតោ ឧបាលិស្ស វណ្ណំ ភាសតី**តិ វិនយបរិយត្តិំ និស្សាយ ឧបាលិត្ថេរស្ស គុណំ ភាសតិ ថោមេតិ បសំសតិ។ កស្មា? អប្បេវ នាម មម វណ្ណនំ សុត្វាបិ ភិក្ខូ ឧបាលិស្ស សន្តិកេ វិនយំ ឧគ្គហេតព្ពំ បរិយាបុណិតព្ពំ មញ្ញេយ្យុំ, ឯវមិទំ សាសនំ អទ្ធនិយំ ភវិស្សតិ, បញ្ចវស្សសហស្សានិ បវត្តិស្សតីតិ។

តេធ ពហូ ភិក្ខូតិ តេ ឥមំ ភគវតោ វណ្ណនំ សុត្វា “ឥមេ កិរានិសំសេ នេវ សុត្តន្តិកា ន អាភិធម្មិកា លភន្តី”តិ យថាបរិកិត្តិតានិសំសាធិគមេ ឧស្សាហជាតា ពហូ ភិក្ខូ ថេរា ច នវា ច មជ្ឈិមា ច អាយស្មតោ ឧបាលិស្ស សន្តិកេ វិនយំ បរិយាបុណន្តីតិ អយមេត្ថ អត្ថោ។ **ឥធា**តិ និបាតមត្តមេវ។

៤៣៩-៤០. ឧទ្ទិស្សមានេតិ អាចរិយេន អន្តេវាសិកស្ស ឧទ្ទិស្សមានេ, សោ បន យស្មា អាចរិយេ អត្តនោ រុចិយា ឧទ្ទិសន្តេ វា អាចរិយំ យាចិត្វា អន្តេវាសិកេន ឧទ្ទិសាបេន្តេ វា យោ នំ ធារេតិ, តស្មិំ សជ្ឈាយំ ករោន្តេ វា ឧទ្ទិស្សមានោ នាម ហោតិ, តស្មា “ឧទ្ទិសន្តេ វា ឧទ្ទិសាបេន្តេ វា សជ្ឈាយំ វា ករោន្តេ”តិ បទភាជនំ វុត្តំ។ **ឧទ្ទានុឧទ្ទេកេហី**តិ ឧទ្ទេកេហិ ច អនុឧទ្ទេកេហិ ច។ **យាវទេវា**តិ តេសំ សំវត្តនមរិយាទបរិច្ឆេទវចនំ។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ – ឯតានិ ហិ យេ ឧទ្ទិសន្តិ, ឧទ្ទិសាបេន្តិ សជ្ឈាយន្តិ វា, តេសំ តាវ សំវត្តន្តិ យាវ “កប្បតិ នុ ខោ, ន កប្បតិ នុ ខោ”តិ កុក្កុច្ចសង្ខាតោ វិប្បដិសារោ វិហេសា វិចិកិច្ឆាសង្ខាតោ មនោវិលេខោ ច ឧប្បជ្ជតិយេវ។ អថ វា **យាវទេវា**តិ អតិសយវវត្ថាបនំ; តស្ស សំវត្តន្តីតិ ឥមិនា សម្ពន្ធោ, កុក្កុច្ចាយ វិហេសាយ វិលេខាយ អតិវិយ សំវត្តន្តិយេវាតិ វុត្តំ ហោតិ។ **ឧបសម្បន្នស្ស វិនយំ វិវណ្ណេតី**តិ ឧបសម្បន្នស្ស សន្តិកេ តស្ស តស្មិំ វិមតិំ ឧប្បាទេតុកាមោ វិនយំ វិវណ្ណេតិ និន្ទតិ គរហតិ។ សេសមេត្ថ ឧត្តានមេវ។

តិសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, ទុក្ខវេទនន្តិ។

វិលេខនសិក្ខាបទំ ទុតិយំ។

៣. មោហនសិក្ខាបទវណ្ណនា

៤៤៤. តតិយេ – **អន្វទ្ធមាស**ន្តិ អនុបដិបាដិយា អទ្ធមាសេ អទ្ធមាសេ; យស្មា បន សោ ឧបោសថទិវសេ ឧទ្ទិសិយតិ, តស្មា “អនុបោសថិក”ន្តិ បទភាជនេ វុត្តំ។ **ឧទ្ទិស្សមានេ**តិ ឧទ្ទិសិយមានេ ។ យស្មា បន សោ បាតិមោក្ខុទ្ទេសកេ ឧទ្ទិសន្តេ ឧទ្ទិសិយមានោ នាម ហោតិ, តស្មា “ឧទ្ទិសន្តេ”តិ បទភាជនេ វុត្តំ។ **យញ្ច តត្ថ អាបត្តឹ អាបន្នោ**តិ តស្មឹ អនាចារេ ចិណ្ណេ យំ អាបត្តឹ អាបន្នោ។ **យថាធម្មោ ការេតព្ពោ**តិ អញ្ញាណេន អាបន្នត្តា តស្សា អាបត្តិយា មោក្ខោ នត្ថិ, យថា បន ធម្មោ ច វិនយោ ច ឋិតោ, តថា ការេតព្ពោ។ ទេសនាគាមិនិញ្ចេ អាបន្នោ ហោតិ, ទេសាបេតព្ពោ, វុដ្ឋានគាមិនិញ្ចេ, វុដ្ឋាបេតព្ពោតិ អត្ថោ។ **សាធុក**ន្តិ សុដ្ឋុ។ **អដ្ឋិកត្វា**តិ អត្ថិកភាវំ កត្វា; អត្ថិកោ ហុត្វាតិ វុត្តំ ហោតិ។

៤៤៧. **ធម្មកម្មេ**តិអាទីសុ មោហារោបនកម្មំ អធិប្បេតំ។ សេសមេត្ថ ឧត្តានមេវ។ តិសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, ទុក្ខវេទនន្តិ។

មោហនសិក្ខាបទំ តតិយំ។

៤. បហារសិក្ខាបទវណ្ណនា

៤៤៩. ចតុត្ថេ – **បហារំ ទេន្តី**តិ “អាវុសោ បីឋកំ បញ្ញបេថ, បាទធោវនំ អាហរថា”តិអាទីនិ វត្វា តថា អករោន្តានំ បហារំ ទេន្តិ។

៤៥១. **បហារំ ទេតិ អាបត្តិ បាចិត្តិយស្សា**តិ ឯត្ថ បហរិតុកាមតាយ បហារេ ទិន្នេ សចេបិ មរតិ បាចិត្តិយមេវ។ បហារេន ហត្ថោ វា បាទោ វា ភិជ្ជតិ, សីសំ វា ភិន្នំ ហោតិ, បាចិត្តិយមេវ។ “យថាយំ សង្ឃមជ្ឈេ ន វិរោចតិ, តថា នំ ករោមី”តិ ឯវំ វិរូបករណាធិប្បាយេន កណ្ណំ វា នាសំ វា ឆិន្ទតិ, ទុក្កដំ។

៤៥២. **អនុបសម្បន្នស្សា**តិ គហដ្ឋស្ស វា បព្ពជិតស្ស វា ឥត្ថិយា វា បុរិសស្ស វា អន្តមសោ តិរច្ឆានគតស្សាបិ បហារំ ទេតិ, ទុក្កដំ។ សចេ បន រត្តចិត្តោ ឥត្ថឹ បហរតិ, សង្ឃាទិសេសោ។

៤៥៣. **កេនចិ វិហេឋិយមានោ**តិ មនុស្សេន វា តិរច្ឆានគតេន វា វិហេឋិយមានោ។ **មោក្ខាធិប្បាយោ**តិ តតោ អត្តនោ មោក្ខំ បត្ថយមានោ។ **បហារំ ទេតី**តិ កាយកាយបដិពទ្ធនិស្សគ្គិយានំ អញ្ញតរេន បហារំ ទេតិ, អនាបត្តិ។ សចេបិ អន្តរាមគ្គេ ចោរំ វា បច្ចត្ថិកំ វា វិហេឋេតុកាមំ ទិស្វា “ឧបាសក, ឯត្ថេវ តិដ្ឋ, មា អាគមី”តិ វត្វា វចនំ អនាទិយិត្វា អាគច្ឆន្តំ “គច្ឆ រេ”តិ មុគ្គរេន វា សត្ថកេន វា បហរិត្វា យាតិ, សោ ចេ តេន បហារេន មរតិ, អនាបត្តិយេវ។ វាឡមិគេសុបិ ឯសេវ នយោ។ សេសមេត្ថ ឧត្តានមេវ។ សមុដ្ឋានាទីនិ បឋមបារាជិកសទិសានិ, ឥទំ បន ទុក្ខវេទនន្តិ។

បហារសិក្ខាបទំ ចតុត្ថំ។

៥. តលសត្តិកសិក្ខាបទវណ្ណនា

៤៥៤. បញ្ចមេ – **តលសត្តិកំ ឧគ្គិរន្តី**តិ បហារទានាការំ ទស្សេត្វា កាយម្បិ កាយបដិពទ្ធម្បិ ឧច្ចារេន្តិ។ **តេ បហារសមុច្ចិតា រោទន្តី**តិ តេ បហារបរិចិតា បុព្ពេបិ លទ្ធបហារត្តា ឥទានិ ច បហារំ ទស្សន្តីតិ មញ្ញមានា រោទន្តីតិ អត្ថោ។ “បហារស្ស មុច្ចិតា”តិបិ សជ្ឈាយន្តិ, តត្ថ “បហារស្ស ភីតា”តិ អត្ថោ។

៤៥៧. **ឧគ្គិរតិ អាបត្តិ បាចិត្តិយស្សា**តិ ឯត្ថ សចេ ឧគ្គិរិត្វា វិរទ្ធោ បហារំ ទេតិ, អវស្សំ ធារេតុំ អសក្កោន្តស្ស បហារោ សហសា បតតិ, ន បហរិតុកាមតាយ ទិន្នត្តា ទុក្កដំ។ តេន បហារេន ហត្ថាទីសុ យំកិញ្ចិ ភិជ្ជតិ, ទុក្កដមេវ។

៤៥៨. **មោក្ខាធិប្បាយោ តលសត្តិកំ ឧគ្គិរតី**តិ ឯត្ថ បុព្ពេ វុត្តេសុ វត្ថូសុ បុរិមនយេនេវ តលសត្តិកំ ឧគ្គិរន្តស្ស អនាបត្តិ។ សចេបិ វិរជ្ឈិត្វា បហារំ ទេតិ, អនាបត្តិយេវ។ សេសំ បុរិមសទិសមេវ សទ្ធឹ សមុដ្ឋានាទីហីតិ។

គលសត្តិកសិក្ខាបទំ បញ្ចមំ។

៦. អមូលកសិក្ខាបទវណ្ណនា

៤៥៨. ឆដ្ឋេ – **អនុទ្ធំសេន្តី**តិ តេ កិរ សយំ អាកិណ្ណទោសត្តា “ឯវំ ភិក្ខូ អម្ហេ នេវ ចោទេស្សន្តិ, ន សារេស្សន្តី”តិ អត្តបរិត្តាណំ ករោន្តា បដិកច្ចេវ ភិក្ខូ អមូលកេន សង្ឃាទិសេសេន ចោទេន្តិ។ សេសមេត្ថ តេរសកម្ហិ អមូលកសិក្ខាបទេ វុត្តនយត្តា ឧត្តានមេវ។

តិសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, ទុក្ខវេទនន្តិ។

អមូលកសិក្ខាបទំ ឆដ្ឋំ។

៧. សញ្ចិច្ចសិក្ខាបទវណ្ណនា

៤៦៤. សត្តមេ – **ឧបទហន្តី**តិ ឧប្បាទេន្តិ។ **កុក្កុច្ចំ ឧបទហតិ អាបត្តិ បាចិត្តិយស្សា**តិ វាចាយ វាចាយ អាបត្តិ។ **អនុបសម្បន្នស្សា**តិ សាមណេរស្ស ។ មាតុគាមេន សទ្ធឹ រហោ មញ្ញេ តយា និសិន្នំ និបន្នំ ភុត្តំ បីតំ, សង្ឃមជ្ឈេ ឥទញ្ចិទញ្ច កតន្តិអាទិនា នយេន កុក្កុច្ចំ ឧបទហតិ, វាចាយ វាចាយ ទុក្កដំ។ សេសមេត្ថ ឧត្តានមេវ។ សមុដ្ឋានាទីនិបិ អមូលកសទិសានេវាតិ។

សញ្ចិច្ចសិក្ខាបទំ សត្តមំ។

៨. ឧបស្សុតិសិក្ខាបទវណ្ណនា

៤៧១. អដ្ឋមេ – **អធិករណជាតាន**ន្តិ ឯតេហិ ភណ្ឌនាទីហិ ឧប្បន្នវិវាទាធិករណានំ។ **ឧបស្សុតិ**ន្តិ សុតិសមីបំ; យត្ថ ឋត្វា សក្កា ហោតិ តេសំ វចនំ សោតុំ, តត្ថាតិ អត្ថោ។ **គច្ឆតិ អាបត្តិ ទុក្កដស្សា**តិ ឯត្ថ បទវារេ បទវារេ ទុក្កដំ។ **មន្តេន្ត**ន្តិ អញ្ញេន សទ្ធឹ អញ្ញស្មិំ មន្តយមានេ; “មន្តេន្តេ”តិ វា បាឋោ, អយមេវត្ថោ។

៤៧៣. **វូបសមិស្សាមី**តិ ឧបសមំ គមិស្សាមិ, កលហំ ន ករិស្សាមិ។ **អត្តានំ បរិមោចេស្សាមី**តិ មម អការកភាវំ កថេត្វា អត្តានំ មោចេស្សាមិ។ សេសមេត្ថ ឧត្តានមេវ។

ថេយ្យសត្ថសមុដ្ឋានំ – កាយចិត្តតោ កាយវាចាចិត្តតោ ច សមុដ្ឋាតិ, សិយា កិរិយំ សោតុកាមតាយ គមនវសេន, សិយា អកិរិយំ ឋិតដ្ឋានំ អាគន្ត្វា មន្តយមានានំ អជានាបនវសេន, រូបិយំ អញ្ញវាទកំ ឧបស្សុតីតិ ឥមានិ ហិ តីណិ សិក្ខាបទានិ ឯកបរិច្ឆេទានិ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, ទុក្ខវេទនន្តិ។

ឧបស្សុតិសិក្ខាបទំ អដ្ឋមំ។

៩. កម្មបដិពាហនសិក្ខាបទវណ្ណនា

៤៧៤. នវមេ – **សចេ ច មយំ ជានេយ្យាមា**តិ សចេ មយំ ជានេយ្យាម; ចការោ បន និបាតមត្តមេវ។ **ធម្មិកាន**ន្តិ ធម្មេន វិនយេន សត្ថុសាសនេន កតត្តា ធម្មា ឯតេសុ អត្ថីតិ ធម្មិកានិ; តេសំ ធម្មិកានំ ចតុន្នំ សង្ឃកម្មានំ។ **ខិយ្យតិ អាបត្តិ បាចិត្តិយស្សា**តិ ឯត្ថ វាចាយ វាចាយ បាចិត្តិយំ ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។ តិសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, ទុក្ខវេទនន្តិ។

កម្មបដិពាហនសិក្ខាបទំ នវមំ។

១០. ឆន្ទំអទត្វាគមនសិក្ខាបទវណ្ណនា

៤៨១. ទសមេ – **វត្ថុ វា អារោចិត**ន្តិ ចោទកេន ច ចុទិតកេន ច អត្តនោ កថា កថិតា, អនុវិជ្ជកោ សម្មតោ, ឯត្តាវតាបិ វត្ថុមេវ អារោចិតំ ហោតិ។ សេសមេត្ថ ឧត្តានមេវ។

ធុរនិក្ខេបសមុដ្ឋានំ – កាយវាចាចិត្តតោ សមុដ្ឋាតិ, កិរិយាកិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ , អកុសលចិត្តំ, ទុក្ខវេទនន្តិ។

ឆន្ទំ អទត្វា គមនសិក្ខាបទំ ទសមំ។

១១. ទុព្ពលសិក្ខាបទវណ្ណនា

៤៨៤. ឯកាទសមេ – **យថាមិត្តតា**តិ យថាមិត្តតាយ; យោ យោ មិត្តោ, តស្ស តស្ស ទេតីតិ វុត្តំ ហោតិ។ ឯស នយោ សព្ពបទេសុ។ សេសំ ឧជ្ឈាបនកាទីសុ វុត្តនយត្តា ឧត្តានត្ថមេវ។

តិសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ អកុសលចិត្តំ, ទុក្ខវេទនន្តិ។

ទុព្ពលសិក្ខាបទំ ឯកាទសមំ។

១២. បរិណាមនសិក្ខាបទវណ្ណនា

៤៨៩. ទ្វាទសមេ – យំ វត្តព្ពំ សិយា, តំ សព្ពំ តីសកេ បរិណាមនសិក្ខាបទេ វុត្តនយមេវ។ អយមេវ ហិ វិសេសោ – តត្ថ អត្តនោ បរិណាមិតត្តា និស្សគ្គិយំ បាចិត្តិយំ, ឥធ បុគ្គលស្ស បរិណាមិតត្តា សុទ្ធិកបាចិត្តិយន្តិ។

តិសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

បរិណាមនសិក្ខាបទំ ទ្វាទសមំ។

សមត្តោ វណ្ណនាក្កមេន សហធម្មិកវគ្គោ អដ្ឋមោ។

៩. រតនវគ្គោ

១. អន្តេបុរសិក្ខាបទវណ្ណនា

៤៩៤. រាជវគ្គស្ស បឋមសិក្ខាបទេ – **ឱរកោ**តិ បរិត្តកោ។ **ឧបរិបាសាទវរគតោ**តិ បាសាទវរស្ស ឧបរិគតោ។ **អយ្យានំ វាហសា**តិ អយ្យានំ ការណា; តេហិ ជានាបិតត្តា ជានាមីតិ វុត្តំ ហោតិ។

៤៩៧. **បិតរំ បត្តេតី**តិ អន្តរំ បស្សិត្វា ឃាតេតុំ ឥច្ឆតិ។ **រាជន្តេបុរំ ហត្ថិសម្មទ្ទ**ន្តិអាទីសុ ហត្ថីហិ សម្មទ្ទោ ឯត្ថាតិ **ហត្ថិសម្មទ្ទំ;** ហត្ថិសម្ពាធន្តិ អត្ថោ។ **អស្សរថសម្មទ្ទបទេ**បិ ឯសេវ នយោ។ “សម្មត្ត”ន្តិ កេចិ បឋន្តិ, តំ ន គហេតព្ពំ។ “រញ្ញោ អន្តេបុរេ ហត្ថិសម្មទ្ទ”ន្តិបិ បាឋោ, តត្ថ ហត្ថីនំ សម្មទ្ទំ ហត្ថិសម្មទ្ទន្តិ អត្ថោ, រញ្ញោ អន្តេបុរេ ហត្ថិសម្មទ្ទោ អត្ថីតិ វុត្តំ ហោតិ។ ឯស នយោ សេសបទេសុបិ។ **រជនីយានី**តិ តស្មិំ អន្តេបុរេ ឯទិសានិ រូបាទីនិ។

៤៩៨. **មុទ្ធាវសិត្តស្សា**តិ មុទ្ធនិ អវសិត្តស្ស។ អនិក្ខន្តោ រាជា ឥតោតិ អនិក្ខន្តរាជកំ, តស្មិំ **អនិក្ខន្តរាជកេ;** សយនិឃរេតិ អត្ថោ។ រតនំ វុច្ចតិ មហេសី, និគ្គតន្តិ និក្ខន្តំ, អនិគ្គតំ រតនំ ឥតោតិ អនិគ្គតរតនកំ, តស្មិំ **អនិគ្គតរតនកេ;** សយនិឃរេតិ អត្ថោ។ សេសមេត្ថ ឧត្តានមេវ។

កឋិនសមុដ្ឋានំ – កាយវាចតោ កាយវាចាចិត្តតោ ច សមុដ្ឋាតិ, កិរិយាកិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

អន្តេបុរសិក្ខាបទំ បឋមំ។

២. រតនសិក្ខាបទវណ្ណនា

៥០២-៣. ទុតិយេ – **វិស្សរិត្វា**តិ បមុស្សិត្វា។ **បុណ្ណបត្តំ** នាម សតតោ បញ្ច កហាបណា។ **ក្យាហំ ករិស្សាមី**តិ កី អហំ ករិស្សាមិ។ **អាភរណំ ឱមុញ្ចិត្វា**តិ មហាលតំ នាម នវកោដិអគ្ឃនកំ អលង្ការំ អបនេត្វា។

៥០៤. អន្តោវាសីតិ បរិចារកោ។

៥០៦. អបរិក្ខិត្តស្ស ឧបចារោតិ ឯត្ថ ឧបចារោ នាម អារាមស្ស ទ្វេ លេឌ្ឌុបាតា – “អាវសថស្ស បន សុប្បបាតោ វា មុសលបាតោ វា”តិ មហាបច្ចរិយំ វុត្តំ។ **ឧគ្គណ្ហាតិ អាបត្តិ បាចិត្តិយស្សា**តិ ឯត្ថ ជាតរូបរជតំ អត្តនោ អត្ថាយ ឧគ្គណ្ហន្តស្ស វា ឧគ្គណ្ហាបេន្តស្ស វា និស្សគ្គិយំ បាចិត្តិយំ, សង្ឃគណបុគ្គលចេតិយនវកម្មានំ អត្ថាយ ទុក្កដំ, អវសេសំ មុត្តាទិរតនំ អត្តនោ វា សង្ឃាទីនំ វា អត្ថាយ ឧគ្គណ្ហន្តស្ស វា ឧគ្គណ្ហាបេន្តស្ស វា ទុក្កដំ។ កប្បិយវត្ថុ វា អកប្បិយវត្ថុ វា ហោតុ, អន្តមសោ មាតុ កណ្ណបិឡន្ធនតាឡបណ្ណម្បិ គិហិសន្តកំ ភណ្ឌាគារិកសីសេន បដិសាមេន្តស្ស បាចិត្តិយមេវ។

សចេ បន មាតាបិតូនំ សន្តកំ អវស្សំ បដិសាមេតព្ពំ កប្បិយភណ្ឌំ ហោតិ, អត្តនោ អត្ថាយ គហេត្វា បដិសាមេតព្ពំ។ “ឥទំ បដិសាមេត្វា ទេហី”តិ វុត្តេ បន “ន វដ្ដតី”តិ បដិក្ខិបិតព្ពំ។ សចេ “បដិសាមេហី”តិ បាតេត្វា គច្ឆន្តិ, បលិពោធោ នាម ហោតិ, បដិសាមេតុំ វដ្ដតិ។ វិហារេ កម្មំ ករោន្តា វឌ្ឍកីអាទយោ វា រាជវល្លភា វា អត្តនោ ឧបករណភណ្ឌំ វា សយនភណ្ឌំ វា “បដិសាមេត្វា ទេថា”តិ វទន្តិ, ឆន្ទេនបិ ភយេនបិ ន កាតព្ពមេវ, គុត្តដ្ឋានំ បន ទស្សេតុំ វដ្ដតិ។ ពលក្ការេន បាតេត្វា គតេសុ ច បដិសាមេតុំ វដ្ដតិ។

អជ្ឈារាមេ វា អជ្ឈាវសថេ វាតិ ឯត្ថ សចេ មហាវិហារសទិសោ មហារាមោ ហោតិ, តត្ថ បាការបរិក្ខិត្តេ បរិវេណេ យត្ថ ភិក្ខូហិ វា សាមណេរេហិ វា គហិតំ ភវិស្សតីតិ សង្កា ឧប្បជ្ជតិ, តាទិសេ ឯវ ឋានេ ឧគ្គណ្ហិត្វា វា ឧគ្គណ្ហាបេត្វា វា ឋបេតព្ពំ។ មហាពោធិទ្វារកោដ្ឋកអម្ពង្គណសទិសេសុ បន មហាជនសញ្ចរណដ្ឋានេសុ ន គហេតព្ពំ, បលិពោធោ ន ហោតិ។ កុរុន្ទិយំ បន វុត្តំ “ឯកោ មគ្គំ គច្ឆន្តោ និមនុស្សដ្ឋានេ កិញ្ចិ ភណ្ឌំ បស្សតិ, អាកិណ្ណមនុស្សេបិ ជាតេ មនុស្សា តមេវ ភិក្ខុំ អាសង្កន្តិ, តស្មា មគ្គា ឱក្កម្ម និសីទិតព្ពំ។ សាមិកេសុ អាគតេសុ តំ អាចិក្ខិតព្ពំ។ សចេ សាមិកេ ន បស្សតិ បតិរូបំ ករិស្សតី”តិ។

រូបេន វា និមិត្តេន វា សញ្ញាណំ កត្វាតិ ឯត្ថ រូបំ នាម អន្តោភណ្ឌិកាយ ភណ្ឌំ; តស្មា ភណ្ឌិកំ មុញ្ចិត្វា គណេត្វា ឯត្តកា កហាបណា វា ជាតរូបរជតំ វាតិ សល្លក្ខេតព្ពំ។ **និមិត្ត**ន្តិ លញ្ឆនាទិ; តស្មា លញ្ឆិតាយ ភណ្ឌិកាយ មត្តិកាលញ្ឆនន្តិ វា លាខាលញ្ឆនន្តិ វា នីលបិលោតិកាយ ភណ្ឌិកា កតាតិ វា សេតបិលោតិកាយ កតាតិ វា ឯវមាទិ សព្ពំ សល្លក្ខេតព្ពំ។

ភិក្ខូ បតិរូបាតិ លជ្ជិនោ កុក្កុច្ចកា។ លោលជាតិកានញ្ហិ ហត្ថេ ឋបេតុំ ន លភតិ។ យោ បន នេវ តម្ហា អាវាសា បក្កមតិ, ន សាមិកេ បស្សតិ, តេនាបិ អត្តនោ ចីវរាទិមូលំ ន កាតព្ពំ; ថាវរំ បន សេនាសនំ វា ចេតិយំ វា បោក្ខរណី វា ការេតព្ពា។ សចេ ទីឃស្ស អទ្ធុនោ អច្ចយេន សាមិកោ អាគច្ឆតិ, “ឧបាសក តវ សន្តកេន ឥទំ នាម កតំ, អនុមោទាហី”តិ វត្តព្ពោ។ សចេ អនុមោទតិ, ឥច្ចេតំ កុសលំ; នោ ចេ អនុមោទតិ, “មម ធនំ ទេថា”តិ ចោទេតិយេវ, អញ្ញំ សមាទបេត្វា ទាតព្ពំ។

៥០៧. រតនសម្មតំ វិស្សាសំ គណ្ហាតីតិអាទីសុ អាមាសមេវ សន្ធាយ វុត្តំ។ អនាមាសំ ន វដ្ដតិយេវ។ សេសមេត្ថ ឧត្តានមេវ។ ឆសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

រតនសិក្ខាបទំ ទុតិយំ។

៣. វិកាលគាមប្បវិសនសិក្ខាបទវណ្ណនា

៥០៨. តតិយេ – **តិរច្ឆានកថ**ន្តិ អរិយមគ្គស្ស តិរច្ឆានភូតំ កថំ។ **រាជកថ**ន្តិ រាជបដិសំយុត្តំ កថំ។ **ចោរកថា**ទីសុបិ ឯសេវ នយោ។

៥១២. សន្តំ ភិក្ខុន្តិ ឯត្ថ យំ វត្តព្ពំ , តំ ចារិត្តសិក្ខាបទេ វុត្តមេវ។ សចេ សម្ពហុលា កេនចិ កម្មេន គាមំ បវិសន្តិ, “វិកាលេ គាមប្បវេសនំ អាបុច្ឆាមី”តិ សព្ពេហិ អញ្ញមញ្ញំ អាបុច្ឆិតព្ពំ។ តស្មិំ គាមេ តំ កម្មំ ន សម្បជ្ជតីតិ អញ្ញំ គាមំ គច្ឆន្តិ, គាមសតម្បិ ហោតុ, បុន អាបុច្ឆនកិច្ចំ នត្ថិ។ សចេ បន ឧស្សាហំ បដិប្បស្សម្ភេត្វា វិហារំ គច្ឆន្តា អន្តរា អញ្ញំ គាមំ បវិសិតុកាមា ហោន្តិ, បុន អាបុច្ឆិតព្ពមេវ។

កុលឃរេ វា អាសនសាលាយ វា ភត្តកិច្ចំ កត្វា តេលភិក្ខាយ វា សប្បិភិក្ខាយ វា ចរិតុកាមោ ហោតិ, សចេ បស្សេ ភិក្ខុំ អត្ថិ, អាបុច្ឆិត្វា គន្តព្ពំ។ អសន្តេ នត្ថីតិ គន្តព្ពំ។ វីថិំ ឱតរិត្វា ភិក្ខុំ បស្សតិ, អាបុច្ឆនកិច្ចំ នត្ថិ, អនាបុច្ឆិត្វាបិ ចរិតព្ពមេវ។ គាមមជ្ឈេន មគ្គោ ហោតិ, តេន គច្ឆន្តស្ស តេលាទិភិក្ខាយ ចរិស្សាមីតិ ចិត្តេ ឧប្បន្នេ សចេ បស្សេ ភិក្ខុំ អត្ថិ, អាបុច្ឆិត្វា ចរិតព្ពំ។ មគ្គា អនោក្កម្ម ភិក្ខាយ ចរន្តស្ស បន អាបុច្ឆនកិច្ចំ នត្ថិ, អបរិច្ឆិត្តស្ស គាមស្ស ឧបចារោ អទិន្នាទានេ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពោ។

៥១៥. **អន្តរារាម**ន្តិអាទីសុ ន កេវលំ អនាបុច្ឆា កាយពន្ធនំ អពន្ធិត្វា សង្ឃាដិំ អបារុបិត្វា គច្ឆន្តស្សបិ អនាបត្តិ។ **អាបទាសូ**តិ សីហោ វា ព្យគ្ឃោ វា អាគច្ឆតិ, មេឃោ វា ឧដ្ឋេតិ, អញ្ញោ វា កោចិ ឧបទ្ទវោ ឧប្បជ្ជតិ, អនាបត្តិ។ ឯវរូបាសុ អាបទាសុ ពហិគាមតោ អន្តោគាមំ បវិសិតុំ វដ្ដតិ។ សេសមេត្ថ ឧត្តានមេវ។

កឋិនសមុដ្ឋានំ – កាយវាចតោ កាយវាចាចិត្តតោ ច សមុដ្ឋាតិ, កិរិយាកិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

វិកាលគាមប្បវិសនសិក្ខាបទំ តតិយំ។

៤. សូចិឃរសិក្ខាបទវណ្ណនា

៥១៧-២០. ចតុត្ថេ – ភេទនមេវ ភេទនកំ; តំ អស្ស អត្ថីតិ ភេទនកមេវ។ **អរណិកេ**តិ អរណិធនុកេ។ **វិធេ**តិ វេធកេ។ សេសមេត្ថ ឧត្តានមេវ។ ឆសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

សូចិឃរសិក្ខាបទំ ចតុត្ថំ។

៥. មញ្ចសិក្ខាបទវណ្ណនា

៥២២. បញ្ចមេ – **ឆេទនកំ** វុត្តនយមេវ។

៥២៥. **ឆិន្ទិត្វា បរិភុញ្ជតី**តិ ឯត្ថ សចេ ន ឆិន្ទិតុកាមោ ហោតិ, ភូមិយំ និខណិត្វា បមាណំ ឧបរិ ទស្សេតិ, ឧត្តានំ វា កត្វា បរិភុញ្ជតិ, ឧក្ខិបិត្វា វា តុលាសង្ឃាដេ ឋបេត្វា អដ្ដំ កត្វា បរិភុញ្ជតិ, សព្ពំ វដ្ដតិ។ សេសមេត្ថ ឧត្តានមេវ។ ឆសមុដ្ឋានំ។

មញ្ចសិក្ខាបទំ បញ្ចមំ។

៦. តូលោនទ្ធសិក្ខាបទវណ្ណនា

៥២៦. ឆដ្ឋេ – តូលំ ឱនទ្ធមេត្ថាតិ **តូលោនទ្ធំ**; តូលំ បក្ខិបិត្វា ឧបរិ ចិមិលិកាយ ឱនទ្ធន្តិ វុត្តំ ហោតិ។ សេសមេត្ថ ឧត្តានមេវ។ ឆសមុដ្ឋានំ។

តូលោនទ្ធសិក្ខាបទំ ឆដ្ឋំ។

៧. និសីទនសិក្ខាបទវណ្ណនា

៥៣១-៤. សត្តមេ – **និសីទនំ អនុញ្ញាតំ ហោតី**តិ កត្ថ អនុញ្ញាតំ? ចីវរក្ខន្ធកេ បណីតភោជនវត្ថុស្មិំ។ វុត្តញ្ហិ តត្ថ – “អនុជានាមិ, ភិក្ខវេ, កាយគុត្តិយា ចីវរគុត្តិយា សេនាសនគុត្តិយា និសីទន”ន្តិ (មហាវ. ៣៥៣)។ **សេយ្យថាបិ បុរាណាសិកោដ្ឋោ**តិ យថា នាម បុរាណចម្មការោតិ អត្ថោ។ យថា ហិ ចម្មការោ ចម្មំ វិត្ថតំ ករិស្សាមីតិ ឥតោ ចិតោ ច សមញ្ឆតិ, កឌ្ឍតិ; ឯវំ សោបិ តំ និសីទនំ។ តេន តំ ភគវា ឯវមាហ – “**និសីទនំ នាម សទសំ វុច្ចតី**”តិ សន្ថតសទិសំ សន្ថរិត្វា ឯកស្មិំ អន្តេ សុគតវិទត្ថិយា វិទត្ថិមត្តេ បទេសេ ទ្វីសុ ឋានេសុ ផាលេត្វា តិស្សោ ទសា ករិយន្តិ, តាហិ ទសាហិ សទសំ នាម វុច្ចតិ។ សេសមេត្ថ ឧត្តានមេវ។ ឆសមុដ្ឋានំ។

និសីទនសិក្ខាបទំ សត្តមំ។

៨. កណ្ឌុបដិច្ឆាទិសិក្ខាបទវណ្ណនា

៥៣៧. អដ្ឋមេ – **កណ្ឌុបដិច្ឆាទិ អនុញ្ញាតា ហោតីតិ** កត្ថ អនុញ្ញាតា? ចីវរក្ខន្ធកេ ពេលដ្ឋសីសវត្ថុស្មិំ។ វុត្តញ្ហិ តត្ថ – “អនុជានាមិ, ភិក្ខវេ, យស្ស កណ្ឌុ វា បិឡកា វា អស្សាវោ វា ថុល្លកច្ឆុ វា អាពាធោ តស្ស កណ្ឌុបដិច្ឆាទិ”ន្តិ (មហាវ. ៣៥៤)។

៥៣៨. យស្ស អធោនាភិ ឧព្ភជាណុមណ្ឌលន្តិ យស្ស ភិក្ខុនោ នាភិយា ហេដ្ឋា ជាណុមណ្ឌលានំ ឧបរិ។ **កណ្ឌូតិ** កច្ឆុ។ **បិឡកាតិ** លោហិតតុណ្ឌិកា សុខុមបិឡកា។ **អស្សាវោតិ** អរិសភគន្ទរមធុមេហាទីនំ វសេន អសុចិបគ្ឃរណកំ។ **ថុល្លកច្ឆុ វា អាពាធោតិ** មហាបិឡកាពាធោ វុច្ចតិ។ សេសមេត្ថ ឧត្តានមេវ។ ឆសមុដ្ឋានំ។

កណ្ឌុបដិច្ឆាទិសិក្ខាបទំ អដ្ឋមំ។

៩. វស្សិកសាដិកសិក្ខាបទវណ្ណនា

៥៤២. នវមេ – **វស្សិកសាដិកា អនុញ្ញាតា ហោតីតិ** កត្ថ អនុញ្ញាតា? ចីវរក្ខន្ធកេ វិសាខាវត្ថុស្មិំ។ វុត្តញ្ហិ តត្ថ – “អនុជានាមិ, ភិក្ខវេ, វស្សិកសាដិក”ន្តិ (មហាវ. ៣៥២)។ សេសមេត្ថ ឧត្តានមេវ។ ឆសមុដ្ឋានំ។

វស្សិកសាដិកសិក្ខាបទំ នវមំ។

១០. នន្ទត្ថេរសិក្ខាបទវណ្ណនា

៥៤៧. ទសមេ – **ចតុរង្គុលោមកោតិ** ចតូហិ អង្គុលេហិ ឩនកប្បមាណោ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។ ឆសមុដ្ឋានំ។

នន្ទត្ថេរសិក្ខាបទំ ទសមំ។

សមត្តោ វណ្ណនាក្កមេន រតនវគ្គោ នវមោ។

ឧទ្ទិដ្ឋា ខោតិអាទិ វុត្តនយមេវាតិ។

សមន្តបាសាទិកាយ វិនយសំវណ្ណនាយ

ខុទ្ទកវណ្ណនា សមត្តា។

បាចិត្តិយកណ្ឌំ និដ្ឋិតំ។

៦. បាដិទេសនីយកណ្ឌំ

១. បឋមបាដិទេសនីយសិក្ខាបទវណ្ណនា

បាដិទេសនីយា ធម្មា, ឧទ្ទកានំ អនន្តរា;
បឋិតា យេ អយំ ទានិ, តេសំ ភវតិ វណ្ណនា។

៥៥២. បឋមបាដិទេសនីយេ តាវ **បដិក្កមនកាលេ**តិ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា បដិអាគមនកាលេ។ **សព្ពេវ អគ្គហេសី**តិ សព្ពមេវ អគ្គហេសិ។ **បវេធេន្តី**តិ កម្បមានា។ **អបេហី**តិ អបគច្ឆ។

៥៥៣-៥. **តាវយូ អាវុសោ**តិអាទិ បដិទេសេតព្ពាការទស្សនំ។ **រថិកា**តិ រច្ឆា។ **ព្យូហ**ន្តិ អនិព្ពិជ្ឈិត្វា ឋិតា គតបច្ចាគតរច្ឆា។ **សិង្ឃាដក**ន្តិ ចតុក្កោណំ វា តិកោណំ វា មគ្គសមោធានដ្ឋានំ។ **ឃរ**ន្តិ កុលឃរំ។ ឯតេសុ យត្ថ កត្ថចិ ឋត្វា គណ្ហន្តស្ស គហណេ ទុក្កដំ, អជ្ឈោហារេ អជ្ឈោហារគណនាយ បាដិទេសនីយំ។ ហត្ថិសាលាទីសុ គណ្ហន្តស្សាបិ ឯសេវ នយោ។ ភិក្ខុនី រថិកាយ ឋត្វា ទេតិ, ភិក្ខុ សចេបិ អន្តរារាមាទីសុ ឋត្វា គណ្ហាតិ, អាបត្តិយេវ។ "អន្តរឃរំ បវិដ្ឋាយា"តិ ហិ វចនតោ ភិក្ខុនិយា អន្តរឃរេ ឋត្វា ទទមានាយ វសេនេត្ថ អាបត្តិ វេទិតព្ពា, ភិក្ខុស្ស ឋិតដ្ឋានំ បន អប្បមាណំ។ តស្មា សចេបិ វីថិអាទីសុ ឋិតោ ភិក្ខុ អន្តរារាមាទីសុ ឋត្វា ទទមានាយ ភិក្ខុនិយា គណ្ហាតិ, អនាបត្តិយេវ។

យាមកាលិកំ សត្តាហកាលិកំ យាវជីវិកំ អាហារត្ថាយ បដិគ្គណ្ហាតិ, អាបត្តិ ទុក្កដស្ស។ អជ្ឈោហារេ អជ្ឈោហារេ អាបត្តិ ទុក្កដស្សាតិ ឥទំ អាមិសេន អសម្ភិន្នំ សន្ធាយ វុត្តំ, សម្ភិន្នេ បន ឯករសេ បាដិទេសនីយមេវ។ **ឯកតោ ឧបសម្បន្នាយា**តិ ភិក្ខុនីនំ សន្តិកេ ឧបសម្បន្នាយ។ ភិក្ខូនំ សន្តិកេ ឧបសម្បន្នាយ បន យថាវត្ថុកមេវ។

៥៥៦. **ទាបេតិ ន ទេតី**តិ អញ្ញាតិកា អញ្ញេន កេនចិ ទាបេតិ តំ គណ្ហន្តស្ស អនាបត្តិ។ **ឧបនិក្ខិបិត្វា ទេតី**តិ ភូមិយំ ឋបេត្វា "ឥទំ អយ្យ តុម្ហាកំ ទម្មី"តិ ទេតិ, ឯវំ ទិន្នំ "សាធុ ភគិនី"តិ សម្បដិច្ឆិត្វា តាយ ឯវ វា ភិក្ខុនិយា អញ្ញេន វា កេនចិ បដិគ្គហាបេត្វា ភុញ្ជិតុំ វដ្ដតិ។ **សិក្ខមានាយ សាមណេរិយា**តិ ឯតាសំ ទទមានានំ គណ្ហន្តស្ស អនាបត្តិ។ សេសមេត្ថ ឧត្តានមេវ។

ឯឡកលោមសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

បឋមបាដិទេសនីយំ។

២. ទុតិយបាដិទេសនីយសិក្ខាបទវណ្ណនា

៥៥៨. ទុតិយេ – **អបសក្ក តាវ ភគិនី**តិអាទិ អបសាទេតព្ពាការទស្សនំ។

៥៦១. **អត្តនោ ភត្តំ ទាបេតិ ន ទេតី**តិ ឯត្ថ សចេបិ អត្តនោ ភត្តំ ទេតិ, ឥមិនា សិក្ខាបទេន អនាបត្តិយេវ, បុរិមសិក្ខាបទេន អាបត្តិ។ **អញ្ញេសំ ភត្តំ ទេតិ ន ទាបេតី**តិ ឯត្ថ សចេបិ ទាបេយ្យ, ឥមិនា សិក្ខាបទេន អាបត្តិ ភវេយ្យ។ ទេន្តិយា បន នេវ ឥមិនា ន បុរិមេន អាបត្តិ។ សេសមេត្ថ ឧត្តានមេវ។ កឋិនសមុដ្ឋានំ – កិរិយាកិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

ទុតិយបាដិទេសនីយំ។

៣. តតិយបាដិទេសនីយសិក្ខាបទវណ្ណនា

៥៦២. តតិយេ – **ឧភតោបសន្ន**ន្តិ ទ្វីហិ បសន្នំ ឧបាសកេនបិ ឧបាសិកាយបិ។ តស្មឹ កិរ កុលេ ឧភោបិ តេ សោតាបន្នាយេវ។ **ភោគេន ហាយតី**តិ ឯទិសញ្ហិ កុលំ សចេបិ អសីតិកោដិធនំ ហោតិ, ភោគេហិ ហាយតិយេវ។ កស្មា? យស្មា តត្ថ នេវ ឧបាសិកា ន ឧបាសកោ ភោគេ រក្ខតិ។

៥៦៩. ឃរតោ នីហរិត្វា ទេន្តីតិ អាសនសាលំ វា វិហារំ វា អានេត្វា ទេន្តិ។ សចេបិ អនាគតេ ភិក្ខុម្හិ បឋមំយេវ នីហរិត្វា ទ្វារេ ឋបេត្វា បច្ឆា សម្បត្តស្ស ទេន្តិ, វដ្ដតិ។ ភិក្ខុំ បន ទិស្វា អន្តោគេហតោ នីហរិត្វា ទិយ្យមានំ ន វដ្ដតីតិ មហាបច្ចរិយំ វុត្តំ។ សេសមេត្ថ ឧត្តានមេវ ។ ឯឡកលោមសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

តតិយបាដិទេសនីយំ។

៤. ចតុត្ថបាដិទេសនីយសិក្ខាបទវណ្ណនា

៥៧០. ចតុត្ថេ – **អវរុទ្ធា ហោន្តី**តិ បដិវិរុទ្ធា ហោន្តិ។

៥៧៣. បញ្ចន្នំ បដិសំវិទិតន្តិ បញ្ចសុ សហធម្មិកេសុ យំកិញ្ចិ បេសេត្វា ខាទនីយំ ភោជនីយំ អាហរិស្សាមាតិ បដិសំវិទិតំ កតម្បិ អប្បដិសំវិទិតមេវាតិ អត្ថោ។ **អារាមំ អារាមូបចារំ ឋបេត្វា**តិ អារញ្ញកសេនាសនារាមញ្ច តស្ស ឧបចារញ្ច ឋបេត្វា; ឧបចារតោ និក្ខន្តំ អន្តរាមគ្គេ ភិក្ខុំ ទិស្វា វា គាមំ អាគតស្ស វា បដិសំវិទិតំ កតម្បិ អប្បដិសំវិទិតមេវ ហោតីតិ វេទិតព្ពំ។ **សចេ សាសង្កំ ហោតិ សាសង្កន្តិ អាចិក្ខិតព្ព**ន្តិ កស្មា អាចិក្ខិតព្ពំ? អារាមេ ចោរេ វសន្តេ អម្ហាកំ នារោចេន្តីតិ វចនបដិមោចនត្ថំ។ **ចោរា វត្តព្ពា មនុស្សា ឥធូបចរន្តី**តិ កស្មា វត្តព្ពំ? អត្តនោ ឧបដ្ឋាកេហិ អម្ហេ គណ្ហាបេន្តីតិ វចនបដិមោចនត្ថំ។

យាគុយា បដិសំវិទិតេ តស្សា បរិវារោ អាហរិយ្យតីតិ យាគុយា បដិសំវិទិតំ កត្វា “កឹ សុទ្ធយាគុយា ទិន្នាយ បូវភត្តាទីនិបិ ឯតិស្សា យាគុយា បរិវារំ កត្វា ទស្សាមា”តិ ឯវំ យំ កិញ្ចិ អាហរន្តិ, សព្ពំ បដិសំវិទិតមេវ ហោតិ។ **ភត្តេន បដិសំវិទិតេ**តិអាទីសុបិ ឯសេវ នយោ។ អសុកំ នាម កុលំ បដិសំវិទិតំ កត្វា ខាទនីយាទីនិ គហេត្វា គច្ឆតីតិ សុត្វា អញ្ញានិបិ តេន សទ្ធឹ អត្តនោ ទេយ្យធម្មំ អាហរន្តិ, វដ្ដតិ។ យាគុយា បដិសំវិទិតំ កត្វា បូវំ វា ភត្តំ វា អាហរន្តិ, ឯតម្បិ វដ្ដតីតិ កុរុន្ទិយំ វុត្តំ។

៥៧៥. គិលានស្សាតិ អប្បដិសំវិទិតេបិ គិលានស្ស អនាបត្តិ។ **បដិសំវិទិតេ វា គិលានស្ស វា សេសក**ន្តិ ឯកស្សត្ថាយ បដិសំវិទិតំ កត្វា អាហដំ, តស្ស សេសកំ អញ្ញស្សាបិ ភុញ្ជិតុំ វដ្ដតិ។ ចតុន្នំ បញ្ចន្នំ វា បដិសំវិទិតំ កត្វា ពហុំ អាហដំ ហោតិ, អញ្ញេសម្បិ ទាតុំ ឥច្ឆន្តិ, ឯតម្បិ បដិសំវិទិតសេសកមេវ, សព្ពេសម្បិ វដ្ដតិ។ អថ អធិកមេវ ហោតិ, សន្និធឹ មោចេត្វា ឋបិតំ ទុតិយទិវសេបិ វដ្ដតិ។ គិលានស្ស អាហដាវសេសេបិ ឯសេវ នយោ។ យំ បន អប្បដិសំវិទិតមេវ កត្វា អាភតំ, តំ ពហិអារាមំ បេសេត្វា បដិសំវិទិតំ ការេត្វា អាហរាបេតព្ពំ, ភិក្ខូហិ វា គន្ត្វា អន្តរាមគ្គេ គហេតព្ពំ។ យម្បិ វិហារមជ្ឈេន គច្ឆន្តា វា វនចរកាទយោ វា វនតោ អាហរិត្វា ទេន្តិ, បុរិមនយេនេវ បដិសំវិទិតំ ការេតព្ពំ។ **តត្ថជាតក**ន្តិ អារាមេ ជាតកមេវ; មូលខាទនីយាទឹ អញ្ញេន កប្បិយំ កត្វា ទិន្នំ បរិភុញ្ជតោ អនាបត្តិ។ សចេ បន តំ គាមំ ហរិត្វា បចិត្វា អាហរន្តិ, ន វដ្ដតិ។ បដិសំវិទិតំ ការេតព្ពំ។ សេសមេត្ថ ឧត្តានមេវ។

កថិនសមុដ្ឋានំ – កិរិយាកិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

ចតុត្ថបាដិទេសនីយំ ។

សមន្តបាសាទិកាយ វិនយសំវណ្ណនាយ

បាដិទេសនីយវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

បាដិទេសនីយកណ្ឌំ និដ្ឋិតំ។

៧. សេខិយកណ្ឌំ

១. បរិមណ្ឌលវគ្គវណ្ណនា

យានិ សិក្ខិតសិក្ខេន, **សេខិយានី**តិ តាទិនា;
ភាសិតានិ អយំ ទានិ, តេសម្បិ វណ្ណនាក្កមោ។

៥៧៦. តត្ថ **បរិមណ្ឌល**ន្តិ សមន្តតោ មណ្ឌលំ។ **នាភិមណ្ឌលំ ជាណុមណ្ឌល**ន្តិ ឧទ្ធំ នាភិមណ្ឌលំ អធោ ជាណុមណ្ឌលំ បដិច្ឆាទេន្តេន ជាណុមណ្ឌលស្ស ហេដ្ឋា ជង្ឃដ្ឋិកតោ បដ្ឋាយ អដ្ឋង្គុលមត្តំ និវាសនំ ឱតារេត្វា និវាសេតព្ពំ, តតោ បរំ ឱតារេន្តស្ស ទុក្កដន្តិ វុត្តំ។ យថា និសិន្នស្ស ជាណុមណ្ឌលតោ ហេដ្ឋា ចតុរង្គុលមត្តំ បដិច្ឆន្នំ ហោតីតិ មហាបច្ចរិយំ វុត្តំ; ឯវំ និវាសេន្តស្ស បន និវាសនំ បមាណិកំ វដ្ដតិ។ តត្រិទំ បមាណំ – ទីឃតោ មុដ្ឋិបញ្ចកំ, តិរិយំ អឌ្ឍតេយ្យហត្ថំ។ តាទិសស្ស បន អលាភេ តិរិយំ ទ្វិហត្ថបមាណម្បិ វដ្ដតិ ជាណុមណ្ឌលបដិច្ឆាទនត្ថំ, នាភិមណ្ឌលំ បន ចីវរេនាបិ សក្កា បដិច្ឆាទេតុន្តិ។ តត្ថ ឯកបដ្ដចីវរំ ឯវំ និវត្ថម្បិ និវត្ថដ្ឋានេ ន តិដ្ឋតិ, ទុបដ្ដំ បន តិដ្ឋតិ។

ឱលម្ពេន្តោ និវាសេតិ អាបត្តិ ទុក្កដស្សាតិ ឯត្ថ ន កេវលំ បុរតោ ច បច្ឆតោ ច ឱលម្ពេត្វា និវាសេន្តស្សេវ ទុក្កដំ, យេ បនញ្ញេ "តេន ខោ បន សមយេន ឆព្ពគ្គិយា ភិក្ខូ គិហិនិវត្ថំ និវាសេន្តិ ហត្ថិសោណ្ឌកំ មច្ឆវាលកំ ចតុក្កណ្ណកំ តាលវណ្ដកំ សតវលិកំ និវាសេន្តី"តិអាទិនា (ចូឡវ. ២៨០) នយេន ខន្ធកេ និវាសនទោសា វុត្តា, តថា និវាសេន្តស្សាបិ ទុក្កដមេវ។ តេ សព្ពេ វុត្តនយេន បរិមណ្ឌលំ និវាសេន្តស្ស ន ហោន្តិ។ អយមេត្ថ សង្ខេបោ, វិត្ថារតោ បន តត្ថេវ អាវិ ភវិស្សតិ។

អសញ្ចិច្ចាតិ បុរតោ វា បច្ឆតោ វា ឱលម្ពេត្វា និវាសេស្សាមីតិ ឯវំ អសញ្ចិច្ច; អថ ខោ បរិមណ្ឌលំយេវ និវាសេស្សាមីតិ វិរជ្ឈិត្វា អបរិមណ្ឌលំ និវាសេន្តស្ស អនាបត្តិ។ **អស្សតិយា**តិ អញ្ញវិហិតស្សាបិ តថា និវាសេន្តស្ស អនាបត្តិ។ **អជានន្តស្សា**តិ ឯត្ថ និវាសនវត្តំ អជានន្តស្ស មោក្ខោ នត្ថិ។ និវាសនវត្តញ្ហិ សាធុកំ ឧគ្គហេតព្ពំ, តស្ស អនុគ្គហណមេវស្ស អនាទរិយំ។ តំ បន សញ្ចិច្ច អនុគ្គណ្ហន្តស្ស យុជ្ជតិ, តស្មា ឧគ្គហិតវត្តោបិ យោ អារុឡ្ហភាវំ វា ឱរុឡ្ហភាវំ វា ន ជានាតិ, តស្ស អនាបត្តិ។ កុរុន្ទិយំ បន "បរិមណ្ឌលំ និវាសេតុំ អជានន្តស្ស អនាបត្តី"តិ វុត្តំ។ យោ បន សុក្ខជង្ឃោ វា មហាបិណ្ឌិកមំសោ វា ហោតិ, តស្ស សារុប្បត្ថាយ ជាណុមណ្ឌលតោ អដ្ឋង្គុលាធិកម្បិ ឱតារេត្វា និវាសេតុំ វដ្ដតិ។

គិលានស្សាតិ ជង្ឃាយ វា បាទេ វា វណោ ហោតិ, ឧក្ខិបិត្វា វា ឱតារេត្វា វា និវាសេតុំ វដ្ដតិ។ **អាបទាសូ**តិ វាឡមិគា វា ចោរា វា អនុពន្ធន្តិ, ឯវរូបាសុ អាបទាសុ អនាបត្តិ។ សេសមេត្ថ ឧត្តានមេវ។

បឋមបារាជិកសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, ទុក្ខវេទនន្តិ។ ផុស្សទេវត្ថេរោ "អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, តិវេទន"ន្តិ អាហ។ ឧបតិស្សត្ថេរោ បន "អនាទរិយំ បដិច្ច"តិ វុត្តត្តា "លោកវជ្ជំ, អកុសលចិត្តំ, ទុក្ខវេទន"ន្តិ អាហ។

៥៧៧. បរិមណ្ឌលំ បារុបិតព្ពន្តិ "តេន ខោ បន សមយេន ឆព្ពគ្គិយា ភិក្ខូ គិហិបារុតំ បារុបន្តី"តិ (ចូឡវ. ២៨០) ឯវំ វុត្តំ អនេកប្បការំ គិហិបារុបនំ អបារុបិត្វា ឥធ វុត្តនយេនេវ ឧភោ កណ្ណេ សមំ កត្វា បារុបនវត្តំ បូរេន្តេន បរិមណ្ឌលំ បារុបិតព្ពំ។ ឥមានិ ច ទ្វេ សិក្ខាបទានិ អវិសេសេន វុត្តានិ។ តស្មា វិហារេបិ អន្តរឃរេបិ បរិមណ្ឌលមេវ និវាសេតព្ពញ្ច បារុបិតព្ពញ្ចាតិ។ សមុដ្ឋានាទីនិ បឋមសិក្ខាបទេ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពានិ សទ្ធិំ ថេរវាទេន។

៥៧៨. កាយំ វិវរិត្វាតិ ជត្តុម្បិ ឧរម្បិ វិវរិត្វា។ **សុប្បដិច្ឆន្នេនា**តិ ន សសីសំ បារុតេន; អថ ខោ គណ្ឋិកំ បដិមុញ្ចិត្វា អនុវាតន្តេន គីវំ បដិច្ឆាទេត្វា ឧភោ កណ្ណេ សមំ កត្វា បដិសំហរិត្វា យាវ មណិពន្ធំ បដិច្ឆាទេត្វា អន្តរឃរេ គន្តព្ពំ។ ទុតិយសិក្ខាបទេ – គលវាដកតោ បដ្ឋាយ សីសំ មណិពន្ធតោ បដ្ឋាយ ហត្ថេ បិណ្ឌិកមំសតោ ច បដ្ឋាយ បាទេ វិវរិត្វា និសីទិតព្ពំ។

៥៧៩. វាសូបគតស្សាតិ វាសត្ថាយ ឧបគតស្ស រត្តិភាគេ វា ទិវសភាគេ វា កាយំ វិវរិត្វាបិ និសីទតោ អនាបត្តិ។

៥៨០. **សុសំវុតោ**តិ ហត្ថំ វា បាទំ វា អកីឡាបេន្តោ; សុវិនីតោតិ អត្ថោ។

៥៨២. **ឱក្ខិត្តចក្ខូ**តិ ហេដ្ឋា ខិត្តចក្ខុ ហុត្វា។ **យុគមត្តំ បេក្ខមានោ**តិ យុគយុត្តកោ ហិ ទន្តោ អាជានេយ្យោ យុគមត្តំ បេក្ខតិ, បុរតោ ចតុហត្ថប្បមាណំ ភូមិភាគំ; ឥមិនាបិ ឯត្តកំ បេក្ខន្តេន គន្តព្ពំ។ **យោ អនាទរិយំ បដិច្ច តហំ តហំ ឱលោកេន្តោ**តិ យោ តំតំទិសាភាគំ បាសាទំ កូដាគារំ វីថឹ ឱលោកេន្តោ គច្ឆតិ, អាបត្តិ ទុក្កដស្ស។ ឯកស្មិំ បន ឋានេ ឋត្វា ហត្ថិអស្សាទិបរិស្សយាភាវំ ឱលោកេតុំ វដ្ដតិ។ និសីទន្តេនាបិ ឱក្ខិត្តចក្ខុនាវ និសីទិតព្ពំ។

៥៨៤. **ឧក្ខិត្តកាយា**តិ ឧក្ខេបេន; ឥត្ថម្ភូតលក្ខណេ ករណវចនំ ឯកតោ វា ឧភតោ វា ឧក្ខិត្តចីវរោ ហុត្វាតិ អត្ថោ។ អន្តោឥន្ទខីលតោ បដ្ឋាយ ន ឯវំ គន្តព្ពំ។ និសិន្នកាលេ បន ធមករណំ នីហរន្តេនាបិ ចីវរំ អនុក្ខិបិត្វាវ នីហរិតព្ពន្តិ។

បឋមោ វគ្គោ។

២. ឧជ្ជគ្ឃិកវគ្គវណ្ណនា

៥៨៦. **ឧជ្ជគ្ឃិកាយា**តិ មហាហសិតំ ហសន្តោ។ វុត្តនយេនេវេត្ថ ករណវចនំ។

៥៨៨. **អប្បសទ្ទោ អន្តរឃរេ**តិ ឯត្ថ កិត្តាវតា អប្បសទ្ទោ ហោតិ? ទ្វាទសហត្ថេ គេហេ អាទិម្ហិ សង្ឃត្ថេរោ, មជ្ឈេ ទុតិយត្ថេរោ, អន្តេ តតិយត្ថេរោតិ ឯវំ និសិន្នេសុ សង្ឃត្ថេរោ ទុតិយេន សទ្ធិំ មន្តេតិ, ទុតិយត្ថេរោ តស្ស សទ្ទញ្ចេវ សុណាតិ, កថញ្ច វវត្ថបេតិ។ តតិយត្ថេរោ បន សទ្ទមេវ សុណាតិ, កថំ ន វវត្ថបេតិ។ ឯត្តាវតា អប្បសទ្ទោ ហោតិ។ សចេ បន តតិយត្ថេរោ កថំ វវត្ថបេតិ, មហាសទ្ទោ នាម ហោតិ។

៥៩០. **កាយំ បគ្គហេត្វា**តិ និច្ចលំ កត្វា ឧជុកេន កាយេន សមេន ឥរិយាបថេន គន្តព្ពញ្ចេវ និសីទិតព្ពញ្ច។

៥៩២. **ពាហុំ បគ្គហេត្វា**តិ និច្ចលំ កត្វា។

៥៩៤. **សីសំ បគ្គហេត្វា**តិ និច្ចលំ ឧជុំ ឋបយិត្វា។

ទុតិយោ វគ្គោ។

៣. ខម្ភកតវគ្គវណ្ណនា

៥៩៦-៨. **ខម្ភកតោ** នាម កដិយំ ហត្ថំ ឋបេត្វា កតខម្ភោ។ **ឱគុណ្ឋិតោ**តិ សសីសំ បារុតោ។

៦០០. **ឧក្កុដិកាយា**តិ ឯត្ថ ឧក្កុដិកា វុច្ចតិ បណ្ហិយោ ឧក្ខិបិត្វា អគ្គបាទេហិ វា, អគ្គបាទេ វា ឧក្ខិបិត្វា បណ្ហីហិយេវ វា ភូមឹ ផុសន្តស្ស គមនំ។ ករណវចនំ បនេត្ថ វុត្តលក្ខណមេវ។

៦០១. **ទុស្សបល្លត្ថិកាយា**តិ ឯត្ថ អាយោគបល្លត្ថិកាបិ ទុស្សបល្លត្ថិកា ឯវ។

៦០២. **សក្កច្ចន្តិ** សតឹ ឧបដ្ឋបេត្វា។

៦០៣. **អាកិរន្តេបី**តិ បិណ្ឌបាតំ ទេន្តេបិ។ **បត្តសញ្ញី**តិ បត្តេ សញ្ញំ កត្វា។

៦០៤. **សមសូបកោ** នាម យត្ថ ភត្តស្ស ចតុត្ថភាគប្បមាណោ សូបោ ហោតិ។ **មុគ្គសូបោ មាសសូបោ**តិ ឯត្ថ កុលត្ថាទីហិ កតសូបាបិ សង្គហំ គច្ឆន្តីយេវាតិ មហាបច្ចរិយំ វុត្តំ។ **រសរសេ**តិ ឯត្ថ ឋបេត្វា ទ្វេ សូបេ អវសេសានិ ឱលោណីសាកសូបេយ្យមច្ឆរសមំសរសាទីនិ រសរសាតិ វេទិតព្ពានិ។ តំ រសរសំ ពហុម្បិ គណ្ហន្តស្ស អនាបត្តិ។

៦០៥. សមតិត្តិកន្តិ សមបុណ្ណំ សមភរិតំ។ **ថូបីកតំ បិណ្ឌបាតំ បដិគ្គណ្ហាតិ, អាបត្តិ ទុក្កដស្សាតិ** ឯត្ថ ថូបីកតោ នាម បត្តស្ស អន្តោមុខវដ្ដិលេខំ អតិក្កមិត្វា កតោ; បត្តេ បក្ខិត្តោ រចិតោ បូរិតោតិ អត្ថោ។ ឯវំ កតំ អគហេត្វា អន្តោមុខវដ្ដិលេខាសមប្បមាណោ គហេតព្ពោ។

តត្ថ ថូបីកតំ នាម "បញ្ចហិ ភោជនេហិ កត"ន្តិ អភយត្ថេរោ អាហ។ តិបិដកចូឡនាគត្ថេរោ បន "បិណ្ឌបាតោ នាម យាគុបិ ភត្តម្បិ ខាទនីយម្បិ ចុណ្ណបិណ្ឌោបិ ទន្តកដ្ឋម្បិ ទសិកសុត្តម្បី"តិ ឥទំ សុត្តំ វត្វា ទសិកសុត្តម្បិ ថូបីកតំ ន វដ្ដតីតិ អាហ។ តេសំ វាទំ សុត្វា ភិក្ខូ រោហណំ គន្ត្វា ចូឡសុមនត្ថេរំ បុច្ឆឹសុ – "ភន្តេ ថូបីកតបិណ្ឌបាតោ កេន បរិច្ឆិន្នោ"តិ? តេសញ្ច ថេរានំ វាទំ អារោចេសុំ។ ថេរោ សុត្វា អាហ – "អហោ, ចូឡនាគោ សាសនតោ ភដ្ឋោ, អហំ ឯតស្ស សត្តក្ខត្តុំ វិនយំ វាចេន្តោ ន កទាចិ ឯវំ អវចំ, អយំ កុតោ លភិត្វា ឯវំ វទសី"តិ។ ភិក្ខូ ថេរំ យាចឹសុ – "កថេថ ទានិ, ភន្តេ, កេន បរិច្ឆិន្នោ"តិ? "យាវកាលិកេនាវុសោ"តិ ថេរោ អាហ។ តស្មា យំកិញ្ចិ យាគុភត្តំ វា ផលាផលំ វា អាមិសជាតិកំ សមតិត្តិកមេវ គហេតព្ពំ។ តញ្ច ខោ អធិដ្ឋានុបគេន បត្តេន, ឥតរេន បន ថូបីកតម្បិ វដ្ដតិ។ យាមកាលិកសត្តាហកាលិកយាវជីវិកានិ បន អធិដ្ឋានុបគបត្តេបិ ថូបីកតានិ វដ្ដន្តិ។ ទ្វីសុ បត្តេសុ ភត្តំ គហេត្វា ឯកស្មឹ បូរេត្វា វិហារំ បេសេតុំ វដ្ដតីតិ មហាបច្ចរិយំ បន វុត្តំ។ យំ បត្តេ បក្ខិបិយមានំ បូវឧច្ឆុខណ្ឌផលាផលាទិ ហេដ្ឋា ឱរោហតិ, តំ ថូបីកតំ នាម ន ហោតិ។ បូវវដំសកំ ឋបេត្វា បិណ្ឌបាតំ ទេន្តិ, ថូបីកតមេវ ហោតិ។ បុប្ផវដំសកតក្កោលកដុកផលាទិវដំសកេ បន ឋបេត្វា ទិន្នំ ថូបីកតំ ន ហោតិ។ ភត្តស្ស ឧបរិ ថាលកំ វា បត្តំ វា ឋបេត្វា បូរេត្វា គណ្ហាតិ, ថូបីកតំ នាម ន ហោតិ។ កុរុន្ទិយម្បិ វុត្តំ – "ថាលកេ វា បណ្ណេ វា បក្ខិបិត្វា តំ បត្តមត្ថកេ ឋបេត្វា ទេន្តិ, បាដេក្កភាជនំ វដ្ដតី"តិ។

ឥធ អនាបត្តិយំ គិលានោ ន អាគតោ, តស្មា គិលានស្សបិ ថូបីកតំ ន វដ្ដតិ។ សព្ពត្ថ បន បដិគ្គហេតុមេវ ន វដ្ដតិ។ បដិគ្គហិតំ បន សុបដិគ្គហិតមេវ ហោតិ, បរិភុញ្ជិតុំ វដ្ដតីតិ។

តតិយោ វគ្គោ។

៤. សក្កច្ចវគ្គវណ្ណនា

៦០៦. សក្កច្ចន្តិ ឯត្ថាបិ អសក្កច្ចំ បដិគ្គហណេយេវ អាបត្តិ, បដិគ្គហិតំ បន សុបដិគ្គហិតមេវ។ សក្កច្ចន្តិ ច បត្តសញ្ញីតិ ចាតិ ឧភយំ វុត្តនយមេវ។

៦០៨. សបទានន្តិ តត្ថ តត្ថ ឱធឹ អកត្វា អនុបដិបាដិយា។ **សមសូបកេ** វត្តព្ពំ វុត្តមេវ។

៦១០. ថូបកតោតិ មត្ថកតោ; វេមជ្ឈតោតិ អត្ថោ។

៦១១. បដិច្ឆាទេត្វា ទេន្តីតិ មាឃាតសមយាទីសុ បដិច្ឆន្នំ ព្យញ្ជនំ កត្វា ទេន្តិ។ វិញ្ញត្តិយំ វត្តព្ពំ នត្ថិ។

៦១៤. ឧជ្ឈានសញ្ញីសិក្ខាបទេបិ គិលានោ ន មុច្ចតិ។

៦១៥. នាតិមហន្តោ កពឡោតិ មយូរណ្ឌំ អតិមហន្តំ, កុក្កុដណ្ឌំ អតិខុទ្ទកំ, តេសំ វេមជ្ឈប្បមាណោ។ **ខជ្ជកេតិ** ឯត្ថ មូលខាទនីយាទិ សព្ពំ គហេតព្ពំ។

ចតុត្ថោ វគ្គោ។

៥. កពឡវគ្គវណ្ណនា

៦១៧. អនាហដេតិ អនាហរិតេ; មុខទ្វារំ អសម្បាបិតេតិ អត្ថោ។

៦១៨. សព្ពំ ហត្ថន្តិ សកលហត្ថំ។

៦១៩. សកពឡេនាតិ ឯត្ថ ធម្មំ កថេន្តោ ហរីតកំ វា លដ្ឋិមធុកំ វា មុខេ បក្ខិបិត្វា កថេតិ។ យត្តកេន វចនំ អបរិបុណ្ណំ ន ហោតិ, តត្តកេ មុខម្ហិ សន្តេ កថេតុំ វដ្ដតិ។

៦២០. បិណ្ឌុក្ខេបកន្តិ បិណ្ឌំ ឧក្ខិបិត្វា ឧក្ខិបិត្វា។

៦២១. កពឡាវច្ឆេទកន្តិ កពឡំ អវច្ឆិន្ទិត្វា អវច្ឆិន្ទិត្វា។

៦២២. អវគណ្ឌការកន្តិ មក្កដោ វិយ គណ្ឌេ កត្វា កត្វា។

៦២៣. ហត្ថនិទ្ធុនកន្តិ ហត្ថំ និទ្ធុនិត្វា និទ្ធុនិត្វា។

៦២៤. សិត្ថាវការកន្តិ សិត្ថានិ អវកិរិត្វា អវកិរិត្វា។

៦២៥. ជិវ្ហានិច្ឆារកន្តិ ជិវ្ហំ និច្ឆារេត្វា និច្ឆារេត្វា។

៦២៦. ចបុចបុការកន្តិ ចបុ ចបូតិ ឯវំ សទ្ទំ កត្វា កត្វា។

បញ្ចមោ វគ្គោ។

៦. សុរុសុរុវគ្គវណ្ណនា

៦២៧. សុរុសុរុការកន្តិ សុរុសុរូតិ ឯវំ សទ្ទំ កត្វា កត្វា។ **ទវោ**តិ បរិហាសវចនំ; តំ យេន កេនចិ បរិយាយេន “កឹ ពុទ្ធោ , សិលកពុទ្ធោ, បដិពុទ្ធោ; កឹ ធម្មោ, គោធម្មោ, អជធម្មោ; កឹ សង្ឃោ, មិគសង្ឃោ, បសុសង្ឃោ”តិអាទិនា នយេន តីណិ រតនានិ អារព្ភ ន កាតព្ពន្តិ អត្ថោ។

៦២៨. ហត្ថនិល្លេហកន្តិ ហត្ថំ និល្លេហិត្វា និល្លេហិត្វា។ ភុញ្ជន្តេន ហិ អង្គុលិមត្តម្បិ និល្លេហិតុំ ន វដ្ដតិ។ ឃនយាគុផាណិតបាយាសាទិកេ បន អង្គុលីហិ គហេត្វា អង្គុលិយោ មុខេ បវេសេត្វា ភុញ្ជិតុំ វដ្ដតិ។ **បត្តនិល្លេហកឱដ្ឋនិល្លេហកេសុ**បិ ឯសេវ នយោ។ តស្មា ឯកង្គុលិយាបិ បត្តោ ន និល្លេហិតព្ពោ, ឯកឱដ្ឋោបិ ជិវ្ហាយ ន និល្លេហិតព្ពោ, ឱដ្ឋមំសេហិ ឯវ បន គហេត្វា អន្តោ បវេសេតុំ វដ្ដតិ។

៦៣១. កោកនទេតិ ឯវំនាមកេ។ **កោកនទ**ន្តិ បទុមំ វុច្ចតិ, សោ ច បាសាទោ បទុមសណ្ឋានោ, តេនស្ស កោកនទោត្វេវ នាមំ អកំសុ។ **ន សាមិសេន ហត្ថេន បានីយថាលក**ន្តិ ឯតំ បដិក្កូលវសេន បដិក្ខិត្តំ, តស្មា សង្ឃិកម្បិ បុគ្គលិកម្បិ គិហិសន្តកម្បិ អត្តនោ សន្តកម្បិ សង្ខម្បិ សរាវម្បិ ថាលកម្បិ ន គហេតព្ពមេវ, គណ្ហន្តស្ស ទុក្កដំ។ សចេ បន ហត្ថស្ស ឯកទេសោ អាមិសមក្ខិតោ ន ហោតិ, តេន បទេសេន គហេតុំ វដ្ដតិ។

៦៣២. ឧទ្ធរិត្វា វាតិ សិត្ថានិ ឧទកតោ ឧទ្ធរិត្វា ឯកស្មឹ ឋានេ រាសឹ កត្វា ឧទកំ ឆឌ្ឌេតិ។ **ភិន្ទិត្វា វា**តិ សិត្ថានិ ភិន្ទិត្វា ឧទកគតិកានិ កត្វា ឆឌ្ឌេតិ។ **បដិគ្គហេ វា**តិ បដិគ្គហេន បដិច្ឆន្តោ នំ បដិគ្គហេ ឆឌ្ឌេតិ។ **នីហរិត្វា**តិ ពហិ នីហរិត្វា ឆឌ្ឌេតិ; ឯវំ ឆឌ្ឌេន្តស្ស អនាបត្តិ។

៦៣៤. សេតច្ឆត្តន្តិ វត្ថបលិគុណ្ឋិតំ បណ្ឌរច្ឆត្តំ។ **កិលញ្ជច្ឆត្ត**ន្តិ វិលីវច្ឆត្តំ។ **បណ្ណច្ឆត្ត**ន្តិ តាលបណ្ណាទីហិ យេហិ កេហិចិ កតំ។ **មណ្ឌលពទ្ធំ សលាកពទ្ធ**ន្តិ ឥទំ បន តិណ្ណម្បិ ឆត្តានំ បញ្ជរទស្សនត្ថំ វុត្តំ។ តានិ ហិ មណ្ឌលពទ្ធានិ ចេវ ហោន្តិ សលាកពទ្ធានិ ច។ យម្បិ តត្ថជាតកទណ្ឌកេន កតំ ឯកបណ្ណច្ឆត្តំ ហោតិ, តម្បិ ឆត្តមេវ។ ឯតេសុ យំកិញ្ចិ ឆត្តំ បាណិម្ហិ អស្សាតិ **ឆត្តបាណិ**។ សោ តំ ឆត្តំ ធារយមានោ វា អំសេ វា កត្វា ឩរុម្ហិ វា ឋបេត្វា យាវ ហត្ថេន ន មុច្ចតិ, តាវស្ស ធម្មំ ទេសេតុំ ន វដ្ដតិ, ទេសេន្តស្ស វុត្តនយេន ទុក្កដំ។ សចេ បនស្ស អញ្ញោ ឆត្តំ ធារេតិ, ឆត្តបាទុកាយ វា ឋិតំ ហោតិ, ហត្ថតោ អបគតមត្តេ ឆត្តបាណិ នាម ន ហោតិ។ តស្ស ធម្មំ ទេសេតុំ វដ្ដតិ។ ធម្មបរិច្ឆេទោ បនេត្ថ បទសោធម្មេ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពោ។

៦៣៥. ទណ្ឌបាណិស្សាតិ ឯត្ថ ទណ្ឌោ នាម មជ្ឈិមស្ស បុរិសស្ស ចតុហត្ថប្បមាណោ ទណ្ឌបាណិភាវោ បនស្ស ឆត្តបាណិម្ហិ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពោ។

៦៣៦. សត្ថបាណិម្ហិបិ ឯសេវ នយោ។ អសឹ សន្នហិត្វា ឋិតោបិ ហិ សត្ថបាណិសង្ខ្យំ ន គច្ឆតិ។

៦៣៧. អាវុធបាណិស្សាតិ ឯត្ថ កិញ្ចាបិ វុត្តំ – “អាវុធំ នាម ចាបោ កោទណ្ឌោ”តិ, អថ ខោ សព្ពាបិ ធនុវិកតិ សទ្ធឹ សរវិកតិយា អាវុធន្តិ វេទិតព្ពំ។ តស្មា សទ្ធឹ វា សរេន ធនុំ គហេត្វា សុទ្ធធនុំ វា សុទ្ធសរំ វា សជិយធនុំ

វា និជ្ជីយធនុំ វា គហេត្វា ឋិតស្ស វា និសិន្នស្ស វា ធម្មោ ទេសេតុំ ន វដ្ដតិ។ សចេ បនស្ស ធនុំ កណ្ឋេបិ បដិមុក្កំ ហោតិ, យាវ ហត្ថេន ន គណ្ហាតិ, តាវ ធម្មំ ទេសេតុំ វដ្ដតិយេវាតិ។

ឆដ្ឋោ វគ្គោ។

៧. បាទុកវគ្គវណ្ណនា

៦៣៨. អក្កន្តស្សាតិ ឆត្តទណ្ឌកេ អង្គុលន្តរំ អប្បវេសេត្វា កេវលំ បាទុកំ អក្កមិត្វា ឋិតស្ស។ **បដិមុក្កស្សា**តិ បដិមុញ្ចិត្វា ឋិតស្ស។ ឧបាហនាយបិ ឯសេវ នយោ។ **ឱមុក្កោ**តិ បនេត្ថ បណ្ហិកពទ្ធំ ឱមុញ្ចិត្វា ឋិតោ វុច្ចតិ។

៦៤០. យានគតស្សាតិ ឯត្ថ សចេបិ ទ្វីហិ ជនេហិ ហត្ថសង្ឃាដេន គហិតោ, សាដកេ វា ឋបេត្វា វំសេន វយ្ហតិ, អយុត្តេ វា វយ្ហាទិកេ យានេ , វិសង្ខរិត្វា វា ឋបិតេ ចក្កមត្តេបិ និសិន្នោ យានគតោត្វេវ សង្ខ្យំ គច្ឆតិ។ សចេ បន ទ្វេបិ ឯកយានេ និសិន្នា ហោន្តិ, វដ្ដតិ។ វិសុំ និសិន្នេសុបិ ឧច្ចេ យានេ និសិន្នេន នីចេ និសិន្នស្ស ទេសេតុំ វដ្ដតិ, សមប្បមាណេបិ វដ្ដតិ។ បុរិមេ យានេ និសិន្នេន បច្ឆិមេ និសិន្នស្ស វដ្ដតិ។ បច្ឆិមេ បន ឧច្ចតរេបិ និសិន្នេន ទេសេតុំ ន វដ្ដតិ។

៦៤១. សយនគតស្សាតិ អន្តមសោ កដសារកេបិ បកតិភូមិយម្បិ និបន្នស្ស ឧច្ចេបិ មញ្ចបីឋេ វា ភូមិបទេសេ វា ឋិតេន និសិន្នេន វា ទេសេតុំ ន វដ្ដតិ។ សយនគតេន បន សយនគតស្ស ឧច្ចតរេ វា សមប្បមាណេ វា និបន្នេន ទេសេតុំ វដ្ដតិ។ និបន្នេន ច ឋិតស្ស វា និសិន្នស្ស វា ទេសេតុំ វដ្ដតិ, និសិន្នេនាបិ ឋិតស្ស វា និសិន្នស្ស វា វដ្ដតិ។ ឋិតេន ឋិតស្សេវ វដ្ដតិ។

៦៤២. បល្លត្ថិកាយាតិ អាយោគបល្លត្ថិកាយ វា ហត្ថបល្លត្ថិកាយ វា ទុស្សបល្លត្ថិកាយ វា យាយ កាយចិ បល្លត្ថិកាយ និសិន្នស្ស អគិលានស្ស ទេសេតុំ ន វដ្ដតិ។

៦៤៣. វេឋិតសីសស្សាតិ ទុស្សវេឋនេន វា មោឡិអាទីហិ វា យថា កេសន្តោ ន ទិស្សតិ; ឯវំ វេឋិតសីសស្ស។

៦៤៤. ឱគុណ្ឋិតសីសស្សាតិ សសីសំ បារុតស្ស។

៦៤៥. ឆមាយំ និសិន្នេនាតិ ភូមិយំ និសិន្នេន។ **អាសនេ និសិន្នស្សា**តិ អន្តមសោ វត្ថម្បិ តិណានិបិ សន្ថរិត្វា និសិន្នស្ស។

៦៤៧. ឆបកស្សាតិ ចណ្ឌាលស្ស។ **ឆបកី**តិ ចណ្ឌាលី។ **និលីនោ**តិ បដិច្ឆន្នោ ហុត្វា។ **យត្រ ហិ នាមា**តិ យោ ហិ នាម។ **សព្ពមិទំ ចរិមំ កតន្តិ តត្ថេវ បរិបតី**តិ “សព្ពោ អយំ លោកោ សង្ករំ គតោ និម្មរិយាទោ”តិ ឥមំ វចនំ វត្វា តត្ថេវ តេសំ ទ្វិន្នម្បិ អន្តរា រុក្ខតោ បតិតោ។ បតិត្វា ច បន ឧភិន្នម្បិ បុរតោ ឋត្វា ឥមំ គាថំ អភាសិ –

“ឧភោ អត្ថំ ន ជានន្តិ…បេ…. អស្មា កុម្ភមិវាភិទា”តិ។

តត្ថ **ឧភោ អត្ថំ ន ជានន្តី**តិ ទ្វេបិ ជនា បាឡិយា អត្ថំ ន ជានន្តិ។ **ធម្មំ ន បស្សរេ**តិ បាឡឹ ន បស្សន្តិ។ កតមេ តេ ឧភោតិ? **“យោ ចាយំ មន្តំ វាចេតិ, យោ ចាធម្មេនធីយតី”**តិ។ ឯវំ ព្រាហ្មណញ្ច រាជានញ្ច ឧភោបិ អធម្មិកភាវេ បបេសិ។

តតោ ព្រាហ្មណោ **សាលីន**ន្តិ គាថមាហ។ តស្សត្ថោ – ជានាមហំ ភោ “អយំ អធម្មោ”តិ; អបិ ច ខោ មយា ទីឃរត្តំ សបុត្តទារបរិជនេន រញ្ញោ សន្តកោ សាលីនំ ឱទនោ ភុត្តោ។ **សុចិមំសូបសេចនោ**តិ នានប្បការវិកតិសម្បាទិតំ សុចិមំសូបសេចនំ មិស្សីករណមស្សាតិ **សុចិមំសូបសេចនោ។ តស្មា ធម្មេ ន វត្តាមី**តិ យស្មា ឯវំ មយា រញ្ញោ ឱទនោ ភុត្តោ, អញ្ញេ ច ពហូ លាភា លទ្ធា, តស្មា ធម្មេ អហំ ន វត្តាមិ ឧទរេ ពទ្ធោ ហុត្វា, ន ធម្មំ អជានន្តោ។ អយញ្ហិ ធម្មោ អរិយេហិ វណ្ណិតោ បសត្ថោ ថោមិតោតិ ជានាមិ។

អថ នំ ឆបកោ “**ធិរត្ថុ**”តិអាទិនា គាថាទ្វយេន អជ្ឈភាសិ។ តស្សត្ថោ – យោ តយា ធនលាភោ ច យសលាភោ ច លទ្ធោ, ធិរត្ថុ តំ ធនលាភំ យសលាភញ្ច ព្រាហ្មណ។ កស្មា? យស្មា អយំ តយា លទ្ធោ លាភោ អាយតី អបាយេសុ វិនិបាតនហេតុនា សម្បតិ ច អធម្មចរណេន វុត្តិ នាម ហោតិ។ ឯវរូបា យា វុត្តិ អាយតី វិនិបាតេន ឥធ អធម្មចរណេន វា និប្បជ្ជតិ, កឹ តាយ វុត្តិយា? តេន វុត្តំ –

“ធិរត្ថុ តំ ធនលាភំ, យសលាភញ្ច ព្រាហ្មណ;
យា វុត្តិ វិនិបាតេន, អធម្មចរណេន វា”តិ។

បរិព្ពជ មហាព្រហ្មេតិ មហាព្រាហ្មណ ឥតោ ទិសា សីឃំ បលាយស្សុ។ **បចន្តញ្ញេបិ បាណិនោ**តិ អញ្ញេបិ សត្តា បចន្តិ ចេវ ភុញ្ជន្តិ ច; ន កេវលំ ត្វញ្ចេវ រាជា ច។ **មា តំ អធម្មោ អាចរិតោ អស្មា កុម្ភមិវាភិទា**តិ សចេ ហិ ត្វំ ឥតោ អបរិព្ពជិត្វា ឥមំ អធម្មំ អាចរិស្សសិ , តតោ ត្វំ សោ អធម្មោ ឯវំ អាចរិតោ យថា ឧទកកុម្ភំ បាសាណោ ភិន្ទេយ្យ; ឯវំ ភេច្ឆតិ, តេន មយំ តំ វទាម –

“បរិព្ពជ មហាព្រហ្មេ, បចន្តញ្ញេបិ បាណិនោ;
មា ត្វំ អធម្មោ អាចរិតោ, អស្មា កុម្ភមិវាភិទា”តិ។

ឧច្ចេ អាសនេតិ អន្តមសោ ភូមិប្បទេសេបិ ឧន្នតដ្ឋានេ និសិន្នស្ស ទេសេតុំ ន វដ្ដតិ។

៦៤៨. ន ឋិតោ និសិន្នស្សាតិ សចេបិ ថេរុបដ្ឋានំ គន្ត្វា ឋិតំ ទហរភិក្ខុំ អាសនេ និសិន្នោ មហាថេរោ បញ្ហំ បុច្ឆតិ, ន កថេតព្ពំ។ គារវេន បន ថេរំ ឧដ្ឋហិត្វា បុច្ឆថាតិ វត្តុំ ន សក្កា, បស្សេ ឋិតភិក្ខុស្ស កថេមីតិ កថេតុំ វដ្ដតិ។

៦៤៩. ន បច្ឆតោ គច្ឆន្តេនាតិ ឯត្ថ សចេ បុរតោ គច្ឆន្តោ បច្ឆតោ គច្ឆន្តំ បញ្ហំ បុច្ឆតិ, ន កថេតព្ពំ។ បច្ឆិមស្ស ភិក្ខុនោ កថេមីតិ កថេតុំ វដ្ដតិ។ សទ្ធិំ ឧគ្គហិតធម្មំ បន សជ្ឈាយិតុំ វដ្ដតិ។ សមធុរេន គច្ឆន្តស្ស កថេតុំ វដ្ដតិ។

៦៥០. ន ឧប្បថេនាតិ ឯត្តាបិ សចេ ទ្វេបិ សកដបថេ ឯកេកចក្កបថេន វា ឧប្បថេន វា សមធុរំ គច្ឆន្តិ, វដ្ដតិ។

៦៥១. អសញ្ចិច្ចាតិ បដិច្ឆន្នដ្ឋានំ គច្ឆន្តស្ស សហសា ឧច្ចារោ វា បស្សាវោ វា និក្ខមតិ, អសញ្ចិច្ច កតោ នាម អនាបត្តិ។

៦៥២. ន ហរិតេតិ ឯត្ថ យម្បិ ជីវរុក្ខស្ស មូលំ បថវិយំ ទិស្សមានំ គច្ឆតិ, សាខា វា ភូមិលគ្គា គច្ឆតិ, សព្ពំ ហរិតសង្ខាតមេវ។ ខន្ធេ និសីទិត្វា អប្បហរិតដ្ឋានេ បាតេតុំ វដ្ដតិ។ អប្បហរិតដ្ឋានំ ឱលោកេន្តស្សេវ សហសា និក្ខមតិ, គិលានដ្ឋានេ ឋិតោ ហោតិ, វដ្ដតិ។ **អប្បហរិតេ កតោ**តិ អប្បហរិតំ អលភន្តេន តិណណ្ឌុបកំ វា បលាលណ្ឌុបកំ វា ឋបេត្វា កតោបិ បច្ឆា ហរិតំ ឱត្ថរតិ, វដ្ដតិយេវ។ ខេឡេន ចេត្ថ សិង្ឃាណិកាបិ សង្គហិតាតិ មហាបច្ចរិយំ វុត្តំ។

៦៥៣. ន ឧទកេតិ ឯតំ បរិភោគឧទកមេវ សន្ធាយ វុត្តំ, វច្ចកុដិសមុទ្ទាទិឧទកេសុ បន អបរិភោគេសុ អនាបត្តិ។ ទេវេ វស្សន្តេ សមន្តតោ ឧទកោឃោ ហោតិ, អនុទកដ្ឋានំ ឱលោកេន្តស្សេវ និក្ខមតិ, វដ្ដតិ។ មហាបច្ចរិយំ វុត្តំ – “ឯតាទិសេ កាលេ អនុទកដ្ឋានំ អលភន្តេន កាតុំ វដ្ដតី”តិ។ សេសំ សព្ពសិក្ខាបទេសុ ឧត្តានត្ថមេវ។

សត្តមោ វគ្គោ។

សមុដ្ឋានាទិទីបនត្ថាយ បនេត្ថ ឥទំ បកិណ្ណកំ – ឧជ្ជគ្ឃិកឧច្ចាសទ្ទបដិសំយុត្តានិ ចត្តារិ, សកពឡេន មុខេន ព្យាហរណំ ឯកំ, ឆមានីចាសនឋានបច្ឆតោគមនឧប្បថគមនបដិសំយុត្តានិ បញ្ចាតិ ឥមានិ ទស សិក្ខាបទានិ សមនុភាសនសមុដ្ឋានានិ កាយវាចាចិត្តតោ សមុដ្ឋហន្តិ, កិរិយានិ, សញ្ញាវិមោក្ខានិ , សចិត្តកានិ, លោកវជ្ជានិ, កាយកម្មវចីកម្មានិ, អកុសលចិត្តានិ, ទុក្ខវេទនានីតិ។

សូបោទនវិញ្ញត្តិសិក្ខាបទំ ថេយ្យសត្ថសមុដ្ឋានំ កាយចិត្តតោ កាយវាចាចិត្តតោ ច សមុដ្ឋាតិ, កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, ទុក្ខវេទនន្តិ។

ឆត្តបាណិទណ្ឌបាណិសត្ថបាណិអាវុធបាណិបាទុកឧបាហនយានសយនបល្លត្ថិកវេឋិតឱគុណ្ឋិតនាមកានិ ឯកាទស សិក្ខាបទានិ ធម្មទេសនសមុដ្ឋានានិ វាចាចិត្តតោ សមុដ្ឋហន្តិ, កិរិយាកិរិយានិ, សញ្ញាវិមោក្ខានិ, សចិត្តកានិ, លោកវជ្ជានិ, វចីកម្មានិ, អកុសលចិត្តានិ, ទុក្ខវេទនានីតិ។

អវសេសានិ តេបណ្ណាស សិក្ខាបទានិ បឋមបារាជិកសមុដ្ឋានានីតិ។

សព្ពសេខិយេសុ អាពាធបច្ចយា អនាបត្តិ, ថូបិកតបិណ្ឌបាតេ សូបព្យញ្ជនេន បដិច្ឆាទនេ ឧជ្ឈាន សញ្ញិម្ហីតិ តីសុ សិក្ខាបទេសុ គិលានោ នត្ថីតិ។

សេខិយវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

សេខិយកណ្ឌំ និដ្ឋិតំ។

៨. សត្តាធិករណសមថា

៦៥៥. អធិករណសមថេសុ – **សត្តា**តិ គេសំ ធម្មានំ សង្ខ្យាបរិច្ឆេទោ។ ចតុព្ពិធំ អធិករណំ សមេន្តិ វូបសមេន្តីតិ **អធិករណសមថា**។ តេសំ វិត្ថារោ ខន្ធកេ ច បរិវារេ ច វុត្តោ, តស្សត្ថំ តត្ថេវ វណ្ណយិស្សាម។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

សមន្តបាសាទិកាយ វិនយសំវណ្ណនាយ

ភិក្ខុវិភង្គវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

អនន្តរាយេន យថា, និដ្ឋិតា វណ្ណនា អយំ;
អនន្តរាយេន តថា, សន្តិំ បប្បោន្តុ បាណិនោ។

ចិរំ តិដ្ឋតុ សទ្ធម្មោ, កាលេ វស្សំ ចិរំ បជំ;
តប្បេតុ ទេវោ ធម្មេន, រាជា រក្ខតុ មេទនិន្តិ។

មហាវិភង្គោ និដ្ឋិតោ។

។ នមោ តស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស។

ភិក្ខុនីវិភង្គវណ្ណនា

១. បារាជិកកណ្ឌំ (ភិក្ខុនីវិភង្គវណ្ណនា)

យោ ភិក្ខូនំ វិភង្គស្ស, សង្គហិតោ អនន្តរំ;
ភិក្ខុនីនំ វិភង្គស្ស, តស្ស សំវណ្ណនាក្កមោ។

បត្តោ យតោ តតោ តស្ស, អបុព្ពបទវណ្ណនំ;
កាតុំ បារាជិកេ តាវ, ហោតិ សំវណ្ណនា អយំ។

១. បឋមបារាជិកសិក្ខាបទវណ្ណនា

៦៥៦. តេន សមយេន ពុទ្ធោ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ...បេ.... សាឡ្ហោ មិគារនត្តាតិ ឯត្ថ **សាឡ្ហោ**តិ តស្ស នាមំ; មិគារមាតុយា បន នត្តា ហោតិ, តេន វុត្តំ – ''មិគារនត្តា''តិ។ **នវកម្មិក**ន្តិ នវកម្មាធិដ្ឋាយិកំ។ **បណ្ឌិតា**តិ បណ្ឌិច្ចេន សមន្នាគតា។ **ព្យត្តា**តិ វេយ្យត្តិកេន សមន្នាគតា។ **មេធាវិនី**តិ បាឡិគ្គហណេ សតិបុព្ពង្គមាយ បញ្ញាយ អត្ថគ្គហណេ បញ្ញាបុព្ពង្គមាយ សតិយា សមន្នាគតា។ **ទក្ខា**តិ ឆេកា; អវិរជ្ឈិត្វា សីឃំ កត្តព្ពការិនីតិ អត្ថោ។ **អនលសា**តិ អាលសិយវិរហិតា។ **តត្រុបាយាយា**តិ តេសុ តេសុ កម្មេសុ ឧបាយភូតាយ។ **វីមំសាយា**តិ កត្តព្ពកម្មូបបរិក្ខាយ ។ **សមន្នាគតា**តិ សម្បយុត្តា។ **អលំ កាតុ**ន្តិ សមត្ថា តំ តំ កម្មំ កាតុំ។ **អលំ សំវិធាតុ**ន្តិ ឯវញ្ច ឯវញ្ច ឥទំ ហោតូតិ ឯវំ សំវិទហិតុម្បិ សមត្ថា។ **កតាកតំ ជានិតុ**ន្តិ កតញ្ច អកតញ្ច ជានិតុំ។ **តេ**តិ តេ ឧភោ; សា ច សុន្ទរីនន្ទា សោ ច សាឡ្ហោតិ អត្ថោ។ **ភត្តគ្គេ**តិ បរិវេសនដ្ឋានេ។ **និកូដេ**តិ កោណសទិសំ កត្វា ទស្សិតេ គម្ភីរេ។ **វិស្សរោ មេ ភវិស្សតី**តិ វិរូបោ មេ សរោ ភវិស្សតិ; វិប្បការសទ្ទោ ភវិស្សតីតិ អត្ថោ។ **បតិមានេន្តី**តិ អបេក្ខមានា។ **ក្យាហ**ន្តិ កឹ អហំ។ **ជរាទុព្ពលា**តិ ជរាយ ទុព្ពលា។ **ចរណគិលានា**តិ បាទរោគេន សមន្នាគតា។

៦៥៧-៨. អវស្សុតាតិ កាយសំសគ្គរាគេន អវស្សុតា; តិន្តា កិលិន្នាតិ អត្ថោ។ បទភាជនេ បនស្ស តមេវ រាគំ គហេត្វា ''សារត្តា''តិអាទិ វុត្តំ។ តត្ថ **សារត្តា**តិ វត្ថំ វិយ រង្គជាតេន កាយសំសគ្គរាគេន សុដ្ឋុ រត្តា។ **អបេក្ខវតី**តិ តស្សេវ រាគស្ស វសេន តស្មិំ បុរិសេ បវត្តាយ អបេក្ខាយ សមន្នាគតា។ **បដិពទ្ធចិត្តា**តិ តេន រាគេន តស្មិំ បុរិសេ ពន្ធិត្វា ឋបិតចិត្តា វិយ។ ឯស នយោ ទុតិយបទវិភង្គេបិ។ **បុរិសបុគ្គលស្សា**តិ បុរិសសង្ខាតស្ស បុគ្គលស្ស។ **អធក្ខក**ន្តិ អក្ខកានំ អធោ។ **ឧព្ភជាណុមណ្ឌល**ន្តិ ជាណុមណ្ឌលានំ ឧបរិ។ បទភាជនេ បន បទបដិបាដិយា ឯវ ''ហេដ្ឋក្ខកំ ឧបរិជាណុមណ្ឌល''ន្តិ វុត្តំ។ ឯត្ថ ច ឧព្ភកប្បរម្បិ ឧព្ភជាណុមណ្ឌលេនេវ សង្គហិតំ។ សេសំ មហាវិភង្គេ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពំ។ **បុរិមាយោ ឧបាទាយា**តិ សាធារណបារាជិកេហិ បារាជិកាយោ ចតស្សោ ឧបាទាយាតិ អត្ថោ។ **ឧព្ភជាណុមណ្ឌលិកា**តិ ឥទំ បន ឥមិស្សា បារាជិកាយ នាមមត្តំ, តស្មា បទភាជនេ ន វិចារិតំ។

៦៥៩. ឯវំ ឧទ្ទិដ្ឋសិក្ខាបទំ បទានុក្កមេន វិភជិត្វា ឥទានិ អវស្សុតាទិភេទេន អាបត្តិភេទំ ទស្សេតុំ ''**ឧភតោអវស្សុតេ**''តិអាទិមាហ។ **តត្ថ ឧភតោអវស្សុតេ**តិ ឧភតោអវស្សវេ; ភិក្ខុនិយា ចេវ បុរិសស្ស ច កាយសំសគ្គរាគេន អវស្សុតភាវេ សតីតិ អត្ថោ។ **កាយេន កាយំ អាមសតី**តិ ភិក្ខុនី យថាបរិច្ឆិន្នេន កាយេន បុរិសស្ស យំកិញ្ចិ កាយំ បុរិសោ វា យេន កេនចិ កាយេន ភិក្ខុនិយា យថាបរិច្ឆិន្នំ កាយំ អាមសតិ, ឧភយថាបិ ភិក្ខុនិយា បារាជិកំ។ **កាយេន កាយបដិពទ្ធ**ន្តិ វុត្តប្បការេនេវ អត្តនោ កាយេន បុរិសស្ស កាយបដិពទ្ធំ។ **អាមសតី**តិ ឯត្ថ សយំ វា អាមសតុ, តស្ស វា អាមសនំ សាទិយតុ, ថុល្លច្ចយមេវ។ **កាយបដិពទ្ធេន កាយ**ន្តិ អត្តនោ វុត្តប្បការកាយបដិពទ្ធេន បុរិសស្ស កាយំ។ **អាមសតី**តិ ឥធាបិ សយំ វា អាមសតុ, តស្ស វា អាមសនំ សាទិយតុ, ថុល្លច្ចយមេវ។ អវសេសបទេសុបិ ឥមិនាវ នយេន វិនិច្ឆយោ វេទិតព្ពោ។

សចេ បន ភិក្ខុ ចេវ ភិក្ខុនី ច ហោតិ, តត្រ ចេ ភិក្ខុនី អាមសតិ, ភិក្ខុ និច្ចលោ ហុត្វា ចិត្តេន សាទិយតិ, ភិក្ខុ អាបត្តិយា ន ការេតព្ពោ។ សចេ ភិក្ខុ អាមសតិ, ភិក្ខុនី និច្ចលា ហុត្វា ចិត្តេនេវ អធិវាសេតិ, កាយង្គំ អចោបយមានាបិ បារាជិកក្ខេត្តេ បារាជិកេន, ថុល្លច្ចយក្ខេត្តេ ថុល្លច្ចយេន, ទុក្កដក្ខេត្តេ ទុក្កដេន ការេតព្ពា។ កស្មា? ''កាយសំសគ្គំ សាទិយេយ្យា''តិ វុត្តត្តា។ អយំ អដ្ឋកថាសុ វិនិច្ឆយោ។ ឯវំ បន សតិ កិរិយាសមុដ្ឋានតា ន ទិស្សតិ, តស្មា តព្ពហុលនយេន សា វុត្តាតិ វេទិតព្ពា។

៦៦០. ឧព្ភក្ខកន្តិ អក្ខកានំ ឧបរិ។ **អធោជាណុមណ្ឌល**ន្តិ ជាណុមណ្ឌលានំ ហេដ្ឋា។ ឯត្ថ ច អធោកប្បរម្បិ អធោជាណុមណ្ឌលេនេវ សង្គហិតំ។

៦៦២. ឯកតោអវស្សុតេតិ ឯត្ថ កិញ្ចាបិ ឯកតោតិ អវិសេសេន វុត្តំ, តថាបិ ភិក្ខុនិយា ឯវ អវស្សុតេ សតិ អយំ អាបត្តិភេទោ វុត្តោតិ វេទិតព្ពោ។

តត្រាយំ អាទិតោ បដ្ឋាយ វិនិច្ឆយោ – ភិក្ខុនី កាយសំសគ្គរាគេន អវស្សុតា, បុរិសោបិ តថេវ។ អធក្ខកេ ឧព្ភជាណុមណ្ឌលេ កាយប្បទេសេ កាយសំសគ្គសាទិយនេ សតិ ភិក្ខុនិយា បារាជិកំ។ ភិក្ខុនិយា កាយសំសគ្គរាគោ, បុរិសស្ស មេថុនរាគោ វា គេហស្សិតបេមំ វា សុទ្ធចិត្តំ វា ហោតុ, ថុល្លច្ចយមេវ។ ភិក្ខុនិយា មេថុនរាគោ, បុរិសស្ស កាយសំសគ្គរាគោ វា មេថុនរាគោ វា គេហស្សិតបេមំ វា សុទ្ធចិត្តំ វា ហោតុ, ទុក្កដំ។ ភិក្ខុនិយា គេហស្សិតបេមំ, បុរិសស្ស វុត្តេសុ ចតូសុ យំ វា តំ វា ហោតុ, ទុក្កដមេវ។ ភិក្ខុនិយា សុទ្ធចិត្តំ, បុរិសស្ស វុត្តេសុ ចតូសុ យំ វា តំ វា ហោតុ, អនាបត្តិ។

សចេ បន ភិក្ខុ ចេវ ហោតិ ភិក្ខុនី ច ឧភិន្នំ កាយសំសគ្គរាគោ, ភិក្ខុស្ស សង្ឃាទិសេសោ, ភិក្ខុនិយា បារាជិកំ។ ភិក្ខុនិយា កាយសំសគ្គរាគោ, ភិក្ខុស្ស មេថុនរាគោ វា គេហស្សិតបេមំ វា, ភិក្ខុនិយា ថុល្លច្ចយំ, ភិក្ខុស្ស ទុក្កដំ។ ឧភិន្នំ មេថុនរាគោ វា គេហស្សិតបេមំ វា, ឧភិន្នម្បិ ទុក្កដមេវ។ យស្ស យត្ថ សុទ្ធចិត្តំ, តស្ស តត្ថ អនាបត្តិ។ ឧភិន្នម្បិ សុទ្ធចិត្តំ, ឧភិន្នម្បិ អនាបត្តិ។

៦៦៣. អនាបត្តិ អសញ្ចិច្ចាតិអាទីសុ វិរជ្ឈិត្វា វា អាមសន្តិយា អញ្ញវិហិតាយ វា "អយំ បុរិសោ វា ឥត្ថី វា"តិ អជានន្តិយា វា តេន ផុដ្ឋាយបិ តំ ផស្សំ អសាទិយន្តិយា វា អាមសនេបិ សតិ អនាបត្តិ។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានមេវ ។

បឋមបារាជិកសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, ទ្វិវេទនន្តិ។

បឋមបារាជិកំ។

២. ទុតិយបារាជិកសិក្ខាបទវណ្ណនា

៦៦៤. ទុតិយេ បារាជិកេ – **កច្ចិ នោ សា**តិ កច្ចិ នុ សា។ **អវណ្ណោ**តិ អគុណោ។ **អកិត្តី**តិ និន្ទា។ **អយសោ**តិ បរិវារវិបត្តិ; បរម្មុខគរហា វា។

៦៦៥. វជ្ជបដិច្ឆាទិកាតិ ឥទម្បិ ឥមិស្សា បារាជិកាយ នាមមត្តមេវ, តស្មា បទភាជនេ ន វិចារិតំ។ សេសមេត្ថ ឧត្តានមេវ។

៦៦៦. សា វា អារោចេតីតិ យា បារាជិកំ អាបន្នា, សា សយំ អារោចេតិ។ **អដ្ឋន្នំ បារាជិកានំ អញ្ញតរ**ន្តិ ភិក្ខូហិ សាធារណានំ ចតុន្នំ អសាធារណានញ្ច ចតុន្នមេវ អញ្ញតរំ។ ឥទញ្ច បារាជិកំ បច្ឆា បញ្ញត្តំ, តស្មា "អដ្ឋន្ន"ន្តិ វិភង្គេ វុត្តំ។ បុរិមេន បន សទ្ធឹ យុគឡត្តា ឥមស្មឹ ឱកាសេ ឋបិតន្តិ វេទិតព្ពំ។ **ធុរំ និក្ខិត្តមត្តេ**តិ ធុរេ និក្ខិត្តមត្តេ។ វិត្ថារកថា បនេត្ថ សប្បាណកវគ្គម្ហិ ទុដ្ឋុល្លសិក្ខាបទេ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពា។ តត្រ ហិ បាចិត្តិយំ, ឥធ បារាជិកន្តិ អយមេវ វិសេសោ។ សេសំ តាទិសមេវ។ **វជ្ជបដិច្ឆាទិកា**តិ ឥទម្បិតមិស្សា បារាជិកាយ នាមមត្តមេវ, តស្មា បទភាជនេ ន វិចារិតំ។ សេសមេត្ថ ឧត្តានមេវ។

ធុរនិក្ខេបសមុដ្ឋានំ – កាយវាចាចិត្តតោ សមុដ្ឋាតិ, អកិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, ទុក្ខវេទនន្តិ។

ទុតិយបារាជិកំ។

៣. តតិយបារាជិកសិក្ខាបទវណ្ណនា

៦៦៨. តតិយេ – **ធម្មេនា**តិ ភូតេន វត្ថុនា។ **វិនយេនា**តិ ចោទេត្វា សារេត្វា។ បទភាជនំ បនស្ស "យេន ធម្មេន យេន វិនយេន ឧក្ខិត្តោ សុឧក្ខិត្តោ ហោតី"តិ ឥមំអធិប្បាយមត្តំ ទស្សេតុំ វុត្តំ។ **សត្ថុសាសនេនា**តិ ញត្តិសម្បទាយ ចេវ អនុសាវនសម្បទាយ ច។ បទភាជនេ បនស្ស "ជិនសាសនេន ពុទ្ធសាសនេនា"តិ វេវចនមត្តមេវ វុត្តំ។ **សង្ឃោ វា គណោ វា**តិអាទីសុ យេន សង្ឃេន កម្មំ កតំ, តំ សង្ឃំ វា តត្ថ សម្ពហុលបុគ្គលសង្ខាតំ គណំ វា, ឯកបុគ្គលំ វា តំ កម្មំ វា ន អាទិយតិ, ន អនុវត្តតិ, ន តត្ថ អាទរំ ជនេតីតិ អត្ថោ។ **សមានសំវាសកា ភិក្ខូ វុច្ចន្តិ សហាយា, សោ តេហិ សទ្ធឹ នត្ថី**តិ ឯត្ថ "ឯកកម្មំ ឯកុទ្ទេសោ សមសិក្ខតា"តិ អយំ តាវ សំវាសោ; សមានោ

សំវាសោ ឯតេសន្តិ **សមានសំវាសកា។**ឯវរូបា ភិក្ខូ ភិក្ខុស្ស តស្មិំ សំវាសេ សហ អយនភាវេន **សហាយា**តិ វុច្ចន្តិ។ ឥទានិ យេន សំវាសេន តេ សមានសំវាសកាតិ វុត្តា, សោ សំវាសោ តស្ស ឧក្ខិត្តកស្ស តេហិ សទ្ធិំ នត្ថិ។ យេហិ ច សទ្ធិំ តស្ស សោ សំវាសោ នត្ថិ, ន តេន តេ ភិក្ខូ អត្តនោ សហាយា កតា ហោន្តិ។ តស្មា វុត្តំ "សមានសំវាសកា ភិក្ខូ វុច្ចន្តិ សហាយា, សោ តេហិ សទ្ធិំ នត្ថិ, តេន វុច្ចតិ អកតសហាយោ"តិ។ សេសំ សង្ឃភេទសិក្ខាបទាទីសុ វុត្តនយត្តា ឧត្តានត្ថមេវ។

សមនុភាសនសមុដ្ឋានំ – កាយវាចាចិត្តតោ សមុដ្ឋាតិ, អកិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, ទុក្ខវេទនន្តិ។

តតិយបារាជិកំ។

៤. ចតុត្ថបារាជិកសិក្ខាបទវណ្ណនា

៦៧៥. ចតុត្ថេ – **អវស្សុតា**តិ លោកស្សាទមិត្តសន្ថវវសេន កាយសំសគ្គរាគេន អវស្សុតា។ ទុតិយបទេបិ ឯសេវ នយោ។ **បុរិសបុគ្គលស្ស ហត្ថគ្គហណំ វា**តិអាទីសុ បន យំ បុរិសបុគ្គលេន ហត្ថេ គហណំ កតំ, តំ បុរិសបុគ្គលស្ស ហត្ថគ្គហណន្តិ វុត្តំ។ ឯសេវ នយោ **សង្ឃាដិកណ្ណគ្គហណេបិ។ ហត្ថគ្គហណ**ន្តិ ឯត្ថ ច ហត្ថគ្គហណញ្ច អញ្ញម្បិ អបារាជិកក្ខេត្តេ គហណញ្ច ឯកជ្ឈំ កត្វា ហត្ថគ្គហណន្តិ វុត្តន្តិ វេទិតព្ពំ។ តេនេវស្ស បទភាជនេ "ហត្ថគ្គហណំ វា សាទិយេយ្យាតិ ហត្ថោ នាម កប្បរំ ឧបាទាយ យាវ អគ្គនខា, ឯតស្ស អសទ្ធម្មស្ស បដិសេវនត្ថាយ ឧព្ភក្ខកំ អធោជាណុមណ្ឌលំ គហណំ សាទិយតិ, អាបត្តិ ថុល្លច្ចយស្សា"តិ វុត្តំ។ ឯត្ថ ច **អសទ្ធម្មោ**តិ កាយសំសគ្គោ វេទិតព្ពោ, ន មេថុនធម្មោ។ ន ហិ មេថុនស្ស សាមន្តា ថុល្លច្ចយំ ហោតិ។ "វិញ្ញូបដិពលោ កាយសំសគ្គំ សមាបជ្ជិតុន្តិ វចនម្បិ ចេត្ថ សាធកំ។

> "តិស្សិត្ថិយោ មេថុនំ តំ ន សេវេ,
> តយោ បុរិសេ តយោ ច អនរិយបណ្ឌកេ;
> ន ចាចរេ មេថុនំ ព្យញ្ជនស្មិំ,
> ឆេជ្ជា សិយា មេថុនធម្មបច្ចយា;
> បញ្ហា មេសា កុសលេហិ ចិន្តិតា"តិ។ (បរិ. ៤៨១);

ឥមាយ បរិវារេ វុត្តាយ សេទមោចកគាថាយ វិរុជ្ឈតីតិ ចេ? ន; មេថុនធម្មស្ស បុព្ពភាគត្តា។ បរិវារេយេវ ហិ "មេថុនធម្មស្ស បុព្ពភាគោ ជានិតព្ពោ"តិ "វណ្ណាវណ្ណោ កាយសំសគ្គោ ទុដ្ឋុល្លវាចា អត្តកាមបារិចរិយាគមនុប្បាទន"ន្តិ ឯវំ សុក្កវិស្សដ្ឋិអាទីនិ បញ្ច សិក្ខាបទានិ មេថុនធម្មស្ស បុព្ពភាគោតិ វុត្តានិ។ តស្មា កាយសំសគ្គោ មេថុនធម្មស្ស បុព្ពភាគត្តា បច្ចយោ ហោតិ។ ឥតិ **ឆេជ្ជា សិយា មេថុនធម្មបច្ចយា**តិ ឯត្ថ ឥមិនា បរិយាយេន អត្ថោ វេទិតព្ពោ។ ឯតេនុបាយេន សព្ពបទេសុ វិនិច្ឆយោ វេទិតព្ពោ។ អបិច "សង្កេតំ វា គច្ឆេយ្យា"តិ ឯតស្ស បទភាជនេ **"ឥត្ថន្នាមំ អាគច្ឆា"**តិ។ ឯវំនាមកំ ឋានំ អាគច្ឆាតិ អត្ថោ។

៦៧៦. **អដ្ឋមំ វត្ថុំ បរិបូរេន្តី អស្សមណី ហោតី**តិ អនុលោមតោ វា បដិលោមតោ វា ឯកន្តរិកាយ វា យេន តេន នយេន អដ្ឋមំ វត្ថុំ បរិបូរេន្តីយេវ អស្សមណី ហោតិ។ យា បន ឯកំ វា វត្ថុំ សត្ត វា វត្ថូនិ សតក្ខត្តុម្បិ បូរេតិ, នេវ អស្សមណី ហោតិ។ អាបន្នា អាបត្តិយោ ទេសេត្វា មុច្ចតិ។ អបិចេត្ថ គណនូបិកា អាបត្តិ វេទិតព្ពា។ វុត្តញ្ហេតំ "អត្ថាបត្តិ ទេសិតា គណនូបិកា, អត្ថាបត្តិ ទេសិតា ន គណនូបិកា"តិ។ តត្រាយំ វិនិច្ឆយោ – ឥទានិ នាបជ្ជិស្សាមីតិ ធុរនិក្ខេបំ កត្វា ទេសិតា គណនូបិកា ទេសិតគណនំ ឧបេតិ បារាជិកស្ស អង្គំ ន ហោតិ។ តស្មា យា ឯកំ អាបន្នា ធុរនិក្ខេបំ កត្វា ទេសេត្វា បុន កិលេសវសេន អាបជ្ជតិ, បុន ទេសេតិ, ឯវំ អដ្ឋ វត្ថូនិ បូរេន្តីបិ បារាជិកា ន ហោតិ។ យា បន អាបជ្ជិត្វា បុនបិ អញ្ញំ វត្ថុំ អាបជ្ជិស្សាមីតិ សឧស្សាហាវ ទេសេតិ, តស្សា សា អាបត្តិ នគណនូបិកា, ទេសិតាបិ អទេសិតា ហោតិ, ទេសិតគណនំ ន គច្ឆតិ, បារាជិកស្សេវ អង្គំ ហោតិ។ អដ្ឋមេ វត្ថុម្ហិ បរិបុណ្ណមត្តេ បារាជិកា ហោតិ។ សេសំ ឧត្តានមេវាតិ។

ធុរនិក្ខេបសមុដ្ឋានំ – កាយវាចាចិត្តតោ សមុដ្ឋាតិ, កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, ទ្វិវេទនន្តិ។

ចតុត្ថបារាជិកំ។

ឧទ្ទិដ្ឋា ខោ អយ្យាយោ អដ្ឋ បារាជិកា ធម្មាតិ ភិក្ខូ អារព្ភ បញ្ញត្តា សាធារណា ចត្តារោ ឥមេ ច ចត្តារោតិ ឯវំ បាតិមោក្ខុទ្ទេសមគ្គេន ឧទ្ទិដ្ឋា ខោ អយ្យាយោ អដ្ឋ បារាជិកា ធម្មាតិ ឯវមេត្ថ អត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ។ សេសំ មហាវិភង្គេ វុត្តនយមេវាតិ។

សមន្តបាសាទិកាយ វិនយសំវណ្ណនាយ ភិក្ខុនីវិភង្គេ

បារាជិកកណ្ឌវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

បារាជិកកណ្ឌំ និដ្ឋិតំ។

២. សង្ឃាទិសេសកណ្ឌំ (ភិក្ខុនីវិភង្គវណ្ណនា)

១. បឋមសង្ឃាទិសេសសិក្ខាបទវណ្ណនា

បារាជិកានន្តរស្ស , អយំ ទានិ ភវិស្សតិ;
សង្ឃាទិសេសកណ្ឌស្ស, អនុត្តានត្ថវណ្ណនា។

៦៧៨. **ឧទោសិត**ន្តិ ភណ្ឌសាលា។ **មាយ្យោ ឯវំ អវចា**តិ អយ្យោ មា ឯវំ អវច។ **អបិនាយ្យា**តិ អបិនុ អយ្យា។ **អច្ចាវទថា**តិ អតិក្កមិត្វា វទថ; អក្កោសថាតិ វុត្តំ ហោតិ។

៦៧៩. **ឧស្សយវាទិកា**តិ មានុស្សយវសេន កោធុស្សយវសេន វិវទមានា។ យស្មា បន សា អត្តកោ អឌ្ឌការិកា ហោតិ, តស្មា “ឧស្សយវាទិកា នាម អឌ្ឌការិកា វុច្ចតី”តិ បទភាជនេ វុត្តំ។ ឯត្ថ ច **អឌ្ឌោ**តិ វោហារិកវិនិច្ឆយោ វុច្ចតិ, យំ បព្ពជិតា “អធិករណ”ន្តិបិ វទន្តិ។ **ទុតិយំ វា បរិយេសតី**តិ សក្ខិំ វា សហាយំ វា បរិយេសតិ, ទុក្កដំ។ **គច្ឆតិ វា**តិ ឧបស្សយោ វា ហោតុ ភិក្ខាចារមគ្គោ វា, យត្ថ ឋិតាយ “អឌ្ឌំ ករិស្សាមី”តិ ចិត្តំ ឧប្បជ្ជតិ, តតោ វោហារិកានំ សន្តិកំ គច្ឆន្តិយា បទវារេ បទវារេ ទុក្កដំ។ **ឯកស្ស អារោចេតី**តិ ទ្វីសុ ជនេសុ យស្ស កស្សចិ ឯកស្ស កថំ យោ កោចិ វោហារិកានំ អារោចេតិ។ **ទុតិយស្ស អារោចេតី**តិ ឯត្ថាបិ ឯសេវ នយោ។

អយំ បនេត្ថ អសម្មោហត្ថាយ វិត្ថារកថា – យត្ថ កត្ថចិ អន្តមសោ ភិក្ខុនុបស្សយំ អាគតេបិ វោហារិកេ ទិស្វា ភិក្ខុនី អត្តនោ កថំ អារោចេតិ, ភិក្ខុនិយា ទុក្កដំ។ ឧបាសកោ អត្តនោ កថំ អារោចេតិ, ភិក្ខុនិយា ថុល្លច្ចយំ។ បឋមំ ឧបាសកោ អត្តនោ កថំ អារោចេតិ , ភិក្ខុនិយា ទុក្កដំ។ អថ សា អត្តនោ កថំ អារោចេតិ, ថុល្លច្ចយំ។ ភិក្ខុនី ឧបាសកំ វទតិ – “មម ច តវ ច កថំ ត្វំយេវ អារោចេហី”តិ, សោ អត្តនោ វា កថំ បឋមំ អារោចេតុ ភិក្ខុនិយា វា, បឋមារោចនេ ទុក្កដំ, ទុតិយារោចនេ ថុល្លច្ចយំ។ ឧបាសកោ ភិក្ខុនីំ វទតិ – “មម ច តវ ច កថំ ត្វំយេវ អារោចេហី”តិ, ឯត្ថាបិ ឯសេវ នយោ។

ភិក្ខុនី កប្បិយការកេន កថាបេតិ, តត្ថ កប្បិយការកោ វា ភិក្ខុនិយា កថំ បឋមំ អារោចេតុ, ឥតរោ វា អត្តនោ កថំ, កប្បិយការកោ វា ឧភិន្នម្បិ កថំ, ឥតរោ វា ឧភិន្នម្បិ កថំ អារោចេតុ, យថា វា តថា វា អារោចិយមានេ បឋមេ អារោចនេ ភិក្ខុនិយា ទុក្កដំ, ទុតិយេ ថុល្លច្ចយំ។ យថា វា តថា វា អារោចិតំ បន ឧភិន្នម្បិ កថំ សុត្វា វោហារិកេហិ វិនិច្ឆយេ កតេ អឌ្ឌបរិយោសានំ នាម ហោតិ, តស្មិំ អឌ្ឌបរិយោសានេ ភិក្ខុនិយា ជយេបិ បរាជយេបិ សង្ឃាទិសេសោ។ សចេ បន គតិគតំ អធិករណំ ហោតិ, សុតបុព្ពំ វោហារិកេហិ។ អថ តេ ភិក្ខុនិញ្ច អឌ្ឌការកញ្ច ទិស្វាវ “តុម្ហាកំ កថនកិច្ចំ នត្ថិ, ជានាម មយំ ឯត្ថ បវត្តិ”ន្តិ សយមេវ វិនិច្ឆិនិត្វា ទេន្តិ, ឯវរូបេ អឌ្ឌបរិយោសានេបិ ភិក្ខុនិយា អនាបត្តិ។

បឋមំ អាបត្តិ ឯតស្សាតិ បឋមាបត្តិកោ; វីតិក្កមក្ខណេយេវ អាបជ្ជិតព្ពោតិ អត្ថោ, តំ **បឋមាបត្តិកំ**។ បទភាជនេ បន អធិប្បាយមត្តំ ទស្សេតុំ “សហ វត្ថុជ្ឈាចារា អាបជ្ជតិ អសមនុភាសនាយា”តិ វុត្តំ។ អយញ្ហេត្ថ អត្ថោ – សហ វត្ថុជ្ឈាចារា យំ ភិក្ខុនី អាបជ្ជតិ, ន តតិយាយ សមនុភាសនាយ, អយំ បឋមមេវ សហ វត្ថុជ្ឈាចារេន អាបជ្ជិតព្ពត្តា បឋមាបត្តិកោតិ។ ភិក្ខុនិសង្ឃតោ និស្សារេតីតិ និស្សារណីយោ; តំ **និស្សារណីយំ**។ បទភាជនេ បន អធិប្បាយមត្តំ ទស្សេតុំ “សង្ឃម្ហា និស្សារិយតី”តិ វុត្តំ។ តត្ថ យំ អាបន្នា ភិក្ខុនី សង្ឃតោ និស្សារិយតិ, សោ និស្សារណីយោតិ ឯវមត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ។ ន ហិ សោ ឯវ ធម្មោ សង្ឃម្ហា កេនចិ និស្សារិយតិ។ តេន បន ធម្មេន ភិក្ខុនី និស្សារិយតិ, តស្មា សោ និស្សារេតីតិ និស្សារណីយោ។

អាគន្ត្វាយមានា គច្ឆតីតិ អឌ្ឌការកមនុស្សេហិ សយំ វា អាគន្ត្វា ទូតំ វា បេសេត្វា ឯហីតិ វុច្ចមានា វោហារិកានំ សន្តិកំ គច្ឆតិ, តតោ អឌ្ឌការកោ អត្តនោ វា កថំ បឋមំ អារោចេតុ ភិក្ខុនិយា វា, នេវ បឋមារោចនេ ទុក្កដំ, ន ទុតិយារោចនេ ថុល្លច្ចយំ។ អមច្ចេហិ វិនិច្ឆិនិត្វា កតេ អឌ្ឌបរិយោសានេបិ អនាបត្តិយេវ។ សចេបិ អឌ្ឌការកោ ភិក្ខុនីំ វទតិ “មម ច តវ ច កថំ ត្វមេវ កថេហី”តិ; កថេន្តិយាបិ កថំ សុត្វា កតេ អឌ្ឌបរិយោសានេបិ អនាបត្តិយេវ។

រក្ខំ យាចតីតិ ធម្មិកំ រក្ខំ យាចតិ, អនាបត្តិ។ ឥទានិ យថាយាចិតា រក្ខា ធម្មិកា ហោតិ, តំ ទស្សេតុំ **អនោទិស្ស អាចិក្ខតី**តិ អាហ។ តត្ថ អតីតំ អារព្ភ អត្ថិ ឱទិស្សអាចិក្ខនា, អត្ថិ អនោទិស្សអាចិក្ខនា, អនាគតំ អារព្ភាបិ អត្ថិ ឱទិស្សអាចិក្ខនា, អត្ថិ អនោទិស្សអាចិក្ខនា។

កថំ អតីតំ អារព្ភ ឱទិស្សអាចិក្ខនា ហោតិ? ភិក្ខុនុបស្សយេ គាមទារកា ធុត្តាទយោ វា យេ កេចិ អនាចារំ វា អាចរន្តិ, រុក្ខំ វា ឆិន្ទន្តិ, ផលាផលំ វា ហរន្តិ, បរិក្ខារេ វា អច្ឆិន្ទន្តិ។ ភិក្ខុនី វោហារិកេ ឧបសង្កមិត្វា “អម្ហាកំ ឧបស្សយេ ឥទំ នាម កត”ន្តិ វទតិ។ “កេនា”តិ វុត្តេ “អសុកេន ច អសុកេន ចា”តិ អាចិក្ខតិ។ ឯវំ អតីតំ អារព្ភ ឱទិស្សអាចិក្ខនា ហោតិ, សា ន វដ្ដតិ។ តញ្ចេ សុត្វា តេ វោហារិកា តេសំ ទណ្ឌំ ករោន្តិ, សព្ពំ ភិក្ខុនិយា គីវា ហោតិ។ ទណ្ឌំ គណ្ហិស្សន្តីតិ អធិប្បាយេបិ សតិ គីវាយេវ ហោតិ។ សចេ បន តស្ស ទណ្ឌំ គណ្ហថាតិ វទតិ, បញ្ចមាសកមត្តេ គហិតេ បារាជិកំ ហោតិ។

“កេនា”តិ វុត្តេ បន “អសុកេនាតិ វត្តុំ អម្ហាកំ ន វដ្ដតិ, តុម្ហេយេវ ជានិស្សថ។ កេវលញ្ហិ មយំ រក្ខំ យាចាម, តំ នោ ទេថ, អវហដភណ្ឌញ្ច អាហរាបេថា”តិ វត្តព្ពំ។ ឯវំ អនោទិស្ស អាចិក្ខនា ហោតិ, សា វដ្ដតិ។ ឯវំ វុត្តេ សចេបិ តេ វោហារិកា ការកេ គវេសិត្វា តេសំ ទណ្ឌំ ករោន្តិ, សព្ពំ សាបតេយ្យម្បិ គហិតំ ភិក្ខុនិយា, នេវ គីវា ន អាបត្តិ។

បរិក្ខារំ ហរន្តេ ទិស្វា តេសំ អនត្ថកាមតាយ ចោរោ ចោរោតិ វត្តុម្បិ ន វដ្ដតិ។ ឯវំ វុត្តេបិ ហិ យំ តេសំ ទណ្ឌំ ករោន្តិ, សព្ពម្បិ ភិក្ខុនិយា គីវា ហោតិ។ អត្តនោ វចនករំ បន “ឥមិនា មេ បរិក្ខារោ គហិតោ, តំ អាហរាបេហិ, មា ចស្ស ទណ្ឌំ ករោហី”តិ វត្តុំ វដ្ដតិ។ ទាសទាសីវាបិអាទីនំ អត្ថាយ អឌ្ឌំ ករោន្តិ, អយំ អកប្បិយអឌ្ឌោ នាម, ន វដ្ដតិ។

កថំ អនាគតំ អារព្ភ ឱទិស្សអាចិក្ខនា ហោតិ? វុត្តនយេនេវ បរេហិ អនាចារាទីសុ កតេសុ ភិក្ខុនី វោហារិកេ ឯវំ វទតិ “អម្ហាកំ ឧបស្សយេ ឥទញ្ចិទញ្ច ករោន្តិ, រក្ខំ នោ ទេថ អាយតឹ អករណត្ថាយា”តិ។ “កេន ឯវំ កត”ន្តិ វុត្តេ ច “អសុកេន អសុកេន ចា”តិ អាចិក្ខតិ។ ឯវំ អនាគតំ អារព្ភ ឱទិស្សអាចិក្ខនា ហោតិ, សាបិ ន វដ្ដតិ។ តេសញ្ហិ ទណ្ឌេ កតេ បុរិមនយេនេវ សព្ពំ ភិក្ខុនិយា គីវា។ សេសំ បុរិមសទិសមេវ។

សចេ បន វោហារិកា “ភិក្ខុនុបស្សយេ ឯវរូបំ អនាចារំ ករោន្តានំ ឥមំ នាម ទណ្ឌំ ករោមា”តិ ភេរឹ ចរាបេត្វា អាណាយ អតិដ្ឋមានេ បរិយេសិត្វា ទណ្ឌំ ករោន្តិ, ភិក្ខុនិយា នេវ គីវា ន អាបត្តិ។

យោ ចាយំ ភិក្ខុនីនំ វុត្តោ, ភិក្ខូនម្បិ ឯសេវ នយោ។ ភិក្ខុនោបិ ហិ ឱទិស្សអាចិក្ខនា ន វដ្ដតិ។ យំ តថា អាចិក្ខិតេ ទណ្ឌំ ករោន្តិ, សព្ពំ គីវា ហោតិ។ វុត្តនយេនេវ ទណ្ឌំ គណ្ហាបេន្តស្ស បារាជិកំ។ យោ បន “ទណ្ឌំ ករិស្សន្តី”តិ ជានន្តោបិ អនោទិស្ស កថេតិ, តេ ច បរិយេសិត្វា ទណ្ឌំ ករោន្តិយេវ, ន ទោសោ។ វិហារសីមាយ រុក្ខាទីនិ ឆិន្ទន្តានំ វាសិផរសុអាទីនិ គហេត្វា បាសាណេហិ កោដ្ដេន្តិ, ន វដ្ដតិ។ សចេ ធារា ភិជ្ជតិ, ការាបេត្វា ទាតព្ពា។ ឧបធាវិត្វា តេសំ បរិក្ខារេ គណ្ហន្តិ, តម្បិ ន កាតព្ពំ, លហុបរិវត្តញ្ហិ ចិត្តំ, ថេយ្យចេតនាយ ឧប្បន្នាយ មូលច្ឆេជ្ជម្បិ គច្ឆេយ្យ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។

កថិនសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

សត្តរសកេ បឋមសិក្ខាបទំ។

២. ទុតិយសង្ឃាទិសេសសិក្ខាបទវណ្ណនា

៦៨២. ទុតិយេ – ***វរភណ្ឌ***ន្តិ មុត្តាមណិវេឡុរិយាទិ មហគ្ឃភណ្ឌំ។

៦៨៣. **អនបលោកេត្វា**តិ អនាបុច្ឆិត្វា។ **គណំ វា**តិ មល្លគណភដិបុត្តគណាទិកំ។ **បូគ**ន្តិ ធម្មគណំ។ **សេណិ**ន្តិ គន្ធិកសេណិទុស្សិកសេណិអាទិកំ។ យត្ថ យត្ថ ហិ រាជានោ គណាទីនំ គាមនិគមេ និយ្យាតេន្តិ “តុម្ហេវ ឯត្ថ អនុសាសថា”តិ, តត្ថ តត្ថ តេ ឯវ ឥស្សរា ហោន្តិ។ តស្មា តេ សន្ធាយ ឥទំ វុត្តំ។ ឯត្ថ ច រាជានំ វា គណាទិកេ វា អាបុច្ឆិត្វាបិ ភិក្ខុនិសង្ឃោ អាបុច្ឆិតព្ពោវ។ **ឋបេត្វា កប្ប**ន្តិ តិត្ថិយេសុ វា អញ្ញភិក្ខុនីសុ វា បព្ពជិតបុព្ពំ កប្បគតិកំ ឋបេត្វាតិ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។

ចោរីវុដ្ឋាបនសមុដ្ឋានំ – កេនចិ ករណីយេន បក្កន្តាសុ ភិក្ខុនីសុ អគន្ត្វា ខណ្ឌសីមំ យថានិសិន្នដ្ឋានេយេវ អត្តនោ និស្សិតកបរិសាយ សទ្ធិំ វុដ្ឋាបេន្តិយា វាចាចិត្តតោ សមុដ្ឋាតិ, ខណ្ឌសីមំ វា នទឹ វា គន្ត្វា វុដ្ឋាបេន្តិយា កាយវាចាចិត្តតោ សមុដ្ឋាតិ, អនាបុច្ឆា វុដ្ឋាបនវសេន កិរិយាកិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

ទុតិយសិក្ខាបទំ។

៣. តតិយសង្ឃាទិសេសសិក្ខាបទវណ្ណនា

៦៨២. តតិយេ – **បរិក្ខេបំ អតិក្កាមេន្តិយា**តិ ឯត្ថ ឯកំ បាទំ អតិក្កាមេន្តិយា ថុល្លច្ចយំ, ទុតិយេន អតិក្កន្តមត្តេ សង្ឃាទិសេសោ។ **អបរិក្ខិត្តស្ស គាមស្ស ឧបចារ**ន្តិ ឯត្ថ បរិក្ខេបារហដ្ឋានំ ឯកេន បាទេន អតិក្កមតិ ថុល្លច្ចយំ, ទុតិយេន អតិក្កន្តមត្តេ សង្ឃាទិសេសោ។ អបិចេត្ថ សកគាមតោ និក្ខមន្តិយា គាមន្តរបច្ចយា អនាបត្តិ, និក្ខមិត្វា បន គាមន្តរំ គច្ឆន្តិយា បទវារេ បទវារេ ទុក្កដំ, ឯកេន បាទេន ឥតរស្ស គាមស្ស បរិក្ខេបេ វា ឧបចារេ វា អតិក្កន្តមត្តេ ថុល្លច្ចយំ, ទុតិយេន អតិក្កន្តមត្តេ សង្ឃាទិសេសោ។ តតោ និក្ខមិត្វា បុន សកគាមំ បវិសន្តិយាបិ ឯសេវ នយោ។ សចេ បន ខណ្ឌបាការេន វា វតិឆិទ្ទេន វា ភិក្ខុនិវិហារភូមិយេវ សក្កា ហោតិ បវិសិតុំ, ឯវំ បវិសមានាយ កប្បិយភូមិ នាម បវិដ្ឋា ហោតិ, តស្មា វដ្ដតិ។ សចេបិ ហត្ថិបិដ្ឋិអាទីហិ វា ឥទ្ធិយា វា បវិសតិ, វដ្ដតិយេវ។ បទសា គមនមេវ ហិ ឥធាធិប្បេតំ។ តេនេវ “បឋមំ បាទំ អតិក្កាមេន្តិយា”តិអាទិមាហ។

ទ្វេ គាមា ភិក្ខុនិវិហារេន សម្ពទ្ធវតិកា ហោន្តិ, យស្មឹ គាមេ ភិក្ខុនិវិហារោ, តត្ថ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា បុន វិហារំ បវិសិត្វា សចេ វិហារមជ្ឈេន ឥតរស្ស គាមស្ស មគ្គោ អត្ថិ, គន្តុំ វដ្ដតិ។ តតោ បន គាមតោ តេនេវ មគ្គេន បច្ចាគន្តព្ពំ។ សចេ គាមទ្វារេន និក្ខមិត្វា អាគច្ឆតិ, បុរិមនយេនេវ អាបត្តិភេទោ វេទិតព្ពោ។ សកគាមតោ កេនចិ ករណីយេន ភិក្ខុនីហិ សទ្ធឹ និក្ខន្តាយ បុន បវិសនកាលេ ហត្ថិ វា មុច្ចតិ, ឧស្សារណា វា ហោតិ, ឥតរា ភិក្ខុនិយោ សហសា គាមំ បវិសន្តិ, យាវ អញ្ញា ភិក្ខុនី អាគច្ឆតិ, តាវ ពហិគាមទ្វារេ ឋាតព្ពំ។ សចេ ន អាគច្ឆតិ, ទុតិយិកា ភិក្ខុនី បក្កន្តា នាម ហោតិ, បវិសិតុំ វដ្ដតិ។

បុព្ពេ មហាគាមោ ហោតិ, មជ្ឈេ ភិក្ខុនិវិហារោ។ បច្ឆា តំ គាមំ ចត្តារោ ជនា លភិត្វា វិសុំ វិសុំ វតិបរិក្ខេបំ កត្វា វិភជិត្វា ភុញ្ជន្តិ, វិហារតោ ឯកំ គាមំ គន្តុំ វដ្ដតិ។ តតោ អបរំ គាមំ ទ្វារេន វា វតិឆិទ្ទេន វា បវិសិតុំ ន វដ្ដតិ។ បុន វិហារមេវ បច្ចាគន្តុំ វដ្ដតិ។ កស្មា? វិហារស្ស ចតុគាមសាធារណត្តា។

អន្តរវាសកោ តេមិយតីតិ យត្ថ យថា តិមណ្ឌលបដិច្ឆាទនំ ហោតិ; ឯវំ និវត្ថាយ ភិក្ខុនិយា វស្សកាលេ តិត្ថេន វា អតិត្ថេន វា ឱតរិត្វា យត្ថ កត្ថចិ ឧត្តរន្តិយា ឯកទ្វង្គុលមត្តម្បិ អន្តរវាសកោ តេមិយតិ។ សេសំ នទីលក្ខណំ នទីនិមិត្តកថាយ អាវិ ភវិស្សតិ។ ឯវរូបំ នទី តិត្ថេន វា អតិត្ថេន វា ឱតរិត្វា ឧត្តរណកាលេ បឋមំ បាទំ ឧទ្ធរិត្វា តីរេ ឋបេន្តិយា ថុល្លច្ចយំ, ទុតិយបាទុទ្ធារេ សង្ឃាទិសេសោ។ សេតុនា គច្ឆតិ, អនាបត្តិ។ បទសា ឱតរិត្វា ឧត្តរណកាលេ សេតុំ អារោហិត្វា ឧត្តរន្តិយាបិ អនាបត្តិ។ សេតុនា បន គន្ត្វា ឧត្តរណកាលេ បទសា គច្ឆន្តិយា អាបត្តិយេវ។ យាននាវាអាកាសគមនាទីសុបិ ឯសេវ នយោ។ ឱរិមតីរតោ បន បរតីរមេវ អក្កមន្តិយា អនាបត្តិ។ រជនកម្មត្ថំ គន្ត្វា ទារុសង្កឌ្ឍនាទិកិច្ចេន ទ្វេ តិស្សោ ឧភយតីរេសុ វិចរន្តិ, វដ្ដតិ។ សចេ បនេត្ថ កាចិ កលហំ កត្វា ឥតរំ តីរំ គច្ឆតិ, អាបត្តិ។ ទ្វេ ឯកតោ ឧត្តរន្តិ, ឯកា មជ្ឈេ នទិយា កលហំ កត្វា និវត្តិត្វា ឱរិមតីរមេវ អាគច្ឆតិ, អាបត្តិ។ ឥតរិស្សា បន អយំ បក្កន្តដ្ឋានេ ឋិតា ហោតិ, តស្មា បរតីរំ គច្ឆន្តិយាបិ អនាបត្តិ។ ន្ហាយិតុំ វា បាតុំ វា ឱតិណ្ណា តមេវ តីរំ បច្ចុត្តរតិ, អនាបត្តិ។

សហ អរុណុគ្គមនាតិ ឯត្ថ សចេ សជ្ឈាយំ វា បធានំ វា អញ្ញំ វា កិញ្ចិ កម្មំ កុរុមានា បុរេអរុណោយេវ ទុតិយិកាយ សន្តិកំ គមិស្សាមីតិ អាភោគំ ករោតិ, អជានន្តិយា ឯវ ចស្សា អរុណោ ឧគ្គច្ឆតិ, អនាបត្តិ។ អថ បន “យាវ អរុណុគ្គមនា ឥធេវ ភវិស្សាមី”តិ វា អនាភោគេន វា វិហារស្ស ឯកទេសេ អច្ឆតិ, ទុតិយិកាយ ហត្ថបាសំ ន ឱតរតិ, អរុណុគ្គមនេ សង្ឃាទិសេសោ។ ហត្ថបាសោយេវ ហិ ឥធ បមាណំ, ហត្ថបាសាតិក្កមេ ឯកគព្ភោបិ ន រក្ខតិ។

អគាមកេ អរញ្ញេតិ ឯត្ថ “និក្ខមិត្វា ពហិ ឥន្ទខីលា សព្ពមេតំ អរញ្ញ”ន្តិ ឯវំ វុត្តលក្ខណមេវ អរញ្ញំ។ តំ បនេតំ កេវលំ គាមាភាវេន “អគាមក”ន្តិ វុត្តំ, ន វិញ្ឈាដវិសទិសតាយ។ តាទិសេ អរញ្ញេ ឱក្កន្តេ ទស្សនូបចារេ វិជហិតេ សចេបិ សវនូបចារោ អត្ថិ, អាបត្តិ។ តេនេវ វុត្តំ អដ្ឋកថាយំ “សចេ ភិក្ខុនីសុ មហាពោធិអង្គណំ បវិសន្តីសុ ឯកា ពហិ តិដ្ឋតិ, តស្សាបិ អាបត្តិ។ លោហបាសាទំ បវិសន្តីសុបិ បរិវេណំ បវិសន្តីសុបិ ឯសេវ នយោ។ មហាចេតិយំ វន្ទមានាសុ ឯកា ឧត្តរទ្វារេន និក្ខមិត្វា គច្ឆតិ, តស្សាបិ អាបត្តិ។ ថូបារាមំ បវិសន្តីសុ ឯកា ពហិ តិដ្ឋតិ, តស្សាបិ អាបត្តី”តិ។ ឯត្ថ ច ទស្សនូបចារោ នាម យត្ថ ឋិតំ ទុតិយិកា បស្សតិ។ សចេ បន សាណិបាការន្តរិកាបិ ហោតិ, ទស្សនូបចារំ វិជហតិ នាម។ សវនូបចារោ នាម យត្ថ ឋិតា មគ្គមូឡ្ហសទ្ទេន វិយ ធម្មសវនា

រោចនសទ្ទេន វិយ ច “អយ្យេ”តិ សទ្ទាយន្តិយា សទ្ទំ សុណាតិ។ អជ្ឈោកាសេ ទូរេបិ ទស្សនូបចារោ នាម ហោតិ។ សោ ឯវរូបេ សវនូបចារេ វិជហិតេ ន រក្ខតិ, វិជហិតមត្តេវ អាបត្តិ សង្ឃាទិសេសស្ស។

ឯកា មគ្គំ គច្ឆន្តី ឱហីយតិ។ សឧស្សាហា ចេ ហុត្វា ឥទានិ បាបុណិស្សាមីតិ អនុពន្ធតិ, អនាបត្តិ។ សចេ បុរិមាយោ អញ្ញេន មគ្គេន គច្ឆន្តិ, បក្កន្តា នាម ហោន្តិ, អនាបត្តិយេវ។ ទ្វិន្នំ គច្ឆន្តីនំ ឯកា អនុពន្ធិតុំ អសក្កោន្តី “គច្ឆតុ អយ”ន្តិ ឱហីយតិ, ឥតរាបិ “ឱហីយតុ អយ”ន្តិ, គច្ឆតិ, ទ្វិន្នម្បិ អាបត្តិ។ សចេ បន គច្ឆន្តីសុ បុរិមាបិ អញ្ញំ មគ្គំ គណ្ហាតិ, បច្ឆិមាបិ អញ្ញំ, ឯកា ឯកិស្សា បក្កន្តដ្ឋានេ តិដ្ឋតិ, ទ្វិន្នម្បិ អនាបត្តិ។

៦៩៣. បក្ខសង្កន្តា វាតិ តិត្ថាយតនំ សង្កន្តា, សេសំ ឧត្តានមេវ។ បឋមបារាជិកសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

តតិយសិក្ខាបទំ។

៤. ចតុត្ថសង្ឃាទិសេសសិក្ខាបទវណ្ណនា

៦៩៤-៨. ចតុត្ថេ – **បាទបីឋំ** នាម ធោតបាទដ្ឋបនកំ។ **បាទកឋលិកា** នាម អធោតបាទដ្ឋបនកំ ។ **អនញ្ញាយ គណស្ស ឆន្ទ**ន្តិ តស្សេវ ការកគណស្ស ឆន្ទំ អជានិត្វា។ **វត្តេ វត្តន្តិ**ន្តិ តេចត្តាលីសប្បភេទេ នេត្ថារវត្តេ វត្តមានំ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។

ធុរនិក្ខេបសមុដ្ឋានំ – កាយវាចាចិត្តតោ សមុដ្ឋាតិ, កិរិយាកិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ , លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, ទុក្ខវេទនន្តិ។

ចតុត្ថសិក្ខាបទំ។

៥. បញ្ចមសង្ឃាទិសេសសិក្ខាបទវណ្ណនា

៧០១. បញ្ចមេ – **ឯកតោ អវស្សុតេ**តិ ឯត្ថ “ភិក្ខុនិយា អវស្សុតភាវោ ទដ្ឋព្ពោ”តិ មហាបច្ចរិយំ វុត្តំ។ មហាអដ្ឋកថាយំ បនេតំ ន វុត្តំ, តំ បាឡិយា សមេតិ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។

បឋមបារាជិកសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, ទ្វិវេទនន្តិ។

បញ្ចមសិក្ខាបទំ។

៦. ឆដ្ឋសង្ឃាទិសេសសិក្ខាបទវណ្ណនា

៧០៥-៦. ឆដ្ឋេ – **យតោ ត្វ**ន្តិ យស្មា ត្វំ។ **ឧយ្យោជេតិ អាបត្តិ ទុក្កដស្សា**តិអាទិកា សង្ឃាទិសេសបរិយោសានា អាបត្តិយោ កស្សា ហោន្តីតិ? ឧយ្យោជិកាយ។ វុត្តញ្ហេតំ បរិវារេបិ –

“ន ទេតិ ន បដិគ្គណ្ហាតិ, បដិគ្គហោ តេន ន វិជ្ជតិ;
អាបជ្ជតិ គរុកំ ន លហុកំ, តញ្ច បរិភោគបច្ចយា;
បញ្ហា មេសា កុសលេហិ ចិន្តិតា”តិ។ (បរិ. ៤៨១);

អយញ្ហិ គាថា ឥមំ ឧយ្យោជិកំ សន្ធាយ វុត្តា។ ឥតរិស្សា បន អាបត្តិភេទោ បឋមសិក្ខាបទេ វិភត្តោតិ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។

តិសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

ឆដ្ឋសិក្ខាបទំ។

៧. សត្តមសង្ឃាទិសេសសិក្ខាបទវណ្ណនា

៧០៩. សត្តមេ – **យាវតតិយក**បទត្ថោ មហាវិភង្គេ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្វោ។ សេសំ ឧត្តានមេវាតិ។

សមនុភាសនសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, ទុក្ខវេទនន្តិ។

សត្តមសិក្ខាបទំ។

៨. អដ្ឋមសង្ឃាទិសេសសិក្ខាបទវណ្ណនា

៧១៥. អដ្ឋមេ – **កិស្មិញ្ចិទេវ អធិករណេ**តិ ចតុន្នំ អញ្ញតរស្មិំ។ បទភាជនេ បន កេវលំ អធិករណវិភាគំ ទស្សេតុំ “អធិករណំ នាម ចត្តារិ អធិករណានី”តិអាទិ វុត្តំ។ សេសំ ឧត្តានមេវ សទ្ធិំ សមុដ្ឋានាទីហីតិ។

អដ្ឋមសិក្ខាបទំ។

៩. នវមសង្ឃាទិសេសសិក្ខាបទវណ្ណនា

៧២៣. នវមេ – **សំសដ្ឋា**តិ មិស្សីភូតា។ **អននុលោមិកេនា**តិ បព្ពជិតានំ អននុលោមេន កាយិកវាចសិកេន។ **សំសដ្ឋា**តិ គិហីនំ កោដ្ដនបចនគន្ធបិសនមាលាគន្ថនាទិនា កាយិកេន សាសនបដិសាសនាហរណសញ្ចរិត្តាទិនា វាចសិកេន ច សំសដ្ឋា។ បាបោ កិត្តិសទ្ទោ ឯតាសន្តិ **បាបសទ្ទា** ។ បាបោ អាជីវសង្ខាតោ សិលោកោ ឯតាសន្តិ **បាបសិលោកា**។ សេសំ ឧត្តានមេវ សទ្ធិំ សមុដ្ឋានាទីហីតិ។

នវមសិក្ខាបទំ។

១០. ទសមសង្ឃាទិសេសសិក្ខាបទវណ្ណនា

៧២៧. ទសមេ – **ឯវាចារា**តិ ឯវំអាចារា។ យាទិសោ តុម្ហាកំ អាចារោ, តាទិសា អាចារាតិ អត្ថោ។ ឯសនយោ សព្ពត្ថ។ **ឧញ្ញាយា**តិ អវញ្ញាយ នីចំ កត្វា ជាននាយ។ **បរិភវេនា**តិ កឹ ឥមា ករិស្សន្តីតិ ឯវំ បរិភវិត្វា ជាននេន។ **អក្ខន្តិយា**តិ អសហនតាយ; កោធេនាតិ អត្ថោ។ **វេភស្សិយា**តិ ពលវភស្សភាវេន; អត្តនោ ពលប្បកាសនេន សមុត្រាសនេនាតិ អត្ថោ។ **ទុព្ពល្យា**តិ តុម្ហាកំ ទុព្ពលភាវេន។ សព្ពត្ថ ឧញ្ញាយ ច បរិភវេន ចាតិ ឯវំ សមុច្ចយត្ថោ ទដ្ឋព្វោ។ **វិវិច្ចថា**តិ វិនា ហោថ។ សេសំ ឧត្តានមេវ សទ្ធិំ សមុដ្ឋានាទីហីតិ។

ទសមសិក្ខាបទំ។

ឧទ្ទិដ្ឋា ខោ អយ្យាយោ សត្តរស សង្ឃាទិសេសាតិ ឯត្ថ ឆន្នំ បឋមាបត្តិកានំ អនន្តរា សញ្ចរិត្តំ, ទ្វេ ទុដ្ឋទោសាតិ ឥមានិ តីណិ សិក្ខាបទានិ មហាវិភង្គតោ បក្ខិបិត្វា **នវ បឋមាបត្តិកា,** ចតុន្នំ យាវតតិយកានំ អនន្តរា មហាវិភង្គតោបិ ចត្តារោ យាវតតិយកេ បក្ខិបិត្វា **អដ្ឋ យាវតតិយកា** វេទិតព្ពា។ ឯវំ សព្ពេបិ បាតិមោក្ខុទ្ទេសមគ្គេន ឧទ្ទិដ្ឋា ខោ អយ្យាយោ សត្តរស សង្ឃាទិសេសា ធម្មាតិ ឯវមេត្ថ អត្ថោ ទដ្ឋព្វោ។ សេសំ ឧត្តានមេវ អញ្ញត្រ បក្ខមានត្តា។ តំ បន ខន្ធកេ វិត្ថារេន វណ្ណយិស្សាមាតិ។

សមន្តបាសាទិកាយ វិនយសំវណ្ណនាយ ភិក្ខុនីវិភង្គេ

សត្តរសកវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

សង្ឃាទិសេសកណ្ឌំ និដ្ឋិតំ។

៣. និស្សគ្គិយកណ្ឌំ (ភិក្ខុនីវិភង្គវណ្ណនា)

បឋមនិស្សគ្គិយបាចិត្តិយសិក្ខាបទវណ្ណនា

តឹស និស្សគ្គិយា ធម្មា, ភិក្ខុនីនំ បកាសិតា;
យេ តេសំ ទានិ ភវតិ, អយំ សំវណ្ណនាក្កមោ។

៧៣៣. **អាមត្តិកាបណ**ន្តិ អមត្តានិ វុច្ចន្តិ ភាជនានិ; តានិ យេ វិក្កិណន្តិ, តេ វុច្ចន្តិ អាមត្តិកា; តេសំ អាបណោ **អាមត្តិកាបណោ**; តំ វា បសារេស្សន្តីតិ អត្ថោ។

៧៣៤. **បត្តសន្និចយំ ករេយ្យា**តិ បត្តសន្និធឹ ករេយ្យ; ឯកាហំ អនធិដ្ឋហិត្វា វា អវិកប្បេត្វា វា បត្តំ ឋបេយ្យាតិ អត្ថោ។ សេសំ មហាវិភង្គេ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពំ។ អយមេវ ហិ វិសេសោ – តត្ថ ទសាហំ បរិហារោ, ឥធ ឯកាហម្បិ នត្ថិ។ សេសំ តាទិសមេវ។

ឥទម្បិ កឋិនសមុដ្ឋានំ – កាយវាចតោ កាយវាចាចិត្តតោ ច សមុដ្ឋាតិ, អកិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

បឋមសិក្ខាបទំ។

ទុតិយនិស្សគ្គិយបាចិត្តិយសិក្ខាបទវណ្ណនា

៧៣៨. ទុតិយេ – **ទុច្ចោឡា**តិ វិរូបចោឡា; ជិណ្ណចោឡាតិ អត្ថោ។ **អបយ្យាហី**តិ អបិ អយ្យាហិ។

៧៤០. **អាទិស្ស ទិន្ន**ន្តិ សម្បត្តា ភាជេន្តូតិ វត្វាបិ ឥទំ គណស្ស ឥទំ តុម្ហាកំ ទម្មីតិ វត្វា វា ទាតុកម្យតាយ បាទមូលេ ឋបេត្វា វា ទិន្នម្បិ អាទិស្ស ទិន្នំ នាម ហោតិ។ ឯតំ សព្ពម្បិ អកាលចីវរំ។ **អយ្យាយ ទម្មី**តិ ឯវំ បដិលទ្ធំ បន យថាទានេយេវ ឧបនេតព្ពំ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។

តិសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

ទុតិយសិក្ខាបទំ។

តតិយនិស្សគ្គិយបាចិត្តិយសិក្ខាបទវណ្ណនា

៧៤៣-៥. តតិយេ – **ហន្ទា**តិ គណ្ហ។ **សយំ អច្ឆិន្ទតី**តិ ឯកំ ទត្វា ឯកំ អច្ឆិន្ទន្តិយា ឯកំ និស្សគ្គិយំ, ពហូសុ ពហូនិ។ សចេ សំហរិត្វា ឋបិតានិ ឯកតោ អច្ឆិន្ទតិ, វត្ថុគណនាយ អាបត្តិយោ។ ពន្ធិត្វា ឋបិតេសុ បន ឯកាវ អាបត្តិ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។

តិសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, ទុក្ខវេទនន្តិ។

តតិយសិក្ខាបទំ។

ចតុត្ថនិស្សគ្គិយបាចិត្តិយសិក្ខាបទវណ្ណនា

៧៤៨. ចតុត្ថេ – **កយេនា**តិ មូលេន។ **ន មេ អាវុសោ សប្បិនា អត្ថោ; តេលេន មេ អត្ថោ**តិ ឥទំ កិរ សា អាហដសប្បឹ ទត្វា តេលម្បិ អាហរិស្សតីតិ មញ្ញមានា អាហ។ **វិញ្ញាបេត្វា**តិ ជានាបេត្វា; ឥទំ នាម អាហរាតិ យាចិត្វា វា។

៧៥២. **តញ្ញេវ វិញ្ញាបេតី**តិ យំ បឋមំ វិញ្ញត្តំ តំ ថោកំ នប្បហោតិ, តស្មា បុន តញ្ញេវ វិញ្ញាបេតីតិ អត្ថោ។ **អញ្ញញ្ច វិញ្ញាបេតី**តិ សចេ បឋមំ សប្បិវិញ្ញត្តំ, យមកំ បចិតព្ពន្តិ ច វេជ្ជេន វុត្តត្តា តេលេន អត្ថោ ហោតិ, តតោ តេលេនាបិ មេ អត្ថោតិ ឯវំ អញ្ញញ្ច វិញ្ញាបេតិ។ **អានិសំសំ ទស្សេត្វា**តិ សចេ កហាបណស្ស សប្បិ អាភតំ ហោតិ,

តមិនា មូលេន ទិគុណំ តេលំ លព្ភតិ, តេនាបិ ច តទំ កិច្ចំ និប្ផជ្ជតិ, តស្មា តេលំ អាហរាតិ ឯវំ អានិសំសំ ទស្សេត្វា វិញ្ញាបេតីតិ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។

ឆសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

ចតុត្ថសិក្ខាបទំ។

បញ្ចមនិស្សគ្គិយបាចិត្តិយសិក្ខាបទវណ្ណនា

៧៥៣. បញ្ចមេ – **ន មេ សិក្ខមានេ**តិ តទំ កិរ សា កុលធីតា “អយំ អទ្ធា ឯវំ វុត្តា តទំ តេលំ បបេត្វា សប្បិម្បិ មេ អត្តនោ កុលឃរា អាហរិស្សតី”តិ មញ្ញមានា អាហ។ **ចេតាបេត្វា**តិ ជានាបេត្វា តច្ចេវ អត្ថោ។ សេសំ សព្ពត្ថ ចតុត្ថសទិសមេវាតិ។

បញ្ចមសិក្ខាបទំ។

ឆដ្ឋនិស្សគ្គិយបាចិត្តិយសិក្ខាបទវណ្ណនា

៧៥៨. ឆដ្ឋេ – **ឆន្ទក**ន្តិ “តទំ នាម ធម្មកិច្ចំ ករិស្សាម, យំ សក្កោថ; តំ ទេថា”តិ ឯវំ បរេសំ ឆន្ទញ្ច រុចិញ្ច ឧប្បាទេត្វា គហិតបរិក្ខារស្សេតំ អធិវចនំ។ **អញ្ញទត្ថិកេនា**តិ អញ្ញស្សត្ថាយ ទិន្នេន។ **អញ្ញុទ្ទិសិកេនា**តិ អញ្ញំ ឧទ្ទិសិត្វា ទិន្នេន។ **សង្ឃិកេនា**តិ សង្ឃស្ស បរិច្ចត្តេន។

៧៦២. **សេសកំ ឧបនេតី**តិ យទត្ថាយ ទិន្នោ, តំ ចេតាបេត្វា អវសេសំ អញ្ញស្សត្ថាយ ឧបនេតិ។ **សាមិកេ អបលោកេត្វា**តិ “តុម្ហេហិ ចីវរត្ថាយ ទិន្នោ, អម្ហាកញ្ច ចីវរំ អត្ថិ, តេលាទីហិ បន អត្ថោ”តិ ឯវំ អាបុច្ឆិត្វា ឧបនេតិ។ **អាបទាសូ**តិ តថារូបេសុ ឧបទ្ទវេសុ; ភិក្ខុនិយោ វិហារំ ឆឌ្ឌេត្វា បក្កមន្តិ, ឯវរូបាសុ អាបទាសុ យំ វា តំ វា ចេតាបេតុំ វដ្ដតិ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។

ឆសមុដ្ឋានំ – កិរិយាកិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

ឆដ្ឋសិក្ខាបទំ។

សត្តមនិស្សគ្គិយបាចិត្តិយសិក្ខាបទវណ្ណនា

៧៦៤. សត្តមេ – **សញ្ញាចិកេនា**តិ សយំ យាចិតកេន។ ឯតទេវេត្ថ នានាករណំ។ សេសំ ឆដ្ឋសទិសមេវាតិ។

សត្តមសិក្ខាបទំ។

អដ្ឋមនិស្សគ្គិយបាចិត្តិយសិក្ខាបទវណ្ណនា

៧៦៩. អដ្ឋមេ – **មហាជនិកេនា**តិ គណស្ស បរិច្ចត្តេន។ ឯតទេវេត្ថ នានាករណំ។

អដ្ឋមសិក្ខាបទំ។

នវមនិស្សគ្គិយបាចិត្តិយសិក្ខាបទវណ្ណនា

៧៧៤. នវមសិក្ខាបទេ – **សញ្ញាចិកេនា**តិ តទំ បទំ តតោ អធិកតរំ។

នវមសិក្ខាបទំ។

ទសមនិស្សគ្គិយបាចិត្តិយសិក្ខាបទវណ្ណនា

៧៧៨. ទសមេ – **បរិវេណំ ឧន្ទ្រិយតី**តិ បរិវេណំ វិនស្សតិ; បរិបតតីតិ អត្ថោ។ ឥទញ្ច បទំ **បុគ្គលិកេន សញ្ញាចិកេនា**តិ ឥទញ្ច ឯត្ថកមេវ នានាករណំ។ សេសំ បុព្ពសទិសមេវាតិ។

ទសមសិក្ខាបទំ។

ឯកាទសមនិស្សគ្គិយបាចិត្តិយសិក្ខាបទវណ្ណនា

៧៨៤. ឯកាទសមេ – **គរុបាវុរណ**ន្តិ សីតកាលេ បាវុរណំ។ **ចតុក្កំសបរម**ន្តិ ឯត្ថ កំសោ នាម ចតុក្កហាបណិកោ ហោតិ; តស្មា បទភាជនេ “សោឡសកហាបណគ្ឃនក”ន្តិ វុត្តំ។

ឯកាទសមសិក្ខាបទំ។

ទ្វាទសមនិស្សគ្គិយបាចិត្តិយសិក្ខាបទវណ្ណនា

៧៨៩. ទ្វាទសមេ – **លហុបាវុរណ**ន្តិ ឧណ្ហកាលេ បាវុរណំ។ សេសំ សិក្ខាបទទ្វយេបិ ឧត្តានមេវ។

ឆសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

ទ្វាទសមសិក្ខាបទំ។

ឧទ្ទិដ្ឋា ខោ អយ្យាយោ តឹស និស្សគ្គិយា បាចិត្តិយា ធម្មាតិ ឯត្ថ មហាវិភង្គេ ចីវរវគ្គតោ ធោវនញ្ច បដិគ្គហណញ្ចាតិ ទ្វេ សិក្ខាបទានិ អបនេត្វា អកាលចីវរំ កាលចីវរន្តិ អធិដ្ឋហិត្វា ភាជិតសិក្ខាបទេន ច បរិវត្តេត្វា អច្ឆិន្នចីវរេន ច បឋមវគ្គោ បូរេតព្ពោ។ បុន ឯឡកលោមវគ្គស្ស អាទិតោ សត្ត សិក្ខាបទានិ អបនេត្វា សត្ត អញ្ញទត្ថិកានិ បក្ខិបិត្វា ទុតិយវគ្គោ បូរេតព្ពោ។ តតិយវគ្គតោ បឋមបត្តំ វស្សិកសាដិកំ អារញ្ញកសិក្ខាបទន្តិ ឥមានិ តីណិ អបនេត្វា បត្តសន្និចយគរុបាវុរណលហុបាវុរណសិក្ខាបទេហិ តតិយវគ្គោ បូរេតព្ពោ។ ឥតិ ភិក្ខុនីនំ ទ្វាទស សិក្ខាបទានិ ឯកតោបញ្ញត្តានិ, អដ្ឋារស ឧភតោបញ្ញត្តានីតិ ឯវំ សព្ពេបិ បាតិមោក្ខុទ្ទេសមគ្គេន “ឧទ្ទិដ្ឋា ខោ អយ្យាយោ តឹស និស្សគ្គិយា បាចិត្តិយា ធម្មា”តិ ឯវមេត្ថ អត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ។ សេសំ វុត្តនយមេវាតិ។

សមន្តបាសាទិកាយ វិនយសំវណ្ណនាយ ភិក្ខុនីវិភង្គេ

តឹសកវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

និស្សគ្គិយកណ្ឌំ និដ្ឋិតំ។

៤. បាចិត្តិយកណ្ឌំ (ភិក្ខុនីវិភង្គវណ្ណនា)

១. លសុណវគ្គោ

១. បឋមលសុណសិក្ខាបទវណ្ណនា

តីសកានន្តរំ ធម្មា, ឆសដ្ឋិសតសង្គហា;
សង្គីតា យេ អយំ ទានិ, ហោតិ តេសម្បិ វណ្ណនា។

៧៩៣. តត្ថ លសុណវគ្គស្ស តាវ បឋមសិក្ខាបទេ – **ទ្វេ តយោ ភណ្ឌិកេ**តិ ទ្វេ វា តយោ វា បោដ្ដលិកេ; សម្បុណ្ណមិញ្ជានមេតំ អធិវចនំ។ **ន មត្តំ ជានិត្វា**តិ បមាណំ អជានិត្វា ខេត្តបាលស្ស វារេន្តស្ស ពហុំ លសុណំ ហរាបេសិ។

អញ្ញតរំ ហំសយោនិន្តិ សុវណ្ណហំសយោនឹ។ **សោ តាសំ ឯកេកន្តិ** សោ ហំសោ ជាតិស្សរោ អហោសិ, អថ បុព្ពសិនេហេន អាគន្ត្វា តាសំ ឯកេកំ បត្តំ ទេតិ, តំ តាបនតាលនច្ឆេទនក្ខមំ សុវណ្ណមេវ ហោតិ។

៧៩៥. **មាគធក**ន្តិ មគធេសុ ជាតំ។ មគធរដ្ឋេ ជាតលសុណមេវ ហិ ឥធ លសុណន្តិ អធិប្បេតំ, តម្បិ ភណ្ឌិកលសុណមេវ, ន ឯកទ្វិតិមិញ្ជកំ។ កុរុន្ទិយំ បន ជាតទេសំ អវត្វា ‘‘មាគធកំ នាម ភណ្ឌិកលសុណ’’ន្តិ វុត្តំ។ **អជ្ឈោហារេ អជ្ឈោហារេ**តិ ឯត្ថ សចេ ទ្វេ តយោ ភណ្ឌិកេ ឯកតោយេវ សង្ខាទិត្វា អជ្ឈោហរតិ, ឯកំ បាចិត្តិយំ។ ភិន្ទិត្វា ឯកេកំ មិញ្ជំ ខាទន្តិយា បន បយោគគណនាយ បាចិត្តិយានីតិ។

៧៩៧. **បលណ្ឌុកា**ទីនំ វណ្ណេន វា មិញ្ជាយ វា នានត្តំ វេទិតព្វំ – វណ្ណេន តាវ បលណ្ឌុកោ បណ្ឌុវណ្ណោ ហោតិ។ ភញ្ជនកោ លោហិតវណ្ណោ។ ហរិតកោ ហរិតបណ្ណវណ្ណោ។ មិញ្ជាយ បន បលណ្ឌុកស្ស ឯកា មិញ្ជា ហោតិ, ភញ្ជនកស្ស ទ្វេ, ហរិតកស្ស តិស្សោ។ ចាបលសុណោ អមិញ្ជកោ, អង្កុរមត្តមេវ ហិ តស្ស ហោតិ។ មហាបច្ចរិយាទីសុ បន ‘‘បលណ្ឌុកស្ស តីណិ មិញ្ជានិ, ភញ្ជនកស្ស ទ្វេ, ហរិតកស្ស ឯក’’ន្តិ វុត្តំ ។ ឯតេ បលណ្ឌុកាទយោ សភាវេនេវ វដ្ដន្តិ។ សូបសម្បាកាទីសុ បន មាគធកម្បិ វដ្ដតិ។ តញ្ហិ បច្ចមានេសុ មុគ្គសូបាទីសុ វា មច្ឆមំសវិកតិយា វា តេលាទីសុ វា ពទរសាឡវាទីសុ វា អម្ពិលសាកាទីសុ វា ឧត្តរិភង្គេសុ វា យត្ថ កត្ថចិ អន្តមសោ យាគុភត្តេបិ បក្ខិបិតុំ វដ្ដតិ។ សេសមេត្ថ ឧត្តានមេវ។

ឯឡកលោមសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

លសុណសិក្ខាបទំ បឋមំ។

២. ទុតិយសិក្ខាបទវណ្ណនា

៧៩៩. ទុតិយេ – **សម្ពាធេ**តិ បដិច្ឆន្នោកាសេ។ តស្ស វិភាគទស្សនត្ថំ បន ‘‘ឧភោ ឧបកច្ឆកា មុត្តករណ’’ន្តិ វុត្តំ។ **ឯកម្បិ លោម**ន្តិ កត្តរិយា វា សណ្ឌាសកេន វា ខុរេន វា យេន កេនចិ ឯកបយោគេន វា នានាបយោគេន វា ឯកំ វា ពហូនិ វា សំហរាបេន្តិយា បយោគគណនាយ បាចិត្តិយានិ, ន លោមគណនាយ។

៨០១. **អាពាធបច្ចយា**តិ កណ្ឌុកច្ឆុអាទិអាពាធបច្ចយា សំហរាបេន្តិយា អនាបត្តិ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។ ចតុសមុដ្ឋានំ – កាយតោ កាយវាចតោ កាយចិត្តតោ កាយវាចាចិត្តតោ ច សមុដ្ឋាតិ, កិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

ទុតិយសិក្ខាបទំ។

៣. តតិយសិក្ខាបទវណ្ណនា

៨០៣-៤. តតិយេ – **តលឃាតកេ**តិ មុត្តករណតលឃាតនេ។ **អន្តមសោ ឧប្បលបត្តេនាបី**តិ ឯត្ថ បត្តំ តាវ មហន្តំ, កេសរេនាបិ បហារំ ទេន្តិយា អាបត្តិយេវ។

៨០៥. **អាពាធបច្ចយា**តិ គណ្ឌំ វា វណំ វា បហរិតុំ វដ្ដតិ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។ បឋមបារាជិកសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

តតិយសិក្ខាបទំ។

៤. ចតុត្ថសិក្ខាបទវណ្ណនា

៨០៦. ចតុត្ថេ – **បុរាណរាជោរោធា**តិ បុរាណេ គិហិភាវេ រញ្ញោ ឱរោធា។ **ចិរាចិរំ គច្ឆតី**តិ ចិរេន ចិរេន គច្ឆតិ។ **ធារេថា**តិ សក្កោថ។ **កស្សិទំ កម្ម**ន្តិ វុត្តេ អនារោចិតេបិ ឯតា មយិ អាសង្កំ ករិស្សន្តីតិ មញ្ញមានា ឯវមាហ – ‘‘មយ្ហិទំ កម្ម’’ន្តិ។

៨០៧. **ជតុមដ្ឋកេ**តិ ជតុនា កតេ មដ្ឋទណ្ឌកេ។ វត្ថុវសេនេវេតំ វុត្តំ, យំកិញ្ចិ បន ទណ្ឌកំ បវេសេន្តិយា អាបត្តិយេវ។ តេនាហ – ‘‘អន្តមសោ ឧប្បលបត្តម្បិ មុត្តករណំ បវេសេតី’’តិ។ ឯតម្បិ ច អតិមហន្តំ, កេសរមត្តម្បិ បន បវេសេន្តិយា អាបត្តិ ឯវ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។ សមុដ្ឋានាទីនិ តលឃាតកេ វុត្តសទិសានេវាតិ។

ចតុត្ថសិក្ខាបទំ។

៥. បញ្ចមសិក្ខាបទវណ្ណនា

៨១០. បញ្ចមេ – **អតិគម្ភីរំ ឧទកសុទ្ធិកំ អាទិយន្តី**តិ អតិអន្តោ បវេសេត្វា ឧទកេន ធោវនំ កុរុមានា។

៨១២. **កេសគ្គមត្តម្បិ អតិក្កាមេតី**តិ វិត្ថារតោ តតិយំ វា ចតុត្ថំ វា អង្គុលំ គម្ភីរតោ ទ្វិន្នំ បព្ពានំ ឧបរិ កេសគ្គមត្តម្បិ បវេសេន្តិយា បាចិត្តិយន្តិ អត្ថោ។ វុត្តញ្ហេតំ មហាបច្ចរិយំ – ‘‘ឯកិស្សា អង្គុលិយា តីណិ បព្ពានិ អាទាតុំ ន លភតិ, តិណ្ណំ វា ចតុន្នំ វា ឯកេកម្បិ បព្ពំ អាទាតុំ ន លភតី’’តិ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។ សមុដ្ឋានាទីនិបិ តលឃាតកេ វុត្តសទិសានេវាតិ។

បញ្ចមសិក្ខាបទំ។

៦. ឆដ្ឋសិក្ខាបទវណ្ណនា

៨១៥. ឆដ្ឋេ – **ភត្តវិស្សគ្គ**ន្តិ ភត្តកិច្ចំ។ **បានីយេន ច វិធូបនេន ច ឧបតិដ្ឋិត្វា**តិ ឯកេន ហត្ថេន បានីយថាលកំ ឯកេន ពីជនឹ គហេត្វា ពីជមានា សមីបេ ឋត្វាតិ អត្ថោ។ **អច្ចាវទតី**តិ បុព្ពេបិ តុម្ហេ ឯវំ ភុញ្ជថ, អហំ ឯវំ ឧបដ្ឋានំ ករោមី’’តិ បព្ពជិតចារិត្តំ អតិក្កមិត្វា គេហស្សិតកថំ កថេតីតិ អត្ថោ។

៨១៧. **យំកិញ្ចិ បានីយ**ន្តិ សុទ្ធឧទកំ វា ហោតុ, តក្កទធិមត្ថុរសខីរាទីនំ វា អញ្ញតរំ។ **យា កាចិ ពីជនី**តិ អន្តមសោ ចីវរកណ្ណោបិ។ **ហត្ថបាសេ តិដ្ឋតិ អាបត្តិ បាចិត្តិយស្សា**តិ ឥធ ឋានបច្ចយាវ បាចិត្តិយំ វុត្តំ។ បហារបច្ចយា បន ខន្ធកេ ទុក្កដំ បញ្ញត្តំ។

៨១៨. **ទេតិ ទាបេតី**តិ បានីយំ វា សូបាទឹ វា ឥមំ បិវថ, ឥមិនា ភុញ្ជថាតិ ទេតិ; តាលវណ្ដំ ឥមិនា ពីជន្តា ភុញ្ជថាតិ ទេតិ; អញ្ញេន វា ឧភយម្បិ ទាបេតិ, អនាបត្តិ។ **អនុបសម្បន្នំ អាណាបេតី**តិ ឧបតិដ្ឋនត្ថំ សាមណេរិំ អាណាបេតិ, អនាបត្តិ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។

ឯឡកលោមសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

ឆដ្ឋសិក្ខាបទំ។

៧. សត្តមសិក្ខាបទវណ្ណនា

៨២២. សត្តមេ – **ភុញ្ជិស្សាមីតិ បដិគ្គណ្ហាតិ អាបត្តិ ទុក្កដស្សា**តិ ឥទំ បយោគទុក្កដំ នាម, តស្មា ន កេវលំ បដិគ្គហណេយេវ ហោតិ, បដិគ្គហេត្វា បន អរញ្ញតោ អាហរណេបិ សុក្ខាបនេបិ វទ្ទលិទិវសេ ភជ្ជនត្ថាយ ឧទ្ធនសជ្ជនេបិ កបល្លសជ្ជនេបិ ទព្ពិសជ្ជនេបិ ទារូនិ អាទាយ អគ្គិករណេបិ កបល្លម្ហិ ធញ្ញបក្ខិបនេបិ ទព្ពិយា

សង្ឃដ្ដនេសុបិ កោដ្ដនត្ថំ ឧទុក្ខលមុសលាទិសជ្ជនេសុបិ កោដ្ដនបច្ចោជនធោវនាទីសុបិ យាវ មុខេ ឋបេត្វា អជ្ឈោហរណត្ថំ ទន្តេហិ សង្ខាទតិ, តាវ សព្ពបយោគេសុ ទុក្កដានិ, អជ្ឈោហរណកាលេ បន អជ្ឈោហរណគណនាយ បាចិត្តិយានិ។ ឯត្ថ ច វិញ្ញត្តិ ចេវ ភោជនញ្ច បមាណំ។ តស្មា សយំ វិញ្ញាបេត្វា អញ្ញាយ ភជ្ជនកោដ្ដនបចនានិ ការាបេត្វា ភុញ្ជន្តិយាបិ អាបត្តិ។ អញ្ញាយ វិញ្ញាបេត្វា សយំ ភជ្ជនាទីនិ កត្វា ភុញ្ជន្តិយាបិ អាបត្តិ។ មហាបច្ចរិយំ បន វុត្តំ – “ឥទំ អាមកធញ្ញំ នាម មាតរម្បិ វិញ្ញាបេត្វា ភុញ្ជន្តិយា បាចិត្តិយមេវ, អវិញ្ញត្តិយា លទ្ធំ សយំ ភជ្ជនាទីនិ កត្វា វា ការាបេត្វា វា ភុញ្ជន្តិយា ទុក្កដំ។ អញ្ញាយ វិញ្ញត្តិយា លទ្ធំ សយំ វា ភជ្ជនាទីនិ កត្វា តាយ វា ការាបេត្វា អញ្ញាយ វា ការាបេត្វា ភុញ្ជន្តិយាបិ ទុក្កដមេវា”តិ។ បុនបិ វុត្តំ “អញ្ញាយ វិញ្ញត្តិយា លទ្ធំ, សយំ ភជ្ជនាទីនិ កត្វា ភុញ្ជន្តិយា បាចិត្តិយមេវ។ ភជ្ជនាទីនិ ការាបេត្វា ភុញ្ជន្តិយា បន ទុក្កដ”ន្តិ។ តំ បុព្ពាបរវិរុទ្ធំ ហោតិ, ន ហិ ភជ្ជនាទីនំ ករណេ វា ការាបនេ វា វិសេសោ អត្ថិ។ មហាអដ្ឋកថាយំ បន “អញ្ញាយ វិញ្ញត្តំ ភុញ្ជន្តិយា ទុក្កដ”ន្តិ អវិសេសេន វុត្តំ។

៨២៣. **អាពាធបច្ចយា**តិ សេទកម្មាទីនំ អត្ថាយ ធញ្ញវិញ្ញត្តិយា អនាបត្តិ។ “អវិញ្ញត្តិយា លព្ភមានំ បន នវកម្មត្ថាយ សម្បដិច្ឆិតុំ វដ្ដតី”តិ មហាបច្ចរិយំ វុត្តំ។ **អបរណ្ណំ វិញ្ញាបេតី**តិ ឋបេត្វា សត្ត ធញ្ញានិ មុគ្គមាសាទីំ វា លាពុកុម្ភណ្ឌាទីំ វា អញ្ញំ យំកិញ្ចិ ញាតកបវារិតដ្ឋានេ វិញ្ញាបេន្តិយា អនាបត្តិ។ អាមកធញ្ញំ បន ញាតកបវារិតដ្ឋានេ ន វដ្ដតិ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។

ចតុសមុដ្ឋានំ – កាយតោ កាយវាចតោ កាយចិត្តតោ កាយវាចាចិត្តតោ ច សមុដ្ឋាតិ, កិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

សត្តមសិក្ខាបទំ។

៨. អដ្ឋមសិក្ខាបទវណ្ណនា

៨២៤. អដ្ឋមេ – និព្ពិដ្ឋោ រាជភដោ រញ្ញោ ភតិ កេណិ ឯតេនាតិ **និព្ពិដ្ឋរាជភដោ,** ឯកំ ឋានន្តរំ កេណិយា គហេត្វា តតោ លទ្ធឧទយោតិ អត្ថោ។ **តញ្ញេវ ភដបថំ យាចិស្សាមី**តិ រញ្ញោ កេណី ទត្វា បុន តំយេវ ឋានន្តរំ យាចិស្សាមីតិ ចិន្តេន្តោ។ **បរិភាសី**តិ តា ភិក្ខុនិយោ “មា បុន ឯវំករិត្ថា”តិ សន្តជ្ជេសិ។

៨២៦. **សយំ ឆឌ្ឌេតី**តិ ចត្តារិបិ វត្ថូនិ ឯកបយោគេន ឆឌ្ឌេន្តិយា ឯកាវ អាបត្តិ, បាដេក្កំ ឆឌ្ឌេន្តិយា វត្ថុគណនាយ អាបត្តិយោ។ អាណត្តិយម្បិ ឯសេវ នយោ។ ទន្តកដ្ឋឆឌ្ឌនេបិ ភិក្ខុនិយា បាចិត្តិយមេវ។ ភិក្ខុស្ស សព្ពត្ថ ទុក្កដំ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។

ឆសមុដ្ឋានំ – កិរិយាកិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

អដ្ឋមសិក្ខាបទំ។

៩. នវមសិក្ខាបទវណ្ណនា

៨៣០-២. នវមេ – **យំ មនុស្សានំ ឧបភោគបរិភោគំ រោបិម**ន្តិ ខេត្តំ វា ហោតុ នាឡិកេរាទិអារាមោ វា, យត្ថ កត្ថចិ រោបិមហរិតដ្ឋានេ ឯតានិ វត្ថូនិ ឆឌ្ឌេន្តិយា បុរិមនយេនេវ អាបត្តិភេទោ វេទិតព្វោ។ ខេត្តេ វា អារាមេ វា និសីទិត្វា ភុញ្ជមានា ឧច្ឆុអាទីនិ វា ខាទន្តី; គច្ឆមានា ឧច្ឆិដ្ឋោទកចលកាទីនិ ហរិតដ្ឋានេ ឆឌ្ឌេតិ, អន្តមសោ ឧទកំ បិវិត្វា មត្ថកច្ឆិន្ននាឡិកេរម្បិ ឆឌ្ឌេតិ, បាចិត្តិយមេវ។ ភិក្ខុនោ ទុក្កដំ។ កសិតដ្ឋានេ បន និក្ខិត្តពីជេ យាវ អង្កុរំ ន ឧដ្ឋហតិ, តាវ សព្ពេសំ ទុក្កដំ ។ អនិក្ខិត្តពីជេសុ ខេត្តកោណាទីសុ វា អសញ្ជាតរោបិមេសុ ខេត្តមរិយាទាទីសុ វា ឆឌ្ឌេតុំ វដ្ដតិ។ មនុស្សានំ កចវរឆឌ្ឌនដ្ឋានេបិ វដ្ដតិ។ **ឆឌ្ឌិតខេត្តេ**តិ មនុស្សេសុ សស្សំ ឧទ្ធរិត្វា គតេសុ ឆឌ្ឌិតខេត្តំ នាម ហោតិ, តត្ថ វដ្ដតិ។ យត្ថ បន លាយិតម្បិ បុព្ពណ្ណាទិ បុន ឧដ្ឋហិស្សតីតិ រក្ខន្តិ, តត្ថ យថាវត្ថុកមេវ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។ ឆសមុដ្ឋានំ – កិរិយាកិរិយំ…បេ.… តិវេទនន្តិ។

នវមសិក្ខាបទំ។

១០. ទសមសិក្ខាបទវណ្ណនា

៨៣៥. ទសមេ – **យំកិញ្ចិ នច្ចន្តិ** នដាទយោ វា នច្ចន្តុ សោណ្ឌា វា, អន្តមសោ មោរសុវមក្កដាទយោបិ, សព្ពម្បេតំ នច្ចមេវ។ **យំកិញ្ចិ គីតន្តិ** យំកិញ្ចិ នដាទីនំ វា គីតំ ហោតុ, អរិយានំ បរិនិព្ពានកាលេ រតនត្តយគុណូបសំហិតំ សាធុកីឡិតគីតំ វា អសំយតភិក្ខូនំ ធម្មភាណកគីតំ វា, សព្ពម្បេតំ គីតមេវ។ **យំកិញ្ចិ វាទិតន្តិ** តន្តិពទ្ធាទិវាទនីយភណ្ឌវាទិតំ វា ហោតុ, កុដភេរិវាទិតំ វា, អន្តមសោ ឧទកភេរិវាទិតម្បិ, សព្ពម្បេតំ វាទិតមេវ។

៨៣៦. **ទស្សនាយ គច្ឆតិ អាបត្តិ ទុក្កដស្សាតិ** បទវារគណនាយ អាបត្តិ ទុក្កដស្ស។ **យត្ថ ឋិតា បស្សតិ វា សុណាតិ វាតិ** ឯកបយោគេន ឱលោកេន្តី បស្សតិ, តេសំយេវ គីតវាទិតំ សុណាតិ, ឯកមេវ បាចិត្តិយំ។ សចេ បន ឯកំ ទិសំ ឱលោកេត្វា នច្ចំ បស្សតិ, បុន អញ្ញតោ ឱលោកេត្វា គាយន្តេ បស្សតិ អញ្ញតោ វាទេន្តេ, បាដេក្កា អាបត្តិយោ។ ភិក្ខុនី សយម្បិ នច្ចិតុំ វា គាយិតុំ វា វាទិតុំ វា ន លភតិ, អញ្ញេ “នច្ច, គាយ, វាទេហី”តិ វត្តុម្បិ ន លភតិ។ “ចេតិយស្ស ឧបហារំ ទេថ, ឧបាសកា”តិ វត្តុម្បិ “តុម្ហាកំ ចេតិយស្ស ឧបដ្ឋានំ ករោមា”តិ វុត្តេ “សាធូ”តិ សម្បដិច្ឆិតុម្បិ ន លភតិ។ សព្ពត្ថ បាចិត្តិយន្តិ សព្ពអដ្ឋកថាសុ វុត្តំ។ ភិក្ខុនោ ទុក្កដំ។ “តុម្ហាកំ ចេតិយស្ស ឧបដ្ឋានំ ករោមា”តិ វុត្តេ បន “ឧបដ្ឋានករណំ នាម សុន្ទរ”ន្តិ វត្តុំ វដ្ដតិ។

៨៣៧. **អារាមេ ឋិតាតិ** អារាមេ ឋត្វា អន្តោរារាមេ វា ពហិអារាមេ វា នច្ចាទីនិ បស្សតិ វា សុណាតិ វា, អនាបត្តិ។ **សតិ ករណីយេតិ** សលាកភត្តាទីនំ វា អត្ថាយ អញ្ញេន វា កេនចិ ករណីយេន គន្ត្វា គតដ្ឋានេ បស្សតិ វា សុណាតិ វា, អនាបត្តិ។ **អាបទាសូតិ** តាទិសេន ឧបទ្ទវេន ឧបទ្ទុតា សមជ្ជដ្ឋានំ បវិសតិ, ឯវំ បវិសិត្វា បស្សន្តិយា វា សុណន្តិយា វា អនាបត្តិ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។

ឯឡកលោមសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

ទសមសិក្ខាបទំ។

លសុណវគ្គោ បឋមោ។

២. អន្ធការវគ្គោ

១. បឋមសិក្ខាបទវណ្ណនា

៨៣៩. អន្ធការវគ្គស្ស បឋមសិក្ខាបទេ – **អប្បទីបេតិ** បទីបចន្ទសូរិយអគ្គីសុ ឯកេនាបិ អនោភាសិតេ។ តេនេវស្ស បទភាជនេ “អនាលោកេ”តិ វុត្តំ។ **សល្លបេយ្យ វាតិ** គេហស្សិតកថំ កថេយ្យ។

៨៤១. **អរហោបេក្ខា អញ្ញវិហិតាតិ** ន រហោអស្សាទាបេក្ខា រហោអស្សាទតោ អញ្ញវិហិតាវ ហុត្វា ញាតី វា បុច្ឆតិ, ទានេ វា បូជាយ វា មន្តេតិ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។ ថេយ្យសត្ថសមុដ្ឋានំ – កាយចិត្តតោ កាយវាចាចិត្តតោ ច សមុដ្ឋាតិ, កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, ទ្វិវេទនន្តិ។

បឋមសិក្ខាបទំ។

២. ទុតិយសិក្ខាបទវណ្ណនា

៨៤២. ទុតិយេ – **បដិច្ឆន្នេ ឱកាសេតិ** ឥទមេវ នានំ។ សេសំ សព្ពំ បុរិមសទិសមេវាតិ។

ទុតិយសិក្ខាបទំ។

៣. តតិយសិក្ខាបទវណ្ណនា

៨៤៦. តតិយេ – **អជ្ឈោកាសេតិ** នានំ, សេសំ សព្ពំ តាទិសមេវាតិ។

តតិយសិក្ខាបទំ។

៤. ចតុត្ថសិក្ខាបទវណ្ណនា

៨៥០-៣. ចតុត្ថេ – **និកណ្ណិកន្តិ** កណ្ណមូលំ វុច្ចតិ; កណ្ណមូលេ ជប្បេយ្យាតិ វុត្តំ ហោតិ។ **សតិ ករណីយេតិ** សលាកភត្តាទីនំ អាហរណត្ថាយ វិហារេ វា ទុន្និក្ខិត្តំ បដិសាមនត្ថាយ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។ សមុដ្ឋានាទីនិ បុរិមសទិសានេវាតិ។

ចតុត្ថសិក្ខាបទំ។

៥. បញ្ចមសិក្ខាបទវណ្ណនា

៨៥៤. បញ្ចមេ – **យាវំ សោធេន្តា**តិ តេសំ កិរ ឯកទេហោសិ – “ថេរិយា កោចិ កាយិកវាចសិកោ វីតិក្កមោ ន ទិស្សតិ, យាវម្បិ តាវ សោធេមា”តិ, តតោ យាវំ សោធេន្តា នំ អទ្ទសំសុ។

៨៥៦. **អនោវស្សកំ អតិក្កាមេន្តិយា**តិ បឋមំ បាទំ អតិក្កាមេន្តិយា ទុក្កដំ, ទុតិយំ អតិក្កាមេន្តិយា បាចិត្តិយំ, ឧបចារាតិក្កមេ ឯសេវ នយោ។

៨៥៨. **គិលានាយា**តិ យា តាទិសេន គេលញ្ញេន អាបុច្ឆិតុំ ន សក្កោតិ។ **អាបទាសូ**តិ យរេ អគ្គិ វា ឧដ្ឋិតោ ហោតិ, ចោរា វា; ឯវរូបេ ឧបទ្ទវេ អនាបុច្ឆា បក្កមតិ, អនាបត្តិ។ សេសមេត្ថ ឧត្តានមេវ។

កឋិនសមុដ្ឋានំ – កាយវាចតោ កាយវាចាចិត្តតោ ច សមុដ្ឋាតិ, កិរិយាកិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

បញ្ចមសិក្ខាបទំ។

៦. ឆដ្ឋសិក្ខាបទវណ្ណនា

៨៦០. ឆដ្ឋេ – **អភិនិសីទេយ្យា**តិ និសីទេយ្យ។ និសីទិត្វា គច្ឆន្តិយា ឯកា អាបត្តិ, អនិសីទិត្វា និបជ្ជិត្វា គច្ឆន្តិយា ឯកា, និសីទិត្វា និបជ្ជិត្វា គច្ឆន្តិយា ទ្វេ។

៨៦៣. **ធុវបញ្ញត្តេ**តិ ភិក្ខុនីនំ អត្ថាយ និច្ចបញ្ញត្តេ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។ កឋិនសមុដ្ឋានំ...បេ.... តិវេទនន្តិ។

ឆដ្ឋសិក្ខាបទំ។

៧. សត្តមសិក្ខាបទវណ្ណនា

៨៦៤. សត្តមេបិ – សព្ពំ ឆដ្ឋេ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពំ។

សត្តមសិក្ខាបទំ។

៨. អដ្ឋមសិក្ខាបទវណ្ណនា

៨៦៩. អដ្ឋមេ – សព្ពំ ឧត្តានមេវ។ តិសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ អកុសលចិត្តំ, ទុក្ខវេទនន្តិ។

អដ្ឋមសិក្ខាបទំ។

៩. នវមសិក្ខាបទវណ្ណនា

៨៧៥. នវមេ – **អភិសបេយ្យា**តិ សបថំ ករេយ្យ។ **និរយេន អភិសបតិ** នាម “និរយេ និព្ពត្តាមិ, អវីចិម្ហិ និព្ពត្តាមិ, និរយេ និព្ពត្តតុ, អវីចិម្ហិ និព្ពត្តតូ”តិ ឯវមាទិនា នយេន អក្កោសតិ។ **ព្រហ្មចរិយេន អភិសបតិ** នាម “គិហិនី ហោមិ, ឱទាតវត្ថា ហោមិ, បរិព្ពាជិកា ហោមិ, ឥតរា វា ឯទិសា ហោតូ”តិ ឯវមាទិនា នយេន

អក្កោសតិ; វាចាយ វាចាយ បាចិត្តិយំ។ បបេត្វា បន និរយញ្ច ព្រហ្មចរិយញ្ច “សុនខី សូករី កាណា កុណី”តិអាទិនា នយេន អក្កោសន្តិយា វាចាយ វាចាយ ទុក្កដំ។

៨៧៨. **អត្តុបុរក្ខារាយា**តិ អឌ្ឍកថំ កថេន្តិយា។ **ធម្មបុរក្ខារាយា**តិ បាឡឹ វាចេន្តិយា។ **អនុសាសនិបុរក្ខារាយា**តិ “ឥទានិបិ ត្វំ ឯទិសា, សាធុ វិរមស្សុ, នោ ចេ វិរមសិ, អទ្ធា បុន ឯវរូបានិ កម្មានិ កត្វា និរយេ ឧប្បជ្ជិស្សសិ, តិរច្ឆានយោនិយា ឧប្បជ្ជិស្សសី”តិ ឯវំ អនុសាសនិយំ ឋត្វា វទន្តិយា អនាបត្តិ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។

តិសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, ទុក្ខវេទនន្តិ។

នវមសិក្ខាបទំ។

១០. ទសមសិក្ខាបទវណ្ណនា

៨៧៩. ទសមេ – សព្ពំ ឧត្តានមេវ។ ធុរនិក្ខេបសមុដ្ឋានំ – កាយវាចាចិត្តតោ សមុដ្ឋាតិ, កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, អកុសលកម្មំ, ទុក្ខវេទនន្តិ។

ទសមសិក្ខាបទំ។

អន្ធការវគ្គោ ទុតិយោ។

៣. នគ្គវគ្គោ

១. បឋមសិក្ខាបទវណ្ណនា

៨៨៣-៦. នគ្គវគ្គស្ស បឋមសិក្ខាបទេ – **ព្រហ្មចរិយំ ចិណ្ណេនា**តិ ព្រហ្មចរិយេន ចិណ្ណេន; អថ វា ព្រហ្មចរិយស្ស ចរណេនាតិ; ឯវំ ករណត្ថេ វា សាមិអត្ថេ វា ឧបយោគវចនំ វេទិតព្ពំ។ **អច្ឆិន្នចីវរិកាយា**តិ ឥទំ ឧទកសាដិកំ សន្ធាយ វុត្តំ, ន អញ្ញំ ចីវរំ។ តស្មា ឧទកសាដិកាយ អច្ឆិន្នាយ វា នដ្ឋាយ វា នគ្គាយ ន្ហាយន្តិយា អនាបត្តិ។ សចេបិ ឧទកសាដិកចីវរំ មហគ្ឃំ ហោតិ, ន សក្កា និវាសេត្វា ពហិ គន្តុំ, ឯវម្បិ នគ្គាយ ន្ហាយិតុំ វដ្តតិ។ សេសមេត្ថ ឧត្តានមេវ។

ឯឡកលោមសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

បឋមសិក្ខាបទំ។

២. ទុតិយសិក្ខាបទវណ្ណនា

៨៨៧. ទុតិយេ – សព្ពំ ឧត្តានមេវ។ ឆសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

ទុតិយសិក្ខាបទំ។

៣. តតិយសិក្ខាបទវណ្ណនា

៨៩៣-៤. តតិយេ – **អនន្តរាយិកិនី**តិ ទសសុ អន្តរាយេសុ ឯកេនបិ អន្តរាយេន អនន្តរាយា។ **ធុរំ និក្ខិត្តមត្តេ**តិ ធុរំ និក្ខិបិត្វា សចេបិ បច្ឆា សិព្ពតិ, អាបត្តិយេវាតិ អត្ថោ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។

ធុរនិក្ខេបសមុដ្ឋានំ – អកិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, ទុក្ខវេទនន្តិ។

តតិយសិក្ខាបទំ។

៤. ចតុត្ថសិក្ខាបទវណ្ណនា

៨៩៨-៩. ចតុត្ថេ – បញ្ច អហានិ បញ្ចាហំ, បញ្ចាហមេវ **បញ្ចាហិកំ**។ សង្ឃាដីនំ ចារោ **សង្ឃាដិចារោ;** បរិភោគវសេន វា ឱតាបនវសេន វា សង្ឃដិតង្ខេន សង្ឃាដីតិ លទ្ធនាមានំ បញ្ចន្នំ ចីវរានំ បរិវត្តនន្តិ អត្ថោ។ តស្មាយេវ បទភាជនេ “បញ្ចមំ ទិវសំ បញ្ច ចីវរានី”តិអាទិមាហ។ **អាបត្តិ បាចិត្តិយស្សា**តិ ឯត្ថ ច ឯកស្មិំ ចីវរេ ឯកា អាបត្តិ; បញ្ចសុ បញ្ច។

៩០០. **អាបទាសូ**តិ មហគ្ឃំ ចីវរំ, ន សក្កា ហោតិ ចោរភយាទីសុ បរិភុញ្ជិតុំ; ឯវរូបេ ឧបទ្ទវេ អនាបត្តិ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។ កឋិនសមុដ្ឋានំ – អកិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

ចតុត្ថសិក្ខាបទំ។

៥. បញ្ចមសិក្ខាបទវណ្ណនា

៩០៣. បញ្ចមេ – **ចីវរសង្កមនីយ**ន្តិ សង្កមេតព្ពំ ចីវរំ; អញ្ញិស្សា សន្តកំ អនាបុច្ឆា គហិតំ បុន បដិទាតព្ព ចីវរន្តិ អត្ថោ។

៩០៦. **អាបទាសូ**តិ សចេ អបារុតំ វា អនិវត្ថំ វា ចោរា ហរន្តិ, ឯវរូបាសុ អាបទាសុ ធារេន្តិយា អនាបត្តិ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។ កឋិនសមុដ្ឋានំ – កិរិយាកិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

បញ្ចមសិក្ខាបទំ។

៦. ឆដ្ឋសិក្ខាបទវណ្ណនា

៩០៩-១០. ឆដ្ឋេ – **អញ្ញំ បរិក្ខារ**ន្តិ យំកិញ្ចិ ថាលកាទីនំ វា សប្បិតេលាទីនំ វា អញ្ញតរំ។ **អានិសំស**ន្តិ “កិត្តកំ អគ្ឃនកំ ទាតុកាមត្ថា”តិ បុច្ឆតិ, “ឯត្តកំ នាមា”តិ វទន្តិ, “អាគមេថ តាវ, ឥទានិ វត្ថំ មហគ្ឃំ, កតិបាហេន កប្បាសេ អាគតេ សមគ្ឃំ ភវិស្សតី”តិ ឯវំ វត្វា និវារេន្តិយា អនាបត្តិ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។

តិសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

ឆដ្ឋសិក្ខាបទំ។

៧. សត្តមសិក្ខាបទវណ្ណនា

៩១១. សត្តមេ – **បក្កមីសូ**តិ អញ្ញាសម្បិ អាគមនំ អាគមេន្តី “អទ្ធា អម្ហាកម្បិ អាគមេស្សតី”តិ តត្ថ តត្ថ អគមំសុ។ **បដិពាហេយ្យា**តិ បដិសេធេយ្យ។

៩១៥. **អានិសំស**ន្តិ “ឯកិស្សា ឯកំ សាដកំ នប្បហោតិ, អាគមេថ តាវ, កតិបាហេន ឧប្បជ្ជិស្សតិ, តតោ ភាជេស្សាមី”តិ ឯវំ អានិសំសំ ទស្សេត្វា បដិពាហន្តិយា អនាបត្តិ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។

តិសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

សត្តមសិក្ខាបទំ។

៨. អដ្ឋមសិក្ខាបទវណ្ណនា

៩១៦-៨. អដ្ឋមេ – **នដា** នាម យេ នាដកំ នាដេន្តិ។ **នដកា** នាម យេ នច្ចន្តិ។ **លង្ឃកា** នាម យេ វំសវរត្តាទីសុ លង្ឃនកម្មំ ករោន្តិ។ **សោកជ្ឈាយិកា** នាម មាយាការា។ **កុម្ភថូណិកា** នាម ឃដកេន កីឡនកា;

ពិម្ពិសកវាទកាតិបិ វទន្តិ។ **ទេតិ អាបត្តិ បាចិត្តិយស្សា**តិ ឯត្ថ ចីវរគណនាយ អាបត្តិយោ វេទិតព្ពា។ សេសំ ឧត្តានមេវ។

ឆសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

អដ្ឋមសិក្ខាបទំ។

៩. នវមសិក្ខាបទវណ្ណនា

៩២១-៤. នវមេ – **ទុព្ពលចីវរបច្ចាសាយាតិ** ទុព្ពលាយ ចីវរបច្ចាសាយ។ **អានិសំសន្តិ** កិញ្ចាបិ “ន មយំ អយ្យេ សក្កោមា”តិ វទន្តិ, “ឥទានិ បន តេសំ កប្បាសោ អាគមិស្សតិ , សទ្ធោ បសន្នោ បុរិសោ អាគមិស្សតិ, អទ្ធា ទស្សតី”តិ ឯវំ អានិសំសំ ទស្សេត្វា និវារេន្តិយា អនាបត្តិ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។

តិសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

នវមសិក្ខាបទំ។

១០. ទសមសិក្ខាបទវណ្ណនា

៩២៧. ទសមេ – **កឋិនុទ្ធារំ ន ទស្សន្តី**តិ កីទិសោ កឋិនុទ្ធារោ ទាតព្ពោ, កីទិសោ ន ទាតព្ពោតិ? យស្ស អត្ថារមូលកោ អានិសំសោ មហា, ឧព្ភារមូលកោ អប្បោ, ឯវរូបោ ន ទាតព្ពោ។ យស្ស បន អត្ថារមូលកោ អានិសំសោ អប្បោ, ឧព្ភារមូលកោ មហា, ឯវរូបោ ទាតព្ពោ។ សមានិសំសោបិ សទ្ធាបរិបាលនត្ថំ ទាតព្ពោវ។

៩៣១. **អានិសំសន្តិ** ភិក្ខុនិសង្ឃោ ជិណ្ណចីវរោ, កឋិនានិសំសមូលកោ មហាលាភោតិ ឯវរូបំ អានិសំសំ ទស្សេត្វា បដិពាហន្តិយា អនាបត្តិ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។

តិសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

ទសមសិក្ខាបទំ។

នគ្គវគ្គោ តតិយោ។

៤. តុវដ្ដវគ្គោ

១. បឋមសិក្ខាបទវណ្ណនា

៩៣៣. តុវដ្ដវគ្គស្ស បឋមសិក្ខាបទេ – **តុវដ្ដេយ្យុន្តិ** និបជ្ជេយ្យុំ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។ ឯឡកលោមសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

បឋមសិក្ខាបទំ។

២. ទុតិយសិក្ខាបទវណ្ណនា

៩៣៧. ទុតិយេ – ឯកំ អត្ថរណញ្ចេវ បាវុរណញ្ច ឯតាសន្តិ **ឯកត្ថរណបាវុរណា;** សំហារិមានំ បាវារត្ថរណកដសារកាទីនំ ឯកំ អន្តំ អត្ថរិត្វា ឯកំ បារុបិត្វា តុវដ្ដេន្តីនមេតំ អធិវចនំ។

៩៤០. **វវត្ថានំ ទស្សេត្វា**តិ មជ្ឈេ កាសាវំ វា កត្តរយដ្ឋឹ វា អន្តមសោ កាយពន្ធនម្បិ ឋបេត្វា និបជ្ជន្តីនំ អនាបត្តីតិ អត្ថោ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។ ឯឡកលោមសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

ទុតិយសិក្ខាបទំ។

៣. តតិយសិក្ខាបទវណ្ណនា

៨៤១. តតិយេ – **ឧឡារសម្ភាវិតា**តិ ឧឡារកុលា បព្ពជិតត្តា គុណេហិ ច ឧឡារត្តា ឧឡារាតិ សម្ភាវិតា។ **ឥស្សាបកតា**តិ ឥស្សាយ អបកតា; អភិភូតាតិ អត្ថោ។ សញ្ញត្តិ ពហុលា ឯតាសន្តិ **សញ្ញត្តិពហុលា;** ទិវសំ មហាជនំ សញ្ញាបយមានាតិ អត្ថោ។ វិញ្ញត្តិ ពហុលា ឯតាសន្តិ **វិញ្ញត្តិពហុលា**។ **វិញ្ញត្តី**តិ ហេតូទាហរណាទីហិ វិវិធេហិ នយេហិ ញាបនា វេទិតព្ពា, ន យាចនា។

៨៤៣. ចង្កមនេ និវត្តនគណនាយ អាបត្តិយោ វេទិតព្ពា។ **តិដ្ឋតិ វា**តិអាទីសុ បយោគគណនាយ។ **ឧទ្ទិសតិ វា**តិអាទីសុ បទាទិគណនាយ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។

តិសមុដ្ឋានំ – កិរិយាកិរិយំ , សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, ទុក្ខវេទនន្តិ។

តតិយសិក្ខាបទំ។

៤. ចតុត្ថសិក្ខាបទវណ្ណនា

៨៤៨. ចតុត្ថេ – **សតិ អន្តរាយេ**តិ ទសវិធេ អន្តរាយេ សតិ។ **បរិយេសិត្វា ន លភតី**តិ អញ្ញំ ឧបដ្ឋាយិកំ ន លភតិ។ **គិលានាយា**តិ សយំ គិលានាយ។ **អាបទាសូ**តិ តថារូបេ ឧបទ្ទវេ សតិ អនាបត្តិ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។

ធុរនិក្ខេបសមុដ្ឋានំ – អកិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, ទុក្ខវេទនន្តិ។

ចតុត្ថសិក្ខាបទំ។

៥. បញ្ចមសិក្ខាបទវណ្ណនា

៨៥២. បញ្ចមេ – **អញ្ញំ អាណាបេតី**តិ ឯត្ថ សចេ និក្ខន្ឋាតិ អាណត្តា ឯកបយោគេន ពហូនិបិ ទ្វារានិ អតិក្កាមេតិ, ឯកា អាបត្តិ។ អថ ឥមញ្ចិមញ្ច ទ្វារំ អតិក្កាមេហីតិ ឯវំ អាណត្តា អតិក្កាមេតិ, ទ្វារគណនាយ អាបត្តិយោ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។

តិសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, ទុក្ខវេទនន្តិ។

បញ្ចមសិក្ខាបទំ។

៦. ឆដ្ឋសិក្ខាបទវណ្ណនា

៨៥៥. ឆដ្ឋេ – សព្ពំ ឧត្តានមេវ។ សមនុភាសនសមុដ្ឋានំ – អកិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, ទុក្ខវេទនន្តិ។

ឆដ្ឋសិក្ខាបទំ។

៧-៨-៩. សត្តមអដ្ឋមនវមសិក្ខាបទវណ្ណនា

៨៦១. សត្តមអដ្ឋមនវមេសុ សព្ពំ ឧត្តានមេវ។ សព្ពានិ ឯឡកលោមសមុដ្ឋានានិ, កិរិយានិ, នោសញ្ញាវិមោក្ខានិ, អចិត្តកានិ, បណ្ណត្តិវជ្ជានិ, កាយកម្មានិ, តិចិត្តានិ តិវេទនានីតិ។

សត្តមអដ្ឋមនវមសិក្ខាបទានិ។

១០. ទសមសិក្ខាបទវណ្ណនា

៨៧៣. ទសមេ – **អាហុន្ទរិកា**តិ សម្ពាធា។

៨៧៥. ធុរំ និក្ខិត្តមត្តេតិ សចេបិ ធុរំ និក្ខិបិត្វា បច្ឆា បក្កមតិ, អាបត្តិយេវាតិ អត្ថោ។ បវារេត្វា បញ្ច យោជនានិ គច្ឆន្តិយាបិ អនាបត្តិ។ ឆសុ វត្តព្ពមេវ នត្ថិ។ សចេ បន តីណិ គន្ត្វា តេនេវ មគ្គេន បច្ចាគច្ឆតិ, ន វដ្ដតិ។ អញ្ញេន មគ្គេន អាគន្តុំ វដ្ដតិ។

៨៧៦. អន្តរាយេតិ ទសវិធេ អន្តរាយេ – បរំ គច្ឆិស្សាមីតិ និក្ខន្តា, នទីបូរោ បន អាគតោ, ចោរា វា មគ្គេ ហោន្តិ, មេឃោ វា ឧដ្ឋាតិ, និវត្តិតុំ វដ្ដតិ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។ បឋមបារាជិកសមុដ្ឋានំ – អកិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, ទុក្ខវេទនន្តិ។

ទសមសិក្ខាបទំ។

តុវដ្ដវគ្គោ ចតុត្ថោ។

៥. ចិត្តាគារវគ្គោ

១. បឋមសិក្ខាបទវណ្ណនា

៨៧៨. ចិត្តាគារវគ្គស្ស បឋមសិក្ខាបទេ – **រាជាគារ**ន្តិ រញ្ញោ កីឡនឃរំ។ **ចិត្តាគារ**ន្តិ កីឡនចិត្តសាលំ។ **អារាម**ន្តិ កីឡនឧបវនំ។ **ឧយ្យាន**ន្តិ កីឡនុយ្យានំ។ **បោក្ខរណី**ន្តិ កីឡនបោក្ខរណឹ។ តស្មាយេវ បទភាជនេ “យត្ថ កត្ថចិ រញ្ញោ កីឡិតុ”ន្តិអាទិ វុត្តំ។ **ទស្សនាយ គច្ឆតិ អាបត្តិ ទុក្កដស្សា**តិ ឯត្ថ បទវារគណនាយ ទុក្កដំ។ **យត្ថ ឋិតា បស្សតី**តិ ឯត្ថ បន សចេ ឯកស្មឹយេវ ឋានេ ឋិតា បទំ អនុទ្ធរមានា បញ្ចបិ បស្សតិ, ឯកមេវ បាចិត្តិយំ។ តំ តំ ទិសាភាគំ ឱលោកេត្វា បស្សន្តិយា បន បាដេក្កា អាបត្តិយោ។ ភិក្ខុស្ស បន សព្ពត្ថ ទុក្កដំ។

៨៨១. អារាមេ ឋិតាតិ អជ្ឈារាមេ រាជាគារាទីនិ ករោន្តិ, តានិ បស្សន្តិយា អនាបត្តិ។ **គច្ឆន្តី វា អាគច្ឆន្តី វា**តិ បិណ្ឌបាតាទីនំ អត្ថាយ គច្ឆន្តិយា មគ្គោ ហោតិ, តានិ បស្សតិ, អនាបត្តិ។ **សតិ ករណីយេ គន្ត្វា**តិ រញ្ញោ សន្តិកំ កេនចិ ករណីយេន គន្ត្វា បស្សតិ, អនាបត្តិ។ **អាបទាសូ**តិ កេនចិ ឧបទ្ទុតា បវិសិត្វា បស្សតិ, អនាបត្តិ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។

ឯឡកលោមសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

បឋមសិក្ខាបទំ។

២. ទុតិយសិក្ខាបទវណ្ណនា

៨៨២. ទុតិយេ – អភិនិសីទនាភិនិបជ្ជនេសុ បយោគគណនាយ អាបត្តិយោ វេទិតព្ពា។ សេសំ ឧត្តានមេវ។

ឯឡកលោមសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

ទុតិយសិក្ខាបទំ។

៣. តតិយសិក្ខាបទវណ្ណនា

៨៨៨. តតិយេ – **ឧជ្ជវុជ្ជវេ**តិ យត្តកំ ហត្ថេន អញ្ឆិតំ ហោតិ, តស្មឹ តក្កម្ហិ វេឋិតេ ឯកា អាបត្តិ។ កន្តនតោ បន បុព្ពេ កប្បាសវិចិននំ អាទឹ កត្វា សព្ពបយោគេសុ ហត្ថវារគណនាយ ទុក្កដំ។

៨៨៩. កន្តិតសុត្តន្តិ ទសិកសុត្តាទឹ សង្ឃាដេត្វា កន្តតិ, ទុកន្តិតំ វា បដិកន្តតិ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។ ឯឡកលោមសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

តតិយសិក្ខាបទំ។

៤. ចតុត្ថសិក្ខាបទវណ្ណនា

៩៩២. ចតុត្ថេ – **យាគុំ វា**តិ អាទីសុ តណ្ឌុលកោដ្ដនំ អាទឹ កត្វា សព្ពេសុ បុព្ពបយោគេសុ បយោគគណនាយ ទុក្កដំ។ យាគុភត្តេសុ ភាជនគណនាយ, ខាទនីយាទីសុ រូបគណនាយ បាចិត្តិយានិ។

៩៩៣. **យាគុបានេ**តិ មនុស្សេហិ សង្ឃស្សត្ថាយ ករិយមានេ យាគុបានេ វា សង្ឃភត្តេ វា តេសំ សហាយិកភាវេន យំកិញ្ចិ បចន្តិយា អនាបត្តិ។ ចេតិយបូជាយ សហាយិកា ហុត្វា គន្ធាទីនិ បូជេតិ, វដ្ដតិ។ **អត្តនោ វេយ្យាវច្ចករស្សា**តិ សចេបិ មាតាបិតរោ អាគច្ឆន្តិ, យំកិញ្ចិ ពីជនី វា សម្មុញ្ជនិទណ្ឌកំ វា ការាបេត្វា វេយ្យាវច្ចករដ្ឋានេ ឋបេត្វាវ យំកិញ្ចិ បចិតុំ វដ្ដតិ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។ សមុដ្ឋានាទីនិ តតិយសទិសានេវាតិ។

ចតុត្ថសិក្ខាបទំ។

៥. បញ្ចមសិក្ខាបទវណ្ណនា

៩៩៦. បញ្ចមេ – **អសតិ អន្តរាយេ**តិ ទសវិធេ អន្តរាយេ អសតិ។ **ធុរំ និក្ខិបិត្វា** បច្ឆា វិនិច្ឆិនន្តី អាបត្តឹ អាបជ្ជិត្វាវ វិនិច្ឆិនាតិ។

៩៩៨. **បរិយេសិត្វា ន លភតី**តិ សហាយិកា ភិក្ខុនិយោ ន លភតិ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។ ធុរនិក្ខេបសមុដ្ឋានំ – អកិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, អកុសលចិត្តំ ទុក្ខវេទនន្តិ។

បញ្ចមសិក្ខាបទំ។

៦. ឆដ្ឋសិក្ខាបទវណ្ណនា

៩៩៩. ឆដ្ឋេ – សព្ពំ នគ្គវគ្គេ អាគារិកសិក្ខាបទេ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពំ។ អយំ បន វិសេសោ, តំ ឆសមុដ្ឋានំ។ ឥទំ “សហត្ថា”តិ វុត្តត្តា ឯឡកលោមសមុដ្ឋានំ, កិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

ឆដ្ឋសិក្ខាបទំ។

៧. សត្តមសិក្ខាបទវណ្ណនា

១០០៧. សត្តមេ – **បុន បរិយាយេនា**តិ បុនវារេ។ **អាបទាសូ**តិ មហគ្ឃចីវរំ សរីរតោ មោចេត្វា សុបដិសាមិតម្បិ ចោរា ហរន្តិ, ឯវរូបាសុ អាបទាសុ អនិស្សជ្ជិត្វា និវាសេន្តិយា អនាបត្តិ។ សេសំ ឧត្តានមេវាតិ។

កថិនសមុដ្ឋានំ – កាយវាចតោ កាយវាចាចិត្តតោ ច សមុដ្ឋាតិ, កិរិយាកិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

សត្តមសិក្ខាបទំ។

៨. អដ្ឋមសិក្ខាបទវណ្ណនា

១០០៨. អដ្ឋមេ – **អនិស្សជ្ជិត្វា**តិ រក្ខណត្ថាយ អទត្វា; “ឥមំ ជគ្គេយ្យាសី”តិ ឯវំ អនាបុច្ឆិត្វាតិ អត្ថោ។

១០១២. **បរិយេសិត្វា ន លភតី**តិ បដិជគ្គិកំ ន លភតិ។ **គិលានាយា**តិ វចីភេទំ កាតុំ អសមត្ថាយ។ **អាបទាសូ**តិ រដ្ឋេ ភិជ្ជន្តេ អាវាសេ ឆឌ្ឌេត្វា គច្ឆន្តិ, ឯវរូបាសុ អាបទាសុ អនាបត្តិ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។ សមុដ្ឋានាទីនិ អនន្តរសិក្ខាបទសទិសានេវាតិ។

អដ្ឋមសិក្ខាបទំ។

៩. នវមសិក្ខាបទវណ្ណនា

១០១៥-៦. នវមេ – **ពាហិរកំ អនត្ថសំហិតន្តិ** ហត្ថិអស្សរថធនុថរុសិប្បអាថព្ពណខីលនវសីករណសោសាបនមន្តាគទប្បយោគាទិភេទំ បរូបឃាតករំ។ **បរិត្តន្តិ** យក្ខបរិត្តនាគមណ្ឌលាទិភេទំ សព្ពម្បិ វដ្ដតិ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។

បទសោធម្មសមុដ្ឋានំ – វាចតោ វាចាចិត្តតោ ច សមុដ្ឋាតិ, កិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, វចីកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

នវមសិក្ខាបទំ។

១០. ទសមសិក្ខាបទវណ្ណនា

១០១៨. ទសមេ **វាចេយ្យាតិ** បទំ វិសេសោ, សេសំ នវមេ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពំ សទ្ធិំ សមុដ្ឋានាទីហីតិ។

ទសមសិក្ខាបទំ។

ចិត្តាគារវគ្គោ បញ្ចមោ។

៦. អារាមវគ្គោ

១. បឋមសិក្ខាបទវណ្ណនា

១០២៥. អារាមវគ្គស្ស បឋមសិក្ខាបទេ – **បរិក្ខេបំ អតិក្កាមេន្តិយា, ឧបចារំ ឱក្កមន្តិយាតិ** ឯត្ថ បឋមបាទេ ទុក្កដំ, ទុតិយបាទេ បាចិត្តិយំ។

១០២៧. **សីសានុលោកិកាតិ** បឋមំ បវិសន្តីនំ ភិក្ខុនីនំ សីសំ អនុលោកេន្តី បវិសតិ, អនាបត្តិ។ **យត្ថ ភិក្ខុនិយោតិ** យត្ថ ភិក្ខុនិយោ បឋមតរំ បវិសិត្វា សជ្ឈាយចេតិយវន្ទនាទីនិ ករោន្តិ, តត្ថ តាសំ សន្តិកំ គច្ឆាមីតិ គន្តុំ វដ្ដតិ។ **អាបទាសូតិ** កេនចិ ឧបទ្ទុតា ហោតិ, ឯវរូបាសុ អាបទាសុ បវិសិតុំ វដ្ដតិ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។

ធុរនិក្ខេបសមុដ្ឋានំ – កិរិយាកិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

បឋមសិក្ខាបទំ។

២. ទុតិយសិក្ខាបទវណ្ណនា

១០២៨. ទុតិយេ – **អាយស្មា កប្បិតកោតិ** អយំ ជដិលសហស្សព្ភន្តរោ ថេរោ។ **សំហរីតិ** សង្កាមេសិ។ **សំហដោតិ** សង្កាមិតោ។ **កាសាវដោតិ** ន្ហាបិតា កាសាវំ និវាសេត្វា កម្មំ ករោន្តិ, តំ សន្ធាយាហំសុ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។

តិសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, ទុក្ខវេទនន្តិ។

ទុតិយសិក្ខាបទំ។

៣. តតិយសិក្ខាបទវណ្ណនា

១០៣៦. តតិយេ – **អនុសាសនិបុរេក្ខារាយាតិ** ឥទានិបិ ត្វំ ពាលា អព្យត្តាតិអាទិនា នយេន អនុសាសនិបក្ខេ ឋត្វា វទន្តិយា អនាបត្តិ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។ សមុដ្ឋានាទីនិ អនន្តរសិក្ខាបទសទិសានេវាតិ។

តតិយសិក្ខាបទំ។

៤. ចតុត្ថសិក្ខាបទវណ្ណនា

១០៣៧. ចតុត្ថេ – សព្ពំ ឧត្តានមេវ។ ចតុសមុដ្ឋានំ – កាយតោ កាយវាចតោ កាយចិត្តតោ កាយវាចាចិត្តតោ ច សមុដ្ឋាតិ។ និមន្តិតាយ អនាបុច្ឆា ភុញ្ជន្តិយា អាបត្តិសម្ភវតោ សិយា កិរិយាកិរិយំ, បវារិតាយ កប្បិយំ ការេត្វាបិ អការេត្វាបិ ភុញ្ជន្តិយា អាបត្តិសម្ភវតោ សិយា កិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

ចតុត្ថសិក្ខាបទំ។

៥. បញ្ចមសិក្ខាបទវណ្ណនា

១០៤៣. បញ្ចមេ – កុលេ មច្ឆរោ កុលមច្ឆរោ, កុលមច្ឆរោ ឯតិស្សា អត្ថីតិ **កុលមច្ឆរិនី** កុលំ វា មច្ឆរាយតីតិ **កុលមច្ឆរិនី**។ **កុលស្ស អវណ្ណ**ន្តិ តំ កុលំ អស្សទ្ធំ អប្បសន្នន្តិ។ **ភិក្ខុនីនំ អវណ្ណ**ន្តិ ភិក្ខុនិយោ ទុស្សីលា បាបធម្មាតិ។

១០៤៥. **សន្តំយេវ អាទីនវ**ន្តិ កុលស្ស វា ភិក្ខុនីនំ វា សន្តំ អគុណំ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។ តិសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, អកុសលចិត្តំ ទុក្ខវេទនន្តិ។

បញ្ចមសិក្ខាបទំ។

៦. ឆដ្ឋសិក្ខាបទវណ្ណនា

១០៤៨. ឆដ្ឋេ – **ឱវាទាយា**តិ គរុធម្មត្ថាយ។ **សំវាសាយា**តិ ឧបោសថបវារណាបុច្ឆនត្ថាយ។ អយមេត្ថ សង្ខេបោ។ វិត្ថារោ បន ភិក្ខុនោវាទកសិក្ខាបទវណ្ណនាយំ វុត្តោយេវ។

ឯឡកលោមសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

ឆដ្ឋសិក្ខាបទំ។

៧. សត្តមសិក្ខាបទវណ្ណនា

១០៥៣. សត្តមេ – **បវារេត្វា ន លភតី**តិ ភិក្ខុនី ន លភតិ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។ ឥមស្សាបិ វិត្ថារោ ភិក្ខុនោវាទកេ វុត្តោយេវ។

ធុរនិក្ខេបសមុដ្ឋានំ – អកិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, ទុក្ខវេទនន្តិ។

សត្តមសិក្ខាបទំ។

៨. អដ្ឋមសិក្ខាបទវណ្ណនា

១០៥៦. អដ្ឋមេ – **ឯកកម្ម**ន្តិអាទីហិ ឧបោសថបវារណាយេវ វុត្តា។ សេសំ ឧត្តានមេវ។ ឥមស្សាបិ វិត្ថារោ ភិក្ខុនោវាទកេ វុត្តោយេវ។

បឋមបារាជិកសមុដ្ឋានំ – អកិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, ទុក្ខវេទនន្តិ។

អដ្ឋមសិក្ខាបទំ។

៩. នវមសិក្ខាបទវណ្ណនា

១០៥៨. នវមេ – សព្ពំ ឧត្តានមេវ។ ឥមស្សាបិ វិត្ថារោ ភិក្ខុនោវាទកេ វុត្តោយេវ។

ធុរនិក្ខេបសមុដ្ឋានំ – អកិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, ទុក្ខវេទនន្តិ។

នវមសិក្ខាបទំ។

១០. ទសមសិក្ខាបទវណ្ណនា

១០៦២. ទសមេ – **បសាខេ**តិ អធោកាយេ។ អធោកាយោ ហិ យស្មា តតោ រុក្ខស្ស សាខា វិយ ឧភោ ឩរូ បភិជ្ជិត្វា គតា, តស្មា បសាខោតិ វុច្ចតិ។

១០៦៥. **ភិន្ទា**តិអាទីសុ សចេ “ភិន្ទ, ផាលេហី”តិ សព្ពានិ អាណាបេតិ, សោ ច តថេវ ករោតិ, ឆ អាណត្តិទុក្កដានិ ឆ ច បាចិត្តិយានិ អាបជ្ជតិ។ អថាបិ ឯវំ អាណាបេតិ – “ឧបាសក, យំកិញ្ចិ ឯត្ថ កាតព្ពំ, តំ សព្ពំ ករោហី”តិ, សោ ច សព្ពានិបិ ភេទនាទីនិ ករោតិ; ឯកវាចាយ ឆ ទុក្កដានិ ឆ បាចិត្តិយានីតិ ទ្វាទស អាបត្តិយោ។ សចេ បន ភេទនាទីសុបិ ឯកំយេវ វត្វា “ឥទំ ករោហី”តិ អាណាបេតិ, សោ ច សព្ពានិ ករោតិ, យំ អាណត្តំ, តស្សេវ ករណេ បាចិត្តិយំ។ សេសេសុ អនាបត្តិ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។

កឋិនសមុដ្ឋានំ – កិរិយាកិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ , អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

ទសមសិក្ខាបទំ។

អារាមវគ្គោ ឆដ្ឋោ។

៧. គព្ភិនិវគ្គោ

១. បឋមសិក្ខាបទវណ្ណនា

១០៦៩. គព្ភិនិវគ្គស្ស បឋមសិក្ខាបទេ – **អាបន្នសត្តា**តិ កុច្ឆិបវិដ្ឋសត្តា។

បឋមសិក្ខាបទំ។

២. ទុតិយសិក្ខាបទវណ្ណនា

១០៧៣-៤. ទុតិយេ – **បាយន្តិ**ន្តិ ថញ្ញំ បាយមានំ។ **មាតា វា ហោតី**តិ យំ ទារកំ បាយេតិ, តស្ស មាតា វា ហោតិ ធាតិ វា។ សេសំ ឧត្តានមេវ។ ឧភយម្បិ តិសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

ទុតិយសិក្ខាបទំ។

៣. តតិយសិក្ខាបទវណ្ណនា

១០៧៧. តតិយេ – **សិក្ខាសម្មុតឹ ទាតុ**ន្តិ កស្មា ទាបេសិ? “មាតុគាមោ នាម លោលោ ហោតិ ទ្វេ វស្សានិ ឆសុ ធម្មេសុ អសិក្ខិត្វា សីលានិ បូរយមានោ កិលមតិ, សិក្ខិត្វា បន បច្ឆា ន កិលមិស្សតិ, និត្ថរិស្សតី”តិ ទាបេសិ។

១០៧៩. **បាណាតិបាតា វេរមណឹ ទ្វេ វស្សានិ អវីតិក្កម្ម សមាទានំ សមាទិយាមី**តិ យំ តំ បាណាតិបាតា វេរមណីតិ បញ្ញត្តំ សិក្ខាបទំ, តំ បាណាតិបាតា វេរមណិសិក្ខាបទំ ទ្វេ វស្សានិ អវីតិក្កមិតព្ពសមាទានំ កត្វា

សមាទិយាមីតិ អត្ថោ។ ឯស នយោ សព្ពត្ថ។ ឥមា ច សិក្ខាយោ សង្ឃិស្សេវាយបិ បព្ពជិតាយ ទាតព្ពាយេវ, ន ឯតាសុ អសិក្ខិតា ឧបសម្បាទេតព្ពា។

តតិយសិក្ខាបទំ។

៤. ចតុត្ថសិក្ខាបទវណ្ណនា

១០៨៤. ចតុត្ថេ – សព្ពំ ឧត្តានមេវ។ សចេ បន បឋមំ វុដ្ឋានសម្មុតិ ន ទិន្នា ហោតិ, ឧបសម្បទមាឡកេបិ ទាតព្ពាយេវ។ ឥមា ទ្វេបិ មហាសិក្ខមានា នាម។

ចតុត្ថសិក្ខាបទំ។

៥. បញ្ចមសិក្ខាបទវណ្ណនា

១០៩០. បញ្ចមេ – កិញ្ចាបិ ឩនទ្វាទសវស្សំ បរិបុណ្ណសញ្ញាយ វុដ្ឋាបេន្តិយា អនាបត្តិ, សា បន អនុបសម្បន្នាវ ហោតិ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។

បញ្ចមសិក្ខាបទំ។

៦. ឆដ្ឋសិក្ខាបទវណ្ណនា

១០៩៥. ឆដ្ឋេ – ទសវស្សាយ គិហិគតាយ សិក្ខាសម្មុតឹ ទត្វា បរិបុណ្ណទ្វាទសវស្សំ ឧបសម្បាទេតុំ វដ្ដតិ។

ឆដ្ឋសិក្ខាបទំ។

៧. សត្តមសិក្ខាបទវណ្ណនា

១១០១. សត្តមេ – សព្ពំ ឧត្តានមេវ។ សមុដ្ឋានាទីនិបិ សព្ពេសុ ទុតិយេ វុត្តសទិសានេវ។ អយំ បន វិសេសោ – យត្ថ សម្មុតិ អត្ថិ, តត្ថ កិរិយាកិរិយំ ហោតីតិ។

សត្តមសិក្ខាបទំ។

៨. អដ្ឋមសិក្ខាបទវណ្ណនា

១១០៨. អដ្ឋមេ – **ន អនុគ្គណ្ហាបេយ្យា**តិ "ឥមិស្សា អយ្យេ ឧទ្ទេសាទីនិ ទេហី"តិ ឯវំ ឧទ្ទេសាទីហិ ន អនុគ្គណ្ហាបេយ្យ។

១១១០. **បរិយេសិត្វា**តិ អញ្ញំ បរិយេសិត្វា ន លភតិ, សយំ គិលានា ហោតិ, ន សក្កោតិ ឧទ្ទេសាទីនិ ទាតុំ, តស្សា អនាបត្តិ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។ ធុរនិក្ខេបសមុដ្ឋានំ – អកិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, ទុក្ខវេទនន្តិ។

អដ្ឋមសិក្ខាបទំ។

៩. នវមសិក្ខាបទវណ្ណនា

១១១៣. នវមេ – **ន ឧបដ្ឋហេយ្យា**តិ ចុណ្ណេន មត្តិកាយ ទន្តកដ្ឋេន មុខោទកេនាតិ ឯវំ តេន តេន ករណីយេន ន ឧបដ្ឋហេយ្យ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។ បឋមបារាជិកសមុដ្ឋានំ – អកិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, ទុក្ខវេទនន្តិ។

នវមសិក្ខាបទំ។

១០. ទសមសិក្ខាបទវណ្ណនា

១១១៦. ទសមេ – **នេវ វូបកាសេយ្យា**តិ ន គហេត្វា គច្ឆេយ្យ។ **ន វូបកាសាបេយ្យា**តិ “ឥមំ អយ្យេ គហេត្វា គច្ឆា”តិ អញ្ញំ ន អាណាបេយ្យ។ សេសមេត្ថ ឧត្តានមេវ។ ធុរនិក្ខេបសមុដ្ឋានំ – អកិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ , សចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, ទុក្ខវេទនន្តិ។

ទសមសិក្ខាបទំ។

គព្ភិនិវគ្គោ សត្តមោ។

៨. កុមារិភូតវគ្គោ

១-២-៣. បឋមទុតិយតតិយសិក្ខាបទវណ្ណនា

១១១៩. កុមារិភូតវគ្គស្ស បឋមទុតិយតតិយសិក្ខាបទានិ តីណិ តីហិ គិហិគតសិក្ខាបទេហិ សទិសានិ។ យា បន តា សព្ពបឋមា ទ្វេ មហាសិក្ខមានា, តា អតិក្កន្តវីសតិវស្សាតិ វេទិតព្ពា។ តា គិហិគតា វា ហោន្តុ អគិហិគតា វា, សិក្ខមានា ឥច្ចេវ វត្តព្ពា, គិហិគតាតិ វា កុមារិភូតាតិ វា ន វត្តព្ពា។ គិហិគតាយ ទសវស្សកាលេ សិក្ខាសម្មុតិំ ទត្វា ទ្វាទសវស្សកាលេ ឧបសម្បទា កាតព្ពា។ ឯកាទសវស្សកាលេ ទត្វា តេរសវស្សកាលេ កាតព្ពា, ទ្វាទសតេរសចុទ្ទសបន្នរសសោឡសសត្តរសអដ្ឋារសវស្សកាលេ សម្មុតិំ ទត្វា វីសតិវស្សកាលេ ឧបសម្បទា កាតព្ពា។ អដ្ឋារសវស្សកាលតោ បដ្ឋាយ ច បនាយំ គិហិគតាតិបិ កុមារិភូតាតិបិ វត្តុំ វដ្ដតិ, កុមារិភូតា បន គិហិគតាតិ ន វត្តព្ពា, កុមារិភូតា ឥច្ចេវ វត្តព្ពា។ មហាសិក្ខមានា បន គិហិគតាតិបិ វត្តុំ ន វដ្ដតិ, កុមារិភូតាតិបិ វត្តុំ ន វដ្ដតិ, សិក្ខាសម្មុតិទានវសេន បន តិស្សោបិ សិក្ខមានាតិ វត្តុំ វដ្ដតិ។

បឋមទុតិយតតិយានិ។

៤-៥-៦. ចតុត្ថបញ្ចមឆដ្ឋសិក្ខាបទវណ្ណនា

១១៣៦. **ចតុត្ថបញ្ចមឆដ្ឋេសុ** សព្ពំ ឧត្តានមេវ។ សព្ពានិ តិសមុដ្ឋានានិ ចតុត្ថំ កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។ បញ្ចមំ កិរិយាកិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ , កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។ យញ្ចេត្ថ សង្ឃេន បរិច្ឆិន្ទិតព្ពាតិ វុត្តំ, តស្ស ឧបបរិក្ខិតព្ពាតិ អត្ថោ។ ឆដ្ឋំ កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, អកុសលចិត្តំ ទុក្ខវេទនន្តិ។ យំ បនេត្ថ “បរិច្ឆិន្ទិត្វា”តិ វុត្តំ, តស្ស ឧបបរិក្ខិត្វាតិ អត្ថោ។

ចតុត្ថបញ្ចមឆដ្ឋសិក្ខាបទានិ

៧. សត្តមសិក្ខាបទវណ្ណនា

១១៥០. សត្តមេ – សព្ពំ ឧត្តានមេវ។ ធុរនិក្ខេបសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, ទុក្ខវេទនន្តិ។

សត្តមសិក្ខាបទំ។

៨. អដ្ឋមសិក្ខាបទវណ្ណនា

១១៥៤. អដ្ឋមេបិ – សព្ពំ ឧត្តានមេវ។ សមុដ្ឋានាទីនិបិ អនន្តរសទិសានេវាតិ។

អដ្ឋមសិក្ខាបទំ។

៩. នវមសិក្ខាបទវណ្ណនា

១១៥៨. នវមេ – **សោកាវាស**ន្តិ សង្កេតំ កត្វា អគច្ឆមានា បុរិសានំ អន្តោ សោកំ បវេសេតីតិ សោកាវាសា, តំ សោកាវាសំ។ តេនេវាហ – “សោកាវាសា នាម បរេសំ ទុក្ខំ ឧប្បាទេតី”តិ។ អថ វា យថា វិយ ឃរសាមិកា, អយម្បិ បុរិសសមាគមំ អលភមានា សោកំ អាវិសតិ។ ឥតិ យំ អាវិសតិ, ស្វាស្សា អាវាសោ ហោតីតិ សោកាវាសា។ តេនាហ – “សោកំ អាវិសតី”តិ។ **អជានន្តី**តិ ឯទិសា អយន្តិ អជានមានា។ សេសំ ឧត្តានមេវ។ តិសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

នវមសិក្ខាបទំ។

១០. ទសមសិក្ខាបទវណ្ណនា

១១៦៤. ទសមេ – **អនាបុច្ឆា**តិ អនាបុច្ឆិត្វា។ ភិក្ខុនីហិ ទ្វិក្ខត្តុំ អាបុច្ឆិតព្ពំ – បព្ពជ្ជាកាលេ ច ឧបសម្បទាកាលេ ច, ភិក្ខូនំ បន សកិំ អាបុច្ឆិតេបិ វដ្ដតិ។

១១៦៥. **អជានន្តី**តិ មាតាទីនំ អត្ថិភាវំ អជានន្តី។ សេសំ ឧត្តានមេវ។ ឥទំ អបុព្ពសមុដ្ឋានសីសំ។ ចតុសមុដ្ឋានំ – វាចតោ កាយវាចតោ វាចាចិត្តតោ កាយវាចាចិត្តតោ ច សមុដ្ឋាតិ។ កថំ? អញ្ញាតកម្មាទីសុ កេនចិទេវ ករណីយេន ខណ្ឌសីមាយំ និសិន្នា “បក្កោសថ សិក្ខមានំ, ឥធេវ នំ ឧបសម្បាទេស្សាមា”តិ ឧបសម្បាទេតិ; ឯវំ វាចតោ សមុដ្ឋាតិ។ ឧបស្សយតោ បដ្ឋាយ ឧបសម្បាទេស្សាមីតិ វត្វា ខណ្ឌសីមំ គច្ឆន្តិយា កាយវាចតោ សមុដ្ឋាតិ។ ទ្វីសុបិ ឋានេសុ បណ្ណត្តិភាវំ ជានិត្វាវ វីតិក្កមំ ករោន្តិយា វាចាចិត្តតោ កាយវាចាចិត្តតោ ច សមុដ្ឋាតិ។ អននុជានាបេត្វា ឧបសម្បាទនតោ កិរិយាកិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

ទសមសិក្ខាបទំ។

១១. ឯកាទសមសិក្ខាបទវណ្ណនា

១១៦៧-៨. ឯកាទសមេ – **បារិវាសិកឆន្ទទានេនា**តិ បារិវាសិយេន ឆន្ទទានេន។ តត្ថ ចតុព្ពិធំ បារិវាសិយំ – បរិសបារិវាសិយំ , រត្តិបារិវាសិយំ, ឆន្ទបារិវាសិយំ, អជ្ឈាសយបារិវាសិយន្តិ។ តត្ថ បរិសបារិវាសិយំ នាម ភិក្ខូ កេនចិទេវ ករណីយេន សន្និបតិតា ហោន្តិ, អថ មេឃោ វា ឧដ្ឋាតិ, ឧស្សារណា វា ករិយតិ, មនុស្សា វា អជ្ឈោត្ថរន្តា អាគច្ឆន្តិ, ភិក្ខូ “អនោកាសា មយំ អញ្ញត្រ គច្ឆាមា”តិ ឆន្ទំ អវិស្សជ្ជេត្វាវ ឧដ្ឋហន្តិ។ ឥទំ បរិសបារិវាសិយំ។ កិញ្ចាបិ បរិសបារិវាសិយំ, ឆន្ទស្ស បន អវិស្សដ្ឋត្តា កម្មំ កាតុំ វដ្ដតិ។

បុន ភិក្ខូ “ឧបោសថាទីនិ ករិស្សាមា”តិ រត្តិំ សន្និបតិត្វា “យាវ សព្ពេ សន្និបតន្តិ, តាវ ធម្មំ សុណិស្សាមា”តិ ឯកំ អជ្ឈេសន្តិ, តស្មិំ ធម្មកថំ កថេន្តេយេវ អរុណោ ឧគ្គច្ឆតិ។ សចេ “ចាតុទ្ទសិកំ ឧបោសថំ ករិស្សាមា”តិ និសិន្នា “បន្នរសោ”តិ កាតុំ វដ្ដតិ។ សចេ បន្នរសិកំ កាតុំ និសិន្នា បាដិបទេ អនុបោសថេ ឧបោសថំ កាតុំ ន វដ្ដតិ, អញ្ញំ បន សង្ឃកិច្ចំ កាតុំ វដ្ដតិ។ ឥទំ រត្តិបារិវាសិយំ នាម។

បុន ភិក្ខូ “កិញ្ចិទេវ អព្ភានាទិសង្ឃកម្មំ ករិស្សាមា”តិ និសិន្នា ហោន្តិ, តត្រេកោ នក្ខត្តបាឋកោ ភិក្ខុ ឯវំ វទតិ – “អជ្ជ នក្ខត្តំ ទារុណំ, មា ឥមំ កម្មំ ករោថា”តិ។ តេ តស្ស វចនេន ឆន្ទំ វិស្សជ្ជេត្វា តត្ថេវ និសិន្នា ហោន្តិ។ អថញ្ញោ អាគន្ត្វា “នក្ខត្តំ បដិមានេន្តំ អត្ថោ ពាលំ ឧបច្ចគា”តិ (ជា. ១.១.៤៩) វត្វា “កិំ នក្ខត្តេន ករោថា”តិ វទតិ។ ឥទំ ឆន្ទបារិវាសិយញ្ចេវ អជ្ឈាសយបារិវាសិយញ្ច។ ឯតស្មិំ បារិវាសិយេ បុន ឆន្ទបារិសុទ្ធិំ អនានេត្វា កម្មំ កាតុំ ន វដ្ដតិ។

វុដ្ឋិតាយ បរិសាយាតិ ឆន្ទំ វិស្សជ្ជេត្វា កាយេន វា វាចាយ វា ឆន្ទវិស្សជ្ជនមត្តេនេវ វា ឧដ្ឋិតាយ បរិសាយ។

១១៦៩. **អនាបត្តិ អវុដ្ឋិតាយ បរិសាយា**តិ ឆន្ទំ អវិស្សជ្ជេត្វា អវុដ្ឋិតាយ អនាបត្តិ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។ តិសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ , កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

ឯកាទសមសិក្ខាបទំ។

១២. ទ្វាទសមសិក្ខាបទវណ្ណនា

១១៧០. ទ្វាទសមេ – **ឧបស្សយោ ន សម្មតីតិ** វសនោកាសោ នប្បហោតិ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។ សមុដ្ឋានាទីនិ អនន្តរសទិសានេវាតិ។

ទ្វាទសមសិក្ខាបទំ។

១៣. តេរសមសិក្ខាបទវណ្ណនា

១១៧៥. តេរសមេ – **ឯកំ វស្សំ ទ្វេតិ** ឯកន្តរិកេ ឯកស្មឹ សំវច្ឆរេ ទ្វេ វុដ្ឋាបេតិ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។ សមុដ្ឋានាទីនិបិ វុត្តសទិសានេវាតិ។

តេរសមសិក្ខាបទំ។

កុមារិភូតវគ្គោ អដ្ឋមោ។

៩. ឆត្តុបាហនវគ្គោ

១. បឋមសិក្ខាបទវណ្ណនា

១១៨១. ឆត្តវគ្គស្ស បឋមសិក្ខាបទេ – **សកិម្បិ ធារេតិ អាបត្តិ បាចិត្តិយស្សាតិ** មគ្គគមនេ ឯកបយោគេនេវ ទិវសម្បិ ធារេតិ, ឯកាវ អាបត្តិ។ សចេ កទ្ទមាទីនិ បត្វា ឧបាហនា ឱមុញ្ចិត្វា ឆត្តមេវ ធារេន្តី គច្ឆតិ, ទុក្កដំ។ អថាបិ គច្ឆាទីនិ ទិស្វា ឆត្តំ អបនាមេត្វា ឧបាហនារូឡ្ហាវ គច្ឆតិ, ទុក្កដមេវ។ សចេ ឆត្តម្បិ អបនាមេត្វា ឧបាហនាបិ ឱមុញ្ចិត្វា បុន ធារេតិ, បុន បាចិត្តិយំ។ ឯវំ បយោគគណនាយ អាបត្តិយោ វេទិតព្ពា។ សេសំ ឧត្តានមេវ។ ឯឡកលោមសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

បឋមសិក្ខាបទំ។

២. ទុតិយសិក្ខាបទវណ្ណនា

១១៨៤. ទុតិយេ – **យានេន យាយន្តីតិ** ឯត្ថាបិ ឱរោហិត្វា បុនប្បុនំ អភិរុហន្តិយា បយោគគណនាយ អាបត្តិយោ វេទិតព្ពា។ សេសំ បឋមេ វុត្តនយមេវាតិ។

ទុតិយសិក្ខាបទំ។

៣. តតិយសិក្ខាបទវណ្ណនា

១១៩០. តតិយេ – **វិប្បកិរិយីសូតិ** មណយោ វិប្បកិណ្ណា។ តដាបិ ឱមុញ្ចិត្វា ធារេន្តិយា បយោគគណនាយ អាបត្តិយោ។ សមុដ្ឋានាទីនិ វុត្តនយានេវ។ កេវលំ តដ អកុសលចិត្តំ ហោតីតិ។

តតិយសិក្ខាបទំ។

៤. ចតុត្ថសិក្ខាបទវណ្ណនា

១១៩៤. ចតុត្ថេ – សីសូបកាទីសុ យំ យំ ធារេតិ, តស្ស តស្ស វសេន វត្ថុគណនាយ អាបត្តិយោ វេទិតព្ពា។ សេសំ តតិយេ វុត្តនយមេវាតិ។

ចតុត្ថសិក្ខាបទំ។

៥. បញ្ចមសិក្ខាបទវណ្ណនា

១១៩៩. បញ្ចមេ – **គន្ធវណ្ណកេនាតិ** គន្ធេន ច វណ្ណកេន ច។ សេសំ ឧត្តានមេវ។ សមុដ្ឋានាទីនិ គតិយសទិសានេវាតិ។

បញ្ចមសិក្ខាបទំ។

៦. ឆដ្ឋសិក្ខាបទវណ្ណនា

១២០២. ឆដ្ឋេ – សព្ពំ បញ្ចមេ វុត្តសទិសមេវាតិ។

ឆដ្ឋសិក្ខាបទំ។

៧. សត្តមសិក្ខាបទវណ្ណនា

១២០៨-៩. សត្តមេ – **ឧម្មទ្ទាបេតិ អាបត្តិ បាចិត្តិយស្សាតិ** ឯត្ថ ហត្ថំ អមោចេត្វា ឧម្មទ្ទនេ ឯកាវ អាបត្តិ, មោចេត្វា មោចេត្វា ឧម្មទ្ទនេ បយោគគណនាយ អាបត្តិយោ។ **សម្ពាហនេបិ** ឯសេវ នយោ។ **គិលានាយាតិ** អន្តមសោ មគ្គគមនបរិស្សមេនាបិ សាពាធាយ។ **អាបទាសូតិ** ចោរភយាទីហិ សរីរកម្បនាទីសុ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។ សមុដ្ឋានាទីនិ គតិយសទិសានេវាតិ។

សត្តមសិក្ខាបទំ។

៨-៩-១០. អដ្ឋមនវមទសមសិក្ខាបទវណ្ណនា

១២១០. អដ្ឋមាទីសុ តីសុ សិក្ខមានាយ សាមណេរិយា, គិហិនិយាតិ ឥទមេវ នានាករណំ, សេសំ សត្តមេ វុត្តសទិសមេវាតិ។

អដ្ឋមនវមទសមសិក្ខាបទានិ។

១១. ឯកាទសមសិក្ខាបទវណ្ណនា

១២១៤. ឯកាទសមេ – **ភិក្ខុស្ស បុរតោតិ** អភិមុខមេវាតិ អត្ថោ។ ឥទំ បន ឧបចារំ សន្ធាយ កថិតន្តិ វេទិតព្ពំ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។ កឋិនសមុដ្ឋានំ – កាយវាចតោ កាយវាចាចិត្តតោ ច សមុដ្ឋាតិ, កិរិយាកិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

ឯកាទសមសិក្ខាបទំ។

១២. ទ្វាទសមសិក្ខាបទវណ្ណនា

១២១៩-២៣. ទ្វាទសមេ – **អនោកាសកតន្តិ** អសុកស្មិំ នាម ឋានេ បុច្ឆាមីតិ ឯវំ អកតឱកាសំ។ តេនេវាហ – “អនោកាសកតន្តិ អនាបុច្ឆា”តិ ។ **អនោទិស្សាតិ** អសុកស្មិំ នាម ឋានេ បុច្ឆាមីតិ ឯវំ អនិយមេត្វា កេវលំ “បុច្ឆិតព្ពំ អត្ថិ, បុច្ឆាមិ អយ្យា”តិ ឯវំ វត្វា។ សេសំ ឧត្តានមេវ។ បទសោធម្មសមុដ្ឋានំ – វាចតោ វាចាចិត្តតោ ច សមុដ្ឋាតិ, កិរិយាកិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, វចីកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

ទ្វាទសមសិក្ខាបទំ។

១៣. តេរសមសិក្ខាបទវណ្ណនា

១២២៦. តេរសមេ – **បរិក្ខេបំ អតិក្កាមេន្តិយាតិ** ឯកេន បាទេន អតិក្កន្តេ ទុក្កដំ, ទុតិយេន បាចិត្តិយំ។ ឧបចារេបិ ឯសេវ នយោ។

១២២៧. **អច្ឆិន្នចីវរិកាយាតិ**អាទីសុ សង្កច្ចិកចីវរមេវ ចីវរន្តិ វេទិតព្ពំ។ **អាបទាសូតិ** មហគ្ឃំ ហោតិ សង្កច្ចិកំ, បារុបិត្វា គច្ឆន្តិយាវ ឧបទ្ទវោ ឧប្បជ្ជតិ, ឯវរូបាសុ អាបទាសុ អនាបត្តិ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។

ឯឡកលោមសមុដ្ឋានំ – កិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

តេរសមសិក្ខាបទំ។

ឆត្តុបាហនវគ្គោ នវមោ។

ឧទ្දිដ្ឋា ខោ អយ្យាយោ ឆសដ្ឋិសតំ បាចិត្តិយា ធម្មាតិ ឯត្ថ សព្ពានេវ ភិក្ខុនីនំ ខុទ្ទកេសុ ឆន្នវុតិ, ភិក្ខូនំ ទ្វេនវុតីតិ អដ្ឋាសីតិសតំ សិក្ខាបទានិ, តតោ សកលំ ភិក្ខុនីវគ្គំ, បរម្បរភោជនំ, អនតិរិត្តភោជនំ, អនតិរិត្តេន អភិហដ្ឋុំ បវារណំ, បណីតភោជនវិញ្ញត្តិ, អចេលកសិក្ខាបទំ, ទុដ្ឋុល្លបដិច្ឆាទនំ, ឩនវីសតិវស្សូបសម្បាទនំ, មាតុគាមេន សទ្ធិំ សំវិធាយ អទ្ធានគមនំ, រាជន្តេបុរប្បវេសនំ, សន្តំ ភិក្ខុំ អនាបុច្ឆា វិកាលេ គាមប្បវេសនំ, និសីទនំ វស្សិកសាដិកន្តិ ឥមានិ ទ្វាវីសតិ សិក្ខាបទានិ អបនេត្វា សេសានិ សតញ្ច ឆសដ្ឋិ ច សិក្ខាបទានិ បាតិមោក្ខុទ្ទេសមគ្គេន ឧទ្ទិដ្ឋានិ ហោន្តីតិ វេទិតព្ពានិ។ តេនាហ – “ឧទ្ទិដ្ឋា ខោ អយ្យាយោ ឆសដ្ឋិសតំ បាចិត្តិយា ធម្មា…បេ…. ឯវមេតំ ធារយាមី”តិ។

តត្រាយំ សង្ខេបតោ សមុដ្ឋានវិនិច្ឆយោ – គិរគ្គសមជ្ជំ, ចិត្តាគារសិក្ខាបទំ, សង្ឃាណិ, ឥត្ថាលង្ការោ, គន្ធវណ្ណកោ, វាសិតកបិញ្ញាកោ, ភិក្ខុនីអាទីហិ ឧម្មទ្ទនបរិមទ្ទនានីតិ ឥមានិ ទស សិក្ខាបទានិ អចិត្តកានិ លោកវជ្ជានិ។ អយំ បនេត្ថ អធិប្បាយោ – វិនាបិ ចិត្តេន អាបជ្ជិតព្ពត្តា អចិត្តកានិ, ចិត្តេ បន សតិ អកុសលេនេវ អាបជ្ជិតព្ពត្តា លោកវជ្ជានិ។ អវសេសានិ អចិត្តកានិ, បណ្ណត្តិវជ្ជានេវ។ ចោរីវុដ្ឋាបនំ, គាមន្តរំ, អារាមសិក្ខាបទំ គព្ភិនិវគ្គេ អាទិតោ បដ្ឋាយ សត្ត, កុមារិភូតវគ្គេ អាទិតោ បដ្ឋាយ បញ្ច, បុរិសសំសដ្ឋំ បារិវាសិយឆន្ទទានំ, អនុវស្សវុដ្ឋាបនំ, ឯកន្តរិកវុដ្ឋាបនន្តិ ឥមានិ ឯកូនវីសតិ សិក្ខាបទានិ សចិត្តកានិ បណ្ណត្តិវជ្ជានិ, អវសេសានិ សចិត្តកានិ លោកវជ្ជានេវាតិ។

សមន្តបាសាទិកាយ វិនយសំវណ្ណនាយ ភិក្ខុនីវិភង្គេ

ខុទ្ទកវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

បាចិត្តិយកណ្ឌំ និដ្ឋិតំ។

៥. បាដិទេសនីយកណ្ឌំ (ភិក្ខុនីវិភង្គវណ្ណនា)

បាដិទេសនីយសិក្ខាបទវណ្ណនា

បាដិទេសនីយា នាម, ខុទ្ទកានំ អនន្តរា;
យេ ធម្មា អដ្ឋ អារូឡ្ហា, សង្ខេបេនេវ សង្គហំ;
តេសំ បវត្តតេ ឯសា, សង្ខេបេនេវ វណ្ណនា។

១២២៨. យានិ ហិ ឯត្ថ បាឡិយំ សប្បិតេលាទីនិ និទ្ទិដ្ឋានិ, តានិយេវ វិញ្ញាបេត្វា ភុញ្ជន្តិយា បាដិទេសនីយា។ បាឡិវិនិមុត្តកេសុ បន សព្ពេសុ ទុក្កដំ។ សេសមេត្ថ ឧត្តានមេវ។ អដ្ឋវិធម្បិ បនេតំ បាដិទេសនីយំ ចតុសមុដ្ឋានំ – កាយតោ កាយវាចតោ កាយចិត្តតោ កាយវាចាចិត្តតោ ច សមុដ្ឋាតិ, កិរិយំ នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណត្តិវជ្ជំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

បាដិទេសនីយវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

បាដិទេសនីយកណ្ឌំ និដ្ឋិតំ។

សេខិយា បន ឧទ្ទិដ្ឋា, យេ ធម្មា បញ្ចសត្តតិ;
តេសំ អនន្តរាយេវ, សត្តាធិករណាវ្ហយា។

មហាវិភង្គេ យោ វុត្តោ, តេសំ អត្ថវិនិច្ឆយោ;
ភិក្ខុនីនំ វិភង្គេបិ, តាទិសំយេវ តំ វិទូ។

យស្មា តស្មា វិសុំ តេសំ, ធម្មានំ អត្ថវណ្ណនា;
ន វុត្តា តត្ថ យា វុត្តា, វុត្តាយេវ ហិ សា ឥធាតិ។

សមន្តបាសាទិកាយ វិនយសំវណ្ណនាយ

ភិក្ខុនីវិភង្គវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

សព្ពាសវបហំ ឯសា, និដ្ឋិតា វណ្ណនា យថា;
សព្ពាសវបហំ មគ្គំ, បត្វា បស្សន្តុ និព្ពុតិន្តិ។

ឧភតោវិភង្គដ្ឋកថា និដ្ឋិតា។